

АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ

БИЛТЕН

СУДСКЕ ПРАКСЕ

10

Нови Сад, 2020.

**БИЛТЕН СУДСКЕ ПРАКСЕ
АПЕЛАЦИОНОГ СУДА У НОВОМ САДУ**

ПРИРЕЂИВАЧ: Апелациони суд у Новом Саду
За приређивача: мр Дарко Тадић, председник суда

ИЗДАВАЧ: **Intermex**, Београд, Др Милутина Ивковића 9а
За издавача: Љиљана Миланковић-Васовић, директор

**ГЛАВНИ И
ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:** Јулијана Будинчевић,
судија Апелационог суда у Новом Саду

**ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ И
ОДГОВОРНОГ УРЕДНИКА:** Душан Војновић,
судија Апелационог суда у Новом Саду

РЕДАКЦИЈА: Јулијана Будинчевић, Драгољуб Вујасиновић,
Душан Војновић, Зденка Стакић,
Радослава Мађаров, Мирјана Андријашевић,
Снежана Кецман и Боривоје Гајић,
судије Апелационог суда у Новом Саду

**ПРЕЛОМ, КОРЕКТУРА
И ДИЗАЈН:** Intermex, Београд

ШТАМПАРИЈА: "Cicero", Београд

Свако копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целине или делова текста из ове публикације представља повреду ауторског права и кривично дело.
Коришћење делова текста из ове публикације дозвољено је сходно ауторском праву и уз сагласност издавача.

САДРЖАЈ

ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА СУДИЈА У АПЕЛАЦИОНОМ СУДУ У НОВОМ САДУ ЗА 2019. ГОДИНУ 7

ПРВА ИЗМЕНА Годишњег распореда послова судија
у Апелационом суду у Новом Саду за 2019. годину 18

ДРУГА ИЗМЕНА Годишњег распореда послова судија у
Апелационом суду у Новом Саду за 2019. годину 19

ТРЕЋА ИЗМЕНА И ДОПУНА Годишњег распореда послова
судија у Апелационом суду у новом саду за 2019. годину 21

ЧЕТВРТА ИЗМЕНА Годишњег распореда послова судија у
Апелационом Суду у Новом саду за 2019. годину 23

ГРАЂАНСКО ПРАВО

Усаглашена и неусаглашена правна питања и закључци
Апелационих судова - грађанско и радно право..... 27

СУДСКА ПРАКСА - *Сентенце*

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК - ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК - ИЗВРШНИ ПОСТУПАК

1. Намирење извршног повериоца 33
2. Признање тужбеног захтева 35
3. Признање и извршење кривичне пресуде иностраног суда 36
4. Стварна надлежност 39
5. Употреба језика у поступку..... 41

ПОРОДИЧНО ПРАВО

1. Одређивање мере заштите од насиља у породици 44
2. Однос споразумне и судске деобе заједничке имовине..... 46
3. Право детета да ужива стандард какав ужива
родитељ дужник издржавања..... 47
4. Тужбени захтев за продужење издржавања супружника 48

СТВАРНО ПРАВО

1. Стицање права својине грађењем 52
2. Стицање права својине одржајем..... 53
3. Уговор о грађењу и стицање права својине 56
4. Значај улагања једног сувласника у предмет сусвојине 59

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

1. Искључење одговорности власника возила за штету
причињену употребом тог возила..... 62
2. Јемство..... 63
3. Мане воље код закључења правног посла и дејство
солемнизационе клаузуле 65
4. Накнада штете због подношења тужбе ради оспоравања
реда намирења потраживања..... 67
5. Накнада штете..... 69
6. Ништавост поравнања..... 70
7. Одговорност осигуравајућег друштва у случају смрти
даваоца издржавања 73
8. Одмеравање правичне накнаде нематеријалне штете
у случају изостанка налаза и мишљења вештака 76
9. Правна природа исплате по предуговору када уговор
накнадно није закључен..... 78
10. Право оштећеног на накнаду материјалне штете настале
због ангажовања сродника за пружање неге..... 79
11. Предаја ствари привремено одузетих власнику
у прекршајном поступку који је окончан обуставом 81
12. Презентација менице..... 83
13. Пуноважност менице 86
14. Раскид уговора због промењених околности..... 87
15. Стопа затезне камате на дуг из кредита
са валутном клаузулом..... 90

ДИСКРИМИНАЦИЈА

1. Обавеза имунизације 92
2. Право на употребу матерњег језика на пријемном испиту 108

РАДНО ПРАВО

1. Благовременост тужбе ради заштите од злостављања на раду....	118
2. Застарелост права захтевати накнаду материјалне штете.....	121
3. Мировање радног односа и право на враћање на рад - благовременост тужбе	123
4. Основ одговорности у случају повреде права због незакључивања уговора о раду	126
5. Отказ уговора о раду због непоштовања радне дисциплине – доласка на рад под дејством алкохола	129
6. Поништај решења о отказу уговора о раду због непоштовања радне дисциплине - неоправдани изостанак са посла	130
7. Право на накнаду зараде услед спречености за рад изазване сопственом кривицом	132
8. Право на увећану плату по основу времена проведеног на раду- минули рад.....	134
9. Стварна надлежност суда и споразум о арбитражном решавању спорова.....	136
10. Уговорна казна у уговору о раду	137

КРИВИЧНО ПРАВО

**Правна питања разматрана на заједничким седницама
представника Кривичних одељења апелационих судова и
Врховног касационог суда ради усаглашавања судске праксе.....**

СУДСКА ПРАКСА - Сентенце

ПРОЦЕСНО ПРАВО

1. Битна повреда одредаба кривичног поступка-прекорачење оптужбе.....	159
2. Незаконити докази	160
3. Образложење потврђивања оптужнице.....	161
4. Продужење притвора	162
5. Привремено одузимање предмета	163
6. Раздвајање поступка.....	165

7. Ранија осуђиваност као релевантан параметар за продужење притвора окривљеном	167
8. Суђење у одсуству	168

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

1. Мера безбедности одузимање предмета I	170
2. Мера безбедности одузимање предмета II	171
3. Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога	172
4. Одговорно лице	173
5. Одузимање имовинске користи	175
6. Превара	176
7. Предмет и основ претресања	178
8. Продужено кривично дело	180
9. Проневера	181
10. Тешко дело против безбедности јавног саобраћаја	182
11. Ублажавање казне због откривање идентитета лица од кога се набавља опојна дрога	183

ПРИКАЗИ

1. Примена одредби о условном отпусту <i>Дедић Милорад, судија Апелационог суда у Новом Саду, аутор</i> <i>Владимир Пецовски, свршени полазник почетне обуке Правосудне</i> <i>академије Нови Сад, коаутор</i>	187
2. Вршење родитељског права у случају развода или престанка ванбрачне заједнице кроз домаће законодавство и судску праксу, Конвенцију о правима детета и Свет по мери деце <i>Љуба Слијепчевић, Правосудна академија Нови Сад</i>	209
3. Заштита од злостављања на раду у домаћем и међународном праву <i>Љуба Слијепчевић, Правосудна академија Нови Сад</i>	223

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Посл.бр.Су I-2-26/18
Дана: 03.12.2018. године
НОВИ САД

На основу члана 34. став 1. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 116/08, 104/09, 101/1, 101/11, 101/13 и 40/15) и члана 46. ст. 1. и ст. 6. Судског пословника ("Сл. гласник РС", бр. 110/09, 70/11, 19/12, 89/13 ... 77/16), по претходно прибављеном мишљењу судија, председник Апелационог суда у Новом Саду Новица Пековић утврђује:

**ГОДИШЊИ РАСПОРЕД ПОСЛОВА СУДИЈА
У АПЕЛАЦИОНОМ СУДУ У НОВОМ САДУ
ЗА 2019. ГОДИНУ**

I

СУДСКА УПРАВА

Пословима судске управе руководи председник суда **Новица Пековић**.

Председник суда представља суд, руководи судском управом и одговоран је за правилан и благовремен рад суда.

Заменик председника суда је **Јулијана Будинчевић**.

Заменик Јулијана Будинчевић обавља послове судске управе које јој повери председник суда.

На пословима судске управе распоређени су запослени:

Александра Херак- секретар суда, коју замењује **Татјана Мандић**

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Милица Јанча - координатор за медије и судијски помоћник у већу

Татјана Мандић- судијски помоћник у судској управи и у већу

Драгана Ђукић - управитељ суда

Весна Лакићевић - самостални саветник за кадровске и персоналне послове

Славка Гојић- записничар у судској управи и у већу

II

У поступцима ради заштите права на суђење у разумном року поступа **ПРЕДСЕДНИК СУДА** и **ОДРЕЂУЈЕ** да поред њега по приговорима и жалбама ради заштите права:

за предмете из области грађанског права - Р4г и Ржг поступају

- судија Верица Бајић

- судија Татјана Миљуш

за предмете из области радног права – Р4р и Ржр поступају

- судија Боривоје Гајић,

- судија Мира Тубин Чанак

за предмете из области кривичног права – Р4к и Ржк поступају

- судија Здравка Писарић,

- судија Зоран Париповић

III

СУДСКА ОДЕЉЕЊА

ОРГАНИЗАЦИЈА СУДСКИХ ОДЕЉЕЊА у 2019. години:

1. Кривично одељење

2. Одељење за кривичне поступке према малолетницима

3. Грађанско одељење

4. Одељење за радне спорове

5. Одељење судске праксе

Судским одељењем руководи **председник одељења.**

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Председник одељења се стара да се послови у одељењу обављају законито, тачно, благовремено, уредно и једнообразно.

Председник одељења има **заменика**. У случају спречености или одсутности председника одељења, послове из делокруга председника одељења обавља заменик.

Председници већа су дужни да организују рад у већу.

У случају одсутности или спречености председника већа замењује први члан истог већа.

ПРЕДСЕДНИЦИ ОДЕЉЕЊА И ЗАМЕНИЦИ

Председник Кривичног одељења је судија **Душан Војновић**

Заменик је судија **Светлана Томић-Јокић**

Председник Одељења за кривичне поступке према малолетницима је судија **Милорад Дедић**

Заменик је судија **Бранка Банчевић**

Председник Грађанског одељења је судија **Бранка Бајић**

Заменик је судија **Верица Бајић**

Председник Одељења за радне спорове је судија **Боривоје Гајић**

Заменик је судија **Мира Тубин Чанак**

Одељењем судске праксе руководи судија **Јулијана Будинчевић**

Заменик је судија **Драгољуб Вујасиновић**

1. КРИВИЧНО ОДЕЉЕЊЕ

I ВЕЋЕ

1. **Ђурђина Бјелобаба**, председник већа
2. **Зоран Париповић**, члан већа
3. **Здравка Писарић**, члан већа

II ВЕЋЕ

1. **Сњежана Лековић**, председник већа
2. **Љубомир Бачић**, члан већа
3. **Светлана Томић Јокић**, члан већа

III ВЕЋЕ

1. Драгољуб Вујасиновић, председник већа
2. Зденка Стакић, члан већа
3. Слободан Велисављевић, члан већа

IV ВЕЋЕ - истовремено обавља послове и као Одељење за кривичне поступке према малолетницима

1. Милорад Дедић, председник већа
2. Бранка Банчевић, члан већа
3. Душан Војновић, члан већа

У случају одсутности или спречености појединог члана већа од I до IV, попуна се врши из реда судија чланова осталих већа по редоследу.

Председници већа ће замењивати одсутне или спречене чланове већа, према потреби, уколико се попуна не може обезбедити од судија које су други или трећи члан већа.

У оквиру Кривичног одељења постоје посебна већа:

Већа за одлучивање у другом степену (чл. 21. ст. 2. тач. 2. ЗКП-а):

А)

1. Душан Војновић, председник већа
2. Зоран Париповић, члан већа и заменик председника већа
3. Милорад Дедић, члан већа
4. Зденка Стакић, члан већа
5. Здравка Писарић, члан већа

Б)

1. Драгољуб Вујасиновић, председник већа
2. Ђурђина Бјелобаба, члан већа и заменик председника већа
3. Зденка Стакић, члан већа
4. Светлана Томић Јокић, члан већа
5. Слободан Велисављевић, члан већа

В)

1. Сњежана Лековић, председник већа
2. Светлана Томић Јокић, члан већа и заменик председника већа

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

3. Бранка Банчевић, члан већа

4. Љубомир Бачић, члан већа

5. Зоран Париповић, члан већа

У случају да не може да се формира веће за одлучивање од судија које су одређене као чланови ових већа, попуна се врши од судија из других већа по редоследу.

У трећем степену суди веће у саставу:

1. Душан Војновић, председник већа

2. Драгољуб Вујасиновић, члан већа и заменик председника већа

3. Зденка Стакић, члан већа

4. Зоран Париповић, члан већа

5. Светлана Томић Јокић, члан већа

У случају да не може да се формира веће за одлучивање у трећем степену од судија које су одређене као чланови овог већа, попуна се врши следећим судијама из Кривичног одељења:

- Бранка Банчевић

- Слободан Велисављевић

- Љубомир Бачић

Послови и рад у већима Кривичног одељења

Судије Кривичног одељења поступају у материји Кж1, Кж2, Кж3, Кжм1, Кжм2, Кжм3, Крм, Кж-уо, Кжр-Ас, Кж-р, Кж1-Спк, Кж2-Спк, Кж-Кре, Кжм-р, Кжмр-Ас, Кжм-Уо.

Већа I-IV поступају у кривичним предметима и предметима о преносу и сукобу надлежности из члана 32. и 35. ЗКП-а.

Веће IV као специјализовано поступа у кривичним поступцима према малолетницима, а у осталим кривичним предметима до уједначене оптерећености са осталим већима овог одељења.

Попуна специјализованог већа за поступање у кривичним поступцима према малолетницима врши се судијама из других већа по редоследу, а који поседују сертификат.

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Дежурства:

У јулу 2019. године дежурно веће је III веће.

У августу 2019. године дежурно веће је IV веће.

1. ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ

I ВЕЋЕ

1. **Љиљана Цицмил**, председник већа
2. **Снежана Глушчевић Симовљевић**, члан већа
3. **Едит Чордаш**, члан већа

II ВЕЋЕ

1. **Радослава Мађаров**, председник већа
2. **Ђура Тамаш**, члан већа
3. **Бранка Перц**, члан већа

III ВЕЋЕ

1. **Душица Шалић**, председник већа
2. **Верица Бајић**, члан већа
3. **Јасмина Дивнић**, члан већа

IV ВЕЋЕ

1. **Мирјана Андријашевић**, председник већа
2. **Бранка Маљковић**, члан већа
3. **Милена Ковачевић**, члан већа

V ВЕЋЕ

1. **Татјана Миљуш**, председник већа
2. **Здравко Василић**, члан већа
3. **Вукица Кужић**, члан већа

VI ВЕЋЕ

1. **Бранка Бајић**, председник већа
2. **Весна Сладојевић**, члан већа
3. **Оливера Пејак Прокеш**, члан већа

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

VII ВЕЋЕ

1. **Јулијана Будинчевић**, председник већа
2. Вера Кнежевић Мандић, члан већа
3. Вера Крстин, члан већа

VIII ВЕЋЕ

1. Споменка Драгаш, председник већа
2. Милана Миличковић, члан већа

У случају одсутности и спречености појединог члана већа од I до VIII, попуна већа се врши из реда судија, по редоследу већа.

Послови и рад у већима у Грађанском одељењу :

Судије Грађанског одељења поступају у предметима Гж, ГжЗ, Р, РЗ, Рех-ж, Гж-уз, Гж рр

ВЕЋА ЗА СПОРОВЕ ИЗ ПОРОДИЧНИХ ОДНОСА

I ВЕЋЕ

1. **Љиљана Цицмил**, председник већа
2. Снежана Глушчевић Симовљевић, члан већа
3. Едит Чордаш, члан већа

II ВЕЋЕ

1. **Радослава Мађаров**, члан већа
2. Ђура Тамаш, члан већа
3. Бранка Перц, члан већа

III ВЕЋЕ

1. **Мирјана Андријашевић**, председник већа,
2. Бранка Маљковић, члан већа
3. Здравко Василић, члан већа
4. Оливера Пејак Прокеш, члан већа

IV ВЕЋЕ

1. **Душица Шалић**, председник већа
2. Верица Бајић, члан већа
3. Јасмина Дивнић, члан већа

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

У случају одсутности или спречености судија распоређених у већа **за спорове из породичних односа**, попуна се врше другим судијама Грађанског одељења које имају сертификат за поступање у споровима из породичних односа. Судије са сертификатом су: Снежана Симовљевић Глушчевић, Едит Чордаш, Радослава Мађаров, Бранка Перц, Мирјана Андријашевић, Бранка Маљковић, Здравко Василић, Душица Шалић, Верица Бајић, Јасмина Дивнић, Ђура Тамаш, Љиљана Цицмил, Оливера Пејак Прокеш, Јулијана Будинчевић, Бранка Бајић, Милена Ковачевић, Споменка Драгаш, Вера Крстин, Весна Сладојевић, Милана Миличковић и Вукица Кужић.

Послови и рад у породичним већима

Судије овог одељења поступају у споровима из породичних односа Гж2.

Поступају и у другим предметима до равномерне оптерећености на нивоу Грађанског одељења.

Задужују се предметима нарочите хитности из области дискриминације.

3. ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ

I ВЕЋЕ

- 1. Боривоје Гајић**, председник већа
- Нада Ђулибрк, члан већа
- Марија Ракић, члан већа

II ВЕЋЕ

- 1. Снежана Кецман**, председник већа
- Јасмина Даниловић Стојковић, члан већа
- Јокица Јањушевић, члан већа

III ВЕЋЕ

- 1. Мира Тубин Чанак**, председник већа
- Габриела Миловановић, члан већа
- Нада Кнежевић Антић, члан већа

IV ВЕЋЕ

1. Драгана Штрбац, председник већа

- попуна већа се врши из реда судија, по редоследу већа.

У случају одсутности или спречености појединог члана већа од I до IV, попуна се врши из реда судија осталих већа по редоследу.

Послови и рад у већима у Одељењу за радне спорове:

Судије овог одељења поступају у предметима Гж1, Гж4, Р4, Гж1-уз

6. ОДЕЉЕЊЕ СУДСКЕ ПРАКСЕ

Одељење судске праксе обухвата одсеке по правним областима:

- одсек за област кривичног права
- одсек за област грађанског права са породичним
- одсек за област радног права

Одељењем судске праксе суда руководи судија који координира рад на пословима судске праксе, стара се о правовременом обавештавању судија о пракси судова и међународних судских органа, благовременом вршењу послова судске праксе, активностима ради усаглашавања судске праксе апелационих судова, сарадњи са одељењима судске праксе других судова, сарадњи са правним факултетима, набавци стручне литературе у штампаном и електронском облику, надзире анонимизацију и објављивање одлука на веб-страници суда и врши друге послове поверене од председника суда.

Руководилац Одељења судске праксе истовремено је **надзорни судија за обуку судијских помоћника**.

У сваком одсеку Одељења судске праксе постоји први и други руководилац на пословима судске праксе.

Првом и другом руководиоцу на пословима судске праксе за одељење у раду помажу судијски помоћници. Поред судијских помоћника распоређених у Одељење судске праксе, ангажовани могу бити и судијски помоћници распоређени у већа, ради ажурног обављања послова који не трпе одлагање.

Рад се организује по принципу поделе послова.

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

У саставу Одељења судске праксе су судије:

- Суда
1. **Јулијана Будинчевић**, руководиоца Одељења судске праксе
 2. **Драгољуб Вујасиновић**, заменик руководиоца Одељења и први руководиоца на пословима судске праксе за Кривично одељење
 3. **Душан Војновић**, други руководиоца на пословима судске праксе за Кривично одељење и Одељење за малолетнике.
 4. **Зденка Стакић**, на пословима судске праксе у притворским предметима у случају одсутности или спречености руководиоца судске праксе за кривично одељење
 5. **Радослава Мађаров**, први руководиоца на пословима судске праксе за Грађанско одељење
 6. **Мирјана Андријашевић**, други руководиоца на пословима судске праксе за Грађанско одељење
 7. **Снежана Кеџман**, први руководиоца на пословима судске праксе за Одељење за радне спорове
 8. **Боривоје Гајић**, други руководиоца на пословима судске праксе за Одељење за радне спорове

Редакцију Билтена чине судије из овог одељења

Уредник Билтена је судија **Јулијана Будинчевић**

Заменик уредника Билтена је судија **Душан Војновић**

IV

РАСПОДЕЛА ПРЕДМЕТА

Судије се равномерно задужеју предметима, уз поштовање правила о сразмерном умањењу задужења због других обавеза у суду.

Умањено задужење предметима за 20% имају заменици председника суда, председници одељења, руководиоци судске праксе и председници већа:

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

- **Јулијана Будинчевић** заменик председника суда, судија која руководи Одељењем судске праксе у Суду и председник већа
- **Душан Војновић** председник Кривичног одељења и председник петочланог већа
- **Бранка Бајић** председник Грађанског одељења и председник већа
- **Боривоје Гајић** председник Одељења за радне спорове и председник већа
- **Драгољуб Вујасиновић** први руководиоцац на пословима судске праксе за Кривично одељење и председник већа
- **Милорад Дедић, председник Одељења за кривичне поступке према малолетницима**, председник већа и други руководиоцац на пословима судске праксе за Одељење за малолетнике
- **Радослава Мађаров** први руководиоцац на пословима судске праксе за Грађанско одељење и председник већа
- **Мирјана Андријашевић** други руководиоцац на пословима судске праксе за Грађанско одељење и председник већа
- **Снежана Кецман** први руководиоцац на пословима судске праксе за Одељење за радне спорове и председник већа
- **Снежана Лековић** председник већа
- **Душица Шалић** председник већа
- **Татјана Миљуш** председник већа
- **Мира Тубин Чанак** председник већа.
- **Љиљана Цицмил**, председник већа
- **Споменка Драгаш**, председник већа

**ПРЕДСЕДНИК СУДА
НОВИЦА ПЕКОВИЋ**

ПОУКА О ПРАВНОМ ЛЕКУ:

Судије имају право приговора, на Годишњи распоред послова, председнику Врховног касационог суда, у року од 3 дана, од дана саопштавања на седници свих судија.

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Су I-2-26/18-1
Дана: 26.02.2019. године
НОВИ САД

На основу члана 34. став 1. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 116/08, 104/09, 101/1, 101/11, 101/13, 40/15 ... 88/18) и члана 46, 47. и 48. Судског пословника ("Сл. гласник РС", бр. 110/09, 70/11, 19/12, 89/13 ... 78/18), председник Апелационог суда у Новом Саду Новица Пековић утврђује:

**ПРВУ ИЗМЕНУ ГОДИШЊЕГ РАСПОРЕДА ПОСЛОВА
СУДИЈА У АПЕЛАЦИОНОМ СУДУ У НОВОМ САДУ
ЗА 2019. ГОДИНУ**

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду за 2019. године мења се:

- у делу ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ,

тако што се додаје посебно веће за одлучивање у другом степену у предметима Гж уз-заштита узбуњивача, у смислу Закона о заштити узбуњивача:

Веће за одлучивање у другостепеном поступку у предметима Гж уз:

1. Јулијана Будиначевић, председник већа
2. Весна Сладојевић, члан већа
3. Боривоје Гајић, члан већа

Измена Годишњег распореда послова ступа на снагу ОДМАХ.

**ПРЕДСЕДНИК СУДА
НОВИЦА ПЕКОВИЋ**

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Су I-2-26/18-2
Дана: 29.05.2019. године
НОВИ САД

На основу члана 34. став 1. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр.116/08, 104/09, 101/1, 101/11, 101/13, 40/15 ... 88/18) и члана 46, 47. и 48. Судског пословника ("Сл. гласник РС", бр. 110/09, 70/11, 19/12, 89/13 ... 78/18), в.ф. председника Апелационог суда у Новом Саду мр Дарко Тадић утврђује:

**ДРУГУ ИЗМЕНУ ГОДИШЊЕГ РАСПОРЕДА ПОСЛОВА
СУДИЈА У АПЕЛАЦИОНОМ СУДУ У НОВОМ САДУ
ЗА 2019. ГОДИНУ**

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду за 2019. године мења се:

- у поглављу I под називом **СУДСКА УПРАВА**
 - тако што се уместо председника суда Новице Пековића, за в.ф. председника суда одређује мр Дарко Тадић
- у поглављу под називом **ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ**
 - тако што се у поднаслову VIII веће-председник већа Јулијана Будинчевић, брише под тачком 3. судија Вера Крстин
 - тако што се брише посебно веће за одлучивање у другом степену у предметима Гж уз-заштита узбуњивача, у смислу Закона о заштити узбуњивача

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

- у поглављу под називом **ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ**
- тако што се брише IV веће-председник већа судија Драгана Штрбац

Измена Годишњег распореда послова ступа на снагу ОДМАХ.

В.Ф. ПРЕДСЕДНИКА СУДА
мр ДАРКО ТАДИЋ

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Су. I-2-26/18-3
Дана: 20. јуна 2019.године
Нови Сад

На основу члана 34. став 1. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 116/08 ... 88/2018) и члана 46, 47. и 48. Судског пословника ("Сл. гласник РС", бр. 110/09 ... 78/2018), в.ф. председника Апелационог суда у Новом Саду, мр Дарко Тадић, утврђује:

**ТРЕЋУ ИЗМЕНУ И ДОПУНУ ГОДИШЊЕГ
РАСПОРЕДА ПОСЛОВА СУДИЈА У АПЕЛАЦИОНОМ
СУДУ У НОВОМ САДУ ЗА 2019. ГОДИНУ**

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду за 2019. годину, мења се

- у поглављу под називом **ГРАЂАНСКО ОДЕЉЕЊЕ**:
 - тако што се у поднаслову VII веће - председник већа, судија Јулијана Будинчевић, као трећи члан већа одређује судија Владимир Ивковић
 - тако што се у поднаслову VIII веће - председник већа, судија Споменка Драгаш, као трећи члан већа одређује судија Ивана Стеванов
- у поглављу под називом **ОДЕЉЕЊЕ ЗА РАДНЕ СПОРОВЕ**:
 - тако што се у поднаслову II веће - председник већа, судија Снежана Кецман, као други члан већа, уместо судије Јасмине Даниловић Стојковић, одређује судија Весна Душић,

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

а као трећи члан већа, уместо судије Јокице Јањушевић, одређује судија Биљана Мартиновић Беговић

- тако што се формира IV веће које чине судије:

1. Јокица Јањушевић, председник већа
2. Јасмина Даниловић Стојковић, члан већа и
3. Весна Арлов, члан већа

Измена Годишњег распореда послова ступа на снагу 20. јуна 2019. године.

В.Ф. ПРЕДСЕДНИКА СУДА
мр ДАРКО ТАДИЋ

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ СУД У НОВОМ САДУ
Су I-2-26/18-4
Дана: 31. октобра 2019. године
НОВИ САД

На основу члана 34. став 1. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр.116/08, 104/09, 101/1, 101/11, 101/13, 40/15. .. 88/18) и члана 46, 47. и 48. Судског пословника ("Сл. гласник РС", бр. 110/09, 70/11, 19/12, 89/13 ...78/18), председника Апелационог суда у Новом Саду мр Дарко Тадић утврђује:

**ЧЕТВРТУ ИЗМЕНУ ГОДИШЊЕГ РАСПОРЕДА
ПОСЛОВА СУДИЈА У АПЕЛАЦИОНОМ СУДУ
У НОВОМ САДУ ЗА 2019. ГОДИНУ**

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду за 2019. године мења се:

- у поглављу I под називом **СУДСКА УПРАВА**
 - тако уместо в.ф. председника суда мр Дарко Тадић, треба да стоји председник суда мр Дарко Тадић
 - тако што се као други заменик председника суда одређује судија Бранка Бајић
- у поглављу II под називом **ПОСТУПЦИ РАДИ ЗАШТИТЕ ПРАВА НА СУЂЕЊЕ У РАЗУМНОМ РОКУ**
 - тако што се одређује да ће у поступцима по приговорима ради заштите права на суђење у разумном року поступати председник суда мр Дарко Тадић, а у његовом одсуству поступаће заменици председника суда

Годишњи распоред послова судија у Апелационом суду у Новом Саду

- тако што се одређује да ће у поступцима по жалбама ради заштите права на суђење у разумном року у предметима из области грађанског права поред судија Верице Бајић и Татјане Миљуш, поступати и судије Вера Кнежевић Мандић, Весна Сладојевић и судија Вукица Кужић

• у поглављу III у поднаслову под називом **ПРЕДСЕДНИЦИ ОДЕЉЕЊА И ЗАМЕНИЦИ**

- тако што се уместо председника грађанског одељења судије Бранке Бајић одређује судија Снежана Глушчевић Симовљевић, а

уместо заменика председника грађанског одељења судије Верице Бајић, одређује се судија Весна Сладојевић

Измена Годишњег распореда послова ступа на снагу ОДМАХ.

**ПРЕДСЕДНИК СУДА
мр ДАРКО ТАДИЋ**

СУДСКА ПРАКСА

Правна питања разматрана
на заједничким састанцима апелационих судова
са територија Републике Србије
а о којима је постигнуто или није постигнуто
усаглашено мишљење

**УСАГЛАШЕНА И НЕУСАГЛАШЕНА ПРАВНА ПИТАЊА
АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА - КРАГУЈЕВАЦ 2019.**

I Не постоји јединствен став апелационих судова по питању:

1. да ли здравствене установе чији је оснивач Република Србија и чије се финансирање обезбеђује из буџета Републике Србије, до примене Закона о правобранилаштву из 2014. године у поступцима у којима здравствена установа учествује као странка или умешач о чијим имовинским правима и обавезама се одлучује о току поступка заступа Државно правобранилаштво на основу чл. 11. ст. 2. и 57. Закона о правобранилаштву, а директор здравствене установе само по његовом овлашћењу изузев случајева прописаних у чл. 11. ст. 5. и 6. Закона о правобранилаштву када директор као законски заступник заступа здравствену установу без посебног овлашћења Државног правобранилаштва.

(састанак у Крагујевцу 12.09.2019.године)

**УСАГЛАШЕНА И НЕУСАГЛАШЕНА ПРАВНА ПИТАЊА
АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА - НИШ 2019.**

**I Једногласно усвојен одговор на спорно правно питање од стране
свих апелационих судова**

1. у ситуацији када запослени у претходних 12 месеци оправдано одсуствује са рада по неком од основа предвиђених Законом о раду, услед чега није остваривао право на зараду, већ је реализовано право на исплату накнаде зараде (породиљско одсуство, привремена спреченост за рад, плаћено одсуство и сл.), основицу за обрачун накнаде зараде за коришћење годишњег одмора чини основна зарада утврђена уговором о раду са увећањем за минули рад.

II Не постоји јединствен став апелационих судова по питању:

1. да ли се коришћење електричне енергије преко мерног уређаја на коме су оштећене пломбе оператора система, или са истеклим роком

Правна питања разматана на заједничим састанцима...

важења жига на пломби овлашћеног тела за оверавање мерила, може сматрати искључивим разлогом неовлашћене потрошње електричне енергије и основом за потраживање накнаде прописане за такву потрошњу, како то прописује чл. 198. ст. 1. тач. 5. Закона о енергетици или би за такво утврђење морао бити кумулативно испуњен услов и неправилног регистравања утрошене електричне енергије преко контролисаног бројила, како то прописује чл. 54. ст. 1. тач. 5. Уредбе о условима испоруке и снабдевања електричне енергије.

(састанак у Нишу 14.06.2019.године)

ЗАКЉУЧЦИ АПЕЛАЦИОНИХ СУДОВА - НОВИ САД 2019.

Поводом спорних правних питања, која су разматрана на састанку апелационих судова са територије Републике Србије, одржаног 29.03.2019. године у Новом Саду, усвојени су следећи закључци:

1. да се упуту иницијатива председницима апелационих судова за измену Судског пословника, тако што би било прописано да се након укидања по ванредном правном леку предмет распоређује истом судији известиоцу, а ако то није могуће неком од чланова већа, које је у том предмету поступало;

2. да се упуте ВКС информације апелационих судова о поступању у предметима "Железнице Србије" у вези накнаде регреса за годишњи одмор и топли оброк, као и питање солидарности "Железница Србије" и четири нова друштва, која су формирана издвајањем, са записником са овог састанка.

(састанак у Новом Саду 29.03.2019.године)

СУДСКА ПРАКСА

ГРАЂАНСКО ПРАВО - СЕНТЕНЦЕ

ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК - ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК - ИЗВРШНИ ПОСТУПАК

НАМИРЕЊЕ ИЗВРШНОГ ПОВЕРИОЦА

Када извршни поверилац не намири потраживање по основу закљученог уговора о кредиту из вредности хипотекарне непокретности, он, будући да услед природе извршне исправе на основу које је покренуо извршни поступак није имао могућност да предложи промену средства извршења, задржава право да ненамирени део свог потраживања наплати на други начин.

Из образложења:

Из утврђеног чињеничног стања произлази да је закључком број И./.. непокретност у својини извршног дужника уписана у лист непокретности број.... к.о. "Б", у улици "АА" у целости додељена извршном повериоцу за износ од 766.825,65 динара, за који износ се извршни поверилац сматра делимично намиреним, након чега је поменута непокретност новим закључком И./.. у целости предата извршном повериоцу, а извршни поступак је обустављен, да би закључком првостепеног суда И./.. било обустављено и извршење пред тим судом, па је одлучено да ће извршење наставити јавни извршитељ за подручје Вишег суда у Н.С. ББ Именована је закључком И.И./.. обуставила спровођење извршења одређено решењем Општинског суда у Н.С., Одељење у Ж., И./.. јер је извршна исправа, као основ спровођења извршења, исцрпљена у целости. Након тога, првостепени суд утврђује да укупан дуг тужиоца, који обухвата дуг по предлогу за извршење у износу од 614.023,14 динара, законску затезну камату на наведени износ почев од године, као дана доспелости, па до ...године, када је тужиоцу додељена непокретност у износу од 477.082,73, динара и трошкове извршења у износу од 61.400,00 динара, износи укупно 1.152.505,87 динара, те да је тужилац у извршном поступку намирен износом од 766.825,65 динара, услед чега је преостали износ дуга 385.680,22 динара.

Из свега претходно наведеног произлази да тужилац није намерио потраживање према туженом по основу закљученог уговора о кредиту из вредности хипотекарне непокретности, као јединог могућег средства извршења у ситуацији када је извршни поступак покренут на основу извршне исправе на непокретности у власништву туженог. У описаној ситуацији тужилац, који услед природе извршне исправе на основу које је покренуо извршни поступак, није имао могућност да предложи промену средства извршења, већ се оно могло спровести само на непокретности у сувласништву туженог, задржава право да ненамирили део свог потраживања наплати на други начин, а такву могућност тужиоцу, по ставу овог суда, дозвољавају и одредба члана 134. Закона о извршном поступку ("Службени гласник РС", бр. 125/2004), који је важио у време подношења предлога за извршење, а која прописује да ће суд, ако се непокретност није могла продати на другом рочишту за јавно надметање или непосредном погодбом у року који је одредио суд, на предлог извршног повериоца решењем досудити непокретност извршном повериоцу, у ком случају се сматра се да је извршни поверилац намирен у висини која одговара двама трећинама процењене вредности непокретности, као и одредба члана 102. став 2. ЗИО ("Службени гласник РС", бр. 31/2011, 55/2014 и 139/2014), којом је прописано да ако се ствар није могла продати на другом рочишту за јавно надметање или непосредном погодбом у року који је одредио суд, на предлог извршног повериоца, суд или извршитељ ће доделити ствар извршном повериоцу, и у том случају се сматра да је извршни поверилац намирен у висини која одговара износу од 30% од процењене вредности ствари, што несумњиво указује да се цитираним одредбама ни на који начин не искључује могућност, у том поступку извршног повериоца, да ненамирили износ потраживања реализује на неки други начин, у другом поступку.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 3944/19 од 31.октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Мирна Вујичић Бурсаћ, судијски помоћник

ПРИЗНАЊЕ ТУЖБЕНОГ ЗАХТЕВА

Изјава да се не противи тужбеном захтеву, како је то навела тужена Р.С. у одговору на тужбу, не представља признање тужбеног захтева, јер јој недостаје битан квалитет, а то је изричита изјава о признању основа, обима и доспелости тужбеног захтева.

Из образложења:

Супротно неоснованим жалбеним наводима тужених, првостепени суд је правилно применио одредбе чл. 153. и 154. ЗПП, обавезавши тужене да тужиоцу накнаде потребне трошкове парнице, чију је висину одмерио у складу са Законом о судским таксама и Тарифом о наградама и накнадама трошкова за рад адвоката. С тим у вези не стоје наводи жалбе тужене АА да иста не може бити обавезана да плати трошкове поступка који није скривила, будући да у одговору на тужбу није оспорила тужбени захтев. Одредбом чл. 156. ЗПП прописано је да ће тужилац да накнади туженом парничне трошкове ако тужени није дао повод за тужбу и ако је признао тужбени захтев у одговору на тужбу, односно на припремном рочишту, а ако се не одржава припремно рочиште онда на главној расправи пре него што се упустио у расправљање о главној ствари. Из цитиране законске одредбе произлази да ће суд обавезати тужиоца да накнади туженом парничне трошкове само ако су испуњена два кумулативна услова: да тужени није дао повод за тужбу и ако је у одговору на тужбу тужени признао тужбени захтев. У конкретном случају тужена Р.С. је у одговору на тужбу изјавила да се не противи тужбеном захтеву и да оставља суду на оцену да утврди да ли су испуњени сви законом прописани услови за одлучивање у овој правној ствари, те да донесе одлуку о тужбеном захтеву у складу са важећим прописима. Међутим, таква формулација из одговора на тужбу не представља признање тужбеног захтева. Наиме, признање тужбеног захтева је парнична радња којом тужени изјављује да признаје захтев тужиоца за пружање правне заштите одређеног садржаја. Стога, признање тужбеног захтева мора да се односи на основ и обим тужбеног захтева и доспелости потраживања. Изјава о признању тужбеног захтева треба да буде јасна, изричита и недвосмислена, те да не оставља места сумњи у вољу туженог да у целости призна тужбени захтев како га је тужилац поставио. Према томе, изјава да се не противи тужбеном захтеву, како је то навела тужена АА у одговору на тужбу, не представља признање тужбеног захтева, јер јој недостаје битан квалитет, а то је изричита изјава о признању основа, обима и доспелости тужбеног захтева. На закључак о непостојању признања тужбеног захтева упућује и целокупна садр-

жина навода одговора на тужбу у ком се тужена АА изјаснила да оставља суду на оцену да утврди да ли су испуњени сви законом прописани услови за одлучивање у овој правној ствари. Како признање тужбеног захтева мора бити учињено изричито и безусловно, произлази да није учињено признање тужбеног захтева уколико је препуштено суду да донесе одлуку о тужбеном захтеву применом материјалног права. Следствено томе, није било места примени одредаба чл. 156. ЗОО.

(из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж.2614/19 од 06.септембра 2019. године)

Аутор сентенце: Марија Козомара, виши судијски саветник

ПРИЗНАЊЕ И ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНЕ ПРЕСУДЕ ИНОСТРАНОГ СУДА

Правоснажна кривична пресуда суда у Црној Гори у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца (члана 13 ЗОО) не може се користити у правном систему Републике Србије.

Кривична пресуда суда у Црној Гори може се признати и извршити на територији Републике Србије само у делу којим је одлучено о имовинско-правним захтевима.

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да се 05.08.2008. године на Јадранском путу у Б., Република Црна Гора, догодила саобраћајна незгода тако што је А А, који је управљао мотоцилком, рег. ознаке НН (осигуран код туженог ББ), налетео на тужиоца, који је прелазио преко коловоза, ван пешачког прелаза, којом приликом је мотоциклиста одбачен 15 м, те задобио тешке телесне повреде услед којих је преминуо 08.08.2008. године. У предметној саобраћајној незгоди тужилац је задобио тешке телесне повреде, због којих је трпео болове и страх, те је наступило умањење животне активности од 25% и наруженост интензитета, процента и степена како је то утврђено првостепеном пресудом. Утврђено је да је тужилац правоснажном пресудом Основног суда у Х. Н., К....., оглашен кривим за кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја и осуђен на казну затвора од 4 месеца.

Примењујући одредбе чланова 46. став 4. и 53. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља ("Службени лист СФРЈ", број 43/82, са каснијим изменама и допунама), чланова 21. и 22. Закона о ратификацији Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине ("Службени лист СЦГ – Међународни уговори" и "Службени гласник РС – Међународни уговори", број 13/10), члана 3. Уредбе о ратификацији Конвенције о Закону који се примењује на саобраћајне незгоде ("Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми, број 26/76), те чланова 13, 238. и 239. ЗПП, првостепени суд закључује да, иако је тужилац у предметној саобраћајној незгоди задобио повреде, због којих је трпео болове, страх и због којих је дошло до умањење животне активности и наружености, те повреде и последице су у узрочној вези са његовом радњом - прелажења коловоза ван пешачког прелаза, па он у овој парници нема статус оштећеног лица, односно нема активну легитимацију, због чега нема права да потражује накнаду нематеријалне штете од тужених. Надаље, првостепени суд не прихвата као релевантне доказе исказ тужиоца и налаз и мишљење вештака В. В. од 25.03.2018. године, којима се на супротан и другачији начин одређује узрочно-последична веза и питање одговорности тужиоца за настанак штетеног догађаја, са образложењем да је тужилац другом лицу нанео штету, којом приликом је и сам повређен, због чега не постоји обавеза тужених да му накнаде штету. Осим тога, првостепени суд закључује да питање доприноса оштећеног (погинулог мотоциклисте) настанку штетеног догађаја, у складу са чланом 192. ЗОО, може бити предмет расправљања и доказивања у парници ради накаде штете по тужби тог лица, а не по тужби штетника, овде тужиоца.

Жалбом се основано указује да се у конкретном случају не могу применити одредбе Закона о ратификацији Уговора између Србије и Црне Горе и Босне и Херцеговине ("Службени лист СЦГ – Међународни уговори" и "Службени гласник РС – Међународни уговори" број 13/10), с обзиром на то да Република Србија са Републиком Црном Гором има закључен билатерални споразум, па се у конкретном случају примењују одредбе Закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе о правној помоћи у грађанском и кривичним стварима ("Службени гласник РС – Међународни уговори", број 1/10), јер он има примат у односу на мултилатерално закључени споразум.

Чланом 21. Закона о потврђивању Уговора између Републике Србије и Црне Горе о правној помоћи у грађанском и кривичним стварима ("Службени гласник РС – Међународни уговори", број 1/10) је прописано да јавне исправе које је саставио или издао суд или други надлежни орган једне државе уговорнице и које су снабдеване потписом и службеним печатом није потребно даље оверавати ради употребе пред органима друге државе уговорнице. Исто тако, није потребна ни даља овера приватних исправа ако је ове оверио суд или други надлежни орган (став 1) и да се одредба става 1. овог члана односи и на преписе јавних и приватних исправа које је оверио суд или други надлежни орган (став 2); чланом 22. да јавне исправе издате од надлежних органа једне државе уговорнице имају пред органима друге државе уговорнице исту доказну снагу као и домаће јавне исправе; чланом 26. став 1. тачка 2. да ће држава уговорница признати и извршити на својој територији, под условима утврђеним овим уговором судску одлуку донету на територији друге државе уговорнице у кривичним стварима, у делу којим је одлучено о имовинско-правним захтевима.

Имајући у виду наведене одредбе Уговора између Републике Србије и Црне Горе о правној помоћи у грађанским и кривичним стварима, основани су жалбени наводи да, у конкретном случају, првостепени суд није везан за правноснажне кривичне пресуде судова у Црној Гори (Основног суда у Х.Н. и Вишег суда у П.) у погледу постојања кривичног дела и кривичне одговорности учиниоца (члана 13. ЗОО), због чега се не могу користити у правном систему Републике Србије.

Грађанскоправна одговорност за штету је шира од кривичноправне одговорности, због чега и поред тога што је парнични суд везан за правоснажну осуђујућу кривичну пресуду, саслушање странака, сведока и вештака у парничном поступку је потребно, јер штетник одговара за штету само у границама своје одговорности, па је у парничном поступку сагласно одредбама Закона о облигационим односима дозвољено доказивати да ли је оштећени својим радњама евентуално допринео да штета настане или да буде већа. Саслушање странака, сведока и вештака је потребно и ради утврђивања висине штете, односно интензитета и трајања физичких болова, страха и др., који се утврђују према свим околностима конкретnog случаја. Имајући наведено у виду, основано се жалбом тужиоца указује на погрешан закључак суда о непостојању активне легитимације тужиоца и да првостепени суд неосновано не прихвата исказ тужиоца, као и налаз и мишљење вештака В. К. од 25.03.2018. године.

Надаље, имајући у виду да питање меродавног права и утврђивање његове садржине спада у домен примене материјалног права, о којем суд води рачуна по службеној дужности, а полазећи од чињенице да се у конкретном случају ради о имовинско правном спору – новчаном потраживању по основу накнаде штете настале у иностранству – Републици Црној Гори, првостепени суд је био дужан да, применом релевантних одредби Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља и Уредбе о ратификацији Конвенције о закону који се примењује на саобраћајне незгоде ("Службени лист СФРЈ – Међународни уговори и други споразуми, број 26/76), на несумњив начин утврди меродавно право у овој правној ствари, с обзиром на то да је чланом 16. став 2. Устава РС прописано је да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије и да се непосредно примењују, док члан 13. Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља прописује да ће суд или други надлежни орган по службеној дужности утврдити садржину страног меродавног права, те да може затражити обавештење о страном праву од савезног органа надлежног за послове правде, као и да странке у поступку могу поднети и јавну исправу о садржини страног права. С тим у вези, неопходно је најпре расправити које је од два конкурентна права (Републике Србије или Републике Црне Горе), спрам релевантних прописа, меродавно у овој правној ствари и након тога утврдити конкретну садржину меродавног права у циљу утврђивања основа и висине предметног потраживања.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 4382/18 од 10. јануара 2019. године)

Аутор сентенце: Бранка Бајић, судија

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ

За суђење у споровима за уплату пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање стварно је надлежан основни суд.

Из образложења:

Основни суд у С.М. се решењем број П1. ../. године огласио стварно ненадлежним за поступање у предметној парници и по правно-

снажности решења спис предмета број П1../. доставио на поступање Вишем суду у С. М. као стварно и месно надлежном суду.

Након достављања списка предмета Виши суд у С.М. је изазвао сукоб надлежности (са позивом на одредбе чл. 15. ст. 1, чл. 17. ст. 1. и чл. 21. ст. 1. ЗПП-а, и одредбу чл. 22. став 3. Закона о уређењу судова) сматрајући да не постоји његова стварна надлежност.

По становишту Апелационог суда за поступање у овој парници стварно је надлежан Основни суд у С. М.

Тужиља је тужбу у овој парници поднела ради исплате пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање, захтевајући од суда да обавезе тужене да јој солидарно уплате неисплаћене доприносе за обавезно социјално осигурање Републичком фонду здравственог осигурања, Републичком фонду пензијског и инвалидског осигурања и Националној служби за запошљавање у траженим месечним износима за период од 20.09.2013. године до 15.07.2017. године.

Према одредби члана 22. ст. 3. Закона о уређењу судова ("Сл. гласник РС", бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013, 40/2015, 106/2015, 13/2016, 108/2016 и 113/2017) основни суд у првом степену, између осталог, суди у стамбеним споровима, споровима поводом постојања и престанка радног односа, о правима, обавезама и одговорностима из радног односа, о накнади штете коју запослени претрпи на раду или у вези са радом. Према одредби чл. 23. ст. 1. тач. 8. Закона о уређењу судова, виши суд је (између осталог) надлежан да суди спорове поводом обавезног социјалног осигурања ако није надлежан други суд.

Предметна парница је радни спор, јер се ради о парници по тужби радника против послодавца ради остварења права (уплате обавезних доприноса, као дела бруто зараде запосленог) из радног односа, због чега је у конкретном случају за поступање стварно надлежан Основни суд у С. М. применом одредбе чл. 22. ст. 3. Закона о уређењу судова.

Са напред наведених разлога применом одредбе чл. 22. ст. 1. ЗПП-а, одлучено је као у изреци.

(Из решења Апелационог суда Нови Сад Р 30/19 од 17.октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Вујичић Гордана, судски саветник

УПОТРЕБА ЈЕЗИКА У ПОСТУПКУ

Тужени имају право да се користе својим језиком, али то право мора имати утемељење у њиховој стварној потреби да то чине и не може бити ни на који начин злоупотребљено на уштрб трајања поступка, те ометања противне стране у реализацији својих права.

Из образложења:

Право странака на употребу свог језика у поступцима пред судовима, као део њиховог права на очување посебности зајемченог чланом 79. Устава Републике Србије, као и само право на употребу сопственог језика у поступку, прокламовано одредбом члана 199. Устава Републике Србије, конкретизовано је Законом о службеној употреби језика и писма ("Службени гласник РС", бр. 45/91, 30/2010, 47/2018 и 48/2018-исправка), као и одредбама чланова 95 - 97 Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС", бр. 72/2011, 55/2014 и 87/2018). Све набројане одредбе учесницима у поступку – припадницима националних мањина гарантују право да се приликом заштите и остваривања својих права користе сопственим језиком, под условима и на начин прописан Уставом и законима, али то не значи да само учешће припадника националне мањине у судском поступку претпоставља употребу мањинског језика, будући да, у складу са одредбом члана 12. став 2. Закона о службеној употреби језика и писма, не постоји апсолутна обавеза суда као државног органа да води поступак на мањинском језику, када као странка учествује припадник националне мањине (Одлука Уставног суда Уж. 9817/2012 од 28.05.2015. године).

Поменута одредба члана 12. став 2. Закона о службеној употреби језика и писма прописује да се првостепени управни, кривични, парнични или други поступак у коме се решава о правима и дужностима грађана може водити и на језику националних мањина који је у службеној употреби у органу, односно у организацији која води поступак. Следи изложеног, Законом је предвиђена могућност, а не дужност органа који води поступак да га спроводи на мањинском језику, и то, сходно ставу 4. истог члана, на захтев странке - припадника националних мањина и на језику националних мањина који је у службеној употреби у органу који води поступак и то, у складу са ставом 5. члана 12. истог Закона, на језику о коме се стране споразумеју, а у одсуству споразума, према ставу 6 истог члана, језик поступка одређује орган, односно организација пред којом се

води поступак, осим ако једна од странака захтева да се поступак води на српском језику, у ком случају ће се поступак водити на том језику.

У конкретном случају такав споразум није постигнут, будући да се тужила до закључења главне расправе није сагласила са тиме да се поступак води на русинском, те да је првостепени суд, одбијајући захтев туженог АА за вођење поступка на русинском језику, спровео поступак на српском језику. Описано поступање првостепеног суда налази потврду не само у наведеним одредбама Устава и домаћег законодавства, већ и у одредби члана 6. став 3а Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода која садржи стандард "на језику који разуме", а не на матерњем језику. Циљ наведеног стандарда јесте разумевање језика на коме се судски поступак води, односно разумевање језика на коме се утврђују права и обавезе за странку (Одлука Уставног суда Уж. 9817/2012 од 28.05.2015. године). У конкретном случају, где тужени АА истраје у намери да свој исказ да на русинском језику, овај суд налази да би асистенција преводиоца била потребна у ситуацији када би му се тако омогућило да се упозна са предметним случајем, те да изнесе своју верзију догађаја (Одлука ЕСЉП у предмету Лагерблом против Шведске број 26891/95 од 14.04.2003. године). Тужени А.А., као и тужена Б.Б., међутим, у највећем делу трајања парничног поступка, од подношења тужбе 14.08.2012. до рочишта одржаног 11.05.2017. године, дакле готово пет година, несметано учествују у поступку вођеном на српском језику, дају одговор на тужбу на српском језику, на истом језику пишу захтеве за изузеће судије, примају налаз и мишљење вештака, који у себи садржи низ стручних термина, те се на њега изјашњавају на српском језику, а на том језику пишу и предлог за прекид поступка, ни у једном тренутку не истичући да им је језик на коме се води поступак сметња за равноправно учешће у поступку, нити да им је услед примене српског језика на било који начин ускраћен приступ суду.

Тужени АА, осим наведеног, на рочишту одржаном 11.05.2017. године изјављује да није спорно да познаје српски језик, те да је на српском језику завршио П.Ф. у Б., док судски преводилац за русински језик ВВ, након превођења захтева туженог АА од 29.11.2017. године ставља напомену да је непознавање језика од стране именованог туженог довело до значајних потешкоћа у сачињавању превода. Све наведено несумњиво указује да у конкретном случају тужени несумњиво владају српским јези-

ком, да га разумеју, те да вођење поступка на српском језику ни на који начин не представља препреку за адекватну заштиту права и обавеза тужених у предметној правној ствари. Самим тим, иако тужени, као припадници русинске заједнице, несумњиво имају право да се користе својим језиком, то право мора имати утемељење у њиховој стварној потреби да то чине и не може бити ни на који начин злоупотребљено на уштрб трајања поступка, те ометања противне стране у реализацији својих права, услед чега првостепени суд правилно спроводи поступак на српском језику на описан начин не ускраћујући тужене у остваривању својих Уставом и законима зајемчених права.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 3874/19 од 17.октобра.2019. године)

Аутор сентенце: Мирна Вујичић Бурсаћ, судијски помоћник

ПОРОДИЧНО ПРАВО

ОДРЕЂИВАЊЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

У одсуству противтужбе, суд не може тужиоцу изрећи мере заштите насиља у породици, имајући у виду одредбе члана 284. – 287. Породичног закона.

Из образложења:

Првостепеном пресудом тужбени захтев делимично је усвојен, тако што је забрањено туженима да на било који начин даље узнемиравају тужиљу и: наложено им да се уздржавају од сваког дрског, злонамерног и безобзирног понашања којим угрожавају телесни интегритет, душевно здравље и спокојство тужиље; забрањено тужиљи да на било који начин даље узнемирава тужене и наложено јој да се уздржава од сваког дрског, злонамерног и безобзирног понашања којим угрожава телесни интегритет, душевно здравље или спокојство тужених; забрањено туженом АА приближавање тужиљи и приступа кући у којој она живи и сваком другом месту у којем борави или се налази на удаљености мањој од 10 метара, те му је наложено да се уздржава од приближавања тужиљи месту њеног становања на овој удаљености, све под претњом извршењем. Одређено је да мере заштите од насиља у породици трају годину дана и да могу бити продужаване све док не престану разлози због којих су одређене. Тужбени захтев одбијен је у делу којим је тужиља предложила да се у односу на туженог ББ одреде мере заштите од насиља у породици којом се овом туженом забрањује приближавање тужиљи на удаљености од најмање 10 метара, забрањује приступ кући у којој она живи као и сваком другом месту у ком борави. Констатовано је да жалба не задржава извршење пресуде. Одређено је да свака странка сноси своје парничне трошкове.

Према утврђењу првостепеног суда тужиља и првотужени ББ су бивши супружници и сувласници куће на адреси, која је саграђена на парцели бр..... Након развода брака године у овој кући наставила је да

живи тужила са заједничким сином, рођеним 2001.године, док је тужени ББ прешао да живи у другу кућу на истом плацу, где живи са друготуженим АА, оцем, мајком и рођеним братом. Дана 07.06.2018. године у дворишту испред кућа дошло је до оштрог вербалног сукоба између странака, чију садржину првостепени суд детаљно утврђује. По пријави тужиље решењем МУП-а, ПУ Н.С. од 07.06.2018. године у односу на друготуженог АА одређене су хитне мере забране да у року од 48 сати контактира тужиљу и да јој не прилази, које су продужене решењем суда од 08.06.2018. године до 09.07.2018. године. Друготужени је у дворишту куће поставио камере како би контролисао кретање. Августа месеца 2018. године првотужени је у дворишту куће поставио капију, која тужиљу спречава да користи краћи прилаз на главни пут. У породици је присутан дугогодишњи поремећај односа. Основ сукоба су неуређени имовински односи. Мишљење органа старатељства је да мера забране даљег узнемиравања и уздржавање од сваког дрског, злонамерног и безобзирног понашања треба да буде изречена обострано, а мера забране приласка на удаљености од 10 метара само у односу на друготуженог АА, јер су бивши супружници у адекватним односима и ова мера у односу на првотуженог није потребна.

Са полазиштем на наведене чињенице, као и мишљење и предлог органа старатељства првостепени суд пресуду у побијаном делу заснива на одредбама чл. 10., 197., 205. и 287. Породичног закона.

Основано тужила у жалби указује да из одредби чл. 284. – 287. Породичног закона, које садрже специјалну регулативу за поступање у споровима за заштиту од насиља у породици, не произилази право суда да у одсуству противтужбеног захтева изриче мере заштите од насиља у породици подносиоцу тужбе. Овим одредбама предвиђено је да се поступак покреће тужбом, да суд није везан границама тужбеног захтева, да може одредити и меру која није предложена, али није предвиђена могућност да у одсуству противтужбе тужиоцу буде изречена заштитна мера. Стога је жалбу у наведеном делу ваљало усвојити и пресуду укинути сагласно одредби чл. 393. ст. 1. ЗПП-а.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж2. 133/19 од 7. марта 2019. године)

Аутор сентенце: Вујичић Гордана, судски саветник

ОДНОС СПОРАЗУМНЕ И СУДСКЕ ДЕОБЕ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

Нема места судској деоби заједничке имовине на основу удела супружника у стицању имовине, када су на основу споразума супружника у јавни регистар права на непокретностима уписана оба супружника као сувласници на опредељеним уделима на непокретностима.

Из образложења

Међу парничним странкама нема спора о томе да је непокретност уписана у лн. бр..... к.о. Б Г њихова заједничка имовина стечена у браку. Према одредби чл.177. Породичног закона деобом заједничке имовине сматра се утврђивање сувласничког, односно суповерилачког удела сваког супружника у заједничкој имовини. Према чл.178. истог закона, деоба заједничке имовине може се вршити за време трајања брака и после његовог престанка. Према чл.180. истог закона, ако супружници не могу да се споразумеју о деоби заједничке имовине, деобу заједничке имовине врши суд (судска деоба). Према чл.176. истог закона, сматра се да су супружници извршили деобу заједничке имовине ако су у јавни регистар права на непокретностима уписана оба супружника као сувласници на опредељеним уделима. Применом ових одредаба Породичног закона на утврђено чињенично стање, произилази закључак да су парничне странке већ извршиле деобу заједничке имовине, предметних непокретности, јер су у јавни регистар права на непокретностима оба супружника уписана као сувласници на тој непокретности на опредељеним уделима, свако у по 1/2 идеалног дела, као што су били уписани и на опредељеним сувласничким уделима на претходно стеченим непокретностима, чија вредност је уложена у стицање овде предметне непокретности. Код таквог стања ствари нема места судској деоби, односно поновном утврђивању сувласничких удела сваког супружника у овој њиховој заједничкој имовини на основу удела у стицању.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж. 3812/19 од 17. октобра 2019. године)

Аутор сенценце: Татјана Миљуш, судија

**ПРАВО ДЕТЕТА ДА УЖИВА ЖИВОТНИ СТАНДАРД КАКАВ
УЖИВА РОДИТЕЉ ДУЖНИК ИЗДРЖАВАЊА**

У ситуацији када се разликују стандарди родитеља а потребе деце су приближно једнаке, не може обавеза издржавања бити једнако подељена међу родитељима, јер би то значило нижи стандард живота за оно дете које је поверено родитељу неповољнијих материјалних могућности.

Из образложења:

Да би могао да одлучи о обавези сваког од родитеља да издржава дете које му није поверено, суд је био дужан да претходно детаљно утврди потребе оба детета. Потребама деце суд се није бавио сматрајући да је околност њиховог сличног узрасног доба довољна за закључак да су оне једнаке. И тако утврђене потребе морале су бити доведене у везу с могућностима родитеља и њиховим животним стандардом. Изостало је чињенично утврђење о личним и имовинским приликама туженог, о висини прихода које остварује или може да оствари на месечном нивоу, трошковима домаћинства и његовом учешћу у тим трошковима. За сада произлази да је материјална ситуација тужиље неповољна, она није запослена и није стамбено ситуирана. Финансијски јој помажу родитељи. Али, на околност њених могућности да остварује приходе радом суд такође није утврђивао чињенице. За сада би се могло закључити да су материјалне прилике тужиље неповољније од прилика туженог, који је запослен и остварује сталне приходе. Код таквих околности ни њихове обавезе на име издржавања деце не могу бити идентичне. Млт. син парничних странака је поверен оцу који је и обавезан да га издржава, али ће висина његове обавезе издржавања млт. ћерке зависити од чињеница утврђених у наставку поступка. По свеобухватном утврђењу чињеница о децјим потребама и новчаним износима потребним за њихово задовољење, суд ће бити у ситуацији да довођењем у сразмер могућности родитеља определи њихове доприносе, те у случају могућности туженог да у већем износу доприноси издржавању деце одлучи о висини његове обавезе у односу на млт. ћерку. Право је детета да ужива животни стандард какав ужива родитељ дужник издржавања. У ситуацији када се разликују стандарди родитеља а потребе деце су приближно једнаке, не може обавеза издржавања бити једнако подељена међу родитељима, јер би то значило нижи стандард живота за оно дете које је поверено родитељу неповољнијих матери-

јалних могућности. Правилна примена законских критеријума код одређивања издржавања захтева да све битне чињенице о потребама повериоца и могућностима дужника издржавања буду утврђене на потпун и поуздан начин, а дужност суда да у том правцу предузима радње произлази из истражног начела и прописана је чл. 205. Породичног закона.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду број Гж2. 181/17 од 13. априла 2017. године)

Аутор сентенце: Нина Антић, судијски сарадник

ТУЖБЕНИ ЗАХТЕВ ЗА ПРОДУЖЕЊЕ ИЗДРЖАВАЊА СУПРУЖНИКА

Оспоравање тужбеног захтева за укидање, односно престанак издржавања супружника има процесни и правни значај захтева за продужење издржавања супружника из нарочито оправданих разлога (чл. 163. ст. 3. Породичног Закона) и онда када поверилац издржавања није изричито поставио такав захтев.

Из образложења:

Тужилац и тужени су бивши супружници. Заједницу живота су засновали 2003. године. Брак су закључили 30.12.2008. године, а исти је разведен пресудом Основног суда у Л. П2../.. Овом пресудом је тужилац обавезан да доприноси издржавању тужене износом од по 200,00 евра месечно у динарској противвредности. Тужена је тада била старости 62 године, није имала прихода, била је нарушеног здравственог стања (код ње је постојао душевни поремећај из групе афективних поремећаја личности) није имала имовине на територији Републике Српске, имала је две кћерке које су засновале своје заједнице. Са претходним супругом је имала кућу и окућницу у В. код Г. која је порушена током рата. Наслеђе после смрти родитеља је уступила браћи. У то време тужилац је био пензионер и остваривао пензију од преко 1.000,00 евра, и живео је сам. Тужилац је и даље корисник девизне пензије од 1.000,00 евра и 4.000,00 динара пензије остварене у Републици Србији, стар је 69 година, болује од реуматских болести, користи три пута годишње бањско лечилиште, плаћа жену да ради кућне послове, има трошкове лечења и куповине лекова.

Поседује 2 ха пољопривредног земљишта и плаћа раднике надничаре код обраде. Тужена нема примања, живи сама, у скромној кући (која јој је уступљена на коришћење) издржава се од супружанског издржавања. Напустила је посао у хладњачи када је засновала брак са тужиоцем. Болује од душевног поремећаја из групе афективних поремећаја личности у чијој основи је поремећај личности. У потпуности је и трајно неспособна за рад.

Парничне странке су 15.12.2008. године закључили уговор о брачној заједници. У чл. 2. уговора је, поред осталог, регулисано да тужилац поседује покретну и непокретну имовину која је његова искључива својина и да целокупна имовина која је својина тужиоца остаје искључиво његова својина, и за случај смрти остаје у наслеђе његовој деци, с тим што тужена задржава право доживотног становања у породичној кући у У.и право наслеђа пензије тужиоца. У чл. 3. се тужилац обавезао да туженој на име материјалне сигурности исплаћује месечно 100,00 евра. У ст. 2. је регулисано да је тужена у обавези, у случају да се раскине брачна заједница, да надживи тужиоца или закључи други брак, да се исели из породичне куће тужиоца. Странке су 27.7.2011. године закључиле Анекс уговора којим су, због поремећених односа, изменили чл. 3. уговора тако да је уговорена трајна обавеза тужиоца да на име издржавања тужене плаћа месечно 120,00 евра, до десетог у месецу за претходни месец. У чл. 2. Анекса уговарачи су се споразумели да се даном потписивања анекса уговора у суду тужена обавезује да се са својим личним стварима исели из породичне куће тужиоца.

Одредбом чл. 151. ст. 1. и 3. Породичног закона је прописано да супружник који нема довољно средстава за издржавање, а неспособан је за рад или је незапослен, има право на издржавање од другог супружника сразмерно његовим могућностима, и да нема право на издржавање супружник ако би прихватање његовог захтева за издржавање представљало очигледну неправду за другог супружника.

Одредбама чл. 163. Породичног закона је прописано да издржавање може трајати одређено или неодређено време (ст. 1.), да издржавање супружника после престанка брака не може трајати дуже од пет година (ст. 2.) и да се изузетно, издржавање супружника по престанку брака може продужити и после истека рока од пет година ако нарочито оправдани разлози спречавају супружника повериоца издржавања да ради (ст. 3.).

Из наведеног произлази да издржавање супружника, и поред ограничења из чл. 163. ст. 2. Породичног закона, може бити продужено и трајати и дуже од пет година након развода брака под условима из ст. 3 наведеног члана (ако нарочито оправдани разлози спречавају супружника повериоца издржавања да ради). Захтев за продужење издржавања, из наведених разлога, може бити осим у тужби, садржан у оспоравању тужбеног захтева за укидање издржавање истицањем навода о постојању разлога из чл. 163. ст. 3. Породичног закона. Оспоравање тужбеног захтева за укидање, односно престанак издржавања има процесни и правни значај захтева за продужење издржавања из нарочито оправданих разлога и онда када поверилац издржавања није изричито поставио такав захтев.

Тужена се одмах по пријему тужбе (у поднеску од 7.9.2016. године) противила тужбеном захтеву (позивајући се на одредбе чл. 163. ст. 3. Породичног закона) истичићи постојање нарочито оправданих разлога који је спречавају да ради. Како је тужена, пре истека рока од 5 година и престанка обавезе издржавања (који рок је истекао 2.10.2016. године) поднеском оспорила тужбени захтев (истичући да се нису стекли услови за укидање или смањење обавезе издржавања и да постоје нарочито оправдани разлози који је и надаље спречавају да ради) оспоравање тужене има (правни и процесни) значај захтева за продужење издржавања.

Из утврђених чињеница о околностима на страни тужене која нема никаквих прихода осим издржавања и без могућности је да исте оствари (јер је потпуно и трајно неспособна за рад и без имовине) имајући у виду прилике на страни тужиоца који остварује примања од девизне пензије у износу од 1.000,00 евра и динарске у износу од 4.000,00 динара, те од обраде пољопривредног земљишта у површини од 2ха (које прилике су такве да му дозвољавају боравак три пута годишње у бањи о сопственом трошку, плаћање помоћи у кући и радника у надници) у недостатку доказа о томе да би продужење обавезе представљало очигледну неправду за њега, овај суд налази да постоје услови за продужење обавезе издржавања. Потпуна и трајна неспособност за рад тужене (лица старог сада 67 година, без икаквих прихода и без имовине) јесу нарочито оправдани разлози да се продужи издржавање у смислу чл. 163. ст. 3. Породичног закона, а што прилике на страни тужиоца омогућавају. С обзиром на то да је заједница живота постојала и да је трајала око 9 година (од 2003. године

до 2011. године) не може се сматрати да би издржавање представљало очигледну неправду за тужиоца.

(Из пресуде Апелационог суда Нови Сад Гж2 385/18 од 25. септембра 2018, ревизија одбијена пресудом Врховног касационог суда Рев.426/19 од 13. фебруара 2019.)

Аутор сенценце: Вујичић Гордана, судски саветник

СТВАРНО ПРАВО

СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ ГРАЂЕЊЕМ

Могућност стицања права својине грађењем подразумева изградњу објекта који по својој природи представља засебну грађевинску целину и који има све атрибуте објекта у грађевинском смислу, сходно одредби члана 9. ЗОСПО. Чардак, као ни пољски ws не представљају посебан објекат који би се могао исказати у јавним књигама, будући да се не могу се сврстати под појам непокретности садржан у одредби члана 4. Закона о државном премеру и катастру.

Из образложења:

Могућност стицања права својине грађењем подразумева изградњу објекта који по својој природи представља засебну грађевинску целину и који има све атрибуте објекта у грађевинском смислу, сходно одредби члана 9. ЗОСПО. Чардак, као ни пољски ws не представљају посебан објекат који би се могао исказати у јавним књигама, будући да се не могу се сврстати под појам непокретности садржан у одредби члана 4. Закона о државном премеру и катастру ("Службени гласник РС", бр. 72/2009, 18/2010, 65/2013 и 96/2015), који прописује да су непокретности које се уписују у катастар непокретности: 1) земљиште (катастарске парцеле пољопривредног, шумског, грађевинског, водног и другог земљишта); 2) надземни и подземни грађевински објекти; 3) посебни делови објеката који чине грађевинску целину (стан, пословни простор, гаража и други), те да су објекти, у смислу тог закона: зграде свих врста, привредни објекти, објекти културе, спорта и рекреације, склоништа и други грађевински објекти. Осим тога, чардак по својој природи, иако несумњиво помаже у функционисању главне ствари, не потпада под појам помоћног објекта дефинисан одредбом члана 2. тачка 24. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009, 24/2011, 121/2012, 132/2014, 145/2014, 83/2018 и 31/2019 већ има својство економског објекта, будући да је тачком 24а) истог закона прописано да економски објекти јесу објекти за гајење животиња (стаје за гајење коња, штале за гајење говеда, објекти за гајење живине, коза, оваца и свиња, као и објекти за

гајење голубова, кунића, украсне живине и птица); пратећи објекти за гајење домаћих животиња (испусти за стоку, бетонске писте за одлагање чврстог стајњака, објекти за складиштење осоке); објекти за складиштење сточне хране (сеници, магацини за складиштење концентроване сточне хране, бетонирание сило јаме и сило тренчеви), објекти за складиштење пољопривредних производа (амбари, кошеви), рибњаци, кречане, ћумуране и други слични објекти на пољопривредном газдинству (објекти за машине и возила, пушнице, сушионице и сл. Следом изложеног, спорни чардак и пољски ws по својој правној природи не представљају грађевинске објекте који улазе у режим прописан одредбом члана 25. ЗОСПО, услед чега се правни односи поводом наведених објеката не могу уредити применом те законске одредбе.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 3069/19 од 10. октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Мирна Вујичић Бурсаћ, судијски помоћник

СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ ОДРЖАЈЕМ

Услови за стицање својине одржајем на непокретности пре доношења Закона о основама својинскоправних односа цене се према одредбама Грађанског законика из 1844. године.

Квалитет државине коју је имао правни претходник тужиоца прелази и на наследнике, па они у моменту смрти правног претходника стичу исту врсту и квалитет државине коју је имао њихов правни претходник, због чега је државина тужиоца, од момента делације, законита и савесна, те се време потребно за одржај рачуна у складу са чланом 28. став 2. и 5. Закона о основама својинскоправних односа.

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да је прави претходник тужиоца, његов отац А.А. као купац закључио купопродајни уговор са туженима, као продавцима, 09.04.1965. године и оверили га (број 1089/65); да је предмет овог уговора једно јутро пољопривредног земљишта, које је било описно означено, с обзиром на то да је у току био поступак комасације па парцела која је била предмет купопродаје није још

добила парцелни број; да је купопродајна цена исплаћена у целости и да је купац (отац тужиоца) ступио у посед; да је плаћен порез на промет апсолутних права, али уговор није спроведен у земљишним књигама; да су након окончаног поступка комасације и након што је купљена парцела добила број (парц. бр. 1455) уговорне стране 18.10.1970. године закључиле и овериле (број 2805/70 од 16.12.1979. године) писмено под називом "надопуна уговора", којим су извршиле допуну купопродајног уговора од 09.04.1965. године тако што су означиле број парцеле пољопривредног земљишта које је било предмет тог уговора, чиме су извршиле идентификацију парцеле која је била предмет уговора о купопродаји; да иако је овако закључен уговор био подобан за укњижбу, правни претходник тужиоца до своје смрти 29.10.2001. године није катастарски спровео купопродајни уговор; да је правни претходник тужиоца од 1965. године до своје смрти 2001. године имао миран и несметани посед купљене непокретности; да након његове смрти па до данас тужилац, као једини законски наследник, има мирну и несметану државину.

На основу овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд усваја тужбени захтев применом одредаба члана 28. став 4. Закона о основама својинскоправних односа, сматрајући да је правни претходник тужиоца у тренутку смрти био власник непокретност на основу одржаја, јер је протекао рок од 20 година, па како је моментом његове смрти (отварањем наслеђа) његова заоставштина прешла на његове наследнике, а како је његов наследник овде тужилац, то је стекао својину наслеђивањем из свог оца.

Супротно жалбеним наводима тужених, пок. отац тужиоца, као његов правни претходник, закључењем и овером уговора о купопродаји од 09.04.1965. године и "надопуне уговора" од 18.10.1970. године прибавио је пуноважан правни основ за стицање права својине на предметној парцели. На тај начин, правни претходник тужиоца постао је законити држалац парцеле, тим пре што из утврђеног чињеничног стања произлази да је наведене непокретности примио у државину одмах по овери уговора (1965. године), када је и исплатио цену и платио порез на промет.

Стицање права својине одржајем, као вид стицања својине, па и од невластника, подразумева да је потребан и одређени протек времена како би до таквог стицања дошло. Како у време закључења уговора од 09.04.1965. године стицање својине одржајем није било регулисано позитивним прописима, то се на њега, сходно члану 4. Закона о неважности

правних прописа донетих пре 06.04.1941. године и за време непријатељске окупације (Службени лист ФНРЈ број 86/46), имају применити одредбе Грађанског законика из 1844. године, који у параграфу 929 прописује да се за непокретна добра, као баштине, куће, њиве, ливаде, воћњаке, винограде или миљкове изискују 24 године за застарелост, ако је притежање без тапије, ако ли је с тапијом, и у баштинске јавне књиге уведено, достав је 10 година. Након ступања на снагу Закона о основама својинско-правних односа ("Службени лист СФРЈ", број 6/80 и 36/90 и "Службени лист СРЈ", број 29/96) материја одржаја је регулисана одредбом члана 28 став 2, који је прописао да савестан и законити држалац непокретне ствари, на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком 10 година, ставом 4 да савестан држалац непокретне ствари на коју други има право својине, стиче право својине на ту ствар одржајем протеком 20 година, с тим што је одредбом члана 30 прописано да време потребно за одржај почиње тећи оног дана када је држалац ступио у државину ствари, а завршава се истеком последњег дана времена потребног за одржај (став 1) и да се у време потребно за одржај урачунава и време за које су претходници садашњег држаоца држали ствар као савесни и законити држаоци, односно као савесни држаоци (став 2).

Имајући у виду цитиране одредбе, како раније важеће, тако и садашњег Закона о основама својинскоправних односа, покојни отац тужиоца је, од 1965. године, имао законити основ стицања права својине, при чему је његова државина спорних непокретности имала обележје мирне и несметане државине, будући да њу правном претходнику тужиоца нико није оспоравао, нити га је сметао, што несумњиво потврђује закључак првостепеног суда да је он спорне непокретности држао у уверењу да су његове, при чему није знао, нити је према околностима случаја могао знати, да ствар коју држи није његова. На супротан закључак не наводи ни чињеница да је други субјекат, а не правни претходник тужиоца, уписан као власник предметне парцеле, будући да је у поступку утврђено да од момента закључења уговора о продаји 1965. године тужени на спорној непокретности немају posed, нити исказују било какве власничке претензије на њој. Самим тим, у ситуацији када је државина правног претходника тужиоца имала обележја законите и савесне државине, услови за стицање права својине одржајем на спорној непокретности на страни правног претходника тужиоца стекли су се далеко пре његове смрти, још 1975. године, када је протекао десетогодишњи рок из параграфа 929 Гра-

ђанског законика. Осим тога, државина коју је имао правни претходник, покојни отац, тужиоца прелази и на наследника - тужиоца, услед чега је тужилац у моменту смрти свог оца, 2001. године, стекао исту врсту и квалитет државине коју је имао његов отац, па је државина тужиоца, од момента делације, законита и савесна, због чега је и на страни тужиоца време потребно за одржај од 10 година у складу са чланом 28 став 2 и 5 Закона о основама својинскоправних односа истекло далеко пре подношења тужбе (27.12.2017. године).

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 510/19 од 21. фебруара 2019. године)

Аутор сентенце: Бранка Бајић, судија

УГОВОР О ГРАЂЕЊУ И СТИЦАЊЕ ПРАВА СВОЈИНЕ

Уговор о имовинским правима и обавезама о изградњи стана представља уговор о грађењу, код кога једна уговорна страна улаже одређена новчана средства и појављује се као финансијер извесних радова на изградњи непокретности, док се друга уговорна страна обавезује да за уложена новчана средства изгради одређену грађевину на одређеном земљишту или да на већ постојећем објекту изврши какве друге грађевинске радове, због чега стицање својине на непокретности путем уговора о грађењу не представља промет непокретности између инвеститора и извођача радова, јер у тренутку закључења уговора непокретна ствар, као предмет уговора, још не постоји, већ инвеститор уплатом унапред договорених новчаних средстава учествује у заједничкој изградњи, односно у стварању непокретности као нове ствари

Из образложења:

Првостепени суд утврђује да је 13.09.1991. године између тужиоцеве супруге, као члана задруге, и СЗ "А" из ББ закључен уговор о имовинским правима и обавезама, по ком уговору супруга тужиоца удружује новчана средства ради изградње стана на локацији Н Н В "Б2", а задруга удруженим новчаним средствима обезбеђује изградњу стана, сагласно Закону и Статуту Задруге. Уговором Задруга се обавезала да члану задру-

ге изгради једноособан стан, површине 47,80 м², ламела Б2, улаз 2, спрат 4, стан број 244, по цени од 31.838,00 дин/м². Између истих уговорних страна 08.10.1991. године, када стан још није био изграђен, закључен је уговор о имовинским правима и обавезама, који је за предмет имао исти стан, промењена је цена стана тако што је уговорена цена од 38.702,20 дин/м², одређено је када ће бити извршена примопредаја стана, да је Задруга у обавези да у законском року поднесе захтев за укњижбу зграде у којој се налази предметни стан и да на основу овог уговора члан Задруге стиче право укњижбе права својине на предметном стану, без посебне сагласности Задруге. Након што је зграда изграђена супруга тужиоца је 03.06.1992. године са Задругом закључила анекс уговора о имовинским правима и обавезама, којим је утврђена коначна цена стана од 52.513,10 дин/м², што за коначну површину стана од 48,39 м² износи 2.541.108,30 динара, те је уговором констатовано да је супруга тужиоца у целости исплатила уговорену цену, па је Задруга супрузи тужиоца издала дозволу за уселење. Потписи на наведеним уговорима нису оверени код суда.

Тужилац се са супругом уселио у стан, који је тада налазио на адреси В.В. 23, а сада је то улица ГГ 23. Од када су са уселили (03.06.1992. године) несметано су живели у том стану до смрти супруге тужиоца 08.03.1999. године, а након тога тужилац несметано живи сам. До смрти тужиоцеве супруге рачуни за стан су стизали на њено име, а после на име тужиоца.

Иза супруге тужиоца вођен је оставински поступак, О./.. у ком поступку је правоснажним решењем о наслеђивању од 17.01.2000. године утврђено да заоставштину чини предметни стан, власништво оставиље у целости, па је на име брачне тековине у корист тужиоца издвојено ½ дела, а на преосталом делу су, по основу законског наслеђивања, за наследнике оглашени тужилац и отац оставиље, ДД у по ½ дела. Након тога, 21.03.2005. године, закључен је и оверен купопродајни уговор између ДД као продавца, и тужиоца, као купца, којим је ДД тужиоцу продао ¼ дела предметног стана. По наведеном уговору тужилац је платио порез за пренос апсолутних права.

Решењем Привредног суда у Н.С., Ст./.. (правноснажно 30.08.2010. године) отворен је стечајни поступак над стечајним дужником СЗ "А", због трајне неспособности за плаћање, па је констатовано да не постоји правни интерес поверилаца и стечајног дужника за спровођење

стечајног поступка, због чега је истим решењем стечајни поступак закључен.

У ЛН број к.о. Н. С. IV као власник парцеле број улица ГГ 23, земљиште под зградом – објектом површине 03а 19м², уписана је тужена, са правом коришћења СЗ "А", док је на наведеној парцели уписана стамбена зграда за колективно становање спратности Пр+5+Пк, као приватна својина СЗ "А". Као посебни делови зграде уписано је само неколико станова (осам), док предметни стан није уписан.

Имајући у виду да је на парцели на којој је изграђена стамбена зграда уписана јавна својина тужене у целости, а на стамбеној згради уписана приватна својина СЗ "А" и да је решењем Привредног суда у Н.С., Ст./.. правоснажно отворен и закључен поступак стечаја, то је имовина СЗ "А" по закону прешла у својину тужене, због чега је тужена не само као власник земљишта, већ и као власник зграде пасивно легитимисана, због чега жалбени наводи о непостојању пасивне легитимације нису основани. Надаље, чињеница да у катастру непокретности нису уписани посебни делови зграде, па ни спорни стан, не утиче на пасивну легитимацију тужене, нити на преурађеност тужбе, с обзиром на то да стан постоји и може бити предмет стицања права својине, док ће се стварна права на њему уписати када он буде уписан у катастар непокретности, као посебни део зграде.

Иако је погрешан правни закључак првостепеног суда да се у конкретном случају ради о стицању својине ванредним одржајем, са образложењем да на уговору о промету непокретности купопродајом потписи нису оверени, то није имало утицаја на правилност побијане одлуке. Наиме, уговор о имовинским правима и обавезама од 13.09.1991. године закључен између тужиоцеве супруге и СЗ "А" представља уговор о грађењу, прописан одредбама чланова 630 – 647 ЗОО, код кога једна уговорна страна улаже одређена новчана средстава и појављује се као финансијер извесних радова на изградњи непокретности, док се друга уговорна страна обавезује да за уложена новчана средства изгради одређену грађевину на одређеном земљишту или да на већ постојећем објекту изврши какве друге грађевинске радове. Стицање својине на непокретности путем уговора о грађењу не представља промет непокретности између инвеститора и извођача радова, јер у тренутку закључења уговора непокретна ствар, као предмет уговора, још не постоји, већ инвеститор уплатом унапред догово-

рених новчаних средстава учествује у заједничкој изградњи, дакле у стварању непокретности као нове ствари у смислу члана 21. Закона о основама својинскоправних односа. У конкретном случају супруга тужиоца је удружила новчана средства са СЗ "А" у тренутку када стан који је предмет тужбеног захтева није ни постојао и своје право својине на стану, као посебном делу зграде, не изводи деривативним путем од правног претходника, већ се у конкретном случају ради о оригинарном начину стицања својине изградњом објекта и у оквиру њега предметног стана као нове ствари, због чега се у конкретном случају ради о законитом стицању својине (правним послом).

Супротно жалбеним наводима првостепени суд је правилно извршио идентификацију стана који је предмет тужбеног захтева, с обзиром на то да идентификација стана није била спорна између уговорних страна, због чега је супрузи тужиоца предат стан на адреси ВВ а сада ГГ са ближим ознакама стана из уговора, а којим ознакама (адреси, спратности, собности, површини) је предметна непокретност довољно идентификована и без означавања парцеле на којој је стамбена зграда у којој се налази стан, а супротно жалбеним наводима тужене.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 2108/19 од 23.маја 2019. године)

Аутор сентенце: Бранка Бајић, судија

ЗНАЧАЈ УЛАГАЊА ЈЕДНОГ СУВЛАСНИКА У ПРЕДМЕТ СУСВОЈИНЕ

Улагањем у непокретност од стране сувласника без сагласности другог сувласника, не може се повећати сувласнички удео, већ то једино може бити основ облигационих права на накнаду трошкова коришћења, управљања и одржавања ствари и осталих терета који се односе на целу ствар.

Из образложења:

Тужилац захтев за утврђење већег сувласничког удела на непокретности у односу на сувласнички удео тужене, заснива на чињеницама, које потенцира и у жалби, да је његовим улагањем у изградњу котларни-

це, санацијом од пожара, повећао тржишну вредност свих објеката за 6%, јер је тржишна вредност котларнице 1.743 евра, или 4,6% од укупне грађевинске вредности непокретности – свих објеката.

Међутим, улагањем у предметну непокретност поновном изградњом котларнице, помоћног објекта који је изгорео, без сагласности другог сувласника, овде тужене, тужилац није могао повећати свој сувласнички удео на истој непокретности. Ово зато што је одредбама чл. 15. и 20. и чл. 21. Закона о основама својинскоправних односа одређено по ком основу се право својине стиче, да сувласници имају право да заједнички управљају стварју и да је користе, а за предузимање послова који прелазе оквир редовног управљања је потребна сагласност свих сувласника. Тужилац није истицао да је ово улагање извршио уз сагласност тужене, посебно не уз договор да се тиме увећа његов сувласнички удео на непокретности, па нема основа његовом својинскоправном захтеву. Посебно, тужилац није ни доказивао да се управо за износ од 1.743 евра, колика је вредност самог помоћног објекта, увећала вредност целе непокретности. Према томе, не може се сматрати да је вредност новосаграђеног помоћног објекта директно повећање вредности целе непокретности.

Према томе одлука о одбијању тужбеног захтева којим тужилац тражи утврђење да је стекао већи сувласнички удео уз умањење сувласничког удела тужене на непокретности је правилна и у том делу је првостепена пресуда потврђена по одредби чл. 390. ЗПП-а.

Првостепени суд је побијаном пресудом обавезао тужену да тужиоцу исплати новчани износ који одговара вредности објекта – котларнице чију изградњу је тужилац финансирао, јер је претходна котларница изгорела 2018. године, 206.573,64 динара, колико је утврђена вредност тог објекта на дан допунског вештачења.

Основано тужена побија одлуку првостепеног суда у овом делу, јер нема разлога у образложењу првостепене пресуде за ову одлуку, па се њена правилност не може испитати. У том делу је одлука захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из чл. 374. ст. 2. тач. 12. ЗПП-а. Првостепени суд је навео једино то да је тужилац у целости финансирао изградњу тог објекта и да је вредност објекта 206.573,64 динара. Ови разлози нису довољни да би се могла испитати правилност одлуке којом се обавезује тужена да тај износ накнади тужиоцу, нити се може испитати правилност примене материјалног права од стране прво-

степеног суда. На то основано тужена указује у жалби. Како се не ради о увећању вредности посебне имовине једног од супружника током трајања заједничког живота у браку, нити се ради о улагању ради стицања већег сувласничког удела, у обзир долази примена одредаба Закона о основама својинскоправних односа из чл. 15., о трошковима коришћења, управљања и одржавања ствари и осталих терета који се односе на целу ствар. Међутим, како првостепени суд не даје разлоге одлуке, то се не може испитати ни правилност примене ових одредаба закона.

Због тога је укинута првостепена пресуда у делу одлуке о тужбеном захтеву за исплату износа од 206.573,64 динара са траженим законским затезним каматама, по одредби чл. 391. ст. 1. ЗПП-а и у том делу је предмет враћен првостепеном суду на поновно суђење.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж. 3812/19 од 17. октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Татјана Миљуш, судија

ОБЛИГАЦИОНО ПРАВО

ИСКЉУЧЕЊЕ ОДГОВОРНОСТИ ВЛАСНИКА ВОЗИЛА ЗА ШТЕТУ ПРИЧЕЊУ УПОТРЕБОМ ТОГ ВОЗИЛА

Одговорност власника возила за штету коју друго лице причини употребом тог возила искључена је код утврђења да кључ од возила није био доступан без употребе акта насилног присвајања, јер се из те околности може закључити да је власник возила предузео неопходне радње у циљу отклањања опасности од употребе возила.

Из образложења:

Битно питање за разрешење спора јесте да ли је тужена као власник ствари – путничког возила којим је управљао њен брат када је скривео саобраћајну незгоду, могла предвидети да ће он доћи у посед кључева од тог возила, и да ли је такве последице могла избећи или отклонити. Суд утврђује да је тужена кључеве од ноћног ормарића у ком је држала резервни кључ од возила, држала код себе, те да је у посед тог кључа њен брат ступио тако што је ушао у њену собу док је она била одсутна, и у алкохолисаном стању обио ормарић. Чињеница да кључ није био доступан без употребе акта насилног присвајања, и према становишту овог суда, представља околност на основу које се може закључити да је тужена предузела неопходне радње у циљу отклањања опасности од употребе возила у њеном власништву. То што врата собе у којој је кључ чувала нису била закључана не може бити цењено на њену штету, код утврђења да су тужена и њен брат живели у одвојеним домаћинствима, а ту чињеницу не мења околност да је реч о спратној породичној кући. Докази које је суд извео стварају основ за закључак о савесном понашању тужене. Тужена је доказала да постоје разлози који је ослобађају одговорности као имаоца опасне ствари за насталу штету у смислу одредбе члана 177. став 2. ЗОО. Жалбом се даје значај исказу тужене о томе да је имала сазнања да се њен брат лечи на психијатрији. Та околност је, према становишту овог суда, налагала већи степен опрезности у циљу скривању резервног кључа од њега, а начин на који је тужена то чинила, закључавањем фиоке, јесте довољно опрезан. На другачији закључак није од утицаја то што је њен брат ипак дошао у посед тог кључа, јер је то учинио противправно.

Услед финансијских потешкоћа тужена није била у могућности да продужи регистрацију возила, због чега возило није користила, већ је вече прешетног догађаја јавним превозом отишла код пријатељице, и ту ноћ код ње преспавала, а у њеном одсуству брат потајно нашао резервне кључеве од возила и возилом се послужио, ван њеног очекивања да ће то учинити. Наводе о томе да је тужена спорне вечери била ван просторије у којој је кључеве чувала, потврдила је њена пријатељица у својству сведока.

Нису прихватљиви ни наводи да се несавесност тужене огледа у пропуштању да обавести полицију чим је приметила да су јој кључеви узети. Ово из разлога што је до незгоде дошло у кратком временском року, услед чега се пропуштање да догађај пријави полицији не може ставити њој у кривицу.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 5191/18 од 6. децембра 2018. године)

Аутор сентенце: Нина Антић, судијски сарадник

ЈЕМСТВО

Усвојени План реорганизације главног дужника није од утицаја на обавезу јемца, као солидарног дужника

Из образложења:

У поступку је утврђено да је 17.12.2008. године између тужиоца, као фактора, и "А" д.о.о. из Куле, као уступеоца, закључен уговор о факторингу, којим је уступилац продао и уступио фактору сва постојећа и будућа потраживања према сваком дужнику, која доспевају на наплату у периоду који почиње почетним датумом, а завршава се коначним датумом, заједно са припадајућим обезбеђењем и споредним правима у вези са таквим потраживањем, а фактор му за то плаћа одређени износ. Б.Б. је 06.03.2012. године потписао и предао тужиоцу менично овлашћење за попуњавање 19 сопствених бланко меница до износа доспелих, а неизмирених обавеза из уговора о факторингу, свих анекса и споразума проистеклих из њега, као и да за наведене обавезе Б.Б. одговора солидарно са главним дужником целокупном својом имовином, те је овлашћен тужилац да испуни и све друге саставне делове меница, који нису испуњени, сам

означи места плаћања, те употреби менице за наплату доспелих нанаплаћених потраживања.

Утврђено је да је тужилац, као извршни поверилац, против ББ као јемца главног дужника, поднео Основном суду у В., Судска јединица у К., предлог за извршење на основу веродостојне исправе – менице, ради наплате потраживања у износу од 83.570.115,93 динара. Одлучујући о предлогу извршни суд је решењем Ив../.. дозволио предложено извршење, против ког је дужник ББ изјавио приговор, па је у парничном поступку правоснажном пресудом Вишег суда у С., П../.. обавезан ББ да тужиоцу (фактору из уговора о факторингу) исплати износ од 80.000.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 16.01.2014. године до исплате.

Супротно жалбеном указивању да првостепени суд није утврдио чињенице на који начин и у којим роковима је у Плану реорганизације стечајног дужника "А" д.о.о. утврђена висина потраживања тужиоца, рок исплате, начин обезбеђења, извршење плана према повериоцима и др., а који наводи су истицани у току првостепеног поступка, што је све од значаја на доспелост обавезе јемца, нису од утицаја на одлучивање у овој правној ствари.

Уговором о јемству јемац се обавезује према повериоцу да ће испунити пуноважну и доспелу обавезу дужника ако овај то не учини (члан 997. ЗОО). Ако се јемац обавезао као јемац платац одговара повериоцу као главни дужник за целу обавезу и поверилац може захтевати њено испуњење било од главног дужника, било од јемца или од обојице у исто време (члан 1004. став 3. ЗОО).

Чланом 81. став 1. Закона о стечају је прописано да даном отварања стечајног поступка, потраживања поверилаца према стечајном дужнику, која нису доспела, сматрају се доспелим, а чланом 1007. став 2. ЗОО је прописано да смањење обавезе главног дужника у стечајном поступку не повлачи за собом одговарајуће смањење јемчеве обавезе, због чега јемац одговора повериоцу за цео износ своје обавезе, због чега, супротно жалбеним наводима, усвојени План реорганизације главног дужника није од утицаја на обавезу јемца, као солидарног дужника, па правилно првостепени суд није изводио доказе на околности на које указују тужени у жалби.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 3130/19 од 13. септембра 2019. године)

Аутор сентенце: Бранка Бајић, судија

МАНЕ ВОЉЕ КОД ЗАКЉУЧЕЊА ПРАВНОГ ПОСЛА И ДЕЈСТВО СОЛЕМНИЗАЦИОНЕ КЛАУЗУЛЕ

Мане њене воље које се тичу закључења правног посла, односно његове садржине, немају значај на дејство солемнизационе клаузуле, већ могу бити од значаја једино за рушљивост самог правног посла.

Из образложења:

Основни суд у НС је пресудом П./.. одбио тужбени захтев тужиле да се утврди да је клаузула о потврђивању исправе, солемнизациона клаузула ради потврђивања вансудског поравнања ОУП....., сачињена код тужене јавног бележника АА у присуству тужиле и туженог, у супротности са законом, те да се иста поништи и одреди да не производи правно дејство, и захтев да се обавезу тужени да тужилци солидарно накнаде парничне трошкове.

Битне чињенице за одлуку о тужбеном захтеву цене се према садржини одредаба Закона о јавном бележничтву, чл. 93. да јавни бележник потврђује (солемнизује) приватну исправу када је то законом одређено, чл. 93а ст. 2. којим је прописано да солемнизационом клаузулом јавни бележник потврђује да је странкама у његовом присуству прочитана исправа, да су оне изјавиле да та исправа у свему и потпуно одговара њиховој вољи и да су је својеручно потписале, чл. 93б. ст. 2. да клаузула о потврђивању приватне исправе која не садржи податке одређене у ставу 1. тач. 1) (име и презиме јавног бележника, назнаку да поступа у својству јавног бележника и податке о седишту јавног бележника), тач. 2) (име, презиме, датум рођења и адресу пребивалишта странака, односно назив и седиште странке - правног лица и име и презиме, адресу и пребивалиште његовог заступника), тач. 6) (изјаву јавног бележника да је странкама у његовом присуству прочитана исправа, да су оне усмено изјавиле да је њихова воља у свему верно унета и својеручно потписале исправу), тач. 8) (датум и час потврђивања исправе), тач. 10) (изјаву да су странке, а кад је потребно и други учесници, поучени о садржини и правним последицама правног посла, као и изјаву да су странке упозорене да су њихове изјаве нејасне, неразумљиве или двосмислене, као и да су и после упозорења при таквим изјавама остале), тач. 11) (број под којим је потврђена исправа заведена у општи пословни уписник) и тач. 12) (потписе странака, заступ-

ника, сведока, тумача и других учесника) - нема својство нити правно дејство јавне исправе.

Све наведено предметна солемнизациона клаузула садржи, како је то првостепени суд утврдио. Према томе, нема основа за утврђење да предметна клаузула нема својство, нити правно дејство у складу са законом.

Тужиља у жалби не оспорава правилност утврђења о садржини солемнизационе клаузуле, већ сматра да је битно њено стање збуњености, сметености, што сматра да подразумева обавезу службеног лица, овде тужене, да таквој странци посвети посебну пажњу како би се констатовало стање странке, способност исказивања слободне воље и одлучивања у том поступку. Међутим, наведеним Законом, одредбом чл. 93д, је прописан обим испитивања услова од стране јавног бележника, за предузимање правног посла, тако да приликом потврђивања исправе о правном послу, јавни бележник испитује да ли странке имају правну и пословну способност која се тражи за предузимање тог посла и да ли су овлашћене да предузму правни посао. Ако утврди да нису испуњени услови из овог члана, јавни бележник ће решењем одбити да потврди исправу. Према садржини утврђеног чињеничног стања тужена јавни бележник јесте испитала правну и пословну способност тужиље, док тужиља и не оспорава да је исте способности имала. Јавни бележник је дужан да објасни странкама смисао правног посла, да им укаже на његове последице и да испита да ли је правни посао дозвољен, односно да није у супротности са принудним прописима, јавним поретком и добрим обичајима, према одредби чл. 93ђ наведеног Закона. Дакле, ово је мера испитивања релевантне способности странака и дозвољености правног посла приликом потврђивања исправе, која је у конкретном случају испуњена. Тужиља истиче недостатке, мане њене воље који се тичу закључења вансудског поравнања, односно његове садржине, што није од значаја за основаност тужбеног захтева. Предмет тужбеног захтева није ваљаност и правно дејство вансудског поравнања тужиље и туженог. Мана воље на страни тужиље нема значај на дејство солемнизационе клаузуле према садржини напред наведених одредаба Закона о јавном бележништву.

Наводи жалбе тужиље, о манама њене воље приликом закључивања и потврђивања вансудског поравнања, могли би бити од значаја једино

за рушљивост самог поравнања, у смислу одредаба чл. 111. ЗОО-а, што није предмет тужбеног захтева.

Како је на правилно утврђено чињенично стање правилно примењено материјално право од значаја за правно дејство конкретне солемнизационе клаузуле, правилно је првостепеном пресудом одлучено о тужбеном захтеву.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж. 4054/19 од 24. октобра 2019. године)

Аутор сенценце: Татјана Миљуш, судија

НАКНАДА ШТЕТЕ ЗБОГ ПОДНОШЕЊА ТУЖБЕ РАДИ ОСПОРАВАЊА РЕДА НАМИРЕЊА ПОТРАЖИВАЊА

Да би се потраживање сматрало оспореним, неопходно је да извршни поверилац који оспоравање врши достави доказ да је поднео тужбу којом то чини, те да, на захтев осталих извршних поверилаца, положи одговарајуће обезбеђење у року који му суд одреди. Када се не испуне наведени услови, суд који је спроводио извршни поступак не доноси било какву одлуку којом би одложио намирење поверилаца, већ напротив, не чекајући окончање покренутог парничног поступка којим је оспорен ред намирења, поступа као да он није ни оспорен и врши намирење поверилаца, па подношењем такве тужбе повериоци не трпе штету.

Из образложења:

Могућност подношења тужбе ради оспоравања реда по ком извршни поверилац има право да се намири прописана је одредбом члана 140. Закона о извршењу и обезбеђењу (Службени гласник РС", бр. 31/2011, 109/2013 - Одлука УС РС, 55/2014 и 139/2014), који је важио у време вођења извршног поступка број И./.. а који у ставу 1. прописује да извршни поверилац или друго лице које се намирује из продајне цене може, ако је то од утицаја на његово намирење, другом оспорити постојање потраживања, његову висину и ред по ком има право да се намири. Подношење наведене тужбе, међутим, не доводи само по себи до оспоравања потраживања, будући да је одредбом члана 141. став 3. истог Закона прописано

да се, ако лице које је упућено на парницу у року који му је за то одређен не докаже да је парницу покренуло, сматра да потраживање није оспорено, док исти члан, у ставу 6. наводи да суд може, на предлог лица чије је потраживање оспорено, одлагање доношења закључка о намирењу и намирење потраживања тог лица условити давањем обезбеђења за штету коју би то лице могло претрпети због одлагања намирења, при чему у ставу 8. одређује да ће се, ако лице које је оспорило потраживање не да одговарајуће обезбеђење у року који му је одређен, сматрати да потраживање није оспорено.

Следом изложеног, да би се потраживање сматрало оспореним, неопходно је да извршни поверилац који оспоравање врши достави доказ да је поднео тужбу којом то чини, те да, на захтев осталих извршних поверилаца, положи одговарајуће обезбеђење у року који му суд одреди. У конкретном случају, тужена је, како су парничне странке у току првостепеног поступка учиниле неспорним, покренула поступак пред Вишим судом у С.М., али, што такође није спорно међу парничним странкама, није положила тражени износ у депозит. У таквој ситуацији, суд који је спроводио извршни поступак не доноси било какву одлуку којом би одложио намирење поверилаца, већ напротив, не чекајући окончање покренутог парничног поступка којим је оспорен ред намирења, поступа као да он није ни оспорен и 01.10.2012. године врши намирење поверилаца у складу са закључком број И./..од 29.11.2011. године. Наведено произлази и из чињенице да је парнични поступак вођен пред Вишим судом у С.М. под бројем П./.. правноснажно окончан тек 10.12.2014. године, а да је потраживање у овом поступку тужилаца, као извршних поверилаца, намирено више од две године пре тога.

У описаној ситуацији, овај суд је става да у конкретном случају не постоји узрочна веза између са једне стране покретања парничног поступка од стране тужене, као штетне радње на коју указују тужиоци, и штете коју су тужиоци евентуално претрпели услед протеча времена од доношења закључка 29.12.2011. године па до намирења 01.10.2012. године, услед чега, у одсуству једне од основних претпоставки за накнаду штете предвиђене Законом о облигационим односима – узрочно – последичне везе, нема ни места усвајању тужбеног захтева. Наведени протек времена, како то произлази из свега до сада изложеног, несумњиво није последица покренутог поступка којим је оспорен ред намирења поверилаца од стра-

не тужене, док случајно постојање других разлога због којих намирење тужиоца није раније извршено и евентуална одговорност неких других субјеката за тако нешто није била предмет разматрања у овом поступку.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 2823/19 од 11.јули.2019. године)

Аутор сентенце: Мирна Вујичић Бурсаћ, судијски помоћник

НАКНАДА ШТЕТЕ

Ко на своју штету дозволи другоме предузимање неке радње, не може од њега захтевати накнаду штете проузроковане том радњом

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да је 31.12.2015. године тужила са својим братом, АА села у возило марке "Peugeot 406", рег ознаке ZR, којим је управљао млт.ББ; да је тужила села на задње седиште, а њен брат на место сувозача; да су тужила и њен брат познавали млт. ББ јер су у даљим рођачким односима; да се убрзо након што су кренули, око 01.40 часова, догодила саобраћајна незгода, коју је проузроковао млт. ББ тако што је изгубио контролу над возилом, због неприлагођене брзине, прешао на супротну саобраћајну траку, сишао са коловоза и предњим бочним делом возила остварио контакт с металним електричним стубом, власништво "Е. С.", а затим се одбио и задњим делом возила оборио два постављена саобраћајна знака, који су власништво Дирекције за изградњу Г. С., након чега се зауставио; да је у предметној саобраћајној незгоди тужила задобила повреде; да је возило којим је управљао млт. ББ било осигурано код туженог; да млт. ББ није имао алкохола у крви; да је решењем Вишег јавног тужилаштва у С., Ктм./.. одбачена кривична пријава, због кривичне неодговорности малолетника; да је тужила године упутила туженом предлог за решење спора, који је тужени одбио.

Чланом 163 ЗОО је прописано да ко на своју штету дозволи другоме предузимање неке радње, не може од њега захтевати накнаду штете проузроковане том радњом (став 1) и да је ништава изјава оштећеника којом је пристао да му се учини штета радњом која је законом забрањена (став 2).

Тужила која је познавала млт. ББ са којим је у даљим родбинским односима, је морала знати и приметити да се не ради о пунолетном лицу и морала је препознати да се ради о детету које је тек навршило 13 година живота, а на основу свог животног искуства, због чега он није могао имати возачку дозволу, па како је свесно и својеволјно пристала на возњу са таквим лицем, не може од туженог захтевати накнаду штете за повреде које је задобила, како то правилно закључује првостепени суд, због чега су жалбени наводи о погрешној примени материјалог права неосновани.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 4946/18 од 29.новембра 2018. године, одбачена ревизија решењем Рев 1317/19 од 17.04.2019.године)

Аутор сентенце: Бранка Бајић, судија

НИШТАВОСТ ПОРАВНАЊА

Предузеће које послује већинским друштвеним капиталом не може донети одлуку о закључивању поравнања о располагању капиталом ван тока редовног пословања без сагласности Агенције за приватизацију

Из образложења:

У првостепеном поступку је утврђено да је ДП "АА" из Ш. 11.02.2005. године пред Општинским судом у Ш. у предмету Р../.. закључило поравнање са туженим ББ којим поравнањем се обавезало да му исплати 1.500.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 03.05.2005. године па до исплате, а у случају падања у доцњу да му исплати законску затезну камату почев од 03.05.2005. године па до исплате; да је 11.02.2005. године ДП "АА" из Ш. пред Општинским судом у Ш. у предмету Р../.. закључило поравнање са туженим ВВ којим поравнањем се обавезао да му исплати 4.700.000,00 динара, са законском затезном каматом почев од 03.05.2005. године па до исплате, а у случају падања у доцњу да му исплати законску затезну камату почев од 03.05.2005. године па до исплате; да је дописом од 03.03.2006. године Агенција за приватизацију наложила ДП "АА" да раскине наведена поравнања и стави ван снаге одлуку на основу које су та поравнања закључена из разлога што је утвр-

дила да су поравнања закључена противно одредби члана 398а Закона о предузећима, односно да су закључена без претходне сагласности Агенције за приватизацију; да ДП "АА" није поступио по налогу Агенције за приватизацију из ког разлога је Агенција за приватизацију решењем од 23.03.2006. године поништила одлуку надлежног органа предузећа ДП "АА" на основу које су закључена предметна поравнања; да у програму приватизације правног претходника тужиоца наведена потраживања из поравнања нису обухваћена програмом из разлога што Агенција за приватизацију није дала сагласност за закључење спорних поравнања; да је пред Вишим судом у Ш вођен кривични поступак, К./.. против тужених због кривичног дела злоупотребе службеног положаја, а у вези закључења предметних поравнања у ком поступку су оба тужена ослобођена оптужбе; да је, у поступку продаје друштвеног капитала методом јавне аукције, Агенција за приватизацију са ГГ закључила уговор о продаји и оверили га 04.06.2007. године, којим је Агенција за приватизацију продала 70% друштвеног капитала субјекта приватизације ДП "АА" ГГ као купцу; да је након куповине ово предузеће регистровао под називом "С. Р." АД "Е", а касније због статусних промена регистровано је под називом Производно транспортно предузеће "Е. Е." ДОО из Ш.

Поравнање представља споразум - уговор странака о предмету спора, којим оне међусобни спорни правни однос решавају узајамним попуштањем, решавајући га на начин за који налазе да им одговара, односно на начин којим уклањају неизвесност и одређују своја узајамна права и обавезе у постојећем правном односу (члан 1089 ЗОО). Према одредби члана 103 ЗОО, уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима ништав је ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или ако закон у одређеном случају не прописује што друго. Чланом 109 ЗОО је прописано да на ништавост суд пази по службеној дужности и да се на њу може позвати свако заинтересовано лице, с тим што право да се захтева утврђење ништавости има и јавни тужилац. По члану 110 ЗОО право на истицање ништавости не гаси се.

Одредбом члана 398а Закона о предузећима ("Службени лист СРЈ", бр. 29/96, 33/96, 29/97, 59/98, 74/99, 9/01 и 36/02) је прописано да предузеће које послује већинским друштвеним капиталом не може, без претходне сагласности агенције републике чланице надлежне за послове приватизације доносити одлуке о: смањењу или повећању капитала; реор-

ганизацији или реструктурирању; инвестиционом улагању; продаји дела имовине; оптерећивању имовине; залагањем ствари или успостављањем хипотеке; дугорочном закупу; *поравнању са повериоцима*; узимању или одобравању кредита или издавању гаранција, ван тока редовног пословања (став 1) и да *одлуке* донете супротно одредби става 1 овог члана *поништиће агенција* републике чланице надлежна за послове приватизације (став 2). Чланом 456 Закона о привредним друштвима ("Службени гласник РС", бр. 125/04) је прописано да даном ступања на снагу овог закона, престаје да важи Закон о предузећима ("Службени лист СРЈ", бр. 29/96, 33/96, 29/97, 59/98, 74/99, 9/01 и 36/02), осим чланова 392 до 399 и члана 400а, 400б, 400в и 421а, који остају на снази до истека рокова за приватизацију утврђених законом којим се уређује приватизација.

Супротно жалбеним наводима тужених да је тужба у овој правној ствари поднета после рока у којем се може побијати закључено поравнање, овај суд налази да је правилан закључак првостепеног суда да се ради о ништавом правном послу (послу који не производи правно дејство), с обзиром на то да су предметна поравнања закључена супротно императивној одредби члана 398а Закона о приватизацији, због чега право на истицање ништавости не застарева.

Према одредби члана 398а Закона о предузећима, ДП "Ремонт-промет" је био ограничен у праву располагања капиталом и имовином без претходне сагласности Агенције за приватизацију. Законом установљена надлежност агенције надлежне за приватизацију да даје претходну сагласност на одлуку, између осталог, о закључивању поравнања са повериоцима и овлашћење агенције да одлуке донете без њене претходне сагласности поништи, указује на постојање јавних овлашћења Агенције за приватизацију. Како нема изузетака од примене одредбе члана 398а Закона о предузећима, то је интерес за утврђење ништавим уговора закључених супротно одредби члана 398а Закона о предузећима законска претпоставка и тужилац правни интерес за истицање ништавости не мора доказивати у сваком конкретном случају.

Надаље, Агенција за приватизацију има овлашћење да претходно даје сагласност на одлуке органа предузећа које послује већинским друштвеним капиталом када доноси одлуку о располагању капиталом "ван тока редовног пословања". Како се одлуке ДП "АА" о закључењу поравнања са туженима не могу подвести, супротно жалбеним наводима туже-

них, под "редовно пословање" то ДП "АА" није могло без сагласности Агенције за приватизацију донети одлуке о закључивању поравнања са туженима, због чега је Агенција за приватизацију, у складу са одредбом члана 398 а, поништила одлуке органа ДП "АА" на основу које су закључена предметна поравнања.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 985/15 од 25. јуна 2015. године)

Аутор сентенце: Бранка Бајић, судија

ОДГОВОРНОСТ ОСИГУРАВАЈУЋЕГ ДРУШТВА У СЛУЧАЈУ СМРТИ ДАВАОЦА ИЗДРЖАВАЊА

У ситуацији када је давалац издржавања, по уговору о доживотном издржавању, погинуо у саобраћајној несрећи, нема услова за одговорност осигуравајућег друштва, по одредбама члану 940. и 941. ЗОО, за накнаду штете коју трпи губитком издржавања (чл. 194. ЗОО).

Из образложења:

Сада пок. АА је покренула предметни парнични поступак тужбом од 06.09.2002. године, а иста је мајка ББ, сада означене на месту тужиле. АА је преминула у току поступка, 23.03.2013. године, а њени законски наследници су ВВ, ББ и ГГ у по 1/3 дела. АА је са својим унуком, сада пок. ДД закључила уговор о доживотном издржавању дана 23.02.1983. године у З. који је оверен пред судом у З. дана 14.02.1989. године. Уговор је извршаван до 06.09.1992. године када је давалац издржавања смртно страдао у саобраћајној незгоди на територији Републике Србије, која је изазвана искључивом кривицом осигураника туженог.

Имајући у виду утврђене чињенице, правилно је првостепени суд одлучио када је одбио тужбени захтев, али овај суд налази другачије правне разлоге за такву одлуку од оних које је у побијаној пресуди дао првостепени суд.

Теза тужбе је да је тужила, односно њен правни претходник, мајка АА са сада пок. ДД, закључила уговор о доживотном издржавању који је уредно извршаван до смрти даваоца издржавања.

Како је давалац издржавања смртно страдао у саобраћајној незгоди коју је проузроковао осигураник туженог, тужила је захтевала од туженог осигуравајућег друштва, накнаду штете на име изгубљеног издржавања, за период од смрти даваоца издржавања до дана прецизирања захтева тужиле из поднеска од 25.05.2012. године, те захтева и накнаду материјалне штете опредмећене у паушалном износу од 5.000 евра, настале у истом периоду, на име трошкова годишњих помена и загробних обичајних правила.

Наводи тужбе и они који су истицани у току поступка указују на то да тужила тужбени захтев базира на одредби чл. 940. и 941. Закона о облигационим односима (даље: ЗОО) у вези одредбе чл. 194. ЗОО.

Према чл. 940. ЗОО у случају осигурања од одговорности, осигуравач одговара за штету насталу осигураним случајем само ако треће оштећено лице захтева њену накнаду. Осигуравач сноси, у границама своје осигурања, трошкове спора о осигураниковој одговорности. Чланом 941. ЗОО је прописано да случају осигурања од одговорности, оштећено лице може захтевати непосредно од осигуравача накнаду штете коју је претрпело догађајем за који одговара осигураник, али највише до износа осигуравачеве обавезе. Оштећено лице има, од дана када се догодио осигурани случај, сопствено право на накнаду из осигурања те је свака доцнија промена у правима осигураника према осигуравачу без утицаја на право оштећеног лица на накнаду.

Одредба чл. 194. ЗОО прописује право лица које је погинули издржавао или редовно помагао, као и оно које је по закону имало право захтевати издржавање од погинулог, да захтева накнаду штете коју трпи губитком издржавања, односно помагања. Ова штета накнађује се плаћањем новчане ренте, чији се износ одмерава с обзиром на све околности случаја, а који не може бити већи од онога што би оштећеник добијао од погинулог да је остао у животу.

У конкретном случају, правни претходник сада означене тужиле, а ни тужила, не би имале права на накнаду штете по чл. 194. ЗОО, коју захтевају у овом поступку.

Уговор о доживотном издржавању је двострано - теретни, алеаторни, формални уговор са трајним престацијама даваоца издржавања. Трајност престација подразумева континуитет у извршавају обавеза за све

време трајања уговора, које обавезе су у овом двостранотеретном правном послу везане искључиво за личност уговорних страна. У том смислу, уговор о доживотном издржавању је специфичан уговор наследног права, а начини престанка уговора регулисани су законом. У ситуацији када давалац издржавања премине, а нема брачног друга ни потомака, уговор о доживотном издржавању престаје његовом смрћу, по самом закону. Одредба чл. 204. Закона о наслеђивању Републике Србије прописује да после смрти даваоца издржавања његове обавезе прелазе на његовог брачног друга и потомке који су позвани на наслеђе, ако пристану. Ако они не пристану на продужење уговора о доживотном издржавању, уговор се раскида а они не могу захтевати накнаду за раније дато издржавање. На овакав начин регулисан је престанак уговора о доживотном издржавању и Законом о наслеђивању у Федерацији Босне и Херцеговине важећим у време закључења, а и престанка уговора, према чл. 125. тог закона.

У конкретном случају, уговор о доживотном издржавању од 23.02.1983. године, закључен у складу са одредбама тада важећег Закона о наслеђивању Федерације БиХ је престао, смрћу даваоца издржавања као и чињеницом да лица позвана на наслеђе иза даваоца издржавања, сада пок.ДД нису преузели уговорне обавезе као даваоци издржавања.

Тиме је престало и право на издржавање примаоца издржавања конституисано уговором. Иако је до смрти даваоца издржавања дошло кривицом осигураника туженог, уговор је смрћу даваоца издржавања престао, а прималац издржавања по уговору о доживотном издржавању не спада у круг лица којима је закон, по чл. 194. ЗОО, дао право да захтевају накнаду штете у висини изгубљеног издржавања у виду ренте, нити може од туженог захтевати износ који представља трошкове за чију исплату би постојала обавеза даваоца да је давалац издржавања остао у животу и наставио да извршава уговор.

Не постоје правни механизми у позитивном законодавству Републике Србије и материјалноправна одредба у закону по којој би се тужили, односно њеној правној претходници, признало право на накнаду за изгубљено уговорено доживотно издржавање које потражује у овој парници, нити материјалну штету у виду накнаде за набавку и ношење црпине, накнаду трошкова излазака на гробље и трошкове набавке цвећа и свећа, за шта је, према наративном делу тужбе, давалац издржавања давао примаоцу месечни износ од тада важећих 600 ДЕМ, а које би евентуално, да

је остао у животу, имао обавезу да плаћа и даље. Ово стога што давалац издржавања није тужиљу редовно помагао у смислу одредбе члана 194. ЗОО, већ испуњавао уговорне обавезе из двострано теретног правног посла.

Из свих наведених разлога, захтев тужиље се показао неоснованим, па је правилна одлука првостепеног суда о одбијању захтева.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 165/17 од 8. фебруара 2017. године, ревизија одбијена пресудом Врховног касационог суда Рев 2507/2017 од 9. маја 2018. године)

Аутор сентенце: Гордана Вујичић, судски саветник

ОДМЕРАВАЊЕ ПРАВИЧНЕ НАКНАДЕ НЕМАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ У СЛУЧАЈУ ИЗОСТАНКА НАЛАЗА И МИШЉЕЊА ВЕШТАКА

Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете за претрпљене физичке болове и страх суд је овлашћен да и у случају када тужилац није предложио извођење доказа медицинским вештачењем, на основу утврђених чињеница о врсти и тежини повреде, начину и временском периоду лечења, одмери минималну накнаду по наведеним видовима штете, која је резултат оцене засноване на знању којим суд располаже, док висина накнаде преко минимално одмерене, зависи од доказне активности тужиоца и тиче се примене стручног знања којим суд не располаже. Друга је ситуацији накнаде за претрпљене душевне болове због умањења животне активности када суд не располаже довољним знањем да закључи ни да ли постоји минимално умањење које би оправдавало досуду накнаде.

Из образложења:

Одлучујући о висини правичне накнаде због претрпљеног страха првостепени суд је погрешно применио одредбу чл. 200. ЗОО, одмеравајући превисок износ накнаде по том виду. Погрешно је применио наведену одредбу и код закључка да тужиоцу не припада накнада за претрпљене физичке болове. Имајући у виду све околности случаја, нарочито интензитет и трајање претрпљеног страха, према становишту овог суда правична накнада за

овај вид захтеване штете износи 150.000,00 динара. Иако тужилац није предлагао извођење доказа вештачењем на околност интензитета и трајања претрпљених физичких болова, овај суд налази да су у поступку утврђене чињенице које су довољне за закључак да тужилац јесте трпео болове. О томе је и првостепени суд исказао позитиван став, али погрешно закључио да због изосталог вештачења о јачини болова, нису испуњени и услови за досуду правичне новчане накнаде. Ово из разлога што је јасно да је тужилац трпео болове снажног интензитета, он се на дан повређивања пресавијао од болова у пределу стомака, неколико пута је повратио, а наредног дана је подрвргнут хируршким захватима, те је у болници провео 12 дана. Иако се вештак, лекар одговарајуће специјалности није изјаснио на околност претрпљених физичких болова, суд располаже довољним знањем да закључи да интензитет и трајање болова оправдавају досуду најмање 150.000,00 динара по овом виду захтеване штете. Дакле, реч је о износу који тужиоцу припада независно од изјашњења вештака, а да ли болови које је претрпео оправдавају и виши износ накнаде то суд није могао да закључи, јер наведено превазилази стручно знање којим располаже. Утолико је тужилац пропустио да докаже да је претрпео болове који би оправдавали виши износ новчане накнаде. У поступку је саслушан лекар који је поводом описаног штетног догађаја медицински збринуо повреде тужиоца, али у својству сведока, не и вештака. Иако овај сведок свакако располаже стручним знањем потребним да би се изјаснио на околност претрпљених физичких болова и умањења животне активности код тужиоца, није била и његова дужност да се о тим околностима изјашњава. Да би суд утврдио наведене чињенице било је потребно да одреди извођење доказа вештачењем, али то није учинио, јер таквог доказног предлога није ни било у поступку. Сведок се изјаснио о њему познатим сазнањима о спорним чињеницама, а за разјашњење других питања за које је потребно стручно знање којим суд не располаже, било је потребно предложити вештачење. Управо због изосталог доказног предлога на околност евентуалног умањења животне активности код тужиоца као последице задобијених повреда, првостепени суд је правилно поступио када је одбио захтев за накнаду за душевне болове због умањења животне активности. У овом делу суд није могао да закључи ни да ли постоји минимално умањење које би оправдавало досуду накнаде, јер таквим стручним знањем не располаже. Иако је у поступку утврђено да је тужиоцу одстрањена слезина и део панкреаса, наведено није довољно да би суд могао закључити о манифестацијама таквог стања на животне активности тужиоца и душевним боловима које би он због тога

могао да трпи. Утолико неосновано тужилац у жалби указује на пропусте суда код чињеничног утврђења. Управо је тужилац пропустио да предложи одговарајући доказ, медицинско вештачење, без којег се не може прихватити тврдња о умањеној животној активности. Ово поготово у виду имајући да је лекар који је оперисао тужиоца навео да је могуће да код тужиоца због задобијених повреда заостану одређене последице, али да то не мора нужно бити случај, те да је ради таквог утврђења потребно тужиоца подвргнути одговарајућем прегледу, односно вештачењу. Из изнетих разлога није основано жалбено побијање одбијајуће одлуке о захтеву за тражени вид штете, чије постојање није доказано.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 4647/16 од 14. фебруара 2017. године, ревизија одбијена пресудом Врховног касационог суда Рев 1307/17 од 22. јуна 2017.)

Аутор сентенце: Нина Антић, судијски сарадник

ПРАВНА ПРИРОДА ИСПЛАТЕ ПО ПРЕДУГОВОРУ КАДА УГОВОР НАКНАДНО НИЈЕ ЗАКЉУЧЕН

Капара је стварно средство обезбеђења извршења уговора који је закључен, па када уговор није закључен, извршена исплата по предуговору представља авансно плаћање дела купопродајне цене.

Из образложења:

Према становишту овог суда, спорни износ који тужилац потражује, без обзира што је у предуговору означен као капара, по својој правној природи то није. Капара је стварно средство обезбеђења извршења уговора који је закључен, а у конкретном случају се не ради о закљученом уговору. Како произлази из садржине предуговора закљученог између странака, непокретност коју су уговарачи, овде парничне странке, намеравале прометовати, није прометована. До закључења уговора о продаји непокретности у власништву туженог, није дошло. Предуговор од 4.11.2011. године само нагове-

штава накнадно закључење уговора о преносу права власништва. Код таквог стања ствари, када уговор није закључен, износ од 5.400 евра, који је тужилац предао туженом, представља авансно плаћање дела купопродајне цене.

Дакле, не ради се о капари, као средству обезбеђења уговорне обавезе, у смислу одредбе чл. 79 ЗОО, којом је прописано да се уговор по правилу сматра закљученим када је капара дата. Капара је акцесоран правни посао и не може постојати без постојања главног уговора, односно главне обавезе. Другим речима, престанком главног уговора, престаје и уговор (клаузула) о капари. Како до закључења главног уговора у конкретном случају није дошло, извршена исплата се искључиво може тумачити као исплата дела цене.

Како је отпао основ по ком је тужени примио од тужиоца износ од 5.400 евра, обавеза враћања је заснована на примени одредбе чл. 210 ЗОО, која прописује да кад је неки део имовине једног лица прешао на било који начин у имовину неког другог лица, а тај прелаз нема свој основ у неком правном послу или у закону, стицалац је дужан да га врати, а кад то није могуће - да накнади вредност постигнутих користи. У конкретном случају, као што је речено, основ по ком је тужени примио новац од тужиоца, је отпао.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 2754/18 од 6. децембра 2018. године)

Аутор сентенце: Нина Антић, судијски сарадник

**ПРАВО ОШТЕЋЕНОГ НА НАКНАДУ МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ
НАСТАЛЕ ЗБОГ АНГАЖОВАЊА СРОДНИКА
ЗА ПРУЖАЊЕ НЕГЕ**

Ангажовање сродника ради пружања неге и помоћи члану породице коме су нега и помоћ потребни има своју вредност и признаје се по чл. 195. ст. 1. ЗОО кроз накнаду на коју тужилац остварује право, јер да чланови породице тужиоца нису њему пружили потребну помоћ и негу,

издатак по наведеном основу би морао бити учињен ангажовањем особе ван круга породице, у ком случају обезбеђење неге од стране члана породице представља логичан и економски оправдан начин, што само по себи не негира чињеницу о умањењу имовине оштећеног.

Из образложења:

Погрешно је првостепени суд применио материјално право када је закључио да тужиоцу не припада накнада штете на име туђе неге и помоћи, јер није доказао да је стварних трошкова из имовине по том основу имао, односно није доказао висину издатака. Тако суд прихвата да је тужилац по напуштању болнице упућен на кућно лечење, да је био непокретан, неспособан да се сам збрине и зависан од туђе помоћи, да су о њему бринули родитељи, због чега је његова мајка користила право на неплаћено одсуство са посла, и у том делу утврђује чињеница на основу налаза и мишљења вештака медицинске струке. Код таквог стања ствари правилно је било усвојити захтев тужиоца и то по вредности услуга неге и помоћи за којима је потребе имао и таквим се услугама користио, а та висина се може уподобити износу који за туђу негу и помоћ исплаћује ПИО фонд. Реч је о месечном износу од 16.105,09 динара, што за укупно седам месеци почев од децембра 2015. до јуна 2016. године, у ком периоду је тужиоцу била потреба туђа нега, износу 112.735,00 динара. Ангажовање сродника ради пружања неге и помоћи члану породице коме су нега и помоћ потребни има своју вредност, која се у недостатку доказа може мерити на наведени начин. Да чланови породице тужиоца нису њему пружили потребну помоћ и негу, издатак по наведеном основу би морао бити учињен ангажовањем особе ван круга породице. Обезбеђењем неге на начин како је то у конкретном случају учињено представља логичан и економски оправдан начин, што само по себи не негира чињеницу о умањењу имовине оштећеног. Рад и ангажовање чланова породице у неговању тужиоца вреднује се и признаје по чл. 195. ст. 1. ЗОО кроз накнаду на коју тужилац остварује право, јер су његове потребе биле повећане и изискивале да му друга лица пружају неопходну негу и помоћ у одређеном периоду. С тим у вези становиште је овог суда да је терет доказивања у случају побијања чињеничних навода тужиоца у вези наведеног био на туженом. Не произлазе тврдње туженог о извесности остваривања права из социјалног осигурања и с тим у вези доприноса тужиоца сопственој штети, услед тога што је пропустио поднети захтев надлежном ПИО фонду ради остваривања права на туђу помоћ и негу. Такви хипотетички наводи немају ослонаца и не могу бити

основ за другачије закључивање овог суда. На досуђени износ накнаде тужи-лац има право на законску затезну камату од дана пресуђења, сагласно одредбама чл. 277. и 324. ЗОО, а не од дана доспелости сваког појединачног месечног износа, јер на то упућује примена одредбе чл. 189. ст. 2. ЗОО.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 2029/18 од 19. јуна 2018. године)

Аутор сенценце: Нина Антић, судијски сарадник

**ПРЕДАЈА СТВАРИ
ПРИВРЕМЕНО ОДУЗЕТИХ ВЛАСНИКУ У ПРЕКРШАЈНОМ
ПОСТУПКУ КОЈИ ЈЕ ОКОНЧАН ОБУСТАВОМ**

Изостало утврђење прекршајне одговорности лица коме су привремено одузети предмети употребљени за извршење прекршаја, не може бити основ за враћање ствари ако трајно одузимање тих ствари захтевају интереси опште безбедности или разлози морала.

Из образложења:

Предмет тужбеног потраживања је враћање златног накита који је од тужиле прво привремено одузет од стране Царинарнице Н. С. а касније и трајно решењем надлежног прекршајног суда. Тужилца је захтев засновала на чињеници да је прекршајни поступак против ње правноснажно обустављен. Без обзира на ту околност, првостепени суд налази да не постоји основ враћања, јер је одредбом чл. 48. Закона о прекршајима ("Сл. гласник РС" бр. 101/05, 116/08, 11/09) предвиђена могућност одузимања предмета који су употребљени или намењени за извршење прекршаја или који су настали извршењем прекршаја и у случају када се прекршајни поступак не заврши пресудом којом се окривљени оглашава кривим, ако то захтевају интереси опште безбедности или разлози морала или ако је поступак прекинут из разлога што учинилац прекршаја није доступан суду. Полазећи од наведене одредбе, те чињенице да је тужилца након покретања прекршајног поступка против ње све до окончања тог поступка због наступања апсолутне застарелости вођења, била недоступна државним органа, због чега је и донето решење о прекиду поступка, а тек након тога надлежном прекршајном суду поднела

захтев за враћање одузете имовине, првостепени суд је њен захтев у овом поступку одбио као неоснован.

Изнето правно становиште првостепеног суда прихвата и овај суд.

Основ одузимања ствари у конкретном случају заснован је на одредбама чл. 48. Закона о прекршајима и чл. 385. Царинског закона ("Сл. гласник РС" број 73/03, 61/05, 85/05). Против тужиле је инициран прекршајни поступак у ком је њој стављено на терет извршење прекршаја из чл. 333. Царинског закона. Овај прекршај односи се на поступање које је супротно чл. 15. ст. 2. тог закона, а којим је прописана забрана скривања царинске робе ради избегавања царинског надзора и контроле. У том случају прописана је могућност привременог или трајног одузимања царинске робе. Против тужиле је роба прво одузета привремено до окончања прекршајног поступка који је против ње захтевом инициран, а касније и трајно решењем прекршајног суда од 21.12.2015. године, којим је изречена заштитна мера такве садржине. У образложењу тог решења суд се позвао на претходно донето решење о прекиду поступка од 20.1.2014. године и разлоге који се тичу недоступности окривљене државним органима. У међувремену је наступила апсолутна застарелост гоњења која је прописана у случају истека рока од шест година од дана када је прекршај учињен, тако да је позивом на одредбу чл. 394. ст. 3 Царинског закона суд обуставио прекршајни поступак против тужиле. То што је прекршајни поступак обустављен из разлога апсолутне застарелости у конкретном случају није основ за враћање одузетих ствари, јер је и у том случају Законом о прекршајима у чл. 48. ст. 6. дозвољена могућност трајног одузимања уколико то захтевају интереси опште безбедности, разлози морала или ако је поступак прекинут из разлога што учинилац прекршаја није доступан суду. Такође, чланом 206. ст. 1. наведеног закона је прописано да се привремено одузети предмети по правилу враћају власнику ако прекршајни поступак буде обустављен, осим када то захтевају интереси опште безбедности или разлози морала. У случају трајног одузимања привремено одузетих предмета доноси се посебно решење на које окривљени има право жалбе. У конкретном случају тужила се овим правом није користила. Штавише, она се целим током прекршајног поступка држала пасивно, избегавајући да у поступку учествује, што је и довело прво до доношења решења о прекиду поступка, а касније и до обустављања поступка наступањем апсолутне

застарелости гођења. У том случају, њена недоступност државним органима и касније појављивање пред тим органима са захтевом за враћање ствари, јасно упућује на понашање које не може уживати правну заштиту. Тужила је својим противправним поступањем скривања робе која подлеже царинској контроли, узроковала вођење прекршајног поступка, а то што је у том поступку изостало утврђење њене прекршајне одговорности, не може бити основ за враћање ствари, када се узму у обзир све околности под којима је до обуставе поступка дошло. На такав закључак упућују разлози морала и очувања правног поретка, који у конкретном случају оправдавају трајно одузимање ствари које је тужила евидентно настојала да прикрије поступајући насупрот забрани прописаној у чл. 15. Царинског закона. Последицу недопуштене радње не може отклонити позивом на обуставу прекршајног поступка, до које је дошло услед њене недоступности суду. Тужила је морала знати за ток поступка који је против ње вођен и у том поступку својим учешћем настојати да издејствује одлуку о ослобађању од одговорности, што она није учинила. Управо супротно, овај суд је као и првостепени, становишта да је с намером избегавања одговорности учинила себе недоступном органима гођења, а таква њена намера следи из тога што се захтевом за враћање ствари обратила непосредно након наступања застарелости гођења, када је и постала доступна државним органима. Код таквих околности њен захтев је правилно одбијен.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 3974/17 од 19. децембра 2017. године)

Аутор сентенце: Нина Антић, судијски сарадник

ПРЕЗЕНТАЦИЈА МЕНИЦЕ

Тужилац, ималац менице није у обавези да туженом, регресном дужнику, меницу презентује-поднесе на исплату на начин и у роковима предвиђеним чланом 37. Закона о меници

Из образложења:

У првостепеној пресуди утврђено је да је дана 15.03.2013. године тужилац као давалац кредита, са ДОО "ББ", као корисником кредита

закључио Уговор о дугорочном кредиту бр....., за финансирање обртних средстава у динарској противвредности од 2.500.000,00 динара, што по средњем курсу НБС на дан одобравања кредита чини вредност од 22.263,56 еура, са роком враћања кредита од 18 месеци од дана пуштања кредита у течај, укључујући и "grace" период за главницу 5 месеци од дана пуштања кредита у течај, односно да је корисник кредита по истеку "grace" периода, дужан да отплату изврши у 13 једнаких месечних рата у складу са Планом отплате који је саставни део уговора и то у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан измирења обавеза. Дана 15.03.2013. године тужилац је са туженим закључио Уговор о јемству уз предметни Уговор о дугорочном кредиту, као јемцем платцем и истог дана потписао две менице без протеста и то АА.....4 и АА.....0. Дана 16.03.2013. године тужилац је пустио средства за кредит ДОО "ББ" у износу од 2.500.000,00 динара. Дана 12.02.2015. године тужилац је попунио меницу АА.....4 на износ од 7.320,83 еура а дана 06.03.2015. године, тужилац је путем пуномоћника поднео предлог за извршење на основу веродостојне исправе-менице АА.....4, против туженог, ради наплате 7.320,83 еура, који износ по евиденцији тужиоца представља дуг привредног друштва ДОО "ББ". Туженом меница није поднета на исплату од стране тужиоца, већ је 22-ог дана по доспећу (дуг доспео 12.02.2015. године), 06.03.2015. године поднет предлог за извршење Основном суду у З., који је дана 09.03.2015. године донео решење о извршењу Ив.....

Овај суд налази да су за одлучивање о захтеву тужиоца меродавне одредбе Закона о облигационим односима и то чл. 414, 997 и 1004 ст. 3. ЗОО.

Не може се прихватити правни став првостепеног суда о неоснованости захтева тужиоца у односу на туженог применом одредбе чл. 37. Закона о меници и губитка права тужиоца као имаоца менице који није у роковима и на начин прописан законом презентовао меницу на исплату туженом, као регресном меничном дужнику.

Одредба чл. 997. Закона о облигационим односима прописује да се јемац обавезује према повериоцу да ће испунити пуноважну и доспелу обавезу дужника ако овај то не учини, док је чл. 1004. ст. 3. ЗОО прописано да јемац платац одговара повериоцу као главни дужник за целу обавезу и поверилац може захтевати њено испуњење од главног дужника или јемца платца или обоје у исто време као солидарних дужника. Тужени одговара за исплату утуженог износа повериоцу (тужиоцу) за целу обавезу и

тужилац може захтевати њено испуњење, било од главног дужника, било од јемца платца, или истовремено (солидарно јемство).

У конкретном случају, две менице које је тужилац издао, а носе серијске бројеве АА.....4 и АА.....0 представљају средство обезбеђења потраживања које је проистекло из уговора о јемству од 15.03.2013. године.

Као средство обезбеђења уредног извршења обавеза по уговору о јемству, тужени је потписао две соло менице. Он је такође потписао и менично пуномоћје дана 15.03.2013. године те је заједно са главним дужником, постао солидарни јемац испуњења обавезе по основу уговора о кредиту.

Меница се не мора подносити-презентовати на исплату регресним дужницима, јер против њих ималац менице може подићи регресну тужбу и без те презентације. Регресни дужници су, сагласно закону индосант, трасант и остали обвезници испуњења меничне обавезе, па је и тужени као авалиста.

Презентација менице на исплату пре рока доспелости менице, коју првостепени суд налази за приоритетно важну и у одсуству законитог поступања у смислу презентације менице туженом одбија захтев у односу на њега, не би била од одлучног значаја за постојање обавезе туженог у односу на тужиоца.

Тужени је у обавези да, сагласно чл. 1004. ст. 2. ЗОО тужиоцу исплати износ дуга који има привредно друштво ДОО"ББ", као лице за чије испуњење обавезе је јемчио.

У смислу чл. 1002. ст. 2. ЗОО, оправдано је одржати на снази решење о извршењу Основног суда у З. Ив../.. за исплату износа од 7.320,83 еура са законском затезном каматом по стопи и начину обрачуна која је прописана Законом о затезној камати почев од 13.02.2015. године па до исплате у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате, као и трошкова извршног поступка у износу од 47.590,00 динара, на име трошкова извршења.

(Из пресуде Апелационог суда Нови Сад Гж 1470/16 од 20.10.2016. године, ревизија одбијена пресудом Врховног касационог суда Рев 893/2017 од 27.9. 2017. године)

Аутор сентенце: Вујичић Гордана, судски саветник

ПУНОВАЖНОСТ МЕНИЦЕ

Није ништава меница у којој је менични износ изражен у страниј валути.

Из образложења:

Првостепени суд утврђује да је тужени јемчио по уговору о кредиту закљученом 19.7.2012. за обавезе корисника кредита према туженој банци. Уговором се обавезао као јамац-платац, а као средство обезбеђења своје обавезе издао је туженој две соло бланко менице са клаузулама "без протеста" и "без обавештења". Уговором о кредиту по ком је тужилац јемчио, уговорен је кредитни износ од 10.000 евра у динарској противвредности, период отплате од 12 месеци, плаћање камате према уговореним стопама. Како корисник кредита није поступио по преузетој обавези и вратио кредитни износ у уговореном року, тужена банка је попунила меницу коју је издао тужилац, серије АА.....8, на износ од 10.251 евра и дана 4.9.2013. године против тужиоца на основу те менице поднела предлог за извршење ради наплате динарске противвредности меничног износа. Извршни поступак је спроведен.

Тужилац је у овом поступку захтевао утврђење ништавости менице коју је издао као средство обезбеђења спорног уговора о кредиту, те по основу које је спроведен поступак извршења. Као разлог ништавости наводи чињеницу да меница садржи менични износ у еврима, што налази супротним Закону о меници и начелу формалности менице, јер је на меници испод линије на којој се уписује износ, одштампано "износ у динарима – словима". Осим тога, наводи да је уговором о кредиту по ком је јемчио уговорен износ кредита у динарској противвредности евра, па то што је тај уговор садржао валутну клаузулу, не може значити обавезу враћања у еврима.

Полазећи од утврђених чињеница првостепени суд је одбио тужбени захтев као неоснован, налазећи да спорна меница није попуњена супротно принудним прописима садржаним у Закону о меници. Она садржи све битне меничне елементе. У односу на унети износ меничне обавезе у монети евра, суд закључује да је меницу дозвољено попунити и у страниј валути, јер то произлази из одредбе чл. 40. Закона о меници.

Изнето правно становиште првостепеног суда прихвата и овај суд.

Правилним тумачењем одредбе чл. 40. Закона о меници првостепени суд закључује да меница може да гласи у динарима или у некој другој валути. Наведеном одредбом прописано је да се у случају када је меница платива у новцу који није у течају у месту плаћања, менична свота се може платити новцем који је ту у течају, а по вредности коју има на дан доспелости. У случајевима када није одређена валута меничног износа, претпоставља се да се ради о оној валути која је законско средство плаћања у месту плаћања менице. Значај такве претпоставке у конкретном случају има садржина меничног формулара испод дела у који се уноси менични износ, где је одштампано "износ динара – словима". Супротно жалбеним наводима, то не представља сметњу за уношење меничних клаузула којима се одређује друга монета меничног износа који није у динарима. Уношењем клаузуле о монети у менични формулар, тужена банка је обавезу меничног дужника одредила у висини динарске противвредности меничног износа на дан доспелости менице. Такву клаузулу банка није унела супротно меничном овлашћењу садржаном у закљученом уговору о кредиту, по ком је тужилац издао бланко меницу као средство обезбеђења. Дакле, унета клаузула о монети меничног износа не значи да је обавеза меничног дужника одређена у еврима, како то тужилац наводи, већ у динарској противвредности унетог износа на дан доспелости менице. Друго би било да је поред клаузуле о монети у менични формулар унета клаузула ефективности, јер би у том случају упут на плаћање гласио на страну валуту. И тако одређење меничне обавезе не би било у супротности са принудним прописима, јер важећи позитивноправни прописи не садрже такву забрану.

(Из пресуде Апелационог суда Нови Сад Гж 892/18 од 7.3.2018. године ревизија одбачена решењем Врховног касационог суда Рев3507/2018 од 15.6.2018. године)

Аутор сентенце: Вујичић Гордана, судски саветник

РАСКИД УГОВОРА ЗБОГ ПРОМЕЊЕНИХ ОКОЛНОСТИ

Уговор о закупу пољопривредног земљишта не испуњава сврху због које је закључен када у току трајања тог уговора закуподавац

умре а на његово место ступи наследник који претендује на коришћење тог земљишта његовим обрађивањем.

Из образложења:

Уговор о закупу који су закључили правни претходних тужиоца и тужени извршаван је у складу са уговореним условима, тужени је ступио у државину закупљеног земљишта и плаћао закупнину према висини како се обавезао. Битна чињеница је то што је у току трајања уговора закуподавац умро, а у том случају правилно првостепени суд позивом на одредбу чл. 591. ЗОО закључује да је уговор наставио да производи правно дејство тако што је на место закуподавца ступио тужилац, као његов наследник. Тужилац у претходном периоду није имао право да располаже спорним пољопривредним земљиштем, јер је то право имао његов отац као титулар права својине. Он је располагао земљиштем тако што га је издао у закуп туженом, што је одговарало његовој вољи јер самостално није могао земљиште да обрађује, нити је то могао тужилац, јер се у време закључења уговора бринуо о болесним родитељима. Дакле, закуподавац је био мотивисан остваривањем добити од закупнине, јер на други начин није могао да остварује корист од земље, а такву намеру ни његов син у то време није показивао. У међувремену су се околности промениле, тако што је након смрти оца тужилац почео да обавља делатност за коју му је потребно овде спорно пољопривредно земљиште које је стекао наслеђивањем. Код тако промењених околности јасно је да се сврха коју су уговорне стране имале у виду код закључења уговора о закупу и коју је уговором требало реализовати више није могуће остварити, јер уговор не одговара очекивањима закуподавца који је накнадно ступио у закупни однос. У ситуацији када тужилац претендује на коришћење спорног земљишта у складу са стеченим власничким правима, неправично би било одржавати на снази уговор о закупу који га у коришћењу ствари ограничава. Тужилац се након смрти оца обратио туженом са захтевом за раскид уговора, а потом и са захтевом за повећањем закупнине, па иако током поступка није доказао да је тржишна цена закупнине сада већа од оне која је уговорена, нити се чињеница о висини закупнине за земљиште какво има у власништву може сматрати општепознатом, предузете радње упућују на закључак да закључени уговор од тренутка ступања тужиоца у уговорни однос није одговарао његовим очекивањима као уговорне стране. Тврдње тужиоца о повећању тржишне цене закупнине, иако недоказане, у контек-

сту ранијег усменог уговарања веће цене закупа од оне првобитно уговорене, указују на тенденцију пораста цене закупнине, па у ситуацији када тужилац и сам има потребу да обрађује пољопривредно земљиште основано доводе у питање дејство закљученог уговора са аспекта правичности. Првостепени суд је недовољно ценио наведену околност о мотивима тужиоца да земљиште обрађује за своје потребе, налазећи да она није уговорена као раскидни услов. Супротно таквом становишту, раскид уговора код наведених околности има основ у закону.

Чланом 133. ЗОО регулисан је институт промењених околности као начин престанка трајних двострано обавезних уговора. Ставом 1. наведеног члана прописано је право уговорне стране којој је отежано испуњење обавезе, односно стране које због промењених околности не може остварити сврху уговора да захтева да се уговор раскине. Предуслов за раскид је да су после закључења уговора наступиле околности које отежавају испуњење обавезе једне стране или због којих се не може остварити сврха уговора, а у оба случаја раскид се може захтевати ако је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази. Полазећи од наведене законске одредбе, те одредбе чл. 135. ЗОО која налаже да се суд приликом одлучивања о раскиду уговора води начелима поштеност промета, водећи рачуна нарочито о циљу уговора, о нормалном ризику код уговора односне врсте, о општем интересу, као и о интересима обеју страна, правилно је закључити да су у конкретном случају испуњени услови за раскид уговора применом института промењених околности. Такав закључак има упориште и у садржини својинског права и претежности овог права у конкретном случају у односу на начело аутономије воље уговорних страна и потребу да се уговор одржи на снази. Променом на страни закуподавца промењена су очекивања ове уговорне стране на начин да је циљ тужиоца престао бити одговарајући садржини уговора какав је закључен између његовог претходника и туженог. Утолико је и његов захтев за предају спорног пољопривредног земљишта у државину основан применом одредбе чл. 132. ЗОО, којом су прописане последице раскида уговора.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 3418/17 од 17. јануара 2018. године)

Аутор сентенце: Нина Антић, судијски сарадник

СТОПА ЗАТЕЗНЕ КАМАТЕ НА ДУГ ИЗ КРЕДИТА СА ВАЛУТНОМ КЛАУЗУЛОМ

Када је банка са корисником кредита закључила уговор о динарском кредиту са валутном клаузулом онда је обавеза дужника да врати кредит у динарском износу, док на другачији закључак није од утицаја то што је уговарањем валутне клаузуле вредност динара везана за вредност евра. Према томе, камата на доспеле износе главног дуга може бити обрачуната применом стопе која се односи на доспела динарска потраживања, а не по каматној стопи која се односи на девизна потраживања.

Из образложења:

Због погрешне примене материјалног права погрешно је првостепени суд утврдио чињенице о висини преосталог дуга туженог, тако што је прихватио обрачун вештака који поред главнице и редовне уговорене камате укључује и доспелу затезну камату обрачунату применом каматне стопе коју је утврдила ЕЦБ за валуту евро до 24.12.2012. године, односно стопе затезне камате за евро које је објавила НБС од примене Закона о затезној камати 25.12.2012. године. Период потраживања тужиоца обухвата примену Закона о висини стопе затезне камате ("Сл. гласник СРЈ", број 9/01 и "Сл. гласник РС", број 31/11 и 73/12) и Закона о затезној камати ("Сл. гласник РС", број 119/12). Тужилац је током поступка истакао примедбе на налаз и мишљења вештака наводећи да је у конкретном случају закључен уговор о динарском кредиту који је обезбеђен валутном клаузулом, у ком случају обавеза не гласи на страну валуту, због чега није могућа примена каматних стопа прописаних за девизна потраживања. Овакве наводе понавља и у жалби, те основано указује на погрешну примену одредби закона којима је уређена стопа затезне камате. Правилно је становиште тужиоца да је основ његовог потраживања уговор о динарском кредиту са валутном клаузулом. Тужилац је са туженим закључио уговор о кредиту према ком је уговорено да се износ дуга и ануитети исказују у еврима, а да се на дан плаћања доспели ануитети прерачунавају у динарску противвредност по средњем курсу НБС. Према томе, камата на доспеле износе главног дуга могла би бити обрачуната применом стопе која се односи на доспела динарска потраживања, а не по каматној стопи Европске централне банке. Утолико је погрешно становиште првостепеног суда који се позива

на одредбу чл. 5. Закона о затезној камати којом је прописано да се стопа затезне камате утврђује на начин из чл. 4. закона (којим је регулисана каматна стопа на износе који гласе на евре или другу страну валуту) и у случају када износ дуга гласи на страну валуту, а исплаћује се у динарима. Како је већ наведено, у конкретном случају реч је о обавези дужника у динарском износу, а на другачији закључак није од утицаја то што је уговарањем валутне клаузуле вредност динара везана за вредност евра.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду број Гж. 2854/18 од 7. августа 2018. године)

Аутор сенценце: Нина Антић, судијски сарадник

ДИСКРИМИНАЦИЈА

ОБАВЕЗА ИМУНИЗАЦИЈЕ

Имунизација деце одређеног узраста је обавезна превентивна мера, која се спроводи у јавном интересу, па се условљавање боравка деце у установама образовања спроведеном имунизацијом не може довести у везу са дискриминацијом у погледу права на образовање, с обзиром на то да обавезној имунизацији подлежу сва деца одређеног узраста, осим оних код којих је она из здравствених разлога контраиндикована

Из образложења:

Првостепени суд утврђује да су млдб. тужиоци, сестра и брат. Законски заступник млдб. тужилаца је 01.09.2017. године закључила, као корисник услуга, два уговора са туженом Основном школом и предшколском установом "А." из ББ, као даваоцем услуге у периоду од септембра 2017. - септембра 2018. године, са одредбама како је то утврђено првостепеном пресудом, на коју се упућује, ради избегавања непотребног понављања.

Међу парничним странкама није било спорно да су млдб. тужиоци користили услуге тужене у периоду септембар 2017. - 06.02.2018. године, као ни да млдб. тужиоци нису вакцинисани ММР вакцином.

Утврђено је да је Институт за јавно здравље Војводине 04.01.2018. године пријавио епидемију морбила у Граду Н. С., уз констатацију да се узраст оболелих креће у распону од девет месеци до 43 године, да су две оболеле особе невакцинисане, а статус осталих (4) непознатог вакциналног статуса против морбила и да су, узимајући у обзир епидемиолошке карактеристике морбила и присуство вулнерабилне популације, могући нови случајеви оболевања. Навео је да се од новембра 2017. године на територији Дома здравља Н. С. спроводи допунска имунизација ММР вакцином свих невакцинисаних и непотпуно вакцинисаних обвезника, те да је обухват имунизацијом код пред-

школске деце узраста од 12 месеци до 7 година око 92%, а обухват у узрасту школске деце од навршених 7 до 14 година преко 95%. Предложио је мере поштреног надзора над морбилима најмање до истека дво-струке максималне инкубације од последњег регистрованог случаја обољења, да ће се пратити епидемиолошка ситуација морбила на територији захваћеној епидемијом и да ће се наставити редовно извештавање опште и стручне јавности.

Министарство здравља, Сектор за инспекцијске послове је 12.01.2018. године издало допис, који је предмет тужбеног захтева, свим предшколским установама на територији Републике Србије поводом актуелне епидемиолошке ситуације малих богиња (морбила) у Републици Србији у којем је наведено да је, у складу са Законом о заштити становништва од заразних болести, обавезна имунизација лица одређеног узраста, као и других лица одређених законом, а коју то лице, као ни родитељ, односно старатељ, не може да одбије, осим у случају постојања медицинске привремене или трајне контраиндикације, коју утврђује доктор медицине одговарајуће специјалности или стручни тим за контраиндикације. Наведено је да је за боравак деце у предшколским и школским установама, као и у установама за смештај деце без родитељског старања, неопходно да ова деца буду вакцинисана, осим у случају постојања медицинске контраиндикације коју утврђује доктор медицине одговарајуће специјалности или стручни тим за контраиндикације. У наведеном допису Министарство здравља, Сектор за инспекцијске послове, цитиране су одредбе Правилника о имунизацији и начину заштите лековима (чланови 10. – 12, 18.) те је наведено да је за боравак детета у предшколској установи неопходна потврда изабраног лекара, односно педијатра да је дете здраво и уредно вакцинисано, а за децу са привременом или трајном контраиндикацијом, неопходна је потврда Стручног тима.

Након пријема наведеног дописа тужена је на огласној табли истакла Обавештење бр. 80/2018 од 31.01.2018. године у ком се родитељима поручује да је потребно да донесу вакциналне статусе деце, а да уколико то не учине тада невакцинисана деца неће смети у вртић, док ће за привремено невакцинисану децу бити потребна потврда о разлогу невакцинисања. Осим овог писменог обавештења, законска заступница млдб. тужилаца је и усмено обавештена о наведеном, односно да уколи-

ко не донесе потврде да су деца - тужиоци уредно вакцинисана, млдб. тужиоци неће моћи да бораве у предшколској установи. Како млдб. тужиоци нису доставили потврду о вакцинацији, законска заступница млдб. тужилаца је постигла усмени договор са управом тужене предшколске установе да се млдб. тужиоци привремено повуку из колектива док се ситуација не стабилизује. У току априла 2018. године, иако се млдб. тужиоци нису вакцинисали, родитељи млдб. тужилаца су их, смањујући да имају валидан уговор, довели у предшколску установу, међутим, боравак им није одобрен од стране васпитачица, јер нису доставили потврде да су млдб. тужиоци уредно вакцинисани. Након тога законска заступница млдб. тужилаца је 20.04.2018. године упутила туженој захтев у ком је тражила да се писмено изјасни по ком законском основу се захтевају поверљиви подаци из здравственог картона малолетне деце (тј. уверење о вакциналном статусу деце).

Дописом, који је предмет тужбеног захтева, бр. 230/2018 од 27.04.2018. године, тужена је одговорила на наведени захтев, у којем се позвала на Закон о заштити становништва од заразних болести, Закон о јавном здрављу, Закон о здравственој заштити и Закон о правима пацијентата, на решење Уставног суда Јуз-46/2016 од 26.10.2017. године. Навела је да је епидемија морбила проглашена 04.01.2018. године на територији Града Н. С. и да је због опасности од ширења малих богиња у колективима, Дом здравља Н. С. апеловао на родитеље да доведу невакцинисану децу на имунизацију. Позвала се на саопштење Института за јавно здравље Војводине о актуеланој епидемиолошкој ситуацији на територији Града Н. С. на дан 04.01.2018. године и на предложене мере поштреног надзора над морбилама најмање до истека двоструке максималне инкубације од последњег регистрованог случаја. Навела је да је на основу налога Министарства здравља РС – Сектора за инспекцијске послове бр. 512-02-0005/2018-10 од 12.01.2018. године обавезна да поступа у складу са свим позитивним прописима, као и наредбама Министарства здравља и да су све надлежне здравствене и образовне установе у обавези да брину о заштити све деце. Указали су да чак и у ситуацији да законска обавеза не постоји, тужена има моралну обавезу да брине о добробити све деце. Навели су да су се околности од закључења уговора у вези боравка тужилаца у предшколској установи промениле, јер је на територији Града Н. С. проглашена епидемија морбила, па

како је Министарство здравља донело наредбу да родитељи морају да донесу вакциналне статусе деце, а што су родитељи млдб. тужилаца одбили да учине, то су били принуђени да млдб. тужиоце искључе из колектива.

На основу овако утврђеног чињеничног стања првостепени суд, позивајући се на одредбе Устава РС (чланови 18, 20, 21, 68. и 71.), Закона о здравственој заштити (члан 2. и 3.), Закона о заштити становништва од заразних болести (чланови 3, 5. став 1. тачка 1. алинеја 4, 14, 17. став 1. тачка 8, 32.), Закона о предшколском васпитању и образовању (члан 1 и 2) и Закона о забрани дискриминације (члан 2. став 1. тачка 1, 6, 7, 8. и 19.), закључује да тужбени захтев није основан, односно да тужена дописом од 27.04.2018. године није извршила акт непосредне, а тужена Република Србија дописом од 12.01.2018. године акт посредне дискриминације. Првостепени суд не прихвата тезу тужилаца да су били у истој или сличној ситуацији са осталим лицима која су уписана код тужене у школској 2017/18 години и да је условљавање њиховог боравка у тој установи условљено достављањем потврде о извршеној имунизацији акт дискриминације, којим је повређено њихово уставом зајемчено право на образовање, с обзиром на то да ускраћивање боравка деци у установама образовања, која се не подвргну обавезној иминизацији не представља радњу дискриминације у односу на децу која су поступила у складу законском обавезом, односно која су се подвргла имунизацији, већ последицу на коју су законски заступници млдб. тужилаца пристали када су одлучили да над својом млдб. децом не спроведу обавезну имунизацију, односно да поступе супротно законској обавези.

Како нису били спорни чињенични наводи тужбе везани за хронологију поступања тужене, то је првостепени суд правилно, супротно наводима жалбе, одбио доказне предлоге млдб. тужилаца за саслушање у својству сведока њихових законских заступника – мајке и оца, као и саслушање законске заступнице тужене као непотребне, у складу са чланом 230. став 1. ЗПП. Надаље, како првостепени суд правилно закључује да није овлашћен да испитује медицински аспект и медицинску оправданост имунизације, то није овлашћен да се упушта у наведена питања, због чега је правилно, и по мишљењу овог суда, а супротно жалбеним наводима, одбио доказне предлоге и тужилаца за читање Очитавања имунолога-мишљење имунолога С.С. из Загреба од 25.12.2018. године и

његово саслушање, читање решења Агенције за лекове и медицинска средства Србије од 24.04.2018. године и Упутства за ММР вакцину, дописа Министарства здравља РС од 06.07.2018. и 20.11.2017. године.

Чланом 16. став 2. Устава РС је прописано да су општеприхваћена правила међународног права и потврђени међународни уговори саставни део правног поретка Републике Србије и непосредно се примењују; чланом 18. став 2. да се људска и мањинска права зајемчена Уставом непосредно примењују, да се Уставом јемче, и као таква, непосредно се примењују људска и мањинска права зајемчена општеприхваћеним правилима међународног права, потврђеним међународним уговорима и законима, да се законом може прописати начин остваривања ових права само ако је то Уставом изричито предвиђено или ако је то неопходно за остварење појединог права због његове природе, при чему закон ни у ком случају не сме да утиче на суштину зајемченог права; чланом 20. став 1. и 2. да људска и мањинска права зајемчена Уставом могу законом бити ограничена ако ограничење допушта Устав, у сврхе ради којих га Устав допушта, у обиму неопходном да се уставна сврха ограничења задовољи у демократском друштву и без задирања у суштину зајемченог права и да се достигнути ниво људских и мањинских права не може смањивати; чланом 21. став 1. – 3 да су пред Уставом и законом сви једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту, без дискриминације, да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета; чланом 24 став 1 да је људски живот неприкосновен; чланом 25. да је физички и психички интегритет неповредив и да нико не може бити изложен мучењу, нечовечном или понижавајућем поступању или кажњавању, нити подвргнут медицинским или научним огледима без свог слободно датог пристанка; чланом 43. став 4. да се слобода испољавања вере или уверења може ограничити законом, само ако је то неопходно у демократском друштву, ради заштите живота и здравља људи, морала демократског друштва, слобода и права грађана зајемчених Уставом, јавне безбедности и јавног реда или ради спречавања изазивања или подстицања верске, националне или расне мржње; чланом 64. став 5. да се права детета и њихова заштита уређују законом;

чланом 68. став 1. и 3. да свако има право на заштиту свог физичког и психичког здравља, да се здравствено осигурање, здравствена заштита и оснивање здравствених фондова уређује законом; чланом 71. став 1. и 2. да свако има право на образовање, да је основно образовање обавезно и бесплатно, а да је средње образовање бесплатно; чланом 97. тачка 2. и 10. да Република Србија уређује и обезбеђује остваривање и заштиту слобода и права грађана, одговорност и санкције за повреду слобода и права грађана утврђених Уставом и за повреду закона, других прописа и општих аката, као и систем у области здравства; чланом 194. став 3. и 5. да сви закони и други општи акти донети у Републици Србији морају бити сагласни са Уставом, а да закони и други општи акти донети у Републици Србији не смеју бити у супротности са потврђеним међународним уговорима и општеприхваћеним правилима међународног права.

Чланом 1. Конвенције о заштити људских права и достојанства људског бића у погледу примене биологије и медицине - Конвенција о људским правима и биомедицини ("Службени гласнику РС – Међународни уговори", број 12/10) је утврђено да стране ове Конвенције штите достојанство и идентитет свих људских бића и гарантују свима, без дискриминације, поштовање њиховог интегритета и других права и основних слобода у погледу примене биологије и медицине и да свака страна предузима у свом правном систему неопходне мере за примену одредаба ове Конвенције; чланом 2. да интереси и добробит људског бића имају предност над самим интересом друштва или науке; чланом 3. да се захват који се односи на здравље може извршити само након што је лице на које се захват односи о њему информисано и дало слободан пристанак на њега, да се том лицу претходно дају одговарајуће информације о сврси и природи захвата као и његовим последицама и ризицима и да лице може слободно и у било које време повући свој пристанак; чланом 6. став 2. да, ако према закону, малолетно лице није способно дати пристанак на захват, захват се може извршити само уз одобрење његовог заступника или органа власти, или лица или органа које предвиђа закон; чланом 26. да не сме бити ограничења у кориштењу права и заштитних одредаба садржаних у овој Конвенцији осим оних које прописује закон и која су неопходна у демократском друштву ради интереса јавне безбедности, спречавања злочина, ради заштите јавног здравља или ради

заштите права и слобода других и да се ограничења предвиђена у претходном ставу не могу односити на чланове 11, 13, 14, 16, 17, 19, 20. и 21.

Чланом 14. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода ("Службени лист СЦГ" - Међународни уговори, бр. 9/03, 5/05, 7/05, "Службени гласник РС - Међународни уговори", бр. 12/10, 10/15) утврђено је да се уживање права и слобода предвиђених у овој Конвенцији обезбеђује без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вероисповест, политичко или друго мишљење, национално или социјално порекло, веза с неком националном мањином, имовно стање, рођење или други статус. Чланом 2. Протокола 1. уз наведену Конвенцију утврђено је да нико не може бити лишен права на образовање и да је у вршењу свих својих функција у области образовања и наставе држава дужна да поштује право родитеља да обезбеде образовање и наставу који су у складу с њиховим верским и филозофским уверењима.

Чланом 7. Међународног пакта о грађанским и политичким правима утврђено је да нико не може бити подвргнут мучењу или свирепим, нехуманим или унижавајућим казнама или поступцима и да је посебно забрањено да се неко лице подвргне медицинском или научном експерименту без његовог слободног пристанка.

Чланом 2. Конвенције о праву детета ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 15/90 и "Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 4/96 и 2/97) је утврђено да државе чланице ове конвенције поштују и обезбеђују права садржана у Конвенцији сваком детету под њиховом јурисдикцијом, без икакве дискриминације и без обзира на расу, боју коже, пол, језик, вероисповест, политичко или друго убеђење, национално, етничко или социјално порекло, имовно стање, онеспособљеност, рођење или други статус детета или његовог родитеља или законитог старатеља и да државе чланице предузимају све потребне мере како би се обезбедила заштита детета од свих облика дискриминације или казне засноване на статусу, активностима, израженом мишљењу или убеђењу родитеља, законитих старатеља или чланова породице детета; чланом 24. да државе чланице признају право детета на највиши ниво здравствене и медицинске заштите и на рехабилитацију, да ће државе чланице настојати да ни једном детету не буде ускраћено право на такву здравствену заштиту, да ће се залагати за потпуно остваривање

овог права и, посебно, предузимати одговарајуће мере за смањење смртности одојчади и деце, обезбеђење неопходне медицинске помоћи и здравствене заштите свој деци, са нагласком на развој примарне здравствене заштите, сузбијање болести и потхрањености, развој превентивне здравствене заштите; чланом 28. тачка (а) да државе чланице признају право детета на образовање и, ради постепеног остварења тог права на основу једнаких могућности, посебно, између осталог, проглашавају основно образовање обавезним и бесплатним за све.

Чланом 2. став 1. и 2. Закона о здравственој заштити ("Службени гласник РС", бр. 107/05, 72/09, 88/10, 99/10, 57/11, 119/12, 45/13, 93/14, 96/15 и 106/15) је прописано да здравствена заштита, у смислу овог закона, јесте организована и свеобухватна делатност друштва са основним циљем да се оствари највиши могући ниво очувања здравља грађана и породице и да она обухвата спровођење мера за очување и унапређење здравља грађана, спречавање, сузбијање и рано откривање болести, повреда и других поремећаја здравља и благовремено и ефикасно лечење и рехабилитацију; чланом 3. да грађанин Републике Србије као и друго лице које има пребивалиште или боравиште у Републици, има право на здравствену заштиту, у складу са законом, и дужност да чува и унапређује своје и здравље других грађана; чланом 8. став 1. и 2. да се друштвена брига за здравље становништва остварује на нивоу Републике, аутономне покрајине, општине, односно града, послодавца и појединца, да се у оквиру друштвене бриге за здравље обезбеђује здравствена заштита која обухвата, између осталог, очување и унапређење здравља, откривање и сузбијање фактора ризика за настанак обољења, сузбијање и рано откривање болести и информације које су становништву или појединцу потребне за одговорно поступање и за остваривање права на здравље; чланом 15. став 2. да је појединац дужан да чува сопствено здравље и здравље других људи; чланом 18. став 1. тачка 3. и 4. да Република као општи интерес у здравственој заштити обезбеђује, између осталог, организовање и спровођење посебних мера за заштиту становништва од заразних болести, у складу са законом којим се уређује област заштите становништва од заразних болести, као и спровођење програма за спречавање, сузбијање, одстрањивање и искорењивање заразних болести, у складу са законом, спречавање, сузбијање и гашење епидемија заразних болести; чланом 25. став 1. и 2. да сваки грађанин

има право да здравствену заштиту остварује уз поштовање највишег могућег стандарда људских права и вредности, односно има право на физички и психички интегритет и на безбедност његове личности, као и на уважавање његових моралних, културних, религијских и филозофских убеђења, да свако дете до навршених 18 година живота има право на највиши могући стандард здравља и здравствене заштите.

Чланом 1. Закона о јавном здрављу ("Службени гласник РС", број 15/16), је прописано да је циљ закона остваривање јавног интереса стварањем услова за очување и унапређење здравља становништва путем свеобухватних активности друштва, а којим се, између осталог, уређује област јавног здравља, планирање и спровођење активности у вези са очувањем и унапређењем здравља становништва; чланом 2. је, између осталог дефинисано да је здравље стање потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само одсуство болести или неспособности; да је јавно здравље скуп знања, вештина и активности усмерених на унапређење здравља, спречавање и сузбијање болести, продужење и побољшање квалитета живота путем организованих мера друштва; да је систем јавног здравља систем који обезбеђује услове за очување и унапређење здравља становништва, кроз активности носилаца и учесника у јавном здрављу; да је имунизација вештачко изазивање активног имунитета код осетљивог домаћина, уношењем специфичног антигена патогеног организма обично парентералном ињекцијом, понекад орално или назално; чланом 3. да су начела јавног здравља усмереност на становништво као целину, друштвене групе и појединце са циљем очувања и унапређења здравља која се остварује учешћем целокупног друштва, заступљеност здравља у свим политикама са циљем да се обједине напори и координирају надлежности свих носилаца и учесника у области јавног здравља, постизање солидарности и једнакости у јавном здрављу за све и наглашена пажња за потребе осетљивих друштвених група, одговорност свих носилаца и учесника у систему јавног здравља у оквиру својих надлежности и активности, научна заснованост са циљем да се области деловања у јавном здрављу заснивају на расположивим стручним и научним доказима; чланом 5. став 2. да је област деловања јавног здравља, између осталог промоција здравља и превенција болести; чланом 7. тачка 5. да промоција здравља и превенција болести обухвата, између осталог, национални програм имунизације.

Чланом 32. став 2. Закона о заштити становништва од заразних болести ("Службени гласник РС", број 15/16) је прописано да је обавезна имунизација лица одређеног узраста, као и других лица одређених законом, коју лице које треба да се имунизује, као ни родитељ, односно старатељ не може да одбије, осим у случају постојања медицинске привремене или трајне контраиндикације коју утврђује доктор медицине одговарајуће специјалности или стручни тим за контраиндикације, ставом 3. да је имунизација обавезна за лица одређеног узраста против туберкулозе, дифтерије, тетануса, великог кашља, дечије парализе, малих богиња, рубеоле, заушака, вирусног хепатитиса Б, обољења изазваних хемофилусом инфлуенце типа Б и обољења изазваних стрептококом пнеумоније, за лица изложена одређеним заразним болестима: хепатитису Б, хепатитису А, трбушном тифусу, беснилу и тетанусу, за лица у посебном ризику од болести: хепатитиса Б, грипа, менингококне болести, обољења изазваних стрептококом пнеумоније и хемофилусом инфлуенце Б, варицеле, инфекције изазване респираторним синцицијалним вирусом, за лица запослена у здравственим установама против одређених заразних болести, за путнике у међународном саобраћају против жуте грознице и других заразних болести по захтеву земље у коју се путује, а ставом 4. да је за боравак деце у предшколским и школским установа, као и у установама за смештај деце без родитељског старања, неопходно да су вакцинисана против законом прописаних болести, осим у случају постојања медицинске контраиндикације коју утврђује доктор медицине одговарајуће специјалности или стручни тим за контраиндикације.

Чланом 1. Закона о правима пацијената ("Службени гласник РС", број 45/13) уређена су права пацијената приликом коришћења здравствене заштите, начин остваривања и начин заштите тих права, као и друга питања у вези са правима и дужностима пацијената; чланом 2. је прописано да је пацијент лице, болесно или здраво, које затражи или коме се пружа здравствена услуга ради очувања и унапређења здравља, спречавања, сузбијања и раног откривања болести, повреда и других поремећаја здравља и благовременог и ефикасног лечења и рехабилитације, а да је медицинска мера здравствена услуга која се пружа у превентивне, дијагностичке, терапијске и рехабилитационе сврхе; чланом 8. став 1. и 2. да пацијент има право на одговарајуће здравствене услуге ради очувања и унапређења здравља, спречавања, сузбијања и раног откривања

болести и других поремећаја здравља, да здравствена установа има обавезу спровођења превентивних мера из става 1. овог члана, подизањем свести људи и обезбеђивањем здравствених услуга у одговарајућим интервалима, за групације становништва које су изложене повећаном ризику оболевања, у складу са законом; чланом 15. став 1, 2. и 3. да пацијент има право да слободно одлучује о свему што се тиче његовог живота и здравља, осим у случајевима када то директно угрожава живот и здравље других лица, да се без пристанка пацијента не сме, по правилу, над њим предузети никаква медицинска мера, да се медицинска мера противно вољи пацијента, односно законског заступника детета, односно пацијента лишеног пословне способности, може предузети само у изузетним случајевима, који су утврђени законом и који су у складу са лекарском етиком; чланом 17. став 1. да пацијент, који је способан за расуђивање, има право да предложеној медицинској мери одбије, чак и у случају када се њоме спасава или одржава његов живот; чланом 19. став 1, 2. и 3. да ако је пацијент дете или је лишен пословне способности, медицинска мера може се предузети, уз пристанак његовог законског заступника, који је претходно обавештен у смислу члана 11. овог закона, да је надлежни здравствени радник, који сматра да законски заступник пацијента не поступа у најбољем интересу детета или лица лишеног пословне способности, дужан да о томе одмах обавести надлежни орган старатељства.

Из наведених одредаба произилази да Устав грађанима гарантује право на заштиту физичког и психичког здравља, а да се садржина и начин остваривања тог права уређују законом, при чему је законодавац ограничен општим уставним начелима и принципима, као и начелима Устава у складу са којима се остварују сва зајемчена права и слободе. Уставом није дефинисан појам здравствене заштите, већ је то учињено чланом 2. Закона о здравственој заштити. Република Србија, између осталог, обезбеђује организовање и спровођење посебних мера за заштиту становништва од заразних болести, као и спровођење програма за спречавање, сузбијање, одстрањивање и искорењивање заразних болести, у складу са законом, као и спречавање, сузбијање и гашење епидемија заразних болести. Област деловања јавног здравља, између осталог, обухвата и превенцију болести, а што обухвата и национални програм имунизације. Имунизација представља превентивну меру здравствене

заштите која се, према утврђеном програму, предузима у циљу заштите становништва у целини од одређених заразних болести, као једна од области деловања јавног здравља. Како Уставом зајемчено право грађана на заштиту физичког и психичког здравља истовремено представља дужност државе на предузимање одређених мера у циљу остваривања тог права, то је предузимање превентивних мера ради заштите становништва од заразних болести једна од обавеза државе.

Надаље, како сваки грађанин има право да здравствену заштиту остварује уз поштовање највишег могућег стандарда људских права и вредности, односно да има право на физички и психички интегритет и на безбедност његове личности, као и на уважавање његових моралних, културних, религијских и филозофских убеђења, то грађанин, као пацијент, има право на одговарајуће здравствене услуге ради очувања и унапређења здравља, спречавања, сузбијања и раног откривања болести и има право да слободно одлучује о свему што се тиче његовог живота и здравља и без пристанка пацијента не сме се, по правилу, над њим предузети никаква медицинска мера. Изузетак од овог правила су случајеви када лична одлука појединца директно угрожава живот и здравље других лица и када се медицинска мера може предузети против воље пацијента, односно његовог законског заступника, који су утврђени законом.

Имајући наведено у виду, прописивање обавезне имунизације против одређених заразних болести усмерено је на елиминисање тих болести из целе популације, што је легитиман циљ, а уједно је и обавеза државе, али се ни овај суд, као ни простепени суд не може упуштати у испитивање оправданости имунизације са медицинског аспекта. По мишљењу овог суда, а имајући у виду одредбе Закона о здравственој заштити не постоји могућност одбијања имунизације, а на чега указује и наведена одредба члана 26. Конвенције о људским правима и биомедицини, коју је наша земља ратификовала и која је постала саставни део правног поретка Републике Србије, сагласно члану 16. став 2. Устава.

Уставни суд је у Одлуци ГУз-479/2014 од 09.04.2015. године разматрао питање шта је суштина и циљ уставне гаранције заштите достигнутог нивоа људских и мањинских права из члана 20. став 2. Устава РС. У наведеној одлуци заузето је становиште да се појам тзв. "стечених људских и мањинских права" односи на права и слободе које су зајемчене самим Уставом, а њихов "достигнути ниво" на врсту права и слобода

које су зајемчене; да је суштина и циљ уставне гаранције о забрани смањења достигнутог нивоа људских и мањинских права у својеврсном самоограничењу уставотворца да ни променама највишег правног акта не може бити укинута неко право или слобода који су претходно били зајемчени, односно да се законом прописани начин остваривања једног Уставом зајемченог људског или мањинског права или слободе не може сматрати стеченим правом, те се зато ни промене у законском уређивању начина на који се конкретно људско или мањинско право (слобода) остварује не би могле довести у уставноправну везу са одредбом члана 20. став 2. Устава. Како је у конкретном случају уставотворац у потпуности препустио закону уређивање садржине и начина остваривања зајемченог права на здравствену заштиту, то се, по оцени Уставног суда, законско уређивање питања из области здравствене заштите, не може сматрати стеченим правом чији се достигнути ниво не може умањити у смислу начела ограничења људских и мањинских права из члана 20. Устава, нити се може довести у уставноправну везу са одредбама члана 18. Устава.

Обавезност вакцинације представља одређено мешање у физички интегритет појединца, које је зајемчено чланом 25. став 1. Устава, међутим, то право се не може остваривати на начин којим ће се угрозити то исто право других. Наиме, свака медицинска интервенција, у суштини, представља задирање у физички интегритет појединца, али се она може ограничити под условима прописаним Конвенцијом о људским правима и биомедицини, што је и учињено Законом о јавном здрављу и Законом о заштити становништва од заразних, због чега је мешање законодавца у остваривање права на физички и психички интегритет засновано на потреби да се заштити здравље целокупног становништва, па и тужилаца, те је као такво оправдано и сразмерно циљу који се жели постићи.

Препоруком Парламентарне Скупштине Савета Европе 1317 (1997), је наведено да "Скупштина сматра да се напори за побољшање нивоа имунизације не смеју усредсредити искључиво на стање земаља у транзицији, да се ниво имунизације становништва у западној Европи стално смањује и да мали проценат потпуно вакцинисаних људи, заједно са епидемијама заразних болести у истом географском подручју, повећава страхове од великих епидемија и у западној Европи. Скупштина стога препоручује да Комитет министара позове државе чланице да осмисле

или реактивирају свеобухватне програме јавне вакцинације као најефикаснија и најекономичнија средства за спречавање заразних болести и да организују ефикасан епидемиолошки надзор".

У Одлуци Комисије за људска права (која је одлучивала о прихватљивости представки) донетој у предмету *Carlo Boffa and 13 Others v. San Marino*, 26536/95, поступајући по представци држављана Сан Марина који су се жалили због постојања закона о обавезности вакцинације, Комисија је утврдила да захтев да се подвргне вакцинацији представља мешање у складу са законом и сматра се нужним у демократском друштву за заштиту здравља. Појам нужности подразумева да мешање одговара хитној друштвеној потреби и да је сразмерно циљу. Комисија је подсетила да је већ утврдила да захтев да се подвргне лечењу или вакцинацији под претњом кажњавања може представљати мешање у право на поштовање приватног живота (видети одлуку *Asmanne and Others v. Belgium*, 10435/83, 10.12.1984.). Комисија је сматрала да је, када се ради о циљу оспорених закона, мешање засновано на потреби да се заштити здравље народа и особа у питању и да је као такво оправдано. Након тога је испитивала да ли је мешање у приватни живот подносилаца "неопходно у демократском друштву". Комисија је указала да појам неопходности подразумева да мешање одговара хитној друштвеној потреби и, посебно, да је сразмерно легитимном циљу коме се тежи. Домаће власти уживају одређено поље слободне процене, чији обим зависи, не само од циља, већ такође и од облика мешања. Поред тога, Комисија је сматрала да кампања вакцинације каква постоји у већини земаља, која обавезује појединца да поштује општи интерес и не доведе у опасност здравље других када његов сопствени живот није у опасности, није изван граница поља слободне процене остављеног држави. С обзиром на наведене факторе, Комисија је сматрала да је мешање на које се подносилац позвао сразмерно циљу коме се тежило и да се може сматрати неопходним у демократском друштву за заштиту из става 2. члана 8. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

У пресуди *Solomakhin v. Ukraine*, 24429/03, 15.03.2012, поступајући по представци украјинског држављанина који се, позивајући се на члан 2. Конвенције (право на живот), жалио да је после вакцинације оболео од више хроничних болести, Европски суд за људска права је подсетио да је, према његовој судској пракси, физички интегритет особе обухваћен кон-

цептом "приватног живота", заштићеног чланом 8. Европске конвенције. Нагласио је да се телесни интегритет особе односи на најинтимније аспекте нечијег живота и да је обавезна медицинска интервенција, чак и ако је од мањег значаја, мешање у ово право. Обавезна вакцинација представља мешање у право на поштовање приватног живота, који укључује физички и психички интегритет особе, зајемчен чланом 8. став 1. Европске конвенције, па је констатовао да је међу странама неспорно да је у овом случају дошло до мешања у приватни живот подносиоца представке, али је навео да је то мешање било јасно прописано законом и да је служило легитимном циљу заштите здравља. Према мишљењу Европског суда за људска права, може се рећи да је мешање у физички интегритет подносиоца представке било оправдано разлозима јавног здравља и нужношћу контроле ширења заразних болести у региону.

Чланом 2. став 1. тачка 1. Закона о забрани дискриминације ("Службени гласник РС", број 22/09) прописано је да је дискриминација и дискриминаторско поступање свако неоправдано прављање разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикривен начин, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама, и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима; чланом 6 да непосредна дискриминација постоји ако се лице или група лица, због његовог односно њиховог личног својства у истој или сличној ситуацији, било којим актом, радњом или пропуштањем, стављају или су стављени у неповољнији положај, или би могли бити стављени у неповољнији положај; чланом 7. да посредна дискриминација постоји ако се лице или група лица, због његовог односно њиховог личног својства, ставља у неповољнији положај актом, радњом или пропуштањем које је привидно засновано на начелу једнакости и забране дискриминације, осим ако је то оправдано законитим циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна; чланом 8. да повреда начела једнаких права и обавеза постоји ако се лицу или групи лица, због њего-

вог односно њиховог личног својства, неоправдано ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другом лицу или групи лица, ако су циљ или последица предузетих мера неоправдани, као и ако не постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује; чланом 19. да свако има право на предшколско, основно, средње и високо образовање и стручно оспособљавање под једнаким условима, у складу са законом, да је забрањено лицу или групи лица на основу њиховог личног својства, отежати или онемогућити упис у васпитно-образовну установу, или искључити их из ових установа, отежати или ускратити могућност праћења наставе и учешћа у другим васпитним, односно образовним активностима, разврставати ученике по личном својству, злостављати их и на други начин неоправдано правити разлику и неједнако поступати према њима и да је забрањена дискриминација васпитних и образовних установа које обављају делатност у складу са законом и другим прописима, као и лица која користе или су користили услуге ових установа у складу са законом.

Неједнако поступање (дискриминација), у најширем смислу речи, представља другачије третирање лица у истим или сличним ситуацијама без објективног и разумног оправдања, при чему непостојање објективног и разумног оправдања значи да разликовање у питању не тежи легитимном циљу или да не постоји разуман однос пропорционалности између употребљених средстава и циља чијој се реализацији тежи. Како је имунизација деце одређеног узраста обавезна превентивна мера, која се спроводи у јавном интересу, условљавање боравка деце у установама образовања спроведеном имунизацијом, се не може довести у везу са дискриминацијом у погледу права на образовање, с обзиром на то да обавезној имунизацији подлежу сва деца одређеног узраста, осим оних код којих је она из здравствених разлога контраиндикована, па се ова обавеза, сагласно начелу о једнакости свих пред законом односи на све који су њом обухваћени, због чега се онај ко одбије имунизацију (не испуни прописану обавезу), не може сматрати дискриминисаним у односу на онога ко се подвргао тој обавези, јер они нису у истој или сличној ситуацији. Надаље, наведеним законским одредбама о обавезној имунизацији не забрањује се упис деце у предшколску установу или основну школу, већ се боравак деце у предшколским установама, школама и

установама за смештај деце без родитељског старања условљава имунизацијом против одређених болести.

Како тужиоци у току првостепеног поступка нису доказали, у складу са чланом 231. ЗПП, неједнако поступање, односно нису доказали да су, неко дете или деца предшколског узаства, наставили да похађају предшколску установу иако нису вакцинисана ММР вакцином (члан 8. Закона о забрани дискриминације), то је правилан правни закључак првостепеног суда да је тужбени захтев неоснован.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, Гж. 2021/19 од 30. маја 2019. године)

Аутор сентенце: Бранка Бајић, судија

ПРАВО НА УПОТРЕБУ МАТЕРЊЕГ ЈЕЗИКА НА ПРИЈЕМНОМ ИСПИТУ

Високошколска установа је у обавези да проверу до тада стеченог знања свих кандидата за упис, изврши на једнак начин и под једнаким условима, те да следом наведеног, припадницима националних мањина омогући да до тада стечено знање и способности, провере на свом матерњем језику, на ком им је било омогућено да стекну образовање неопходно за даље школовање и да на тај начин обезбеди да припадници националних мањина имају равноправан положај са кандидатима припадницима већинског становништва, који су дотадашње образовање стекли на матерњем српском језику, јер у супротном врши акт дискриминације.

Из образложења:

Првостепени суд утврђује да је тужени високошколска установа која се бави високообразовном и научноистраживачком делатношћу у области друштвених и правних наука, да је оснивач туженог АП Војводина, као и да је студијски програм туженог акредитован на српском језику.

Скупштина АП Војводине је 08.04.2015. године донела Одлуку о полагању пријемног испита, односно испита за проверу склоности и способности за упис на високошколску установу чији је оснивач АП Војводина на језицима националних мањина - националних заједница којом је утврђено право кандидата на полагање пријемног испита, односно испита за проверу склоности и способности за упис на високошколске установе чији је оснивач АПВ на језицима националних мањина - националних заједница. У члану 2. Одлуке прописано је да је високошколска установа дужна да кандидатима омогући полагање пријемног испита на језику националне мањине - националне заједнице, под условом да је то један од језика који је у службеној употреби на територији АП Војводине, док је чланом 3. предвиђено да кандидат за упис на високошколску установу има право да се приликом подношења пријаве за упис на студије определи за језик на ком ће полагати пријемни испит. У члану 5. Одлуке прописано је да ће високошколска установа ускладити опште акте којима се уређује полагање пријемног испита са наведеном одлуком у року од 30 дана од дана њеног ступања на снагу.

Упутством о спровођењу Покрајинске скупштинске одлуке о полагању пријемног испита, односно испита за проверу склоности и способности за упис на високошколску установу чији је оснивач АП Војводина на језицима националних мањина - националних заједница ("Сл. лист АПВ" бр. 27/15), који је донела Влада АП Војводине дана 24.06.2015. године, уређена су питања у вези са организацијом пријемног испита на језицима националних мањина - националних заједница, те је предвиђено да се кандидат приликом подношења пријаве на конкурс за полагање пријемног испита опредељује за језик на ком жели да полаже пријемни испит, на обрасцу који је саставни део наведеног упутства, и да високошколска установа, по истеку рока за пријем пријава на конкурс, сачињава списак језика на којима ће се полагати пријемни испит, уз навођење броја кандидата за сваки језик.

По доношењу напред наведених аката, председнику Владе АП Војводине достављени су закључци усвојени на колегијуму туженог, у којима је наведено да тужени неће попустити под спољним притисцима и агресивним угрожавањима аутономије универзитета, да је Сенат Универзитета једногласно усвојио одлуку да се пријемни испит и ове године одвија под истим условима као прошле године и да је такав конкурс рас-

писан. Тужени се, приликом обраћања председнику Владе АП Војводине, позвао на Закон о високом образовању и истакао да се пријемни испит одвија у складу са општим актом самосталне високошколске установе и да се под аутономијом универзитета подразумева право на утврђивање правила студирања и уписа студената. Такође, навео је да је затражио и добио мишљење Националног савета високог образовања према ком се права националних мањина морају остваривати у складу са принципом аутономије универзитета, те мишљење Министарства просвете из ког се јасно и недвосмислено види да одлучивање о пријемном испиту спада у аутономна права универзитета.

Првостепени суд утврђује и да посебан образац који је предвиђен Упутством о спровођењу Покрајинске скупштинске одлуке од 24.06.2015. године и који представља његов саставни део, није био део конкурсне документације за упис студената на студије туженог за школске 2015/16, 2016/17 и 2017/18 године, као и да међу странкама није спорно да тужени није организовао полагање пријемног испита у складу са Одлуком о полагању пријемног испита, односно испита за проверу склоности и способности за упис на високошколску установу чији је оснивач АП Војводина на језицима националних мањина - националних заједница од 08.04.2015. године.

Полазећи од релевантних чињеница, које су утврђене правилном оценом у поступку изведених доказа у складу са одредбама чланова 7, 8, 228. - 231. ЗПП, првостепени суд је извео погрешан закључак да тужилац није учинио вероватним да је тужени дискриминаторски поступао према припадницима мађарске националне мањине који су намеравали да упишу или су били кандидати за упис на студије у школским годинама наведеним у тужбеном захтеву, закључујући да тих година приликом уписа није било појединачних захтева конкретних кандидата за полагање пријемног испита на мађарском језику и да, сходно томе, нису извршени никакви акти дискриминације од стране туженог у вези са захтевима за полагање пријемног испита на мађарском језику.

При образлагању становишта израженог у побијаној одлуци, првостепени суд се позвао на Закон о високом образовању, који је био на снази и примењивао се у време одржавања пријемних испита и уписа студената на студије туженог у школским 2015/16, 2016/17 и 2017/18 годинама ("Сл. гласник РС", бр. 76/05, 97/08, 44/10, 93/12, 89/13, 99/14,

68/15 и 87/16), наводећи да су услови за упис, који чине саставни део акредитованог студијског програма тужене високошколске установе у складу са одредбом члана 28. тачка 4. наведеног закона, акредитовани једино на српском језику, те да није могуће организовати полагање пријемног испита на језику националне мањине (у конкретном случају на мађарском језику) јер такав студијски програм није одобрен, односно акредитован у складу са законом.

Уставом Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 98/06), загарантовано је поштовање људских и мањинских права свих грађана Републике Србије, у оквиру којих уставних одредаба су зајемчена и додатна, индивидуална или колективна, права припадника националних мањина.

У члану 21. Устава прописано је да су пред Уставом и законом сви једнаки, да свако има право на једнаку законску заштиту без дискриминације, као и да је забрањена свака дискриминација, непосредна или посредна, по било ком основу, а нарочито по основу расе, пола, националне припадности, друштвеног порекла, рођења, вероисповести, политичког или другог уверења, имовног стања, културе, језика, старости и психичког или физичког инвалидитета (ставови 1-3).

Права припадника националних мањина регулисана су одредбама чланова 75. до 82. Устава, као и бројним међународним актима у форми декларација, конвенција, повеља и међународних уговора, које је наша земља ратификовала и на тај начин инкорпорирала у свој правни поредак, у складу са одредбама члана 194. Устава. У члану 76. Устава прописано је да се припадницима националних мањина јемчи равноправност пред законом и једнака законска заштита, као и да је забрањена било каква дискриминација због припадности националној мањини. У ставу 3. истог уставног члана прописано је да се не сматрају дискриминацијом посебни прописи и привремене мере које Република Србија може увести у економском, социјалном, културном и политичком животу, ради постизања пуне равноправности између припадника националне мањине и грађана који припадају већини, ако су усмерене на уклањање изразито неповољних услова живота који их посебно погађају. Устав Републике Србије гарантује право на очување посебности припадницима националних мањина, на тај начин што у члану 79. прописује да ови грађани, поред осталих зајемчених права, имају право на школовање на свом језику у државним установама и установама аутономних покрајина.

Остваривање напред наведеног уставом загарантованог права припадника националних мањина (права на школовање на свом језику) уређено је актима ниже правне снаге, пре свега законима којима су регулисане основе система образовања и васпитања (односно, основно и средње образовање и васпитање). У члану 12. Закона о основном образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 55/13 и 101/17) прописано је да се образовно-васпитни рад остварује на српском језику и ћириличком писму (став 1), да се за припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује на језику и писму националне мањине (став 2), као и да, изузетно, за припаднике националне мањине образовно-васпитни рад може да се изводи двојезично, на језику и писму националне мањине и српском језику (став 3). Када се образовно-васпитни рад остварује на српском језику, за ученика припадника националне мањине организује се настава језика националне мањине са елементима националне културе као изборни програм (став 5).

Чланом 5. Закона о средњем образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 55/13 и 101/17), прописано је да се образовно-васпитни рад остварује на српском језику (став 1), да се за припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује и на језику и писму националне мањине, односно двојезично, ако се приликом уписа у први разред за то определи најмање 15 ученика (став 2), те да школа може да остварује образовно-васпитни рад на језику и писму националне мањине, односно двојезично, и за мање од 15 ученика уписаних у први разред, уз сагласност министарства надлежног за послове образовања, у складу са законом (став 3). Када се образовно-васпитни рад остварује на српском језику, за ученика припадника националне мањине организује се настава језика националне мањине са елементима националне културе (став 5).

Законом о високом образовању, који је био на снази и примењивао се у време одржавања пријемних испита и уписа студената на студије туженог у школским 2015/16, 2016/17 и 2017/18 годинама, у члану 6. став 1. тачка 2, прописано је да аутономија универзитета (зајемчена чланом 72. Устава) подразумева и право на утврђивање правила студирања и услова уписа студената. Студијски програм, у складу са чланом 24. Закона о високом образовању, представља скуп обавезних и изборних студијских подручја, односно предмета, са оквирним садржајем, чијим савладавањем се обезбеђују неопходна знања и вештине за стицање

дипломе одговарајућег нивоа и врсте студија. Овим програмом утврђују се, поред осталог, услови за упис на студијски програм (члан 28. тачка 4. истог закона)

Језик студија регулисан је одредбама члана 80. Закона о високом образовању, на тај начин што је прописано да високошколска установа организује и изводи студије на српском језику (став 1), али да може организовати полагање испита и изводити студије, односно поједине делове студија, као и организовати израду и одбрану завршног, магистарског и специјалистичког рада и докторске дисертације, на језику националне мањине и страном језику, у складу са статутом (став 2), с тим што је остваривање студијског програма на језику националне мањине и страном језику условљено акредитацијом таквог програма (став 3). У члану 82. наведеног закона прописано је да се на одобрене, односно акредитоване студијске програме које организује високошколска установа, могу уписати кандидати под условима и на начин уређен законом и општим актом самосталне високошколске установе (став 1). Лице се може уписати на одобрене, односно акредитоване студијске програме ако познаје језик на ком се изводи настава (став 3). Услови, начин и поступак провере знања језика из става 3. овог члана уређују се општим актом високошколске установе (став 4). Лице које се упише на студијске програме из става 1. овог члана стиче статус студента (став 5). Питања која се тичу система високог образовања, студија и студијског програма, те језика на ком високошколске установе организују и изводе студије, на исти начин су регулисана Законом о високом образовању који је објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 88/17 од 29.09.2017. године, а ступио је на снагу 07.10.2017. године. Према прелазним и завршним одредбама овог закона, до почетка примене прописа који уређују општу, стручну и уметничку матуру, упис на основне студије врши се у складу са прописима који су важили до његовог ступања на снагу и општим актом високошколске установе (члан 147).

Статутом туженог, у члану 81, прописано је да се конкурсом утврђује: број студената за одређене студијске програме, услови за упис студената, мерила за утврђивање редоследа кандидата, поступак спровођења конкурса, начин и рокови за подношење жалбе на утврђени редослед, као и висина школарине коју плаћају студенти. Одредбом члана 82. став 1. Статута туженог предвиђено је да се на прву годину основних

академских или струковних студија, у оквиру броја утврђеног за упис, може уписати лице које има завршено средње школско образовање у четворогодишњем трајању и које је положило пријемни испит.

Законом о забрани дискриминације ("Сл. гласник РС", бр. 22/09), уређена је општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, и поступци заштите од дискриминације. У члану 2. став 1. тачка 1. овог закона дефинисани су дискриминација и дискриминаторско поступање, на тај начин што је прописано да се тим појмовима означава свако неоправдано, правно или фактичко, непосредно или посредно, прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање поступања према једном лицу, односно групи лица у односу на друга лица, као и искључивање, ограничавање или давање првенства неком лицу у односу на друга лица, које се заснива на неком личном својству лица у питању.

Сагласно начелу једнакости из члана 4. Закона о забрани дискриминације, сви су једнаки и уживају једнак положај и правну заштиту, без обзира на лична својства, при чему је свако дужан да поштује начело једнакости, односно забрану дискриминације. Непосредна дискриминација, према члану 6. наведеног закона, постоји ако се лице или група лица, због одређеног личног својства, у истој или сличној ситуацији, било којим актом, радњом или пропуштањем, стављају или су стављени у неповољнији положај, или би могли бити стављени у неповољнији положај, док посредна дискриминација, у складу са чланом 7, постоји ако се лице или група лица, због неког личног својства, ставља у неповољнији положај актом, радњом или пропуштањем које је привидно засновано на начелу једнакости и забране дискриминације, осим ако је то оправдано законитим циљем, а средства за постизање тог циља су примерена и нужна. Надаље, члан 19. Закона о забрани дискриминације прописује да свако има право на предшколско, основно, средње и високо образовање и стручно оспособљавање под једнаким условима, у складу са законом (став 1). Забрањено је лицу или групи лица на основу личног својства, отежати или онемогућити упис у васпитно-образовну установу, или искључити их из ових установа, отежати или ускратити могућност праћења наставе и учешћа у другим васпитним, односно образовним активностима, разврставати ученике по личном својству, злостављати их и на други начин неоправдано правити разлику и неједнако поступати

према њима (став 2). Такође, забрањена је дискриминација васпитних и образованих установа које обављају делатност у складу са законом и другим прописом, као и лица која користе или су користили услуге ових установа у складу са законом (став 3).

Имајући у виду цитиране уставне и законске одредбе, те одредбе Статута туженог и утврђено чињенично стање, овај суд налази да је, супротно закључку првостепеног суда, тужилац у поступку учинио вероватним да је тужени извршио акт дискриминације на начин описан у тужби и да је, у складу са одредбом члана 45. став 2. Закона о закона о забрани дискриминације, на туженом био терет доказивања да услед тог акта није дошло до повреде начела једнакости, односно једнаких права и обавеза, што, међутим, тужени није доказао. Међу странкама је неспорно да тужени није организовао полагање пријемног испита за школске 2015/16, 2016/17 и 2017/18 године под условима и на начин предвиђен Одлуком о полагању пријемног испита, односно испита за проверу склоности и способности за упис на високошколску установу чији је оснивач АП Војводина на језицима националних мањина - националних заједница од 08.04.2015. године, као и да кандидатима за упис није пружио могућност да се приликом подношења пријава на конкурс за полагање пријемног испита, на предвиђеном обрасцу, одреде за језик на ком желе да полажу пријемни испит, јер такав образац није био део конкурсне документације. Описаним поступањем, односно пропуштањем да поступи у складу са Одлуком Скупштине АП Војводине од 08.04.2015. године, тужени је извршио акт дискриминације према кандидатима или потенцијалним кандидатима припадницима националне мањине, будући да их је неоправдано ставио у различит положај у односу на кандидате који припадају већинском становништву и који су пријемни испит полагали на језику на ком су се до тада школовали (српском језику), чиме је повређено начело једнакости, односно једнаких права и обавеза. Наиме, иако утврђује да образац који је био саставни део Упутства о спровођењу Покрајинске скупштинске одлуке о полагању пријемног испита, а којим је предвиђена могућност да се кандидати изјасне о жељи да пријемни испит полажу на свом матерњем језику, није био саставни део конкурсне документације, првостепени суд погрешно закључује да није било кандидата који су желели да пријемни испит полажу на матерњем језику, будући да се при чињеници да кандидатима није ни омо-

гућено изјашњавање, не може извести несумњив закључак да таквих кандидата није било.

По ставу овог суда, чињеница да образац, на коме су се кандидати могли изјаснити о жељи да пријемни испит полажу на свом матерњем језику, није био део конкурсне документације, сама по себи већ представља акт дискриминације, јер одсуство таквог обрасца онемогућава кандидате да се изјасне о томе на ком језику желе да полажу пријемни испит. Као што је напред наведено, право припадника националних мањина на школовање на свом језику загарантовано је Уставом Републике Србије, а његово остваривање регулисано је законима којима се уређују основе система образовања и васпитања, те подзаконским правним актима. Када се има у виду да је законом предвиђено да ученици који припадају мањинском становништву имају могућност да основно и средње образовање стичу на свом матерњем језику (језику националне мањине којој припадају), а да пријемни испит за упис на одређену високошколску установу представља проверу до тада стеченог знања неопходног за упис на студије, овај суд, супротно ставовима које је првостепени суд изразио у побијаној одлуци, сматра да је тужени био у обавези да организује полагање пријемног испита у складу са Одлуком Скупштине АП Војводине од 08.04.2015. године, односно да проверу до тада стеченог знања изврши на једнак начин и под једнаким условима према свим кандидатима, што је могуће постићи само уколико се припадницима националних мањина омогући да стечено знање и способности провере на свом матерњем језику, као језику на ком им је омогућено да стекну знање неопходно за даље школовање. На тај начин се поштује начело једнакости на ком почива Закон о забрани дискриминације, јер се кандидати за упис, који припадају одређеној националној мањини, стављају у равноправан положај са кандидатима припадницима већинског становништва, који су дотадашње образовање стекли на српском језику.

Обавезивањем туженог да кандидатима за упис омогући полагање пријемног испита на свом матерњем језику, не дира се у аутономију универзитета. Наиме, на тај начин не умањује се, нити ограничава ни једно од аутономних права високошколске установе, да утврди број студената који се уписују на одобрене студијске програме, услове за упис, поступак спровођења конкурса, као и организацију полагања пријемног испита, у смислу начина на који се спроводи провера претходно стече-

ног знања и способности, и садржине испита које су кандидати у обавези да полажу у оквиру пријемног испита. Осим тога, језик полагања пријемног испита (односно, омогућавање полагања пријемног испита на језику националне мањине - националне заједнице) није од утицаја на језик на ком високошколска установа организује и изводи студије, у складу са одобреним, односно акредитованим студијским програмом, с обзиром на то да се статус студента стиче уписом на студије, дакле, тек уколико одређени кандидат оствари одговарајући успех на пријемном испиту и испуни остале критеријуме за упис, када стиче и сва права и обавезе студента у складу са Законом о високом образовању, па тако и право на школовање и стицање одговарајуће врсте и нивоа образовања према акредитованом студијском програму.

Следом напред изложеног, овај суд је, применом одредбе члана 394. тачка 4. ЗПП, жалбу тужилаца усвојио и побијану пресуду преиначио на начин како је наведено у изреци ове пресуде.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж. 207/18 од 22. марта 2018. године, потврђене пресудом Врховног касационог суда Рев 3807/2018 од 12.07.2018. године)

Аутор сентенце: Јулијана Будинчевић, судија

РАДНО ПРАВО

БЛАГОВРЕМЕНОСТ ТУЖБЕ РАДИ ЗАШТИТЕ ОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ

Када је код послодавца покренут поступак за посредовање, обавештење запосленом који је захтевао заштиту од злостављања на раду о томе да посредовање није успело, претходи покретању парничног поступка ради заштите од злостављања на раду. То обавештење по свом карактеру представља акт о остваривању права запосленог, стога што се рок за подношење тужбе из чл. 29. ст. 2. Закона о спречавању злостављања на раду који је императивног карактера, везује за достављање обавештења, те би у том смислу, за достављање тог акта лична достава била неопходна и то према правилима прописаним одредбом чл. 193. ст. 2. у вези с чл. 185. ст. 1. до 4. Закона о раду.

Одредба чл. 22. ст. 3. Закона о спречавању злостављања на раду се односи на рокове застарелости прописане Законом за утврђивање одговорности запосленог за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности. Њоме се штити право лица означеног као злостављач а не прописују се рокови застарелости за покретање поступка за заштиту од злостављања, у смислу одредбе чл. 22. ст. 1. тог Закона.

Из образложења:

Последњу радњу коју тужила наводи да представља радњу злостављања учињену према тужили, првостепени суд препознаје као радњу доношења решења о образовању комисије за проверу квалитета стручног рада у области здравствене заштите, коју је пружала тужила, а које решење је донето 30.03.2017. године. Полазећи од тога, сматра да би последњи дан за подношење благовремене тужбе био 30.09.2017. године. Првостепени суд утврђује да је тужила тужбу поднела Основном суду 08.06.2018. године, након чега је тај суд уступио тужбу Вишем суду у С. као надлежном, дана 15.06.2018. године.

Сем наведеног, разлоге неблаговременности тужбе првостепени суд налази и у следећем: тужила је код тужене покренула поступак ради заштите од злостављања на раду. Поводом њене пријаве о учињеном злостављању, тужена је сачинила обавештење дана 02.10.2017. године према ком поступак посредовања у заштити од злостављања код послодавца није успео, јер се лице које је означено као злостављач, није сагласило са предлогом за посредовање. Позивом на одредбу чл. 29. ст. 2. напред наведеног Закона, првостепени суд закључује да је тужила тужбу поднела и по протеку рока од 15 дана од дана достављања обавештења, одлуке коју је тужена донела применом чл. 20. ст. 2. и 3. и чл. 23. наведеног Закона.

Првостепеним решењем је утврђено да је директор тужене дана 02.10.2017. године сачинио обавештење са налогом да се достави у Службу за радиолошку дијагностику којом се она обавештава да поступак посредовања није успео. Првостепени суд закључује да је тужила наведено обавештење примила 03.10.2017. године, ког дана је била присутна на раду у преподневној смени, на Одељењу радиологије, при чему је обавештење примила друга запослена дана 03.10.2017. године и предала га истог дана тужили.

Тужила је спорила чињеницу о дану када је примила обавештење, при чему сама није могла да се изјасни ког дана га је примила. Пријем обавештења није спорила. Налазећи да је тужбу поднела Основном суду 08.06.2018. године, након чега је тај суд уступио тужбу Вишем суду у С. као надлежном, дана 15.06.2018. године. првостепени суд даље закључује о неблаговремености поднете тужбе, јер је само у случају да је тужила обавештење примила 26.06.2018. године или касније, њена тужба могла бити благовремена.

На тврдњи да обавештење о неуспелом поступку посредовања није примила 03.10.2017. године, тужила истрајава и у жалби, указујући поред наведеног, да је тужбу предала 14.03.2018. године насловљену Вишем суду у С. али је услед омашке тужбу запримио Основни суд у С. У жалби указује на неправилно чињенично утврђење у вези дана подношења тужбе и неправилног закључка у вези благовремености поднете тужбе а те чињенице су од битног значаја за оцену законитости првостепеног решења.

Када је код послодавца покренут поступак за посредовање, обавештење запосленом који је захтевао заштиту од злостављања на раду о

томе да посредовање није успело, претходи покретању парничног поступка ради заштите од злостављања на раду. Према становишту овог суда наведено обавештење по свом карактеру представља акт о остваривању права запосленог, стога што се рок за подношење тужбе из чл. 29. ст. 2. Закона о спречавању злостављања на раду који је императивног карактера, везује за достављање обавештења, те би у том смислу, за достављање тог акта лична достава била неопходна и то према правилима прописаним одредбом чл. 193. ст. 2. у вези с чл. 185. ст. 1. до 4. Закона о раду.

Одредбом чл. 29. ст. 5. Закона о спречавању злостављања на раду, коју одредбу првостепени суд није имао у виду када је донео спорно решење, предвиђена је сходна примена одредаба ЗПП када у поступку ради заштите од злостављања на раду нису предвиђена посебна правила. Како Законом о спречавању злостављања на раду нису прописана посебна правила у вези начина достављања, код оцене благовремености тужбе важила би правила из одредбе чл. 141. ЗПП која се односе на лично достављање.

Законом о спречавању злостављања на раду прописано је и то да спор у вези остваривања права на заштиту од злостављања на раду представља радни спор. У радном спору важе посебна правила достављања уређена Законом о раду. Одредбом чл. 193. тог закона је прописано да се запосленом у писменом облику доставља решење о остваривању права, обавеза и одговорности са образложењем и поуком о правном леку, сем у случају из чл. 172. овог Закона (став 1).

О благовремености тужбе суд води рачуна по службеној дужности.

Иначе, неосновано је позивање жалбе на одредбу чл. 22. Закона о спречавању злостављања на раду, јер се та одредба односи на рокове застарелости прописане Законом за утврђивање одговорности запосленог за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности, њоме се штити право лица означеног као злостављача а не прописују се рокови застарелости за покретање поступка за заштиту од злостављања, у смислу одредбе чл. 22. ст. 1. тог Закона.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Гж1. 2150/19 од 01.07.2019. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

ЗАСТАРЕЛОСТ ПРАВА ЗАХТЕВАТИ НАКНАДУ МАТЕРИЈАЛНЕ ШТЕТЕ

Лечење тужиоца је завршено 2010. године, када је његово здравствено стање у вези повреде постало коначно. Тада је тужилац сазнао за обим штете и за лице одговорно за њен настанак. Стога се трогодишњи рок из чл. 376. ст. 1. ЗОО-а, има рачунати од тог времена, не од датума када је донето Решење НСЗ, којим се само констатује фактичко стање код тужиоца, а то стање је постојало и пре доношења наведеног решења и било је познато тужиоцу јер је тужилац још 2010. године, знао да је његово стање у вези повреде, дефинитивно.

Из образложења :

У првостепеној пресуди је утврђено да је дана 10.10.2006. године, на депонији шећерне репе у селу У.... тужилац радио на машини за утовар и чишћење шећерне репе, којом приликом је машина укључена док се он налазио у кошу машине. Тужилац је задобио тешке телесне повреде. Лечење је имало дужи ток: Након повређивања вршене су операције, превијања, физикални третман, све у настојању да се сачува стопало. Извршене су над њим сукцесивне операције једна за другом. Коначно, лечење је завршено након операције стопала 2010. године. Од тада код тужиоца настају други здравствени проблеми, везани за кичму. Они се не могу директно повезати са самом повредом тужиоца (последњи извештај о лечењу кичме тужиоца је из децембра 2010. године).

За време лечења код тужиоца је постојала привремена неспособност за рад а решењем од 28.11.2011. године је извршена оцена радне способности и утврђено умањење радне способности 1. степен тешкоћа и препрека у раду.

Тужилац је само делимично способан за обављање послова у оквиру свог занимања односно није способан да ради 8 сати за машином, није способан за нормиран рад, за обављање послова који захтевају дуго-трајно ходање, стајање, рад на ногама, рад у нефизиолошком положају тела, дизање, ношење и подизање терета. Способан је за лакше физичке послове, краткотрајан рад за стругом, послове портира, чувара, магационера, послове на паковању, помоћне послове уз поштовање наведених ограничења. Тужилац све време од повређивања није радио, односно није

могао да пронађе посао, а био је пријављен код Националне службе за запошљавање.

Поводом наведене повреде на раду тужилац је водио поступак против туженог и правноснажном пресудом тужени је обавезан да тужиоцу накнади нематеријалну штету за претрпљене физичке болове, страх, душевне болове због умањења животне активности и наружености. Тужени је исплатио тужиоцу накнаду за нематеријалне видове штете, дана 21.06.2013. године.

Утврђено је да изгубљена зарада тужиоца за период од 01.06.2011. године до 31.12.2017. године укупно износи 2.667.360,00 динара (главница) и обрачуната затезна камата у износу од 1.175.532,00 динара. Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је обавезао туженог да тужиоцу накнади материјалну штету у износу од 2.621.109,00 динара.

Имајући у виду да је тужба поднета 10.06.2014. године, позивом на одредбу чл. 376. ст. 1. ЗОО-а, првостепени суд је закључио да није основан приговор застарелости потраживања јер трогодишњи рок из чл. 376. ст. 1. ЗОО-а, почиње тећи од момента сазнања оштећеног за обим настале штете, а по становишту првостепеног суда, то је дан доношења решења НСЗ којим је тужиоцу утврђено умањење радне способности, 28.10.2011. године. Првостепени суд се позвао и на одредбу чл. 195. ст. 1. ЗОО-а, којом је прописано да је штетник дужан да оштећеном накнади изгубљену зараду за време лечења. С обзиром да је лечење завршено 2010. године, а тужиоцу првостепеном пресудом досуђена материјална штета у висини изгубљене зараде за период након лечења, наведена одредба није могла да се примени у овом случају.

Околности случаја указују да је лечење тужиоца завршено 2010. године, када је његово здравствено стање у вези повреде постало коначно. Тада је тужилац знао за обим штете и за лице одговорно за њен настанак. Стога се трогодишњи рок из чл. 376. ст. 1. ЗОО-а, има рачунати од тог времена, не од датума када је донето Решење НСЗ. којим се само констатује фактичко стање код тужиоца, а то стање је постојало и пре доношења наведеног решења и било је познато тужиоцу јер је тужилац још 2010. године, знао да је његово стање у вези повреде, дефинитивно. У сваком случају од дана повреде када је штета настала, протекло је више од пет

година (готово осам). Како је тужилац поднео тужбу 10.06.2014. године, његово потраживање је застарело.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1. 515/19 од 18.03.2019. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

МИРОВАЊЕ РАДНОГ ОДНОСА И ПРАВО НА ВРАЋАЊЕ НА РАД - БЛАГОВРЕМЕНОСТ ТУЖБЕ

Институт мировања радног односа прописан је Законом о државним службеницима. У члану 130. став 1. тачка 3. као разлог за отказ који даје послодавац државном службенику прописан је случај ако после престанка разлога за мировање радног односа запослени не ступи на рад у року од 15 дана. Чињеница да је тужилац прво именован за вршиоца дужности директора а после именован за директора, не значи да је реч о различитим функцијама нити да је тужилац био дужан да подноси нови захтев за мировање радног односа нити да ступа на рад у законом прописаном року по престанку статуса ВФ. Ради се о истој функцији с обзиром на то да су чланом 7. Одлуке о основању Туристичке организације Општине предвиђени органи те организације и то директор, управни одбор и надзорни одбор а чланом 8. те одлуке су предвиђене дужности директора из чега произилази да су функција вршиоца дужности директора и функција директора исте функције, јер се на обе функције обављају исти послови и врше иста овлашћења. Стога тужилац није био у обавези да подноси поновни захтев за мировање радног односа након што му је престала функција вршиоца дужности директора и када је именован на функцију директора.

Из образложења:

Тужилац је засновао радни однос на неодређено време код тужене 12. јануара 2004. године на радном месту стручног сарадника за послове туризма. Одлуком о оснивању Туристичке Организације општине одређено је да ће до именовања директора, послове и овлашћења директора вршити тужилац. Дана 01. септембра 2006. године тужилац је у својству вршиоца дужности директора закључио уговор о правима и обавезама

вршиоца дужности директора са Управним одбором Туристичке организације Општине.

Дана 10. октобра 2006. године Општинска управа Општине је тужиоцу одобрила неплаћено одсуство- мировање радног односа у трајању од 6 месеци почев од 01. септембра 2006. због именовања на функцију у државном органу с тим да се јави на рад 01. марта 2007. године.

Дана 28. фебруара 2007. тужилац је поднео захтев за мировање радног односа и решењем тужене утврђено му је мировање радног односа због именовања на функцију вршиоца дужности директора у Туристичкој организацији све до престанка обављања функције и одређено је да је тужилац обавезан да се јави на рад у року од 15 дана по престанку функције.

Скупштина Општине је 8. октобра 2009. године именovala тужиоца за директора Туристичке организације Општине након чега је и закључен уговор о правима и обавезама директора туристичке организације. Тужиоцу је продужен мандат 03. октобра 2013. године.

Дана 09. октобра 2009. године тужена је сачинила службену белешку којом је констатовала до од 08. октобра 2009. године престају разлози за мировање радног односа тужиоца код тужене. Скупштина Општине је на седници одржаној 01. јула 2016. донела решење о разрешењу тужиоца дужности директора Туристичке организације Општине. Тужилац се јавио на рад код тужене 14. јула 2016. године.

На основу овако, правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је правилно донео одлуку којом је усвојио тужбени захтев и утврдио да су тужиоцу мировала сва права и обавезе из радног односа код тужене и то у периоду од 01. септембра 2006. до 01. јула 2016. године те да му није престао радни однос с обзиром на то да се јавио на рад у року од 15 дана по престанку разлога за мировање радног односа.

Тужилац је државни службеник на чији се радноправни статус примењују прописи о радним односима у државним органима. Стога се на овај случај примењује Закона о државним службеницима. Одредбом члана 2. став 2. Закона о раду прописано је да се одредбе овог Закона примењују на запослене у државним органима, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе и јавним службама, ако законом није другачије одређено.

Институт мировања радног односа прописан је Законом о државним службеницима у члану 130. став 1. тачка 3. као разлог за отказ који даје послодавац државном службенику ако после престанка разлога за мировање радног односа не ступи на рад у року од 15 дана. Одредбом члана 78 Закона о раду регулисан је институт мировања радног односа, а ставом 1 тачка 4 овог члана, прописано је да запосленом мирују права и обавезе које се стичу на раду и по основу рада, осим права и обавеза за које је законом - општим актом, односно уговором о раду другачије одређено, ако одсуствује са рада због избора, односно именовања на функцију у државном органу, синдикату, политичкој организацији или другу јавну функцију чије вршење захтева да привремено престане да ради код послодавца.

Тужиоцу је мировање радног односа одређено због именовања на функцију чије је вршење захтевало да тужилац привремено престане да ради код послодавца. Решењем тужене од 01. марта 2007. године тужиоцу је утврђено мировање радног односа због именовања на функцију вршиоца дужности директора Туристичке организације Општине. Након тога је 8. октобра 2009. године именован на функцију директора решењем о именовању директора те организације да би му мандат био продужен 2. октобра 2013. године. Тужена у жалби наводи да чињеница да је тужилац прво именован за вршиоца дужности директора а после именован за директора су две различите категорије те да је после именовања за директора требао опет да поднесе захтев за мировање радног односа. Међутим, ови жалбени наводи нису основани јер се суштински ради о истој функцији с обзиром на то да се чланом 7. Одлуке о основању Туристичке организације Општине предвиђени органи те организације и то директор, управни одбор и надзорни одбор а чланом 8. те одлуке су предвиђене дужности директора из чега произилази да функција вршиоца дужности директора и функција директора су исте функције, јер се на обе функције обављају исти послови и имају иста овлашћења. Ради се о истим функцијама те тужилац није био у обавези да подноси захтев за мировање радног односа након што му је престала функција вршиоца дужности директора и када је именован за функцију директора, те нису основани наводи жалбе тужене истакнути у том правцу.

Тужена је донела службену белешку да су престали разлози за мировање радног односа тужиоцу а што се не може прихватити као правно релевантно. Наиме, тужена уопште није одлучила о престану радног

односа тужиоцу јер службена белешка да су престали разлози за мировање радног односа не представља решење нити други акт којим се одлучује о правима и обавезама запосленог. Одредбом члана 193. закона о раду прописано је да се запосленом у писменом облику доставља решење о остваривању права, обавеза и одговорности, са образложењем и поуком о правном леку. Службена белешка не може имати карактер одлуке о престанку радног односа нити одлуке о правима и обавезама запосленог.

Неосновано тужена истиче приговор неблаговремености тужбе. Тужиоцу је повређено право из радног односа фактичком радњом тужене, одговором на захтев који је тужилац туженој упутио 25. марта 2016. године у ком од тужене тражи да се изјасни о његовом радноправном статусу налазећи да му радни однос код тужене и даље мирује. Тужена никада није донела решење да тужиоцу престаје радни однос већ је у форми службене белешке закључила да су престали разлози за мировње радног односа. О ставу тужене да је радни однос тужиоцу престао, тужилац бива упознат на основу одговора тужене по његовом захтеву упућеном 25. марта 2016. године. Тужена је одговор доставила тужиоцу 29. марта 2016. године те је његова тужба поднета 14. априла 2016. године у односу на дан сазнања за повреду права, благовремена.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду, Гж 1. 770/17 од 10. априла 2017. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

ОСНОВ ОДГОВОРНОСТИ У СЛУЧАЈУ ПОВРЕДЕ ПРАВА ЗБОГ НЕЗАКЉУЧИВАЊА УГОВОРА О РАДУ

Кривица туженог постоји стога што је незаконито тужиоцу ускратио статус запосленог, онемогућивши га да стиче зараду, тако да је у случају изостале награде за рад тако ангажованог лица према правним последицама, ова ситуација идентична оној у којој је незаконит отказ уговора о раду. Кривица туженог постоји и тада када тужени не поступи по правноснажној пресуди и с тужиоцем не закључи уговор о раду. Тиме тужиоца онемогућава у стицању зараде коју би он по редовном току ствари остварио, да је у спорном периоду радио код туженог, на основу уговора о раду.

Из образложења:

Првостепеном пресудом је утврђено да је тужилац код туженог радио од 22.05.2008. године, без закљученог уговора о раду. Тужилац је без уговора о раду за туженог радио све до 18.06.2012. године, када му је речено да више не долази. Радећи код туженог обављао је послове физичког радника, односно помоћног радника возача који је развозио расхладне витрине, а касније у магацину као фриго мајстор, као помоћни радник мајстора који је радио на пуњењу расхладних уређаја и њиховом сервисирању. Тужилац има завршен трећи степен стручне спреме, занимање виљушкарста.

Правноснажном делимичном пресудом која је донета у овом поступку, дана 12.06.2014. године утврђено је да је тужилац засновао радни однос на неодређено време код туженог почев од 05.05.2012. године, а тужени је обавезан да са тужиоцем закључи уговор о раду.

Тужени са тужиоцем није закључио уговор о раду нити га је вратио на рад, а тужилац није покретао поступак принудног извршења наведене правноснажне пресуде. Запослио се код другог послодавца 1.01.2015 године код кога остварује месечну зараду од око 24.000,00 динара..

Тужени је доказне предлоге на околност врсте последњег радног ангажовања тужиоца, послова које је обављао, доставио ван законом прописаног рока, што је првостепени суд правилно ценио када их је одбио, утврдивши чињенице на основу доказа који су предложени у законом прописаном року. У овом случају је на туженом био терет доказивања у вези побијања навода тужиоца да је код туженог обављао послове у магацину као фриго мајстор и помоћни радник мајстора који је радио на пуњењу расхладних уређаја и њиховом сервисирању. Тужени је након доношења делимичне пресуде у овом поступку тврдио да је тужилац у време престанка рада обављао послове физичког радника а претходно је сам предлагао утврђивање висине штете на основу упоређивања са зарадом запослених исте стручне спреме и истог занимања као што су стручна спрема и занимање тужиоца. Полазећи од опредељеног захтева тужиоца који је сем утврђења радног односа захтевао тужбом и накнаду штете због изгубљене зараде односно исплату зарада уместо враћања на рад, произлази да је тужени имао могућност да још у одговору на тужбу оспори захтев у погледу висине штете и начина како је предложено њено утврђивање, што није учинио. Како није доказао да без своје кривице није могао изнети

чињенице и предложити доказе на наведене околности до законом прописаног рока, правилно су доказни предлози изнети у каснијем периоду, одбијени.

Захтев тужбе се односи на период од ког је утврђено постојање радног односа тужиоца код туженог према правноснажној пресуди коју тужени није извршио, све до истека времена у ком је тужилац имао право захтевати њено принудно извршење. Није од значаја околност што тужилац није користио право да захтева извршење наведене пресуде. Тужени је фактичком радњом, усменим саопштењем, тужиоца оставио ван радног односа чије постојање је утврђено правноснажном пресудом почев од 05.05.2012. године. Тужилац је код туженог радио до 18.06.2012. године, те како је снагом правноснажне пресуде био у радном односу све док му фактички није престао статус запосленог, тужени је тужиоцу проузроковао штету, чију висину је првостепени суд правилно утврдио на основу налаза и мишљења вештака економске струке, прихвативши варијанту "Б", односно упоређивање изостале зараде тужиоца са зарадом упоредних радника истог степена стручне спреме и истог занимања као што је тужичево. У вези обрачуна изостале зараде правилно су као параметар узети критеријуми Посебног гранског КУ с обзиром да тужилац није закључио с туженим уговор о раду. Према одредби чл. 382. Закона о извршењу и обезбеђењу на коју се правилно позвао првостепени суд, тужилац је могао предложити принудно извршење наведене пресуде до 07.11.2016. године те му је правилно до тада обрачуната материјална штета коју је трпео кривцом туженог.

Тужиоцу је правноснажном пресудом утврђено постојање радног односа од 05.05.2012. године, али је он незаконитим поступањем туженог у спорном периоду био ван радног односа. Одговорност туженог за накнаду штете је вануговорна одговорност по основу кривице, по члану 154. став 1. ЗОО али и по члану 164. ЗОР јер се има сматрати послодавцем тужиоцу с обзиром на његов статус запосленог који је непосредно претходно скривљеној радњи туженог.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1. 1147/18 од 04. јун 2018. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

**ОТКАЗ УГОВОРА О РАДУ ЗБОГ НЕПОШТОВАЊА РАДНЕ
ДИСЦИПЛИНЕ – ДОЛАСКА НА РАД
ПОД ДЕЈСТВОМ АЛКОХОЛА**

Долазак на рад под дејством алкохола, односно употреба алкохола у току радног времена може представљати отказни разлог само у случају да је наведено понашање имало или могло имати утицаја на обављање посла.

Из образложења:

Дана 18.04.2016. године тужени је донео Решење под бр. 3655, којим се тужили отказује уговор о раду и престаје радни однос. У уводном делу Решења се наводи да се исто доноси на основу члана 179. став 1. тачка 3. и члана 192. Закона о раду, а у складу са чланом 116. Колективног уговора код послодавца од 06.11.2014. године. У ставу 2. тачка 1. Решења је наведено да се отказивање Уговора о раду врши због тога што је учинила повреду радне дисциплине из члана 116. став 1. тачка 5. (долазак на рад под дејством алкохола или других опојних средстава, односно употребе алкохола или других опојних средстава у току радног времена) и тачке 15. (понашање које је супротно усвојеним процедурама код послодавца, опште прихваћеним и познатим правилима пристојности и културе) Колективног уговора код послодавца. Надаље се наводи чињенични опис извршене повреде идентично као у упозорењу.

Наведено решење је достављено тужили дана 20.04.2016. године.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, које наводима жалбе није доведено у сумњу, првостепени суд је правилном применом одредбе члана 9. став 1. и члана 179. став 3. тачка 4. Закона о раду ("Сл. Гласник РС", број 24/05...75/14) одлучио о основаности захтева за поништај решења о отказу уговора о раду.

Наиме, и по оцени овог суда, у конкретном случају нема места примени одредбе члана 116. став 1. тачка 5. Колективног уговора послодавца, на коју се тужени позива у жалби, с обзиром на то да прописује неповољније услове у односу на одредбу члана 179. став 3. тачка 4. Закона о раду, која се у том случају сходно одредби члана 9. став 1. Закона о раду непосредно примењује. Наведеном законском одредбом предвиђено је да ће се запосленом који не поштује радну дисциплину отказати уговор о раду уколико дође на рад под дејством алкохола и других опојних сред-

става, односно уколико употреби алкохол или друга опојна средства у току радног времена, али у случају да то има или може да има утицај на обављање посла. Како је у току поступка на основу налаза вештака утврђено да утврђена количина алкохола код тужиље не представља алкохолисано стање које утиче на понашање и на радну способност, што је потврђено и на основу исказа сведока у погледу понашања тужиље спорног дана, правилно је првостепени суд нашао да није наступио отказни разлог из члана 179. став 3. тачка 4. Закона о раду, па се супротни жалбени наводи не могу прихватити.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, посл. бр. Гж1. 1402/17 од 06.06.2017. године, ревизија одбијена пресудом Врховног касационог суда посл. бр. Рев2. 2469/2017 од 04.10.2018. године)

Аутор сентенце: Милица Јајчанин, самостални саветник

**НЕОПРАВДАНИ ИЗОСТАНАК СА ПОСЛА
- ПОНИШТАЈ РЕШЕЊА О ОТКАЗУ УГОВОРА О РАДУ
ЗБОГ НЕПОШТОВАЊА РАДНЕ ДИСЦИПЛИНЕ**

Неоправдано изостајање са посла подразумева да је одсуство са посла противно прописима о радним дужностима уз свест запосленог о недопустивости таквог начина понашања, при чему запослени испољава вољу да одсуствује са посла знајући да такав поступак може водити престанку радног односа.

Из образложења:

Наиме, како је на несумњив начин утврђено да је тужилца изостала са посла у периоду од 06.04.2015. године до дана доношења упозорења тј. 16.04.2015. године, а да свој изостанак није оправдала нити достављањем потврде о привременој спречености за рад нити је за тај период имала решење о коришћењу годишњег одмора, тужилца је неоправдано изостала са рада у периоду од 06. до 16.04.2015. године, чиме је учинила непоштовање радне дисциплине прописане одредбама чл. 18. ст. 6. Уговора о раду, као и чл. 179. ст. 3. тач. 8. Закона о раду, те је првостепени суд правилно закључио да је решење о отказу уговора о раду законито, па је одбио тужбени захтев за поништај наведеног решења и накнаду штете.

Неосновано се жалбом тужиле истиче да је тужилца користила годишњи одмор у целости, односно у трајању од 20 радних дана, почев од 23.03.2015. године, на основу усменог одобрења непосредног руководиоца АА. Ово из разлога што је у току поступка на несумњив начин утврђен поступак подношења захтева за коришћење годишњег одмора као и доношења и уручења решења о коришћењу годишњег одмора. Наиме, процедура је била таква да се запослени усмено обраћају шефу БС, око месец дана до 15 дана пре него што би користили годишњи одмор, те након консултације са шефом БС, шеф путем мејла надређенима прослеђује захтев за коришћење годишњег одмора за запосленог ради одобравања коришћења годишњег одмора и израде решења. Захтев се одобрава електронски тако што се истим путем достави решење о коришћењу годишњег одмора, које шеф БС одштампа у два примерка, те један примерак доставља запосленом, а други одлаже у регистратор. Уобичајена пракса је била да се решење о коришћењу годишњег одмора достави запосленом пре отпочињања коришћења годишњег одмора. Сагласно свему наведеном, као и чињеници да код туженог није постојала пракса да шеф усмено, без доношења решења, одобрава запосленима коришћење годишњег одмора, тврдње тужиле у том делу овај суд је оценио као неосноване. Такође, код туженог је била устаљена пракса, без изузетка, да се због обима посла као и броја запослених на БС на којој је тужилца радила, запосленима одобрава коришћење годишњег одмора у два дела, односно по 10 радних дана. Како је у спорном периоду једна запослена била привремено одсутна са рада услед болести, а једна запослена је такође требала да иде на годишњи одмор, потпуно је неприхватљива тврдња тужиле да је шеф БС баш у таквој ситуацији, одлучи да направи изузетак и самовољно тужилци одобри коришћење читавог годишњег одмора. У складу са наведеним, овај суд је становишта да је првостепени суд правилно извео доказе и утврдио све релевантне чињенице битне за доношење законите одлуке у овој правној ствари.

Тужилца као своју одбрану у одговору на упозорење о постојању разлога за отказ уговора о раду, па и у жалби, истиче да јој решење о коришћењу годишњег одмора није било ни уручено пре него што је почела да користи годишњи одмор, односно све до достављања наведеног упозорења. На тај начин тужилца правда свој изостанак са посла од 06.04.2015. године па надаље, наводећи да је она сматрала да се у том периоду налази на годишњем одмору по основу усменог договора са АА.

Овакви наводи тужиле се не могу прихватити из разлога што је тужилји годишњи одмор могао бити одобрен искључиво од стране руководства туженог, а не од стране њеног непосредног руководиоца, као и из разлога што тужилја није ни могла започети коришћење годишњег одмора пре него што јој је исти био одобрен на основу решења о коришћењу годишњег одмора.

Овај суд није прихватио наводе тужиле, да с обзиром на то да није примила решење о коришћењу годишњег одмора, није ни знала да јој је коришћење годишњег одмора одобрено само за период од 23.03.2015. до 03.04.2015. године, те да је након тога требала да се врати на рад дана 06.04.2015. године. Ово из разлога што је у току поступка утврђено да је непосредни шеф тужиле, АА, дана 03.04.2015. године телефонским путем обавестио тужилју да у понедељак 06.04.2015. године треба да почне да ради и да је распоређена у другу смену. Сагласно наведеном, тужилја не може са успехом тврдити да није имала сазнања да јој је годишњи одмор одобрен само за 10 радних дана, те на тај начин издејствовати утврђење да на њеној страни није постојала свест да недоласком на посао након 03.04.2015. године крши радну дисциплину.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду, посл. бр. Гж1. 612/18 од 26.03.2018. године, ревизија одбијена пресудом Врховног касационог суда посл. бр. Рев2. 1710/18 од 19.06.2019. године)

Аутор сентенце: Катарина Јованов, виши саветник

ПРАВО НА НАКНАДУ ЗАРАДЕ УСЛЕД СПРЕЧЕНОСТИ ЗА РАД ИЗАЗВАНЕ СОПСТВЕНОМ КРИВИЦОМ

У погледу основа за накнаду зараде услед привремене спречености за рад због болести, не може се одсуство са рада због упућивања у психијатријску установу ради лечења болести зависности, изједначити са спреченошћу за рад услед болести која није узрокована довођењем самог себе као запосленог, у болесно стање.

Из образложења:

Првостепеном пресудом је утврђено да је пок. отац тужилаца, засновао радни однос код туженог 2004. године, а како му је правносна-

жном пресудом изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи, тужени је дана 10.04.2006. године најпре донео решење о мировању радног односа које није достављено пок. оцу тужилаца а дана 12.09.2006. године и решење којим тужиоцу отказује уговор о раду, стога што се није вратио на рад у року 15 дана од дана истека рока за мировање радног односа. Како је сада пок. у време доношења решења о отказу уговора о раду и даље боравио у психијатријској болници на лечењу, према изреченој заштитној мери, тужени је решење објавио на својој огласној табли.

Првостепени суд утврђује да је по изласку из здравствене установе пок. од туженог тражио информацију о свом радноправном статусу, да је имао намеру да ради, али му је саопштено да му је радни однос престао.

Из списка предмета произлази да је отац тужилаца, преминуо 12.02.2015. године, те је парнични поступак који је првостепени суд прекинуо настављен на предлог овде тужилаца, као законских наследника покојног АА који су захтевали материјалну штету услед неисплаћене накнаде зараде њиховом правном претходнику због спречености за рад услед болести.

Позивом на одредбу чл. 115. ст. 2. Закона о раду који се примењивао у периоду на који се односе спорна потраживања првостепени суд закључује да би покојни имао право на зараду у висини најмање 65% од просечне зараде у претходна три месеца, односно на накнаду зараде која не може бити нижа од минималне зараде утврђене у складу са законом. На основу налаза и мишљења вештака економско-финансијске струке утврдио је висину накнаде зараде за период од 01.03.2006. године до 12.04.2007. године у висини минималне зараде одређене законом у износу од 118.659,56 динара. Полазећи од налаза и мишљења вештака који је у свему прихватио, утврдио је висину зараде коју би пок. остварио у периоду од 13.04.2007. године када је истекла заштитна мера која му је изречена одлуком суда до 31.01.2013. године, обрачунато на бази минималне зараде. То је износ од 1.258.040,66 динара.

Када је реч о накнади штете коју захтевају тужиоци, онда ваља указати на погрешну примену материјалног права у усвајајућем делу према ком је тужиоцима досуђена накнада штете у висини накнаде зараде оцу тужилаца за период од 01.03.2006. године до 12.04.2007. године (време које је пок. отац тужилаца провео у установи за психијатријско лече-

ње). Тужени основано указује да је пок. отац тужилаца у установу за психијатријско лечење упућен правноснажном одлуком суда. Њему је изречена заштитна мера обавезаног психијатријског лечења, због поступака које је скривио, због чега је против њега вођен кривични поступак. Стога се не може изједначити његово одсуство са рада из тог разлога, са спреченошћу за рад услед болести.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Гж1. 898/19 од 11.03.2019. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

ПРАВО НА УВЕЋАЊУ ПЛАТУ ПО ОСНОВУ ВРЕМЕНА ПРОВЕДЕНОГ НА РАДУ - МИНУЛИ РАД

Питање оснивача установа у којима је тужилац радио у протеклом времену за које тражи утврђење радног односа проведеног код послодавца је ирелевантно, јер је критеријум за остваривање права на увећању плату по основу времена проведеног на раду - минули рад, рад код одређеног послодавца а не и ко је његов оснивач. Такође, није битно ни из којих средстава се финансира послодавац.

Из образложења :

Чињенично је утврђено да је тужилац распоређен на радно место самостални стручни сарадник у Покрајинском секретаријату за у звању самостални стручни сарадник I. Према решењу о утврђивању плате број тужиоцу је утврђен основни коефицијент за обрачун и исплату плате који износи 12,5 и додатни коефицијент од 16,80, односно збирни коефицијент од 28,85 који се по основу руковођења ужом унутрашњом јединицом увећава за 10% те је укупан коефицијент за обрачун и исплату плате 31,74. Наведено чини садржину става 1 напред наведеног решења. У ставу 2 тог решења (чији поништај се захтева тужбом) тужиоцу је по основу времена проведеног на раду у радном односу за сваку пуну годину рада остварену у радном односу код послодавца, у смислу чл. 1 Закона о платама у државним органима и јавним службама, коефицијент из става 1 увећан за 0,4%. Ставом 3. је наведено да се решење примењује од 19.09.2014. године.

Тужилац је поднео приговор против првостепеног решења Покрајинском секретаријату за против решења о утврђивању плате поби-

јајући га у делу који се односи на утврђен додатак по основу минулог рада, осврћући се у приговору на део образложења оспореног решења у ком је наведено "ово решење примењује се од и с тим датумом запослени има 5 година, 7 месеци и 18 дана у радном односу код послодавца".

Покрајински секретаријат за је дана одбио приговор тужиоца позвавши се на чл. 1 Закона о платама у државним органима и јавним службама који тумачи на начин да се под послодавцем у смислу наведеног Закона не сматра други орган територијалне аутономије, као ни орган јединице локалне самоуправе. Позвао се на садржину радне књижице тужиоца, а приговор тужиоца је третирао као приговор против обрачуна плате, позивајући се на неукост странке и чл. 71. Закона о радним односима у државним органима.

Чињенично је утврђено да је према обрачунским листама за тужиоца зарада односно аконтација (први део) за септембар 2014. године, други део за септембар 2014. године, као и трећи део за септембар 2014. године исплаћена са додатком на плату по основу минулог рада за 33 године радног стажа (13,20% увећање основице за обрачун плате), а за октобар 2014. године је обрачун извршен само за 5 година радног стажа код послодавца. Образложено је да не постоји основ за поништај става 2. оспореног решења јер по његовој садржини, решење у том делу представља непосредну примену закона.

У вези дела захтева којим се тражи утврђење да на дан 19.09.2014. године тужилац има 33 године 1 месец и 1 дан радног стажаведеног у радном односу код послодавца, првостепени суд тужбени захтев одбија теретом доказивања, налазећи да тужилац није предложио доказе на околност свог радног односа код других органа територијалне аутономије и локалне самоуправе као ни доказе да су наведени органи код којих је радио основани од истог нивоа власти, те да се нису у међувремену догађале статусне промене, као ни доказе који би евентуално искључили губитак права на минули рад променом послодавца, односно ко се сматра послодавцем приликом утврђивања права на додатак за минули рад у складу са законом.

Основано жалбом тужилац указује да у току поступка није оспорено да је тужилац радио у установама наведеним у тужби, те се наведена чињеница у смислу одредбе члана 230. став 1. ЗПП-а има сматрати неспорном међу странкама.

Питање оснивача установа у којима је тужилац радио, у протеклом времену за које тражи утврђење радног стажаведеног у радном односу код послодавца, је ирелевантно јер је према наведеној одредби Закона критеријум за остваривање права на минули рад, рад код одређеног послодавца а не и ко је његов оснивач. Такође није битно ни из којих средстава се финансира послодавац.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Гж 1 1809/17 од 31. август 2017. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ СУДА И СПОРАЗУМ О АРБИТРАЖНОМ РЕШАВАЊУ СПОРОВА

Одлучујући о тужбеном захтеву првостепени суд је пропустио да цени одредбу чл. 14. Закона о арбитражи ("Службени гласник РС", број 46/06) којом је прописано да се суд коме је поднета тужба у ствари која је предмет споразума о арбитражи, оглашава ненадлежним и одбацује тужбу по приговору странке, који мора да буде поднет пре упуштања у расправљање о предмету спора, осим ако утврди да је споразум о арбитражи очигледно ништав, да је без дејства или да га није могуће извршити.

Из образложења:

Првостепеном пресудом је утврђено да тужени није у потпуности испунио обавезу из уговора, да постоји дуг туженог према тужиоцу за трансфер рате и зараду укупно у износу од 394.126,63 динара са затезном каматом од 31.10.2016. године у износу од 137.243,40 динара, због чега је тужбени захтев усвојио. Првостепени суд се позвао на регулативу Правилника о раду арбитражног суда ФСС, према ком је арбитражни суд надлежан да посредује или решава спорове који проистекну, између осталог, из статусних питања играча и тренера у вези с имовинским односима који настају између појединих односа ФСС (клуб – клуб, клуб – играч, тренер – клуб, клуб – територијални савез). И поред таквог утврђења, сматра неоснованим приговор стварне ненадлежности суда, закључујући да је изме-

ђу странака настао спор из грађанскоправног односа, те да је редован суд надлежан да га расправи и пресуди.

Одлучујући о тужбеном захтеву првостепени суд је пропустио да цени одредбу чл. 14. Закона о арбитражи ("Службени гласник РС", број 46/06) којом је прописано да се суд коме је поднета тужба у ствари која је предмет споразума о арбитражи, оглашава ненадлежним и одбацује тужбу по приговору странке, који мора да буде поднет пре упуштања у расправљање о предмету спора, осим ако утврди да је споразум о арбитражи очигледно ништав, да је без дејства или да га није могуће извршити.

У одговору на тужбу од 14.10.2015. године тужени је истакао приговор недостатка стварне надлежности Основног суда у Н. С. позивом на регулативу чл. 7 Уговора, којом је прописана надлежност арбитражне комисије – арбитражног суда ФСС у фудбалској организацији.

Код наведеног стања ствари а како није нашао да је споразум о арбитражи очигледно ништав, да је без дејства или да га није могуће извршити, нити на то тужилац указује, првостепени суд је био дужан одбацити тужбу. Како то није учинио, битно је повредио Закон о парничном поступку у смислу члана 374. ст. 2. тач. 2, на коју повреду је напред указано, те на основу одредбе члана 16 ЗПП у вези с чл. 14. наведеног Закона о арбитражи тужбу одбацује овај суд, претходно укинувши првостепену пресуду због наведене битне повреде Закона о парничном поступку.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду. Гж1. 988/17 од 05. маја 2017. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

УГОВОРНА КАЗНА У УГОВОРУ О РАДУ

Уговарачи у уговору о раду у погледу радноправног статуса запослених се не могу сматрати повериоцем и дужником у смислу облигационо правног односа из члана 270. Закона о облигационим односима који уређује институт уговорне казне.

Из образложења:

Према чињеничном утврђењу, парничне странке су 04. априла 2016. године закључиле уговор о раду којим је тужена засновала радни

однос са тужиоцем на одређено време за послове "стручни сарадник на терену". Уговорен је пробни рад који ће трајати шест месеци. Чланом 2.4 је предвиђено да ће током првог месеца пробног рада, послодавац запосленом пружити услугу обуке и оспособљавања за рад на терену. Обука се односи на познавање производа и терапијских области као и стицање продајних и преговарачких вештина, основног и средњег нивоа. Чл. 8.4. - 8.8. уговорена је забрана конкуренције. У чл. 11.3. уговорено је да за време трајања пробног рада и у току првих шест месеци након истека пробног рада, запослени неће отказати уговор. У случају да током наведеног периода трајања уговора, запослени откаже уговор дужан је да исплати послодавцу уговорну казну у износу од 1000 еура по продајном курсу Unicredit банке, на дан уплате. Тужена се обавезала да ће послодавцу доставити обавештење у писаној форми, најмање 30 дана пре дана који би навела као дан престанка радног односа.

Уговорна казна је институт облигационог права којим се уговара санкција за дужника који не испуни своју обавезу или задоцни с њеним испуњењем. Уговор о раду има своје порекло у облигационом праву али се због специфичности положаја уговорних страна не може у свему посматрати као облигационо правни однос. Ово стога што се њиме поред осталог, уређује и радноправни статус запосленог чији су принципи и минимална права уређени Законом о раду. ЗОР је обавезујући у том смислу да у погледу права запослених не оставља простор уговарачима да та права другачије уређују. Тако је чланом 178. став 1. наведеног закона одређено да запослени има право да послодавцу откаже уговор о раду. Наредним ставовима тог члана законодавац је обавезао запосленог на поштовање форме отказа и у погледу отказног рока. Такве норме не могу бити ограничене уговором о раду на начин какав је у овом случају јер би то значило ограничење законом прописаних права запослених, што је првостепени суд правилно закључио, дајући довољне и сасвим јасне разлоге, који се наводима жалбе неосновано доводе у сумњу. Дакле, уговарачи у уговору о раду у погледу радноправног статуса запослених се не могу сматрати повериоцем и дужником у смислу облигационог правног односа из члана 270. Закона о облигационим односима који уређује институт уговорне казне.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 1 1363/17 од: 03. јула 2017. године)

Аутор сентенце: Нада Кнежевић Антић, судија

КРИВИЧНО ПРАВО

ЗАКЉУЧЦИ

На заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих судова и Врховног касационог суда одржаној ради усаглашавања судске праксе у Новом Саду 05.04.2019. године, од стране представника Врховног касационог суда су дати одговори на раније постављена спорна правна питања

I

1. У процесној ситуацији када је решење Вишег суда након одржане седнице већа малолетнику изречена васпитна мера појачан надзор од стране Органа старатељства која је постала правноснажна и извршна па у поступку извршења Центар за социјални рад у складу са чл. 85. ст. 1. ЗМ предложи измену изречене мере у васпитну меру упућивање у Васпитну установу, да ли веће чл. 85. ст. 4. ЗМ може у седници већа меру појачаног надзора од стране Органа старатељства заменити мером упућивање у васпитну установу која представља меру заводског карактера с обзиром на то да одредба чл. 73. ст. 2. ЗМ прописује да се заводске мере могу изрећи само по одржаном главном претресу а остале васпитне мере могу и у седници већа?

У процесној ситуацији када је решењем Вишег суда након одржане седнице већа малолетнику изречена васпитна мера појачан надзор од стране Органа старатељства која је постала правноснажна и извршна па у поступку извршења Центар за социјални рад у складу са одредбом чл. 85. ст. 1. Закона о малолетним учиниоцима кривичног дела и кривичноправној заштити малолетних лица предложи измену изречене васпитне мере у васпитну меру упућивање у Васпитну установу, веће из чл. 85. ст. 4. ЗМ може меру упућивање у Васпитну установу која представља меру заводског карактера изрећи само по одржаном главном претресу у складу са одредбом чл. 73. ст. 2. ЗМ.

2. Да ли се радњама из ст. 1. чл. 194. Кривичног законика, у случају када пунолетно лице те радње предузима према малолетном лицу са којим живи у ванбрачној заједници, чини кривично дело насиља у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ, или пак оштећено лице ужива кри-

вично правну заштиту по основу другог кривичног дела (нпр. лака телесна повреда, тешка телесна повреда и др)?

Радњама кривичног дела из чл. 194. ст. 1. Кривичног законика које је пунолетно лице предузело према малолетном лицу са којим живи у ванбрачној заједници, чини кривично дело насиље у породици из чл. 194. ст. 3. у вези ст. 1. КЗ.

3. Када јавни тужилац поднесе захтев за привремено одузимање имовине од трећег лица на које је имовина проистекла из кривичног дела пренета теретним правним послом, да ли је јавни тужилац дужан да докаже да је пренос имовине заиста извршен у циљу осујећења одузимања као што је то изричито наведено када се ради о трајном одузимању имовине у чл. 38. ст. 3. и у чл. 43. ст. 3. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела?

Када јавни тужилац поднесе захтев за привремено одузимање имовине од трећег лица а која имовина је проистекла из кривичног дела пренета теретним послом, дужан је да докаже постојање вероватноће да је пренос имовине извршен у циљу осујећења одузимања.

II

4. Код кривичног дела пореска утаја из чл. 225. КЗ, раније чл. 229. ст. 1. КЗ, када је у питању порез на додату вредност (ПДВ), да ли радњу кривичног дела треба ценити у оквиру временског периода од једне календарске односно фискалне године, или према обрачунском периоду за који је порески обвезник био дужан да обрачуна, пријави односно плати ПДВ ? Конкретно, ако је пореском обвезнику одређено да пореске пријаве за ПДВ подноси месечно, односно тромесечно, да ли ово кривично дело постоји уколико износ ПДВ који порески обвезник није пријавио прелази 500.000,00 динара у том (месечном, односно тромесечном) обрачунском периоду, или кривично дело постоји када висина ПДВ коју порески обвезник није обрачунао прелази износ од 500.000,00 динара у току целе календарске (фискалне) године, иако у обрачунском периоду не прелази 500.000,00 динара?

Врховни Касациони суд је прихватио усаглашен став апелационих судова са претходне заједничке седнице одржане у Крагујевцу а то је: радњу предметног кривичног дела треба ценити према обра-

чунском периоду за који је порески обвезник био дужан да обрачуна, пријави и плати ПДВ. Сходно томе, ако висина утајеног пореза на додату вредност за одређени обрачунски период (месечни или тромесечни) не прелази износ од 500.000,00 динара, неће постојати предметно кривично дело.

5. Да ли је другостепени суд када одлучује о жалби изјављеној против нове првостепене пресуде којом је у смислу чл. 443. ст. 2. и 3. ЗКП потврђена или преиначена ранија пресуда али мимо услова из ове одредбе, без узимања у обзир у жалби на првобитну пресуду изнетих чињеница и предложених нових доказа, већ су једино отклоњени уочени недостаци те пресуде (повреде кривичног закона и битне повреде одредаба кривичног поступка), овлашћен да на ову очигледну процесну повреду, по правилу на штету окривљеног, реагује и по службеној дужности а да се при томе у жалби на нову првостепену пресуду изричито не указује на наведену незакониту примену ове одредбе од стране првостепеног суда?

Врховни Касациони суд је прихватио усаглашен став апелационих судова са претходне заједничке седнице одржане у Крагујевцу а то је: када другостепени суд одлучује о жалби изјављеној против нове првостепене пресуде којом је у смислу чл. 443. ст. 2. и 3. ЗКП потврђена или преиначена ранија пресуда али мимо услова из ове одредбе – без узимања у обзир у жалби на првобитну пресуду изнетих чињеница и предложених нових доказа, већ су једино отклоњени уочени недостаци те пресуде (повреде кривичног закона и битне повреде одредаба кривичног поступка), није овлашћен да на ову процесну повреду реагује по службеној дужности ако се у жалби на нову првостепену пресуду изричито не указује на наведену незакониту примену ове одредбе од стране првостепеног суда.

6. Какав је састав надлежног већа другостепеног суда које одлучује о жалби против решења о привременом одузимању имовине проистекле из кривичног дела у смислу чл. 29. ст. 4. и чл. 30. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела (да ли је судије известилац и председник већа)?

Врховни Касациони суд је прихватио усаглашен став апелационих судова са претходне заједничке седнице одржане у Крагујевцу а то је: на рочишту које се одржава у смислу одредби чл. 30. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела поступа веће дру-

гостепеног суда у коме је судија известилац истовремено и председник већа.

III

Кривична одељења свих апелационих судова уједначила су судску праксу једногласним усвајањем закључка у погледу следећих спорних правних питања:

1. Да ли се након укидања правноснажне пресуде од стране Врховног касационог суда по захтеву за заштиту законитости, списи предмета враћају у рад истом већу које је донело одлуку која је по захтеву за заштиту законитости укинута, имајући у виду одредбу чл. 492. ст. 1. ЗКП-а?

Закључак: Тумачењем одредбе чл. 492. ст. 1. тач. 1. ЗКП закључује се да након укидања правноснажне пресуде од стране Врховног касационог суда по захтеву за заштиту законитости, списи предмета треба да буду по правилу враћени у рад истом већу, а само Врховни касациони суд може да нареди да се нови поступак одржи пред потпуно измењеним већем.

2. У случају да избегнути порез није одузет од правног лица у пореском поступку, да ли се мера одузимања имовинске користи у смислу чл. 91. и 92. Кривичног законика у осуђујућој пресуди код пореских кривичних дела из чл. 229. КЗ и 229а КЗ ("Службени гласник РС", 85/05 ... 72/09) односно сада 225. КЗ и 226. КЗ ("Службени гласник РС", 94/16), а што је од значаја и за нека друга кривична дела, изриче окривљеном или правном лицу?

Закључак: Одузимање имовинске користи у смислу чл. 91. и 92. КЗ увек се изриче оном лицу, правном или физичком, коме је фактички прибављена.

ЗАКЉУЧЦИ

На заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих судова и Врховног касационог суда, одржаној ради усаглашавања судске праксе у Београду 05.07.2019. године, од стране представника Врховног касационог суда дати су одговори на питања око којих апелациони судови нису постигли сагласност на претходној заједничкој седници одржаној у Новом Саду 04.06.2019.године

I

1. Да ли адвокат има право на награду за обављен поверљив разговор с осумњиченим пре саслушања осумњиченог пред МУП-ом Републике Србије?

Бранилац окривљеног има право на награду за обављени поверљив разговор са осумњиченим пре саслушања осумњиченог пред радницима МУП-а Србије, само у ситуацији уколико се ради о саслушању ухапшеног у смислу чл. 69. ст. 1. тач. 2. ЗКП.

2. Коју одлуку треба да донесе Виши суд када се по правноснажности решења којим се Основни суд огласио стварно ненадлежним, Виши јавни тужилац изјасни поднеском да не прихвата оптужницу ОЈТ и то у два случаја: када оптужница није потврђена од стране Основног суда пре доношења решења о стварној надлежности и када је оптужница потврђена пре него што се Основни суд огласио стварно ненадлежним?

Уколико се у датој процесној ситуацији Виши јавни тужилац изјасни да не прихвата оптужницу Основног јавног тужиоца, онда у тој фази поступка нема овлашћеног тужиоца, те уколико оптужница претходно није потврђена онда ће кривично веће надлежно да одлучује донети решење којим ће одбацили оптужницу у смислу чл. 339. ст. 2. ЗКП, а уколико је оптужница претходно потврђена веће ће исту одлуку донети у смислу чл. 416. ст. 1. тач. 2. ЗКП.

3. У ситуацији када је дошло до преузимања кривичног гоњења против нашег држављанина по замолници стране државе и условима када су достављени докази који су прикупљени према прописима стране државе и од стране надлежних органа те државе, конкретно исказ сведока који је дат у полицији и условима када тог сведока због своје недоступности

није могуће испитати у истрази и на главном претресу, да ли се на таквом доказу у редовном кривичном поступку пред домаћим судом читањем истог на главном претресу сходно чл. 406. ст. 1. тач. 1. ЗКП, може засновати пресуда имајући у виду одредбе чл. 26. ст. 1. Европске конвенције о преносу поступка у кривичним стварима и чл. 47. ст. 3. Закона о међународној правној помоћи у кривичним стварима с једне стране и одредбе домаћег закона ЗКП, конкретно чл. 15. ЗКП, који прописује да се докази прикупљају и изводе у складу са ЗКП и чл. 288. ст. 2. ЗКП, који прописује да полиција нема овлашћење да саслушава сведоке?

У датој процесној ситуацији уколико је исказ сведока дат у полицији у складу са законом државе молиље, што подразумева да је сведок упозорен и на околности у погледу права и обавеза приликом саслушања, а што у начелу одговара одредбама нашег ЗКП, која регулише ово питање, онда се на таквом доказу и исказу сведока може заснивати пресуда.

4. Да ли убиство учињено у неурачунљивом стању искључује могућност квалификовања противправног дела који је у закону одређено као кривично дело тешког убиства из чл. 114. тач. 1. КЗ?

Убиство учињено у неурачунљивом стању не искључује могућност квалификовања противправног дела које је у закону одређено као кривично дело тешког убиства из чл. 114. КЗ, што се односи и на квалификаторну околност лишења живота на свиреп начин из чл. 114. тач. 1. КЗ.

5. Када након завршеног главног претреса окривљени буде оглашен кривим за два кривична дела и када му је суд за једно кривично дело утврдио казну затвора од 30 година, а за друго кривично дело казну затвора од једне године и шест месеци и новчану казну од 100.000,00 динара, на коју јединствену казну ће окривљени бити осуђен?

Када окривљени буде оглашен кривим за два кривична дела и када је суд за једно кривично дело утврдио казну затвора од 30 година, а за друго кривично дело казну затвора у трајању од једне године и шест месеци и новчану казну од 100.000,00 динара, осудиће окривљеног само на казну затвора од 30 година.

6. Да ли окривљени у процесној ситуацији када надлежни тужилац изјави жалбу на решење којим је од стране судије за претходни посту-

пак одбијен предлог за одређивање притвора, те када приликом одлучивања по жалби тужиоца од стране ванпретресног већа решење судије за претходни поступак буде преиначено и притвор одређен, може изјавити жалбу против одлуке већа који је поступао као жалбени суд?

У датој процесној ситуацији окривљени може изјавити жалбу против одлуке већа које је поступало као жалбени суд, а о којој жалби ће одлучивати непосредно виши суд.

II

Кривична одељења свих апелационих судова су на овој седници уједначила судску праксу, једногласним усвајањем закључака у погледу следећих спорних правних питања

1. Када се, на рочишту, на ком се одлучује о жалби против решења из чл. 25. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, пруже докази о законитим приходима, власника или трећег лица, а нису прикупљени финансијском истрагом и за које би требало извршити одређене провере пред надлежним органом, на пример да ли су плаћени порези на остварен приход и сл. или су таквих бројчаних износа за које суд нема знања да их сам обрачунава, питање је: да ли код напред описане процесне ситуације, суд може у жалбеном поступку да се обрати јединици финансијске истраге ради провере одређених података?

У датој ситуацији, у жалбеном поступку суд се може обратити јединици финансијске истраге ради провере одређених података.

2. Да ли су остварена законска обележја кривичног дела изношење личних и породичних прилика из чл. 172. Кривичног законика у случају ако окривљени штогод из личног или породичног живота приватног тужиоца (да је био у љубавној вези са другом особом) износе пред брачним партнером приватног тужиоца?

У конкретној правној ситуацији остварена су сва обележја кривичног дела из чл. 172. КЗ, наравно уз испуњење осталих услова који се тичу постојања предметног кривичног дела, а у одсуству услова који искључују кажњивост из чл. 172. ст. 4. КЗ.

ЗАКЉУЧЦИ

На заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих судова и Врховног касационог суда, одржаној ради усаглашавања судске праксе у Нишу 30.09.2019. године, од стране представника Врховног касационог суда су дати одговори на спорна правна питања постављена на претходној заједничкој седници одржаној 05.07.2019. године у Београду

I

1. Да ли на одлуку суд за претходни поступак односно одлуку КВ већа, по предлогу за укидање притвора или блаже мере обезбеђења присуства окривљеног, конкретно мере забране напуштања стана, мере забране напуштања боравишта и мере забране прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицима и посеђивања одређених места, странке имају право жалбе сходно одредбама Законика о кривичном поступку?

У првој процесној ситуацији, када не прихвати предлог браниоца за укидање притвора или блаже мере за обезбеђење присуства окривљеног, забране напуштања стана, боравишта или забране састајања или комуницирања са одређеним лицима или посеђивања одређених места, судија за претходни поступак или судеће веће не сачињава посебан писани отправак одлуке и самим тим се не поставља питање о могућности улагања жалбе.

У другој процесној ситуацији, уколико се прихвати предлог одбране за укидање притвора и наведених мера, тада се о донетој одлуци израђује писани отправак, против које одлуке је дозвољена жалба.

У трећој процесној ситуацији, након подизања оптужнице, против решења о одређивању, продужењу или укидању притвора, као и наведених мера, која се доноси по службеној дужности или на предлог странака, странке и бранилац, могу изјавити жалбу, а јавни тужилац и против решења којим је одбијен његов предлог за одређивање притвора или наведених мера.

У четвртој процесној ситуацији, када КВ веће приликом преиспитивања нађе да нема услова за укидање притвора или наведених

мера, у том случају ће у образложењу одлуке ценити и разлог из предлога који претходно није прихваћен у погледу укидања ових мера.

2. Да ли се замена новчане казне казном затвора врши у данима или у месецима, када је реч о новчаној казни у већем износу, код којих је неприменљив законски еквивалент један дан казне затвора за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне, с обзиром на ограничење прописано у чл. 51. ст. 1. Кривичног закона, према коме казна затвора не може бити дужа од шест месеци?

Када је реч о новчаној казни у већем износу, код којих је неприменљив законски еквивалент један дан казне затвора за сваких започетих 1.000,00 динара новчане казне, с обзиром на ограничење прописано у чл. 51. ст. 1. Кривичног законика, према коме казна затвора не може бити дужа од шест месеци, замена новчане казне казном затвора врши се применом одредбе чл. 51. ст. 2. КЗ у данима.

3. Да ли другостепени суд када одлучује о жалби против решења из чл. 25. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела може укинути првостепено решење, имајући у виду одредбу чл. 32. и 33. истог Закона?

Када другостепени суд одлучује о жалби против решења из чл. 25. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела не може донети одлуку којом ће укинути првостепено решење.

4. Да ли другостепени суд када одлучује о жалби против решења о привремено одузетој имовини из чл. 25. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела може преиначити првостепено решење тако што ће привремено одузимање имовине заменити мером забране располагања привремено одузетом имовином?"

Када другостепени суд одлучује о жалби против решења о привремено одузимању имовине из чл. 25. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, не може привремено одузимање имовине заменити мером забране располагања привремено одузетим имовином.

5. Да ли осуђени и његов бранилац могу одустати од захтева за изрицање јединствене казне који су поднели у смислу чл. 552. тач. 1. ЗКП, до ког стадијума у поступку и какве последице за поступак има њихов одустанак од захтева?

Осуђени и његов бранилац могу одустати од захтева за изрицање јединствене казне који су поднели у смислу чл. 552. тач. 1. ЗКП све до правноснажног окончања поступка, у ком случају ће суд поднети захтев одбацити, а уколико се од поднетог захтева одустало у жалби на првостепену пресуду, другостепени суд ће усвајањем жалбе, преиначити одлуку и одбацити захтев за признање јединствене казне.

6. У ситуацији када је осуђени радњу извршења кривичног дела предузео како у време важења Кривичног закона Савезне Републике Југославије ("Службени лист СФРЈ", бр. 44/75, 34/84, 74/87... и "Службени лист СРЈ", бр. 35/92 ... 61/01), за које је правноснажно осуђен на казну затвора од 15 година, тако и у време важења кривичног законика ("Службени гласник РС", бр. 85/05 ... 94/16), за које је такође правноснажно осуђен на казну затвора у краћем трајању, одредбе ког закона ће се применити у поступку изрицања јединствене казне, да ли одредбе Кривичног закона СРЈ или одредбе Кривичног законика?

У ситуацији када је осуђени радњу извршења кривичног дела предузео како у време важења кривичног закона Савезне Републике Југославије ("Службени лист СФРЈ", бр. 44/75, 34/84, 74/87 ... и "Службени лист СРЈ", бр. 35/92 ... 61/01) за који је правноснажно осуђен на казну затвора од 15 година, тако и у време важења Кривичног законика ("Службени гласник РС", бр. 85/05 ... 94/16), за које је такође правноснажно осуђен на казну затвора у краћем трајању, примењује се закон који је важио у време подношења захтева за изрицање јединствене казне, а уколико је након тога дошло до измене кривичног закона, онда се примењује закон који је евентуално најблажи за окривљеног.

7. Када се, на рочишту, на коме се одлучује о жалби против решења из чл. 25. Закона о одузимању имовине проистекле из кривичног дела, пружи докази о законитим приходима власника или трећег лица, а нису прикупљени финансијском истрагом и за које је требало извршити одређене провере пред надлежним органом, на пример да ли су плаћени порези на остварени приход и сл., или су таквих бројчаних износа за које суд нема знања да их сам обрачунава, питање је: да ли код напред писане процесне ситуације, суд може у жалбеним поступку да се обрати јединици финансијске истраге ради провере одређених података?

У датој процесној ситуацији, другостепени суд се, у жалбеном поступку може обратити јединици финансијске истраге ради провере одређених података.

8. Да ли су остварена законска обележја кривичног дела изношења личних и породичних прилика из чл. 172. КЗ у случају ако окривљени што год из личног или породичног живота приватног тужиоца (да је био у љубавној вези са другом особом) изнесе пред брачним партнером приватног тужиоца?

Када је ово питање из конкретног предмета, са конкретним чињеничним стањем, став је Врховног касационог суда да на оваква питања не одговарају.

II

Кривична одељења апелационих судова уједначили су судску праксу на данашњој седници, једногласним усвајањем закључка у погледу следећих спорних питања:

1. Да ли за постојање кривичног дела тешких крађа у покушају чл. 204. ст. 1. КЗ у вези чл. 30. КЗ, након што је оптужени обијањем и проваљивањем затворених просторија или савлађивањем већих препрека ушао у двориште оштећеног и сломио стакло на вратима куће, потребно и да дође у притежање туђе покретне ствари да би се огласио кривим, а с обзиром на то да је напустио лице места услед укључења аларма или доласка власника или полиције?

У ситуацији када је доказана квалификаторна околност која се односи на извршење кривичног дела тешка крађа, а кривично дело је остало у покушају, из разлога што је оптужени напустио лице места, чињеница да оптужени није започео радњу претежења на туђој покретних ствари не искључује његову кривицу за кривично дело тешка крађа у покушају уз напомену уколико постоје други докази који указују на ту његову намеру, односно да се из чињеничног стања може извести тај закључак.

2. Ко одлучује о жалби против решења судије појединца основног суда донетог у смислу одредбе чл. 29. ст. 2. Закона о извршењу и ванзаводских санкција којим је одређено да осуђени због самовољног напушта-

ња просторија остатак казне затвора издржи у Заводу за извршење казне затвора, односно да ли стварна надлежност другостепеног суда зависи од тога да ли је реч о кривичном делу за које је запређена казна затвора до пет година или преко пет година?"

Како одредбама Закона о извршењу ванзаводских санкција или другог закона није прописана другостепена стварна надлежност за одлучивање о жалби против решења судије појединца основног суда донетог у смислу чл. 29. ст. 2. Закона о извршењу ванзаводских санкција, то сходно општим одредбама чл. 24. ст. 1. тач. 2. и ст. 2. тач. 2. Закона о уређивању судова стварна надлежност другостепеног, вишег или апелационог суда, зависи од тога да ли је реч о кривичном делу за који је предвиђена запређена казна затвора до пет година или преко пет година.

ЗАКЉУЧЦИ

На заједничкој седници представника кривичних одељења апелационих судова и Врховног касационог суда, одржаној ради усаглашавања судске праксе у Крагујевцу 09.12.2019. године, од стране представника Врховног касационог суда су дати одговори на спорна правна питања постављена на заједничкој седници одржаној 05.07.2019. године у Београду и Нишу 30.09.2019. године

I

1. Да ли власници оружја из категорија А, Б и Ц Закона о оружју и муницији могу одговарати за неовлашћено држање и ношење оружја у периоду рока за легализацију који је одређен наредбом Министра унутрашњих послова о легализацији оружја?

У начелу власници оружја из категорије А, Б и Ц Закона о оружју и муницији не могу одговарати за неовлашћено држање и ношење оружја у периоду рока за легализацију који је одређен наредбом министра унутрашњих послова за легализацију оружја.

2. Како другостепени суд треба да поступи са жалбом коју је на првостепену пресуду изјавио изабрани бранилац који је у истом предмету поступао као судија у другостепеном поступку поводом жалбе на решење о потврђивању оптужнице, (бранилац је нагажован након доношења првостепене пресуде, тако да је једина процесна радња коју је предузео – изјављивање жалбе у корист окривљеног?

Имајући у виду да повреда одредбе чл. 73. ст. 3. тач. 3. ЗКП, представља обавезан разлог за разрешавање браниоца у смислу чл. 80. ст. 1. тач. 1. ЗКП против које одлуке жалба није дозвољена, у датој процесној ситуацији суд ће у смислу цитираног члана покренути по службеној дужности поступак за разрешавање браниоца, позвати окривљеног да се у смислу чл. 81. ст. ЗКП изјасни о разлозима за разрешење и на околност да ли прихвата изјављену жалбу браниоца и да ли се има иста сматрати жалбом окривљеног, па уколико то прихвати сматраће се да је жалба поднета од окривљеног као овлашћеног лица, а уколико се окривљени изјасни да жалбу не прихвата као своју у том случају жалбу ће суд одбацити као поднету од неовлашћеног лица. Уколико је стављен предлог за

присуство седници већа или уколико суд одлучи да држи претрес пред другостепеним судом, суд ће код изјашњења упозорити окривљеног да може ангажовати браниоца, па уколико се окривљени изјасни да браниоца неће ангажовати, а ради се о обавезној одбрани, суд ће окривљеном поставити браниоца по службеној дужности.

3. Да ли за време које осуђени проводи на издржавању казне затвора по пресуди која је раније дошла на извршење, теку рокови релативне застарелости извршења казне затвора по пресуди која је касније достављена на извршење, а након достављања касније пресуде од стране суда извршења установи у којој казна треба да се издржи, у смислу чл. 107. ст. 3. ЗКП?

За време које осуђени проводи на издржавању казне затвора по пресуди која је раније достављена на извршење, не теку рокови релативне застарелости извршења казне затвора по пресуди која је касније достављена на извршење од стране суда извршења, установи у којој казна треба да се изврши.

II

Врховни касациони суд прихватио је усаглашене ставове апелационих судова са претходне заједничке седнице одржане у Нишу.

1. Да ли је за постојање кривичног дела тешка крађа у покушају из чл. 204. ст. 1. КЗ у вези чл. 30. Кривичног закона, након што је оптужени обијањем или проваљивањем затворених просторија или савлађивањем већих препрека ушао у двориште оштећеног и сломио стакло на вратима куће, потребно и да дође у притежање туђе покретне ствари да би се огласио кривим, а с обзиром на то да је напустио лице места услед укључења аларма или доласка власника или полиције?"

У ситуацији када је доказана квалификаторна околност која се односи на начин извршења кривичног дела тешка крађа, а кривично дело је остало у покушају из разлога што је оптужени напустио лице места услед наилаaska оштећеног, чињеница да оптужени није започео радњу притежања на туђој покретној ствари, не искључује његову кривицу за кривично дело тешка крађа у покушају, уз напомену да је потребно да постоје и други докази који указују на ту његову намеру, односно да се из чињеничног стања може извести такав закључак.

2. Ко одлучује о жалби против решења судије појединца основног суда донетог у смислу одредбе чл. 29. ст. 2. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, којим је одређено да осуђени због самовољног напуштања просторија остатак казне затвора издржи у заводу за извршење казне затвора, односно да ли стварна надлежност другостепеног суда зависи од тога ли је реч о кривичном делу за које је забрањена казна затвора до пет или преко пет година?"

Како одредбама Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, нити одредбама других закона, није прописана другостепена стварна надлежност за одлучивање о жалби против решења судије појединца основног суда донетог у смислу чл. 29. ст. 2. Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера, то сходно општим одредбама из члана 23. став 2. тачка 2. и члана 24. став 1. тачка 2. Закона о уређењу судова, стварна надлежност другостепеног (вишег и апелационог) суда, зависи од тога да ли је реч о кривичном делу за које је забрањена казна затвора до пет или преко пет година.

III

Кривична одељења апелационих судова имају усаглашене ставове у питању следећих спорних правних питања:

1. Да ли је чињеница да је судија учествовао у доношењу решења којим је укинута решење о потврђивању оптужнице разлог да се исти, позивајући се на чл. 37. ст. 1. тач. 4. ЗКП изузме од поступања у истом предмету, а током жалбеног поступка на првостепену пресуду?

Чињеница да је судија учествовао у доношењу решења којим је уважена жалба, те укинута решење о потврђивању оптужнице донето од стране првостепеног суда и предмет враћен на поновно одлучивање, јесте разлог за његово изузеће од поступања у том истом предмету поводом жалбе на првостепену пресуду, сходно одредби чл. 37. ст. 1. тач. 4. ЗКП, јер је том одлуком учествовао у одлучивању о оптужници.

2. Уколико код кривичног дела недозвољена производња, држање, ношење и промет оружја и експлозивних материја из чл. 348. КЗ у чињеничном опису у оптужном акту није наведена бланкетна норма која је прекршена, да ли суд може сам да унесе бланкетну норму у чињенични

опис дела или треба да донесе ослобађајућу пресуду када је поступак у фази главног претреса?

У ситуацији када суд оптуженог за чињенични опис дат у диспозитиву оптужног акта као кривично дело из чл. 348. КЗ огласи кривим, с тим да унесе у опис дела "бланкетну диспозицију", исти уношењем наведеног није додао већу количину криминалне делатности, већ је дао правилну оцену радње кривичног дела описаног у оптужном акту, што је суд овлашћен да учини јер тиме не чини прекорачење оптужбе на штету окривљеног.

3. Да ли пресуда иностраног суда, која није призната од стране домаћег суда, већ је унета у казнену евиденцију надлежног органа Републике Србије на основу података из казног листа кој је доставила страна држава, представља сметњу за брисање осуде домаћег суда у ситуацији када је кривично дело по пресуди иностраног суда учинено у законском року за брисање осуде домаћег суда?"

Нису испуњени услови за законску рехабилитацију у смислу чл. 98. КЗ у процесној ситуацији када осуђени након издржавања казне по пресуди домаћег суда, у законском року за брисање те осуде, учини ново кривично дело за које буде осуђен пресудом иностраног суда, која није призната од стране домаћег суда, а која је унета у казнену евиденцију надлежног органа Републике Србије на основу података из казног листа који је доставила страна држава након извршења казне.

4. Да ли се члан 41а Закона о извршењу кривичних санкција примењује и на лица која су правноснажно осуђена на казну затвора до једне године, а нису ступили на издржавање казне до ступања на снагу наведеног члана дана 29.05.2019. године или само на она лица која буду правноснажно осуђена након 29.05.2019. године, када је овај члан Закона о извршењу кривичних санкција ступио на снагу?

Одредба члана 41а Закона о извршењу кривичних санкција, примењује се и на лица која су правноснажно осуђена на казну затвора до једне године, а нису ступила на издржавање казне до ступања на снагу наведеног члана дана 29.05.2019. године.

КРИВИЧНО ПРАВО - СЕНТЕНЦЕ

ПРОЦЕСНО ПРАВО

БИТНА ПОВРЕДА ОДРЕДАБА КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА-ПРЕКОРАЧЕЊЕ ОПТУЖБЕ

(члан 438. став 1. тачка 9. Законика о кривичном поступку)

Пресуда се може односити само на лице које је оптужено и само на дело које је предмет оптужбе садржане у поднесеној или на главном претресу измењеној оптужници или проширеној оптужници.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда у Н. С. К./.. оптужени АА са генералијама као у списима, оглашен је кривим због кривичног дела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. став 1. КЗ у стицају са кривичним делом неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. КЗ, па му је суд за кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. став 1. КЗ претходно утврдио казну затвора у трајању од 3 (три) године, а за кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246а став 1. КЗ казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци, па га је осудио на јединствену казну затвора у трајању од 3 (три) године и 2 (два) месеца.

Апелациони суд у Новом Саду је усвојио као основане жалбене наводе браниоца оптуженог којима се првостепена пресуда побија због битне повреде одредаба кривичног поступка из члана 438. став 1. тачка 9. ЗКП, имајући у виду чињеницу да оптуженом АА оптужницом Вишег јавног тужиоца у Новом Саду није стављено на терет извршење кривичног дела неовлашћено држање опојне дроге из члана 246а став 1. КЗ, иако из садржине оптужног акта произилази чињенични опис наведеног кривичног дела. Како је одредбом члана 420. став 1. ЗКП прописано да се пресуда може односити само на лице које је оптужено и само на дело које је предмет оптужбе садржане у поднесеној или на главном претресу измењеној оптужници или проширеној оптужници, то је Апелациони суд у Новом Саду установио да се жалбом браниоца оптуженог АА основано

истиче да је првостепени суд учинио битну повреду из члана 438. став 1. тачка 9. ЗКП, односно да је првостепеном пресудом оптужба прекорачена. Апелациони суд у Новом Саду је надаље одлучио као у изреци пресуде КЖ 1 559/19 од 22.07.2019. године, те кривично правне радње које се оптуженом стављају на терет квалификовао као кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246. став 1. КЗ, те оптуженог АА за напред наведено кривично дело осудио на казну затвора у трајању од 3 (три) године, налазећи да је тако утврђена казна затвора адекватна тежини извршеног кривичног дела и степену кривице оптуженог као учиниоца истог и представља нужну меру за постизање опште сврхе кривичних санкција из члана 4. КЗ и сврхе кажњавања из члана 42. КЗ.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду КЖ 1 559/19 од 22. октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Владислава Тодоровић, виши саветник

НЕЗАКОНИТИ ДОКАЗИ

(члан 84. Законика о кривичном поступку)

Не може се судска одлука заснивати на исказу сведока (форензичког вештака - полицијског службеника) који је спровео полиграфско тестирање окривљеног и у свом исказу у истрази се изјашњавао о томе како се окривљени понашао када су му предочени резултати тестирања и шта му је окривљени након тога рекао и признао кривично дело.

Из образложења:

Насупрот наводима жалбе јавног тужиоца, правилно је првостепени суд у конкретном случају нашао да се ради о незаконитом доказу и да се испитани сведок (која је као форензички вештак спровела полиграфско тестирање окривљеног) у свом исказу изјашњавала о томе како се окривљени понашао када му је предочила резултате тестирања и шта јој је он након тога рекао, као и да се изјашњавала како јој је окривљени деловао, односно да је говорила о својим утисцима и проценама, као и о томе шта је окривљени мислио када је изговарао неке речи, а на крају и да је при-

знао кривично дело, па правилно закључује првостепени суд да имајући у виду наведено, да се ради о исказу који се не може користити у кривичном поступку у смислу члана 16. ЗКП и члана 84. ЗКП из којих разлога је и правилно донео одлуку да се издваја записник о испитивању сведока - сачињен пред ВЈТ у 3 који се састоји од три стране и налази на странама 123, 124. и 125. судског списка.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж2 1633/19 од 4. новембра 2019. године)

Аутор сентенце: Зорица Јуришић, виши саветник

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПОТВРЂИВАЊА ОПТУЖНИЦЕ

(чл. 337 Законика о кривичном поступку)

Првостепени суд је дужан да приликом потврђивања оптужнице, поред навођења кључног дела садржине одређених доказа, изнесе и кратку анализу доказа понуђених од стране тужиоца уз образлагање става суда да ови докази потврђују оправдану сумњу да је окривљени извршилац кривичног дела које му се ставља на терет.

Из образложења:

Решењем првостепеног суда потврђена је оптужница Вишег јавног тужиоца у Новом Саду којом се окривљеном ставља на терет оправдана сумња да је извршио кривично дело силовање из чл.178. ст. 1. КЗ у стицају са кривичним делом насиље у породици из чл. 194. ст. 1. КЗ.

Основано се жалбом браниоца окривљеног указује да првостепени суд приликом испитивања оптужнице битно повредио одредбе кривичног поступка из чл. 438. ст. 2. тачка 2. ЗКП, јер првостепени суд у образложењу своје одлуке није дао довољне и јасне разлоге о чињеницама које су од одлучног значаја за оцену испуњености услова за подизање оптужнице, због чега није било могуће испитати правилност и законитост побијане одлуке.

Наиме, првостепени суд је у образложењу побијаног решења оценио да је оптужница прописно састављена и да у конкретном случају није потребно боље разјашњење стања ствари, при чему потпуно изостаје анализа судскопсихијатријског налаза и мишљења специјалисте судске пси-

хијатрије, који несумњиво представља део доказног материјала понуђеног од стране тужиоца. Код оваквог стања ствари, одлучна чињеница која се односи на урачунљивост окривљеног у време извршења кривичног дела остаје погрешно утврђена.

Овакво поступање суда доводи у питање правни закључак да је оптужница прописно састављена, имајући у виду да је тужилац у образложењу оптужнице дужан описати стање ствари према резултату истраге и навести доказе којима се утврђују чињенице које су предмет доказивања, што ван сваке сумње подразумева и опис субјективног елемента бића кривичног дела, који је тужилац дужан описати у диспозитиву оптужнице, такође према резултату истраге. С тим у вези, првостепени суд је пропустио да изнесе кратку анализу доказа понуђених од стране тужиоца, јер у побијаном решењу осим навођења садржаја доказа у виду исказа сведока и писмених доказа, изостаје било каква анализа од стране првостепеног суда, због чега није могуће испитати законитост и правилност побијаног решења.

Наиме, сходно чл. 341. ЗКП, првостепени суд је дужан да приликом потврђивања оптужнице, поред навођења кључног дела садржине одређених доказа, изнесе и кратку анализу доказа понуђених од стране тужиоца уз обраћање става суда да ови докази потврђују оправдану сумњу да је окривљени извршилац кривичног дела које му се ставља на терет.

(Изрешења Апелационог суда у Новом Саду Кж 2 1888/19 од 11.12.2019. године)

Аутор сенценце: Мара Вукмировић, саветник

ПРОДУЖЕЊЕ ПРИТВОРА

(члан 215. Законика о кривичном поступку)

Када у предлогу јавног тужиоца за продужење притвора према осумњиченом нису наведени разлози због којих истрага још увек није завршена односно које истражне радње је још потребно предузети, при чему из списка предмета произлази да до дана подношења предлога за продужење притвора бранилац осумњиченог није предложио извођење неког новог доказа, нити је пак јавни тужилац одредио извођење неке доказне радње, такав предлог јавног тужиоца упућен у

смислу члана 215. ЗКП већу непосредно вишег суда има се сматрати неоснованим.

Из образложења:

Дана 10.12.2019. године ВЈТ у С.М. је у свом поднеску КТИ.... предложио Апелационом суду у Новом Саду да се према осумњиченом АА продужи притвор из разлога прописаних одредбом члана 211. став 1. тачка 3. и 4. ЗКП, указујући на то да истрага још увек није окончана, имајући у виду да је у даљем току истраге потребно позвати браниоца осумњиченог да стави предлог за предузимање одређених доказних радњи, наводећи да у односу на осумњиченог и даље егзистирају притворски основи из члана 211. став 1. тачка 3. и 4. ЗКП. Испитујући основаност продужења притвора у смислу одредбе члана 215. ЗКП веће Апелационог суда је утврдило да из списка предмета произлази да су током предметног истражног поступка односно од доношења решења којим је последњи пут продужен притвор према осумњиченом предузете све предложене доказне радње, па како у предлогу јавног тужиоца за продужење притвора према осумњиченом нису наведени разлози због којих истрага још увек није завршена односно које истражне радње је још потребно предузети при чему из списка предмета произлази да до дана подношења предлога за продужење притвора бранилац осумњиченог није предложио извођење неког новог доказа, нити је пак јавни тужилац одредио извођење неке доказне радње, такав предлог јавног тужиоца упућен у смислу члана 215. ЗКП већу непосредно вишег суда има се сматрати неоснованим.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж Р 167/19 од 10.12.2019. године)

Аутор сентенце: Зорица Јуришић, виши саветник

ПРИВРЕМЕНО ОДУЗИМАЊЕ ПРЕДМЕТА

(члан 147. Законика о кривичном поступку)

Сврха видео надзора безбедносним камерама које су постављене на гранични прелаз је контрола преласка људи, аутомобила и робе преко државне границе, због чега се на изузимање снимака са безбедносних камера на граничном прелазу примењују правила привремене

ног одузимања предмета из чл. 147. ЗКП, јер се тиме не задира у загарантована људска права и слободе изван оквира Закона и Устава Републике Србије.

Из образложења:

Првостепеним решењем је поводом предлога бранилаца окривљених на главном претресу донето решење којим су применом чл. 407. ст. 1. тачка 2. ЗКП у вези чл. 237. ст. 1. и 2. ЗКП и чл. 16. ст. 1. ЗКП из списка издвојени као незаконити докази у виду видео записа са безбедносних камера граничног прелаза АА сачињених на 24 ДВД (КДП 3/18), као и делови одбрана окривљених у којим су се изјашњавали на предочене видео записе и делови исказа сведока у деловима у којима су се изјашњавали на предочене видео записе. Истим решењем је констатовано да ће се по правноснажности, издвојени докази ставити у посебан запечаћен омот и чувати код судије за претходни поступак, одвојено од осталих списка овог предмет.

На наведено решење жалбу је поднео Виши јавни тужилац у С.М. због битне повреде одредаба кривичног поступка и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, са предлогом да Апелациони суд у Новом Саду побијано решење укине и предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање, или пак да побијано решење преиначи тако што ће као неосноване одбити предлоге бранилаца окривљених за издвајање из списка предмета незаконитих доказа.

Апелациони суд у Новом Саду је уважио као основану жалбу надлежног тужиоца и укинуо наведено решење, с обзиром да је одлучна чињеница у овом кривичном поступку погрешно утврђена, јер из списка предмета неспорно произилази да су видео записи који су побијаним решењем издвојени из списка као незаконити докази, прибављени са безбедносних камера граничног прелаза АА.

Наиме, камере које су постављене на овај гранични прелаз су у власништву Министарства унутрашњих послова Републике Србије, а сврха примене видео надзора на овом месту је повећање сигурности и безбедности преласка државне границе, као и откривање криминалних активности у вези са преласком људи, аутомобила и робе преко државне границе, због чега за прибављање видео записа са ових безбедносних камера није била потребна наредба за претрес сходно чл. 155. ЗКП, јер се ради о доказној радњи привременог одузимања предмета из чл. 147. ЗКП.

Наиме, посебна правила о претресању уређаја за аутоматску обраду података прописана чл. 155. ЗКП, не односе се на увид у садржај спорних видео снимака који су изузети са безбедносних камера које су биле постављене на овом државном граничном прелазу, јер су исте постављене и програмиране да бележе све што се догађа на одређеном просторном делу у складу са законом.

Имајући у виду да је чл. 97. Устава прописано да Република Србија уређује и обезбеђује систем преласка границе и контроле промета роба, услуга и путничког саобраћаја преко границе, постављање безбедносних камера у конкретном случају на гранични прелаз, представља суверено право државе да обезбеди ефикасан начин за остваривање контроле обављања послова из своје надлежности. С тим у вези, изузимањем предметних снимака са безбедносних камера на граничном прелазу, не задире се у загарантована људска права и слободе изван оквира Закона и Устава Републике Србије.

Код таквог стања ствари, у конкретном случају нема места примени посебних одредби кривичног поступка које регулишу претрес уређаја за аутоматску обраду података и опреме на којој се чувају електронски записи, јер сврха видео надзора у овом случају не угрожава право приватности окривљених нити се може говорити о повреди права на заштиту података о личности.

(Решење Апелационог суда у Новом Саду Кж1 1497/19 од 30.10.2019. године)

Аутор сентенце: Мара Вукмировић, саветник

РАЗДВАЈАЊЕ ПОСТУПКА

Када је исто лице окривљено за више кривичних дела, а тужилац од започињања до завршетка главног претреса, одустане од оптужбе за једну или више тачака оптужног акта, суд ће у смислу члана 422. став 1. тачка 1 ЗКП, раздвојити поступак и донети пресуду којом се оптужба одбија у односу на дело за које је Јавни тужилац одустао од оптужбе.

Из образложења:

Решењем Вишег суда, према окривљеном је обустављен кривични поступак за кривично дело описано у тачки 1. оптужног предлога, јер је

на записнику о главном претресу, заменик Основног јавног тужиоца, изјавио да одустаје од оптужбе у односу на кривично дело из тачке 1. оптужног акта у овом предмету, након чега је првостепени суд дописом обавестио оштећеног о одустанку Основног јавног тужиоца од оптужбе, у односу на кривично дело описано под тачком 1. оптужног акта, те га позвао да се одмах или у року од 8 дана, изјасни да ли ће преузети гоњење и заступати оптужбу у односу на окривљеног, за предметно кривично дело, који допис је оштећени уредно запримио, али се у остављеном року од 8 дана није изјаснио, из којих разлога је првостепени суд у смислу члана 52. став 3. ЗКП, донео одлуку о обустављању кривичног поступка у односу на овог окривљеног, због кривичног дела описаног у тачки 1. оптужног предлога Основног јавног тужиоца.

Апелациони суд је уважавајући жалбу Јавног тужиоца, укинуо првостепену одлуку, јер је првостепени суд починио битну повреду одредаба кривичног поступка, доносећи решење о обустављању кривичног поступка, а био је у обавези да раздвоји поступак, који је био спојен применом хомогеног конекситета (члан 30. став 1. тачка 1. ЗКП), који предвиђа да је исто лице окривљено за више кривичних дела, па да након раздвајања поступка, донесе пресуду којом се оптужба одбија у односу на дело из тачке 1. оптужног акта, обзиром да члан 422. став 1. тачка 1. ЗКП, прописује да ће суд изрећи пресуду којом се оптужба одбија, ако је тужилац од започињања до завршетка главног претреса, одустао од оптужбе, као што је конкретно случај, док решење о обустави поступка из члана 52. став 3. ЗКП, доноси председник већа, ако је тужилац пре почетка главног претреса, одустао од оптужбе, а оштећени није преузео кривично гоњење, из чега јасно произилази да првостепени суд у конкретном случају није могао донети одлуку на основу одустанка тужиоца у односу на једно дело, већ је морао сачекати завршетак поступка и за друго дело, и затим одлучити о свему, једном пресудом.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж2 1523/19 од 16. октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Невенка Бачић, саветник

**РАНИЈА ОСУЂИВАНОСТ КАО РЕЛЕВАНТАН ПАРАМЕТАР
ЗА ПРОДУЖЕЊЕ ПРИТВОРА ОКРИВЉЕНОМ**

(по основу чл. 211. ст. 1. тач. 3. Законика о кривичном поступку)

Иако је неспорно да ранија осуђиваност представља релевантан параметар када се одлучује о одређивању или продужењу притвора по предметном законском основу, та околност сама по себи и у одсуству прецизирања појединости ранијих осуда које јој евентуално могу дати карактер особите околности, не може бити довољан разлог за одређивање или продужење притвора по овом законском основу, осим уколико уз њу егзистирају и друге околности које оправдавају продужење притвора по предметном законском основу, а што се у том случају онда мора и навести у тој одлуци.

Из образложења:

Решењем Вишег суда у 3. окривљеном АА са генералијама као у списима, због кривичног дела убиство у покушају из чл. 113. у вези чл. 30. КЗ, на основу чл. 216. ст. 2. и 3. ЗКП, у вези чл. 211. ст. 1. тач. 3. ЗКП, продужава се притвор за 60 (шездесет) дана, који му је одређен решењем судије за претходни поступак Вишег суда у 3..... По побијаном решењу притвор ће трајати до следеће одлуке суда, а најдуже до.....

Из списка предмета произилази да је окривљени оправдано сумњив да је извршио кривично дело убиство у покушају из чл. 113. у вези чл. 30. КЗ, те првостепени суд сходно томе, и чињеници да је окривљени до сада два пута правноснажно осуђиван за кривична дела која нису истоврсне природе као и предметно кривично дело, односно да је сада оправдано сумњив да је предметно кривично дело извршио у време проверавања по раној осуди, налази да су се на страни окривљеног стекле особите околности из којих произилази да ће окривљени у кратком временском периоду поновити кривично дело или довршити покушао кривично дело због чега је неопходно његово задржавање у притвору сходно чл. 211. ст. 1. тач. 3. ЗКП.

Међутим, основано се жалбом браниоца окривљеног указује да првостепени суд у побијаној одлуци није дао довољно јасне разлоге за продужење притвора према окривљеном, односно да се из побијаног решења превасходно не види на основу чега исти суд закључује да ће окривљени у кратком временском периоду поновити или довршити покушано предметно кривично дело, а на шта је нужно указати када се при-

твор продужава по овом законском основу. Наиме, иако је неспорно да ранија осуђиваност представља релевантан параметар када се одлучује о одређивању или продужењу притвора по предметном законском основу, та околност сама по себи и у одсуству прецизирања појединости ранијих осуда које јој евентуално могу дати карактер особите околности, не може бити довољан разлог за одређивање или продужење притвора по овом законском основу, осим уколико уз њу егзистирају и друге околности које оправдавају продужење притвора по предметном законском основу, а што се у том случају онда мора и навести у тој одлуци

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж2 1156/19 од 09. августа 2019. године)

Аутор сенценце: Немања Марковић, судијски помоћник

СУЂЕЊЕ У ОДСУСТВУ

(члан 381. Законика о кривичном поступку)

Суђењу у одсуству треба да претходи предузимање свих потребних и могућих мера ради проналажења и довођења оптуженог.

Из образложења:

Решењем Вишег суда, према окривљеном је на основу члана 381. ЗКП, одређено суђење у одсуству, након што је првостепени суд утврдио да је решењем Вишег суда, према окривљеном одређен притвор и издата наредба за расписивање потернице, и да окривљени није пронађен, те је нашао да је окривљени недостижан државним органима РС, а имајући у виду природу кривичног дела за које је окривљени оправдано сумњив да га је извршио, као и протек времена од извршења предметног кривичног дела, закључује да у конкретном случају постоје нарочито важни разлози да се окривљеном суди, иако је недостижан државним органима РС, а у складу са правом на суђење у разумном року, те да је испуњен услов из члана 381. ЗКП, за суђење у одсуству.

Апелациони суд у Новом Саду је уважавајући жалбу браниоца окривљеног, укинуо првостепену одлуку, налазећи да се основано жалбом указује да суђењу у одсуству треба да претходи предузимање свих потребних и могућих мера ради проналажења и довођења оптуженог, при

чему је у конкретном случају Јавни тужилац дана 24.01.2018. године подигао оптужницу против окривљеног, због оправдане сумње да је извршио кривично дело за које је прописана казна затвора у трајању од две до десет година, из чега произилази да релативна застарелост кривичног гоњења наступа за десет година, а апсолутна застарелост за двадесет, односно да у конкретном случају не постоји опасност од наступања застарелости, а имајући у виду да је према окривљеном дана 07.02.2019. године одређен притвор на основу члана 211. став 1. тачка 1. ЗКП, из разлога што се окривљени крије и налази у бекству, и донета је наредба за расписивање потернице, првостепени суд је био дужан да сачека и провери, шта је полиција урадила и до каквих је сазнања дошла у конкретном случају, везано за реализацију предметне потернице, а не да одмах одређује суђење у одсуству, што се из предметног решења не види, односно, није јасно које је све мере првостепени суд предузео ради довођења окривљеног и обезбеђења његовог присуства, из којих разлога је укидање првостепене одлуке било нужно.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж2 1519/19 од 14. октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Невенка Бачић, саветник

МАТЕРИЈАЛНО ПРАВО

МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ ОДУЗИМАЊЕ ПРЕДМЕТА

(члан 87. Кривичног законика)

За кривично дело давање мита из члана 368. Кривичног законика (КЗ), није прописано и обавезно одузимање предмета. Сходно томе, недостају разлози у пресуди првостепеног суда, јер није образложио своју одлуку у овом делу - да ли су предмети који су од окривљене одузети били намењени или употребљени или пак настали извршењем предметног кривичног дела давање мита из члана 368. став 1. КЗ или постоји опасност да ће ти предмети бити употребљени за извршење кривичног дела, или је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно у смислу члана 87. КЗ.

Из образложења:

Пресудом Вишег суда, окривљена је оглашена кривом због извршења кривичног дела давање мита из члана 368. став 1. КЗ, па јој је првостепени суд изрекао условну осуду и то тако што је прво утврдио казну затвора у трајању од 6 (шест) месеци и истовремено одредио да се утврђена казна затвора неће извршити уколико окривљена у року провере од 2 (две) године од дана правноснажности пресуде не изврши ново кривично дело. Истом пресудом је на основу члана 87. КЗ од окривљене трајно одузета : 1 (једна) црна путна торба и 1 (једна) црна велика торба, које су од окривљене одузете на основу потврде о привремено одузетим предметима, а у којима су се налазиле у црној путној торби – 4 женске торбице, 30 панталона, 3 џемпера, 2 тренерке и 28 мајица, у црној великој торби – 51 мајица, 9 дуксева, 9 хаљина, 19 панталона, 16 џемпера и 2 сукње, а које ствари се такође одузимају од окривљене.

У конкретном случају окривљеној се ставља на терет да је новац у износу од 15 евра предала возачу аутобуса, а који је тај новац даље предао царинском службенику да у оквиру свог службеног овлашћења не изврши службену радњу коју би морао извршити-царинску контролу пртљага у којем се налазила роба која је по вредности подложна царинењу. Имајући

ово у виду, недостају разлози првостепеног суда, јер није образложио своју одлуку у овом делу, да ли су предмети који су од окривљене одузети били намењени или употребљени или пак настали извршењем предметног кривичног дела давање мита из члана 368. став 1. КЗ или постоји опасност да ће ти предмети бити употребљени за извршење кривичног дела, или је ради заштите опште безбедности или из моралних разлога одузимање предмета неопходно. Наиме, за кривично дело давање мита из члана 368 КЗ, није прописано обавезно одузимање предмета.

Код таквог стања ствари, Апелациони суд је усвајањем жалбе браниоца окривљене, укинуо наведену пресуду и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење. По становишту Апелационог суда у Новом Саду, првостепени суд је пропустио да наведе разлоге којим се руководио приликом изрицања мере безбедности одузимања наведених предмета, у смислу члана 87. КЗ, како се то основано указује у жалби браниоца окривљене.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж1 1126/19 од 16.децембра 2019. године)

Аутор сенценце: Соња Бранков, саветник

МЕРА БЕЗБЕДНОСТИ ОДУЗИМАЊЕ ПРЕДМЕТА

(члан 87. Кривичног законика)

Нема места изрицању мере безбедности одузимања предмета – путничког возила у којем је окривљени неовлашћено држао ради продаје опојну дрогу, уколико опојна дрога није била скривена, нити су у возилу постојали изграђени или преправљени делови који би били намењени за скривање и пренос опојне дроге.

Из образложења:

Нису основани жалбени наводи јавног тужиоца којима се указује да је првостепени суд донео погрешну одлуку, када према окривљеном није изрекао меру безбедности одузимања предмета која се односи на путничко возило марке "Рено Меган". Чињеница је да је окривљени, између осталог, оглашен кривим и да је у наведеном путничком возилу неовлашћено држао ради продаје опојне дроге - канабис нето масе 1.009,71

гр, 5 пакетића амфетамина укупне нето масе 28,21 гр и кокаин нето масе 0,43 гр, где су наведене опојне дроге и пронађене и од окривљеног привремено одузете, дакле, да у најширем смислу речи наведено путничко возило представља предмет који је у конкретном случају употребљен за извршење кривичног дела. Међутим, мора се имати у виду чињеница да наведени предмет представља превозно средство, чија је првенствена намена превоз лица, а затим и да се наведена опојна дрога налазила у лаптоп торби која је била смештена на задњем седишту наведеног возила, дакле, да торба са наведеном опојном дрогом није била скривена у возилу, нити су у возилу постојали изграђени или преправљени делови који би били намењени за скривање и пренос опојне дроге. Стога се овакво путничко возило не може третирати као предмет који је употребљен за извршење кривичног дела у смислу члана 87. КЗ, нити би одузимање путничког возила било неопходно ради заштите интереса опште безбедности и разлога морала, о чему је првостепени суд у побијаној пресуди дао довољне и јасне разлоге, које прихвата и овај суд и на исте упућује, а који се не доводе у сумњу супротним жалбеним наводима јавног тужиоца.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Кж1. 998/19 од 28. октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Слободан Велисављевић, судија

**НЕОВЛАШЋЕНА ПРОИЗВОДЊА И СТАВЉАЊЕ
У ПРОМЕТ ОПОЈНИХ ДРОГА
(члан 246. Кривичног законика)**

У ситуацији када су оптужени предузели радње које се односе на сетву и негу биљке до њеног биолошког зрења и окончања вегетације односно када је неспорно утврђено да је вршен узгој без овлашћења биљног материјала – марихуане, те да оптужени нису предузели и додатне радње којима би дошли у фазу производње и добили супстанцу која представља опојну дрогу, из свега наведеног јасно је да се онда радње које су предузели оптужени А.А. и Б.Б. не могу третирати као покушај производње опојне дроге у смислу члана 246. став 1. у вези члана 30. КЗ, јер се у радњама оптужених исцрпљују сва битна обележја кривичног дела неовлашћена производња опојне дроге из члана 246. став 2. КЗ.

Из образложења:

По оцени овог суда, радње које су предузели оптужени АА и ББ се не могу третирати као покушај производње опојне дроге, имајући у виду да се по узгојем биљке сходно одредби члана 246. став 2. КЗ подразумевају радње које се односе на сетву и негу биљке до њеног биолошког зрења и окончања вегетације, док се све даље радње односно након дозревања убирање листова, сушење и добијање новог производа подобног за конзумирање могу подвести под појам производња опојне дроге сходно одредби члана 246. став 1. КЗ, а што у конкретној ситуацији није случај. Дакле, по оцени овог суда, током трајања поступка је неспорно утврђено да је вршен узгој без овлашћења биљног материјала – марихуане, те да оптужени нису предузели и додатне радње којима би дошли у фазу производње и добили супстанцу која представља опојну дрогу, те из свега наведеног јасно произлази да се у радњама оптужених исцрпљују сва битна обележја кривичног дела неовлашћена производња опојне дроге из члана 246. став 2. КЗ. Дакле, овакав закључак другостепеног суда да су окривљени предметну опојну дрогу неовлашћено узгајали, заснива се на чињеници да није предузета ни једна радња која има значај производње опојне дроге, јер није утврђено да су оптужени убирали листове, сушили их, ситнили и слично што има у кривичноправном смислу значај производње опојних дрога, јер узгајање представља само радње сејања биљног материјала у конкретном случају марихуане и њено неговање на одговарајући начин – заливање, окопавање, резивање и слично, све до њеног дозревања када се процес узгајања завршава.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Кж1 381/19 од 19. јуна 2019. године)

Аутор сентенце: Зорица Јуришић, виши саветник

ОДГОВОРНО ЛИЦЕ

(члан 112. став 5. Кривичног законика)

Да би већински власник привредног друштва имао својство одговорног лица у том привредном друштву, неопходно је, да поред својства већинског власника, има и овлашћења да врши одређене послове управљања, надзора или друге послове из делатности правног лица, или му је фактички поверено обављање тих послова, а што

је неопходно навести и у чињеничном опису како оптужног акта, тако и пресуде.

Из образложења:

Побијаном пресудом оптуженом је стављено на терет да је предметно кривично дело извршио у временском периоду од 20.06.2005. године до 27.02.2008. године као одговорно лице и то већински власник, а од 08.11.2007. године и директор наведеног предузећа, те првостепени суд у образложењу побијане пресуде као неспорно утврђује да је оптужени у критичном временском периоду имао својство одговорног лица, а како му је то измењеним оптужним актом Јавног тужиоца стављено на терет, наводећи да је оптужени као већински власник, а од 08.11.2007. године и као директор тог предузећа, имао својство одговорног лица.

Међутим, основано се, по оцени овог суда, жалбама оптуженог и његовог браниоца оспорава правилност таквог закључка првостепеног суда уз навођење да је у конкретном случају, обзиром на време извршења кривичног дела које се оптуженом ставља на терет, спорно својство оптуженог као одговорног лица и то као већинског власника предузећа. Наиме, предметно кривично дело из члана 234. КЗ чини одговорно лице које искоришћавањем свог положаја или овлашћења, прекорачењем границе свог овлашћења или невршењем своје дужности, прибави себи или другом физичком или правном лицу противправну имовинску корист, другом нанесе какву штету или теже повреди права другог, дакле, радња извршења основног облика предметног кривичног дела се састоји, како се то основано истиче у жалбама одбране, најпре у својству учиниоца, а потом радњама предузетим из делокруга његових овлашћења и постојању противправне имовинске користи.

По оцени овог суда у побијаној пресуди су изостали јасни разлози из којих доказа је првостепени суд ван сваке разумне сумње утврдио да је оптужени у наведеном предузећу у инкриминисаном временском периоду који му је стављен на терет, имао својство одговорног лица, док чињеница да је оптужени био већински власник, по оцени овог суда, не може да значи да је имао својство одговорног лица, тим пре када се има у виду да из садржине списка предмета, односно пословне документације произилази, да је у инкриминисаном периоду својство директора предузећа имало сасвим друго лице, као и да је све прибављене Уговоре уз које су издате и менице оптужени потписао као физичко лице. При томе, треба имати у виду одредбе члана 112. став 5. КЗ

којом је одређено значење израза "одговорно лице", из чега произилази да само својство већинског власника правног лица није довољно за постојање својства одговорног лица у том правном лицу, уколико то лице нема и овлашћења да врши одређене послове управљања, надзора или друге послове из делатности правног лица, или му је фактички поверено обављање тих послова, а што је неопходно навести и у чињеничном опису како оптужног акта, тако и првостепене пресуде, те о наведеном, као одлучној чињеници, дати довољне и јасне разлоге.

Имајући у виду наведено, по оцени овог суда, нису јасни разлози првостепеног суда за тако одређен временски период за који је оптужени и осуђен првостепеном пресудом, обзиром да су изостали јасни разлози из којих доказа је несумњиво утврђено да је оптужени у том временском периоду који је наведен у изреци побијане пресуде, био одговорно лице наведеног предузећа.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж1-728/19 од 21. октобра 2019. године)

Аутор сентенце: Слободан Велисављевић, судија

ОДУЗИМАЊЕ ИМОВИНСКЕ КОРИСТИ

(члан 91. Кривичног законика)

Имовинска корист која се окривљеном одузима осуђујућом пресудом, може се односити само на имовинску корист прибављену тачно одређеним кривичним делом, за које је окривљени и оглашен кривим.

Из образложења:

Основано се жалбом браниоца окривљених указује да одлука о одузимању имовинске користи није правилна. Наиме, побијаном пресудом је према окривљеном на основу члана 91. и члана 92. КЗ изречена мера одузимања имовинске користи и то износа од 7.500 еура, 25 долара и 1.550,00 динара. Одредбом члана 91. став 1. КЗ је прописано да нико не може задржати имовинску корист прибављену кривичним делом, док је одредбом члана 92. став 1. КЗ прописано да ће се од учиниоца одузети новац, предмети од вредности и свака друга имовинска корист који су прибављени кривичним делом. Према томе, наведеним одредбама је регулисано одузимање

имовинске користи која је прибављена тачно одређеним кривичним делом, а које се у смислу члана 541. став 1. ЗКП изриче у осуђујућој пресуди за то кривично дело. У конкретном случају окривљени је првостепеном пресудом оглашен кривим да је одређену количину опојне дроге трамадол неовлашћено држао ради даље продаје, дакле, да за ту опојну дрогу није реализовао продају нити остварио имовинску корист, затим да је неовлашћено продао један пакетић опојне дроге канабис лицу АА, али у току поступка није утврђено за који новчани износ, као и да је одређену количину опојне дроге трамадол неовлашћено продао окривљеном ББ за износ од 300 еура. Према томе, радњама за које је окривљени оглашен кривим, поуздано је утврђено да је неовлашћеном продајом опојне дроге, као радњом извршења кривичног дела, прибавио имовинску корист у износу од 300 еура. Што се тиче осталог новца који је од окривљеног привремено одузет, а на чије одузимање се односи и првостепена пресуда, по оцени овог суда изведеним доказима није утврђено да је наведени новац прибављен извршењем конкретног кривичног дела за које је окривљени оглашен кривим. Стога се одузимање имовинске користи које је прописано у члану 91. и члану 92. КЗ може односити само на износ од 300 еура, као износ који непосредно потиче од неовлашћене продаје опојне дроге, те је побијана пресуда у делу одлуке о одузимању имовинске користи преиначена на наведени начин. Што се тиче преосталог износа новца, који је током поступка привремено одузет од окривљеног, за исти нема законског основа да се одузме од окривљеног, па је у погледу наведеног новца донета одлука о враћању држаоцу, а сагласно члану 151. став 1. ЗКП.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Кж1. 642/19 од 18. септембра 2019. године)

Аутор сенценце: Слободан Велисављевић, судија

ПРЕВАРА

(члан 208. Кривичног законика)

Преварна намера у односу на оштећеног као субјективни однос неопходан за постојање кривичног дела превара из члана 208. Кривичног законика цени се и мора постојати у време извршења дела и бити заснована на поузданим доказима односно бити утврђена са извесношћу и не може се радити само о претпоставци у том правцу,

при чему треба имати у виду и да неиспуњење уговорне обавезе од једне стране па и у случају када је одлуку о томе донела накнадно из одређених разлога (оправданих или неоправданих) не значи само по себи, и да се ради о превари у кривичноправном смислу.

Из образложења:

Тачан је навод другостепеног суда у побијаној пресуди да се постојање преварне намере код учиниоца у односу на оштећеног и намера за прибављањем противправне имовинске користи лажним приказивањем чињеница и навођењем другог на тај начин да предузме радње на штету своје или туђе имовине, цени и утврђује на основу целокупног поступања окривљеног како у време закључења правног посла односно уговора тако и у каснијем периоду, уз узимање у обзир и да ли показује спремност да изврши обавезу и да ли је у могућности да то заиста учини те уколико није у могућности које околности су на то утицале. Међутим, у конкретном случају нису правилно и у неопходној мери цењене све релевантне чињенице од значаја за утврђивање чињеничног стања и постојања објективних и субјективних обележја кривичног дела у питању. Наиме, окривљени јесте два стана у овој згради у ул. АА у СС продао током 2007. године другим лицима наводећи да се у то време појавила могућност да прода два "везана" стана што би указивало да је тиме хтео да обезбеди средства за наставак радова, а међу тим становима се налазио и стан на четвртм спрату исте зграде површине 23,5 м² у погледу ког стана је иначе 2005. године закључио уговор о купопродаји са оштећеном али, како се основано наводи у жалбама, нејасно је на основу којих чињеница и доказа је другостепени суд закључио да је код окривљеног око две године раније, у време закључења уговора 2005. године са оштећеном ББ када је од ње примио и целокупан утврђени износ новца, постојала односно била формирана одлука да не изврши своју обавезу из уговора, да је лажним приказивањем чињеница доведе у заблуду и следствено томе преварна намера у односу на оштећену. Ова чињеница, о субјективном односу неопходном за постојање овог кривичног дела и довођењу оштећене у заблуду (или одржавање у заблуди) цени се и мора постојати у време извршења дела како је то наведено у оптужби и бити заснована на поузданим доказима односно бити утврђена са извесношћу и не може се радити само о претпоставци у том правцу, при чему треба имати у виду и да неиспуњење уговорне обавезе од једне стране па и у случају када је одлуку о томе

донела накнадно из одређених разлога (оправданих или неоправданих) не значи само по себи, и да се ради о превари у кривичноправном смислу.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду КжЗ 10/19 од 24. априла 2019. године)

Аутор сентенце: Зорица Јуришић, виши саветник

ПРЕДМЕТ И ОСНОВ ПРЕТРЕСАЊА

(члан 152. став 3. Законика о кривичном поступку)

Преглед видео снимка сигурносне камере не представља претресање у смислу одредбе члана 152. став 3. ЗКП

Из образложења:

Решењем Основног суда у Н.С. К./.. на основу члана 407. став 1. тачка 2. Законика о кривичном поступку (ЗКП) из списка је издвојен ЦД са видео записима сигурносних камера оштећене АА и записник о вештачењу број 03.2.11.2 број 234-992 од 30.03.2019. године Националног центра за криминалистичку форензику, Одсек - Регионални центар за криминалистичку форензику у Н.С. које вештачење је извршено на основу наведених видео записа. Одлучено је да ће се по правноснажности решења, издвојени ЦД са видео записима сигурносних камера и записник о вештачењу број 03.2.11.2 број 234-992 од 30.03.2019. године Националног центра за криминалистичку форензику, Одсек - Регионални центар за криминалистичку форензику у Н.С. ставити у посебан омот и чувати код судије за претходни поступак одвојено од осталих списка и неће се моћи разгледати нити користити у поступку.

Из списка предмета је утврђено да је Основни јавни тужилац у Н.С. дана 11.04.2019. године подигао оптужницу КТО 930/19 против окривљеног Б.Б. и др, због кривичног дела разбојништва из члана 206. став 1. КЗ у вези са чланом 33. КЗ, која оптужница је потврђена на основу решења Основног суда у Н.С. КВ..... На главном претресу од 17.07.2019. године бранилац окривљеног је предложио да се из предмета издвоји ЦД са видео записима изузетих са сигурносних камера АА предметног догађаја, имајући у виду да се у предмету не налази наредба суда о изузимању видео снимака у смислу члана 152. став 3. ЗКП, те да се из списка предмета издвоји и трасолошко вештачење које је урађено на основу наведених видео записа. Имајући у виду да се радило о доказу који је могао ићи и у корист окривљеног у смислу потврде навода

његове одбране у делу у којем је описивао шта се дешавало пре улаза у оштећену АА, суд је тужилаштву оставио рок од осам дана како би накнадно била приложена наредба о изузимању односно претресању видео записа у смислу одредбе члана 152.- став 3. ЗКП. Дана 24.07.2019. године Основни јавни тужилац је доставио суду примерак наредбе број КТР../.. на основу које наредбе је наређено одговорном лицу АА да преда видео снимак са сигурносних камера, на основу члана 147. став 3. у вези са ставом 1. ЗКП. На главном претресу одржаном дана 05.09.2019. године одбрана је остала при наведеном предлогу о издвајању из списка предмета незаконитих доказа, јер се не ради о наредби у смислу члана 152. став 3. ЗКП. Заменик Основног јавног тужиоца је навела да је тужилаштво доставило наредбу у складу са одредбама ЗКП, на основу које наредбе су предати видео записи сигурносних камера, а што се тиче члана 152. став 3. ЗКП изјаснила се да ће то да тумачи суд.

Како је Основни јавни тужилац у Н.С. издао наредбу број КТР../.. одговорном лицу АА да преда видео снимак са сигурносних камера, становиште је Апелационог суда у Новом Саду да ЦД са видео записима сигурносних камера оштећене АА није прибављен на недозвољен начин, односно не представља незаконито прибављен доказ, те првостепени суд није ни могао донети одлуку као у изреци побијаног решења, како се то основано у жалби јавног тужиоца истиче. ЦД са видео записима сигурносних камера оштећене АА представља привремено одузет предмет у предистражном поступку, па имајући у виду чињеницу да је јавни тужилац наредио трасолошко вештачење, то је становиште овог суда да је јавни тужилац поступио у складу са одредбом члана 113. ЗКП којом је прописано да вештачење одређује орган поступка. Имајући у виду све наведено овај суд је установио да *преглед видео снимка сигурносне камере у конкретном случају не представља претресање*, те усвојио жалбене наводе јавног тужиоца којима се истиче да се *претресање уређаја на основу наредбе суда односи на уређаје за које се сумња да садрже електронске доказе о извршеном кривичном делу, а не на уређаје који бележе податке о извршиоцу кривичног дела, односно на уређаје који су тако програмирани да бележе све што се "догађа" на одређеном просторном делу и побијано решење укинуо*, те предмет вратио првостепеном суду на поновно одлучивање.

(Из решења Апелационог суда у Новом Саду Кж 2. 1357/19 од 19. септембра 2019. године)

Аутор сенценце: Владислава Тодоровић, виши саветник

ПРОДУЖЕНО КРИВИЧНО ДЕЛО

(члан 61. Кривичног законика)

Када је оптужним актом окривљеном стављено на терет извршење продуженог кривичног дела, које се састоји из више радњи, уколико суд оцени да није доказано извршење неке од радњи које су у саставу продуженог кривичног дела, тада ће окривљеног огласити кривим само за радње за које сматра да су доказане, а за радње за које сматра да нису доказане неће доносити ослобађајућу пресуду, нити ће те радње наводити у изреци пресуде, већ ће у образложењу пресуде навести довољне и јасне разлоге због којих сматра да те радње нису доказане.

Из образложења:

Када је у питању осуђујући део првостепене пресуде који се односи на окривљеног АА, жалбом јавног тужиоца се указује да је првостепени суд учинио битну повреду одредаба кривичног поступка прописану у члану 438. став 1. тачка 8. ЗКП, уз истицање да пресудом није потпуно решен предмет оптужбе, с обзиром да је окривљеном стављено на терет извршење продуженог кривичног дела тешка крађа из члана 204. став 1. тачка 1. КЗ за две радње извршења које су предузете у Б.Б и у О. а да изрека побијане пресуде не садржи никакву одлуку у погледу радње извршења у О.

Насупрот оваквих жалбених навода, по оцени овог суда првостепени суд није учинио наведену битну повреду одредаба кривичног поступка која се указује жалбом јавног тужиоца. Наиме, оптужним актом јавног тужиоца окривљенима АА и ББ је, у оквиру чињеничног описа, стављено на терет две радње извршења, које су предузете у току ноћи 06./07. 02. 2014. године у В.В. и у Д.Д. а које су правно квалификоване као једно продужено кривично дело тешка крађа у покушају у саизвршилаштву из члана 204. став 1. тачка 1. у вези члана 30, члана 33. и члана 61. КЗ. У таквој ситуацији првостепени суд је правилно поступио када је, оглашавајући окривљеног кривим, у изреци побијане пресуде навео само радње за које сматра да су доказане, у конкретном случају радње које су предузете у В.В. а у изреку пресуде није унео радње које су у саставу продуженог кривичног дела које је окривљеном стављено на терет оптужним актом, а за које сматра да нису доказане. У погледу радњи које су у саставу продуженог кривичног дела које је окривљеном стављено на терет, а за које суд сматра да нису доказане, није потребно доносити ослобађајућу пресуду, имајући у виду да је окривљеном стављено на терет извршење једног кривичног дела и да је побијаном пресудом и оглашен кри-

вим због извршења једног кривичног дела, с тим што је суд у обавези да у образложењу пресуде наведе довољне и јасне разлоге због којих сматра да није доказано да је окривљени извршио и радње које су у саставу продуженог кривичног дела, а за које је оптужен. У конкретном случају првостепени суд је управо поступио на описани начин и окривљеног огласио кривим само за радње за које сматра да су доказане, а у образложењу пресуде је дао јасне разлоге на основу којих је оценио да није доказано да је извршио и радње у Д.Д. те је на тај начин у потпуности решио предмет оптужбе, због чега су супротни жалбени наводи јавног тужиоца неосновани.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду КжI. 836/19 од 4. новембра 2019. године)

Аутор сентенце: Слободан Велисављевић, судија

ПРОНЕВЕРА

(члан 364. Кривичног законика)

За утврђивање чињенице код кривичног дела проневере из члана 364. став 3. у вези става 1. КЗ да је учинилац присвајањем новца који му је поверен на раду у предузећу или другом субјекту или радњи поступао са намером да другом прибави и прибавио противправну имовинску корист неопходно је са извесношћу утврдити да том лицу новац није предат из неког другог разлога нпр. ради враћања позајмице и сл., што би довело у сумњу закључак о постојању намере која је обележје тог кривичног дела.

Из образложења:

Побијаном првостепеном пресудом окривљена је оглашена кривом за продужено кривично дело проневера из члана 364. став 3. у вези става 1. КЗ у вези члана 61. став 5. КЗ при чему је утврђено да је од целокупног износа у мањем делу присвајањем новца повереног на раду себи прибавила противправну имовинску корист а у већем делу противправну имовинску корист прибавила другом лицу. Међутим, у разлозима пресуде се наводи, између осталог, да је другом лицу прибавила имовинску корист тако што је предајом новца том лицу враћала позајмицу у одређеном износу будући да је власник тог привредног субјекта претходно вршио позајмљивање новца субјекту у коме је окривљена поступала као књиговођа и по том основу јој је новац

оштећеног био поверен на раду. По налажењу другостепеног суда, учињена је битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 2. ЗКП, јер постоји противречност изреке и разлога пресуде која је од утицаја на законитост и правилност пресуде у погледу присвајања и предаје новца од стране окривљене другом лицу и постојања намере да прибави том лицу противправну имовинску корист те ни чињенично стање није правилно и потпуно утврђено, јер ако је реч о враћању претходно заиста позајмљеног износа новца оштећеном, како се то наводи у образложењу пресуде, тада је доведен у питање закључак у делу да је другом лицу прибављена противправна имовинска корист у том износу и учинилац поступао у намери која је као субјективно обележје неопходна за постојање кривичног дела у питању.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Кж1. 584/19 од 11. септембра 2019. године)

Аутор сенценце: Драгољуб Вујасиновић, судија

ТЕШКО ДЕЛО ПРОТИВ БЕЗБЕДНОСТИ ЈАВНОГ САОБРАЋАЈА

(члан 297. став 4. у вези члана 289. став 3. у вези става 1.

Кривичног законика)

Оштећени који због свог психофизичког стања лежи на пешачком прелазу има својство учесника у саобраћају и пешака и разлози због којих је дошло до погоршања његовог здравственог стања у конкретном случају (употреба алкохола или опојних дрога) и пада на коловоз не утичу на обавезу возача који се приближава пешачком прелазу да обрати пажњу на лица која се преко прелаза крећу или се налазе изузетно и у лежећем положају на коловозу.

Из образложења:

Првостепеном пресудом окривљени је оглашен кривим за кривично дело тешко дело против безбедности јавног саобраћаја из члана 297. став 4. у вези члана 289. став 3. у вези става 1. КЗ. Првостепени суд је утврдио да оштећени који се у моменту саобраћајне незгоде налазио у лежећем положају на обележеном пешачком прелазу у насељеном месту није био неочекивана и непредвидива препрека за окривљеног као возача моторног возила који се тим возилом приближавао пешачком прелазу у ноћним условима и смањеној видљивости. Неоснован је навод жалбе браниоца да чињеници која се тиче

психофизичког стања оштећеног, претходне употребе опијатских средстава (алкохола и опојне дроге) што је поуздано утврђено и највероватније је разлог због ког је на коловозу доспео у лежећи положај, није дат неопходан значај, а наиме ова чињеница, по налажењу и другостепеног суда не искључује дужност возача у складу са обавезом из члана 32. став 2. Закона о безбедности саобраћаја на путевима, да при предузимању одговарајуће радње у саобраћају а у конкретном случају реч је о скретању на раскрсници путничким возилом удесно а нарочито приближавању пешачком прелазу ову радњу предузме тек када се увери да може да учини на безбедан начин. Утврђена чињеница да је до саобраћајне незгоде дошло у ноћним условима смањене видљивости није од утицаја на постојање ове обавезе возача јер се не може искључити могућност да због погоршања здравственог стања лица без обзира да ли је то последица употребе алкохола и опојних дрога или је разлог друге природе, пешак на обележеном пешачком прелазу посрне, падне, изгуби свест због физичке слабости и нађе се у лежећем положају. То значи да узрок због ког се нашао на коловозу у том положају са становишта друштвено прихватљивих и морално оправданих разлога се не може ценити тако да је допринео погоршању сопственог здравственог стања и да би се тиме искључила у потпуности обавеза возача у јавном саобраћају према лицима која се по пешачком прелазу крећу односно на њему затекну на начин како се оштећеном догодило том приликом.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Кж1 1038/19 од 20. новембра 2019. године)

Аутор сентенце: Драгољуб Вујасиновић, судија

УБЛАЖАВАЊЕ КАЗНЕ ЗБОГ ОТКРИВАЊЕ ИДЕНТИТЕТА ЛИЦА ОД КОГА СЕ НАБАВЉА ОПОЈНА ДРОГА

(чл. 246. ст. 5. Кривичног законика)

Околности које се тичу процесуирања лица на које је указао окривљени не утиче на могућност примене ст. 5. члана 246. КЗ, јер наведена законска одредба захтева само откривање идентитета лица од кога се набавља опојна дрога.

Из образложења:

Пресудом првостепеног суда окривљени је оглашен кривим да је извршио кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет

опојне дроге из чл. 246. ст. 1. КЗ па је применом чл. 4, 42, 45, 54, 56, 57. и чл. 246. ст. 5. КЗ, осуђен на казну затвора у трајању од 1 (једне) године, коју казну ће издржавати у просторијама у којима станује и које не сме напуштати, осим у случајевима прописаним Законом који уређује извршење кривичних санкција.

Жалбом Вишег јавног тужиоца у С. истицало се да је првостепеном одлуком повређен кривични закон у делу одлуке о изреченој кривичној санкцији.

Апелациони суд у Новом Саду је жалбу оценио као неосновану, јер је оценио да је првостепени суд управо правилном применом закона и то члана 246. ст. 5. КЗ, као и чланова 56. ст. 1. тачка 2. КЗ и 57. ст. 1. тачка 3. КЗ, окривљеног осудио на казну затвора испод границе прописане законом тако што га је осудио на казну затвора у трајању од једне године, из разлога што је открио лице од кога је набавио опојну дрогу. Суд је при томе, ценећи личност учиниоца, његов ранији живот, његово држање после учињеног дела, степен кривице и друге околности под којима је дело учинио) правилно утврдио да су испуњени услови из чл. 45. ст. 5. КЗ па је одредио да ће окривљени изречену казну издржавати на тај начин што не сме напуштати просторије у којима станује осим у случајевима прописаним законом који уређује извршење кривичних санкција, без примене електронског надзора.

Код таквог стања ствари, жалбени наводи тужиоца којима се указује да је за примену чл. 246. ст. 5. у вези ст. 1. КЗ било неопходно да је дошло до процесуирања лица од кога је окривљени купио дрогу или да је окривљени сведочио у кривичном поступку који би се водио против тог лица, су од стране Апелационог суда одбијени као неосновани у целости, јер је ван сваке сумње утврђено да је окривљени дао довољно података о лицу од кога је набављао опојну дрогу. Осим тога, на могућност примене ст.5 члана 246 КЗ не утичу околности које се тичу каснијег процесуирања лица на које је указао окривљени, јер наведена законска одредба захтева само откривање идентитета лица од кога се набавља опојна дрога, што је окривљени неспорно учинио давањем имена и презимена лица од кога набавља опојну дрогу, места живљења, па чак и мобилног телефона тог лица.

(Из пресуде Апелационог суда у Новом Саду Кж 1 999/19 од 18.12.2019. године)

Аутор сентенце: Мара Вукмировић, саветник

ПРИКАЗИ

*Аутор: Дедић Милорад,
Судија Апелационог суда у Новом Саду
Коаутор: Владимир Пецовски, свршени полазник
почетне обуке Правосудне академије Нови Сад*

ПРИМЕНА ОДРЕДБИ О УСЛОВНОМ ОТПУСТУ

Уводне напомене

У овом раду се излаже нормативна основа, указује на ставове већ изражене у судској пракси о питањима која су од значаја за примену института условног отпуста као криминално-политичке и пенолошке мере, са посебним освртом на досадашњу нормативну основу примене условног отпуста као и сугестије у односу на поступање у предметима по молбама осуђених за условни отпуст, а у односу на тзв. заштитни надзор и примену одредаба кривичног законика које то омогућавају, што би по оцени овог аутора довело до већег броја позитивно решених молби.

Појам и кратак осврт на историјат института условног отпуста

Условни отпуст као институт према законској регулативи представља отпуштање осуђеника са издржавања казне лишења слободе пре истека изречене казне, а по испуњењу одређених претпоставки и уз обавезу поштовања одређених услова. Казна се сматра издржаном кад условни отпуст истекне, уколико условно отпуштени није прекршио постављене услове, док се у супротном обавезно или факултативно опозива, а условно отпуштени се враћа на издржавање неиздржаног дела казне затвора. Нужно је напоменути да условни отпуст има одређених сличности са институтом условне осуде. У оба случаја казна лишења слободе се суспендује, с тим што код условног отпуста претходи издржавање казне затвора, а код другог се затворска казна само утврђује. Оно што је најбитније и заједничко за оба института је неопходни надзор над условно осуђеним односно окривљеним коме изречена условна осуда кроз одређено време проверавања, јер управо вршење надзора над условно отпуштеним једно је од конститутивних елемената условног отпуста и по оцени овог

аутора један од најбитнијих елемената. Ова из разлога што обзиром на искуства примене института условног отпуста у САД-у која показују да пуштање на слободу осуђеника без спроведеног надзора, без помоћи и подршке није само лоша одлука него доводи и до бројних случајева виктимизације који су требали бити избегнути обзиром да како се то наводи у раду др Ђорђа Игњатовића три четвртине милиона отпуштених осуђеника представљају стварну опасност по безбедност, а да је **од условног отпуста који није припремљен и надзиран постоји само једно горе решење, а то је амнестија**, јер на такав начин отпуштањем са издржавања казне затвора, у том случају осуђена лица се отпуштају без икаквог плана и припреме, **а што је још битније без обзира како су се током издржавања казне владали и односили у односу на извршено дело.**

Може се рећи да се институт условног отпуста првобитно у пракси појављује у Великој Британији, а у односу на рад реформатора казних установа Џона Хауарда, као и енглеског морнаричког капетана Александра Маконокиа, тако да је примерено понашање и залагање осуђеника доводило до могућности да остваре различите повластице, а највећа је била отпуштање са издржавања казне пре истека времена на које им је судском пресудом слобода одузета.

У односу на примену института условног отпуста у Европи несумњиво да су у државама чланицама Савета Европе заступљена два основна модела дискрециони и мандаторни као и њихова комбинација тзв. мешовити систем. Дискрециони модел се примењује у Француској, где је осуђеним примарним учиниоцима кривичних дела могуће одобрити условни отпуст после 1/2 дела издржане казне, а повратници условни отпуст могу остварити када издрже 2/3 изречене казне. Овај модел почива на начину индивидуализације, који се одвија на више нивоа-одређивањем дужине казне затвора од стране суда, **надаље одлучивање од стране судије за извршење да ли му се може одобрити ранији излазак на слободу** и при избору које мере и забране које ће отпуштени осуђеник морати да поштује, нужно је напоменути да у државама које примењују овај модел, како је то наведено у раду др Ђорђа Игњатовића, примећено је да долази до опадања броја случајева одобреног условног отпуста. Мандаторни модел заснован је на принципу једнакости и примењује се у Шведској од 1999. године, а овим моделом је предвиђено **да се условни отпуст мора одобрити сваком осуђеном лицу које је издржало две трећине казне затвора**, а минимум изречене казне је један месец., с тим што изузетак постоји у два случаја, ако се ради о краткој

казни затвора уз коју је одређена пробациона мера и код осуђених на доживотну казну затвора. **Мешовити модел чија је основна карактеристика прагматизам тако да осуђени на казне затвора до четири године се отпуштају по "мандаторном моделу" уз могућност да им се одреди надзор, док се осуђени на казне затвора дуже од четири године могу отпуштити по "дискреционом моделу".**

Процесно у односу на орган који одлучује о молби постоје два система условног отпуста и то административни где најчешће се одлука доноси у оквиру Министарства правде и други, а то је када о предлогу односно молби за условни отпуст одлучује суд, односно судски поступак.

Нужно је напоменути и **конвенције** које су од значаја за поступања у предметима условног отпуста, тако да је од стране Савета Европе донете Конвенције и то Конвенција о трансферу осуђеника са додатним протоколом, те Европска конвенција о надзору над условно осуђеном и условно ослобођеним представницима, Европска конвенција о признавању кривичних пресуда, а такође Комитет министара Савета Европе **усвојио је и две препоруке** и то препорука о пренасељености заводских установа и инфлацији заводске популације као и препорука о условном отпусту. Навођење ових конвенција као и препорука је од значаја из разлога што Европски суд за људска права изричито наглашава да при одлучивању о предметима који се односе на условни отпуст, тај суд примењује не само три наведене конвенције Савета Европе него и правила две наведене препоруке, оне које **се односе на пренасељеност** казних установа да у складу са идејом о коришћењу лишавања слободе као крајњег средства, треба развити све правно предвиђене начине да се смањи трајање лишења слободе, а **као нарочити начин односно институт се наводи условни отпуст** и у наведеним одлукама Европског суда за људска права се **утиче на ширу примену овог института из разлога што пружа најбољу прилику да се осуђеном лицу које издржава казну пружи подршка, помоћ и надзор у друштвеној заједници**. Оно што је значајно и нужно напоменути да мере којима се спроводи надзор над условно отпуштеним лицима са издржавања казне затвора, су плаћање и накнада штете оштећеном кривичним делом, подвргавању лечења од психоактивних супстанци као и алкохоличара надаље професионалном оспособљавању, забраном боравка на одређеним местима као и друго. Дакле суштински услови у односу на примену института условног отпуста морају бити законом јасно одређени, реалистични, а **одбијање одобрења не може се правдати немогућношћу**

да осуђено лице не може да се запосли или да нема обезбеђен смештај, а орган који је надлежан за одлучивање о молби односно предлогу осуђеног лица мора јасно указати и у својој одлуци образложити зашто нису испуњени у закону предвиђени услови, осуђеном лицу омогућити да поново подноси молбу као и да улаже правни лек у односу на негативну одлуку од стране надлежног органа. Нужно је напоменути да у односу на препоруку о условном отпусту истом је, а у односу на процедуру да осуђени мора имати право да буде лично саслушан од стране надлежног органа који одлучује о његовој молби односно предлогу, да имају тзв. формалну одбрану односно браниоца из реда адвоката, а самим тим да осуђено лице има могућност да има увид у односу на све чињенице које се односе на његову поднету молбу односно предлог, те да у односу на одлуку органа који је надлежан за одлучивање о условном отпусту у истој се мора јасно указати на разлоге на основу којих је одлука донета и да то мора бити у писменој форми са омогућавањем улагања правног лека како је то напред наведено у колико је одлука негативна и то вишој независној и непристрасној власти која је дужна да свестрано размотри одлуку о условном отпусту као и о испуњености процесних гаранција о осуђеном лицу у спроведеном поступку.

Условни отпуст као законска категорија, а у односу на простор бивше државе Југославије, а самим тим и Републике Србије, уведена је први пут доношењем Закона о условном отпуштању криваца из казнителних заведења 1869. године, кривично законодавство Краљевине Југославије према законској регулативи предвиђало је условни отпуст као последњу фазу извршења казне под условима да казна лишења слободе је дужа од једне године, да се може са основом узети да ће се осуђени на слободи добро владати и ако је према својим могућностима накнадио штету нанету кривичним делом, ако је осуђени млађи од двадесет једне године, може се ставити под заштитни надзор, те да је осуђени у заводу за извршење казне издржао прописани део казне, за оне који су по први пут у казненом заводу, ако раније нису били осуђени за кривично дело, осуђеним лицима на тзв. вечиту робију која је изречена уместо смртне казне опроштене Краљевом милошћу таква лица су такође могла бити условно отпуштена. Условни отпуст трајао је до завршетка остатка неиздржане казне, код тзв. вечите робије трајао је седам, у односу на ону која је била замена за опроштену смртну казну десет година, уколико условно отпуштени својим владањем

или дело због кога би се изгубила вера у његов даљи честити живот није дао повода за поништење, сматрало се да је казну потпуно издржао, а у противном у колико изврши какво ново кривично дело или наруши који од услова под којима је пуштен долазило је до поништења условног отпуста. Предлог за условни отпуст давао је управник Казненог завода уз консултовање заводског Саветодавног одбора, а одлуку је доносио министар правде пошто саслуша мишљење посебне комисије свог министарства, а такође одлуку о поништењу условног отпуста доносио је министар правде на предлог комисије свог министарства.

Хронолошки приказ досадашње законске регулативе од значаја у односу на примену института условног отпуста

У односу на примену института условног отпуста у бившој Југославији од значаја је напоменути да се у КЗ-у из 1951. године овај институт уводи и даје могућност сваком осуђеном да без обзира за које је кривично дело осуђен и да ли је рецидивиста или не, **ако је издржао половину казне строгог затвора или затвора**, а који је својим радом и владањем показао да се толико поправио да се може очекивати да даље неће вршити кривична дела. Такође да је законском регулативом било предвиђено и то да се осуђеном лицу које се за време издржавања казне нарочито истакне својим радом и владањем, овакво лице могло пустити са издржавања казне и пре него што је издржало половину казне, а такође да и у односу на осуђено лице на доживотну казну затвора овим лицима је после 15 година издржане казне могао бити одобрен условни отпуст, у колико је уверио надлежне да више неће вршити кривична дела. Поступак за условни отпуст се покретао на основу молбе осуђеног или по службеној дужности, а до 1961. године одлуку о условном отпусту доносио је Републички секретар за унутрашње послове, по прибављеном мишљењу Комисије за условни отпуст коју су чинили јавни тужилац и представници Републичког Врховног Суда и секретаријата унутрашњих послова, а од 1961. године у односу на поступање по молбама за условни отпуст надлежност је пренета на Министарство правде.

Изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2012. године и то одредбама чл. 522. одређен је поступак за пуштање на условни отпуст те се одредбом чл. 2. наведеног члана одређује да се молба за условни отпуст подноси суду који је судио у првом степену, на који

начин се као надлежни орган за одлучивање о условном отпусту имајући у виду и одредбе чл. 3. наведеног члана 522. ЗКП-а сада прелази у судску надлежност.

Доношењем Кривичног законика Републике Србије (Службени гласник РС бр. 85/05, 88/05 примењује се од 01.01.2006.г. до 10.09.2009.г.) у чл. 46, је одређено следеће:

Ст.1 Осуђеног који је издржао **половину казне затвора суд може условно отпустити са издржавања казне**, ако се у току издржавања казне тако поправио да се може са основом очекивати да ће се на слободи добро владати, а нарочито да до истека времена за које је изречена казна не учини ново кривично дело. При оцени да ли ће се осуђени условно отпустити узеће се у обзир његово владање за време издржавања казне, извршавање радне обавезе, с обзиром на његову радну способност, као и друге околности које показују да је **постигнута сврха кажњавања.**

Ст. 2. У случају из става 1. овога члана, ако условни отпуст не буде опозван, сматра се да је осуђени издржао казну.

Изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009 примењује се од 11.09.2009. г. до 31.12.2012. г.) одређено је следеће изменама чл. 46.

Ст. 1. Осуђеног који је издржао **две трећине казне затвора суд може условно отпустити са издржавања казне**, ако се у току издржавања казне тако поправио да се може са основом очекивати да ће се на слободи добро владати, а нарочито да до истека времена за које је изречена казна не учини ново кривично дело. При оцени да ли ће се осуђени условно отпустити узеће се у обзир његово владање за време издржавања казне, извршавање радних обавеза, с обзиром на његову радну способност, као и друге околности које показују да је постигнута сврха кажњавања. Не може се условно отпустити осуђени који је **покушао бекство или је побегао из Завода за извршење казне затвора у току издржавања казне.**

Ст. 2. Суд може у одлуци о условном отпусту **одредити да је осуђени дужан да испуни обавезе предвиђене кривично правним одредбама.**

Ст. 3. У случају из става 1 овога члана, ако условни отпуст не буде опозван, сматра се да је осуђени издржао казну.

Изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 121/2012 примењује се од 01.01.2013. г. до 31.05.2017. г.) одређено је следеће изменама чл. 46.

Ст. 1. Осуђеног који је издржао **две трећине казне затвора суд ће условно отпустити са издржавања казне, ако се у току издржавања казне тако поправио да се може са основом очекивати да ће се на слободи добро влада-ти, а нарочито да до истека времена за које је изречена казна не учини ново кривично дело. При оцени да ли ће се осуђени условно отпустити узете се у обзир његово владање за време издржавања казне, извршавање радних обаве-за, с обзиром на његову радну способност, као и друге околности које пока-зују да је у односу на њега постигнута сврха кажњавања. Не може се услов-но отпустити осуђени који је током издржавања казне два пута дисци-плински кажњаван и коме су одузете додељене погодности.**

Ст. 2. у колико испуњава услове из става 1. овога члана, суд може, условно отпустити осуђеног:

- који издржава казну затвора од 30 до 40 година;
- који је осуђен за кривична дела против човечности и других доба-ра заштићених међународним правом (чл. 370. до 393а), кривична дела про-тив полне слободе (чл. 178. до 185б), кривично дело насиље у породици (чл. 194. ст. 2. до 4.), кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246. ст. 49.), кривична дела против уставног уре-ђења и безбедности Републике Србије (чл. 305. до 321.), кривично дело примање мита (чл. 367.) и кривично дело давање мита (чл. 368.);
- који је осуђен од стране надлежних судова, односно њихових посебних одељења, у поступцима вођеним у складу са надлежношћу одређеном Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других тешких кривич-них дела;
- који је више од три пута правноснажно осуђен на безусловну казну затвора, а није извршено брисање или не постоје услови за брисање неке од осуда.

Ст. 3. Суд може у одлуци о условном отпусту одредити да је **осуђени дужан да испуни обавезе предвиђене кривично правним одредбама.**

Ст. 4. У случају из става 1. и 2. овога члана, ако условни отпуст не буде опозван, сматра се да је осуђени издржао казну.

Изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 94/16 примењује се од 01.06.2017. г.) одређено је следеће изменама чл. 46.

Ст. 1. Осуђеног који је издржао две трећине казне затвора **суд ће условно отпустити са издржавања казне, ако се у току издржавања казне тако поправио да се може са основном очекивати да ће се на слободи добро владати, а нарочито да до истека времена за које је изречена казна не учини ново кривично дело. При оцени да ли ће се осуђени условно отпустити узете се у обзир његово владање за време издржавања казне, извршавања радних обавеза, с обзиром на његову радну способност као и друге околности које указују да осуђени док траје условни отпуст неће извршити ново кривично дело. Не може се условно отпустити осуђени који је током издржавања казне два пута кажњаван за теже дисциплинске преступе и коме су одузете додељене погодности.**

Ст. 2. У колико испуњава услове из става 1. овога члана, суд може условно отпустити осуђеног

- који издржава казну затвора од 30 до 40 година;
- који је осуђен за кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним правом (чл. 370. до 393а), кривична дела против полне слободе (чл. 178. до 185б), кривично дело насиље у породици (чл. 194. ст. 2. до 4.), кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (чл. 246. ст. 49.), кривична дела против уставног уређења и безбедности Републике Србије (чл. 305. до 321.), кривично дело примање мита (чл. 367.) и кривично дело давање мита (чл. 368.);
- који је осуђен од стране надлежних судова, односно њихових посебних одељења, у поступцима вођеним у складу са надлежношћу одређеном Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела;
- који је више од три пута правноснажно осуђен на безусловну казну затвора, а није извршено брисање или не постоје услови за брисање неке од осуда.

Ст. 3. Суд може у одлуци о условном отпусту одредити да је осуђени дужан да испуни неку од обавеза из чл. 73. овог Законика, као и неку другу обавезу предвиђену кривично правним одредбама.

Ст. 4. У случају из става 1. и 2. овога члана, ако условни отпуст не буде опозван, сматра се да је осуђени издржао казну.

Чланом 73. се одређује садржина заштитног надзора и гласи:

Заштитни надзор може обухватити једну или више од следећих обавеза:

- 1) јављање органу надлежном за извршење заштитног надзора у роковима које тај орган одреди;
- 2) оспособљавање учиниоца за одређено занимање;
- 3) прихватање запослења које одговара способностима учиниоца;
- 4) испуњавање обавеза издржавања породице, чувања и васпитања деце и других породичних обавеза;
- 5) уздржавање од посеђивања одређених места, локала или приредби, ако то може бити прилика или подстицај за поновно вршење кривичних дела;
- 6) благовремено обавештавање о промени места боравка, адресе или радног места;
- 7) уздржавање од употребе дроге или алкохолних пића;
- 8) лечење у одговарајућој здравственој установи;
- 9) посеђивање одређених професионалних и других саветовалишта или установа и поступање по њиховим упутствима;
- 10) отклањање или ублажавање штете причињене кривичним делом, а нарочито измирење са жртвом учињеног кривичног дела.

Чланом 74. се регулише избор мера заштитног надзора и гласи:

При избору обавеза из чл. 73. овог Законика и одређивања њиховог трајања, суд ће нарочито узети у обзир године живота учиниоца, његово здравствено стање, склоности и навике, побуде из којих је извршио кривично дело, држање после извршеног кривичног дела, ранији живот, личне и породичне прилике, услове за испуњење надлежних обавеза, као и друге околности које се односе на личност учиниоца, а од значај су за избор мера заштитног надзора и њихово трајање.

Институт условног отпуста примењује се и на малолетне учиниоце кривичних дела обзиром да је чланом 28. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица предвиђено кажњавање старијих малолетника, тако да према наведеном члану старијем малолетнику који је учинио кривично дело за које је законом прописана казна затвора **тежа од пет година**, може се изрећи

казна малолетничког затвора ако због високог степена кривице, природе и тежине кривичног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру.

Одредбама чл. 32. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица одређен је условни отпуст код казне малолетничког затвора и гласи:

Лице коме је изречена казна малолетничког затвора суд може условно отпустити ако је издржало **трећину изречене казне, али не пре него што је протекло шест месеци**, ако се на основу постигнутог успеха извршења може оправдано очекивати да ће се на слободи добро понашати и да неће вршити кривична дела. Уз условни отпуст суд може да одреди и неку од мера појачаног надзора уз могућност примењивања једне или више одговарајућих посебних обавеза из чл. 14. овога закона.

На опозивање условног отпуста сходно се примењују одредбе Кривичног законика и чл. 144. ст. 4. овог закона.

Одредбама чл. 144. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица регулисано је да о условном отпусту одлучује веће за малолетнике суда који је судио у првом степену, а пре доношења одлуке председник већа за малолетнике ће по потреби усмено саслушати малолетника, његове родитеље, представнике органа старатељства и друга лица и прибавити извештај и мишљење казнено-поправног завода о оправданости отпуста. Усмено саслушање малолетника **обавезно је ако се одлучује о условном отпусту после две трећине издржане казне**, осим ако веће за малолетнике на основу доступне документације не оцени да су испуњени услови за условни отпуст. Те да о опозивању условног отпуста када се стекну услови одлука се доноси после саслушања јавног тужиоца за малолетнике и малолетника, а о опозиву одлучује суд који је донео одлуку о условном отпусту.

Док чл. 4. Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица се одређује примена општих одредби кривичног права те наведеним чланом одређено да одредбе Кривичног законика, Законика о кривичном поступку, Закона о извршењу кривичних санкција и други општи прописи примењује се ако нису у супротности са овим законом.

Доношењем **Закона о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима** ("Службени гласник РС", бр. 32/2013 од 08.04.2013. године), а који ступио

на снагу 16.04.2013. године, тзв. "Маријин закон" где је чланом 3. наведеног закона одређено на које учиниоце кривичних дела се примењује наведени закон, а наведеним чланом 3. ст. 2. одређено **да се овај закон не примењује на малолетне учиниоце кривичних дела из ст.1 наведеног члана. Наведеним законом и то одредбама чл. 5. ст. 2. одређено да лице осуђено на казну затвора за кривично дело из чл. 3. овог закона не може се условно отпустити.**

У односу на опозивање условног отпуста презентују се одредбе чл. 47. Кривичног законика ("Службени гласник РС", бр. 72/09, а примењивао се од 11.09.2009. до 31.12.2009. године) и гласи:

ст. 1. Суд ће опозвати условни отпуст ако осуђени, док је на условном отпусту, учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора преко шест месеци,

ст. 2. Суд може опозвати условни отпуст, ако условно отпуштени учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора **до шест месеци**, односно не испуни неку од обавеза које му је суд одредио у складу са чл. 46. ст. 2. овог законика. При оцени да ли ће опозвати условни отпуст суд ће нарочито узети у обзир сродност учињених кривичних дела, побуде из којих су учињене и друге околности које указују на оправданост опозивања условног отпуста.

Ст. 3. Одредбе ст. 1. и 2. овога члана примењиваће се и када се условно отпуштеном суди за кривично дело које је учинио пре него што је условно отпуштен.

Ст. 4. Кад суд опозове условни отпуст изрећи ће казну применом одредаба чл. 60. и 62. ст. 2. овог законика, узимајући раније изречену казну као утврђену. Део казне који је осуђени издржао по ранијој осуди урачунава се у нову казну, а време проведено на условном отпусту не урачунава се.

Ст. 5. ако условно отпуштени буде осуђен на казну затвора до једне године, а суд не опозове условни отпуст, продужава се условни отпуст за време које је осуђени провео на издржавању те казне затвора.

Ст. 6. У случају из ст. 1. до 3. овога члана условни отпуст се може опозвати најкасније у року од две године од дана када је условни отпуст истекао.

Изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 121/12 а примењује се од 01.01.2013. г.). Одредбе чл. 47. КЗ-а сада одређују следеће:

Ст. 1. Суд ће опозвати условни отпуст ако осуђени, док је на условном отпусту, учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора **преко једне године,**

Ст. 2. Суд може опозвати условни отпуст, ако условно отпуштени учини једно или више кривичних дела за која је изречена казна затвора **до једне године,** односно не испуни неку од обавеза које му је суд одредио у складу са чл. 46. **ст. 3.** овог законика. При оцени да ли ће опозвати условни отпуст суд ће нарочито узети у обзир сродност учињених кривичних дела, побуде из којих су учињене и друге околности које указују на оправданост опозивања условног отпуста.

Ст. 3. Одредбе ст. 1. и 2. овога члана примењиваће се и када се условно отпуштеном суди за кривично дело које је учинио пре него што је условно отпуштен.

Ст. 4. Кад суд опозове условни отпуст изрећи ће казну применом одредаба чл. 60. и 62. ст. 2. овог законика, узимајући раније изречену казну као утврђену. Део казне који је осуђени издржао по ранијој осуди урачунава се у нову казну, а време проведено на условном отпусту не урачунава се.

Ст. 5. ако условно отпуштени буде осуђен на казну затвора до једне године, а суд не опозове условни отпуст, продужава се условни отпуст за време које је осуђени провео на издржавању те казне затвора.

Ст. 6. У случају из ст. 1. до 3. овога члана условни отпуст се може опозвати најкасније у року од две године од дана када је условни отпуст истекао.

Како је напред наведено Законом о кривичном поступку и то одредбама чл. 522. одређен је поступак за пуштање на условни отпуст, ("Сл. лист СРЈ", бр. 71/01 и 68/02 и "Сл. гласник РС", бр. 58/04, 85/05 и др.) док доношење Законика о кривичном поступку ("Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012 и др.) одредбама чл. 562. до 568. односе се на поступак за остваривање права осуђеног, а у односу на условни отпуст те ће се овде приказати само одредбе чл. 563, 564. и 567. наведеног Законика.

чл. 563. ЗКП-а гласи:

Осуђени који је издржао две трећине изречене казне затвора или његов бранилац може поднети молбу за пуштање на условни отпуст.

О молби одлучује веће (чл. 21. ст. 4.) суда који је судио у првом степену.

Чл. 564. ЗКП-а гласи:

Одмах по пријему молбе за пуштање на условни отпуст веће ће испитати да ли су испуњени законски услови за подношење молбе и решењем ће одбацити молбу ако утврди:

- 1) да је поднета од стране неовлашћеног лица;
- 2) да осуђени није издржао две трећине изречене казне затвора;
- 3) да је у току издржавања казне осуђени покушао бекство или је побегао из завода.

Ако не донесе решење из става 1. овога члана, веће ће затражити извештај од завода у којем осуђени издржава казну затвора о његовом владању и другим околностима које показују **да ли је постигнута сврха кажњавања**, као и извештај повереника из органа управе надлежног за извршење кривичних санкција.

Чл. 567. ст. 2. и 3. ЗКП-а гласе:

У решењу о условном отпусту веће може одредити да је осуђени дужан да испуни одређене обавезе предвиђене кривичним законом, а може одлучити и да осуђени за време условног отпуста буде под електронским надзором.

Решење о условном отпусту се доставља осуђеном и његовом браниоцу, јавном тужиоцу, Заводу у којем осуђени издржава казну, суду који је осуђеног упутио на издржавање казне, судији за извршење кривичних санкција надлежном према пребивалишту осуђеног, органу полиције, **поверенику из Органа управе надлежног за извршење кривичних санкција и Центру за социјални рад према пребивалишту осуђеног.**

Надаље одредбама чл. 22. ст. 4. ЗКП-а Законика о кривичном поступку ("Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012 и др.", а примењује се од 01.10.2013. године у судовима опште надлежности) којим наведено да у поступку извршења кривичних санкција и у другим случајевима предвиђеним законом **одлучује судија за извршење кривичних санкција.**

У односу на примену института условног отпуста у даљем делу приказаће се само одредбе Закона о извршењу кривичних санкција који је на снази ("Сл. гласник РС", бр. 52/14 од 23.05.2014. године, а који се примењује од 01.09.2014. године; тако да се одредбама од чл. 33. па до чл. 42. наведеног закона је одређен појам судије за извршење кривичних санкција стварна и месна надлежност, поступак пред судијом за извршење као и

одлуке, а у односу на право осуђених лица да у колико им је повређено неко право путем овог института судије за извршење кривичне санкције се штити право осуђених лица уколико осуђено лице сматра да су му повређена нека права.

Одредбама чл. 43. ЗИКС-а одређена је сврха извршења казне затвора односно како законски текст гласи, сврха извршења казне затвора је да осуђени током извршења казне, применом одговарајућег програма поступања, услови друштвено прихватљиве вредности у циљу лакшег укључивања у услове живота после извршења казне како у будуће не би чинио кривична дела.

Одредбама чл. 49. до 52. ЗИКС-а регулисано је упућивање и распоређивање осуђених лица у заводе за издржавање казне затвора, док одредбама чл. 59. до 70. ЗИКС-а, регулисано је одлагање извршења казне затвора. Одредбама чл. 132. до 138. ЗИКС-а, регулисан је прекид извршења казне затвора. Док одредбама чл. 156. до 177. ЗИКС-а, регулисани су дисциплински преступи, мере и поступак одговорности осуђеног лица, на ово је нужно указати обзиром на претходни приказ измена и допуна Кривичног законика у односу на одредбе чл. 46. КЗ-а.

Законом о извршењу кривичних санкција Републике Србије и то одредбама чл. 184. предвиђено је да директор управе може **превремено отпустити осуђеног са издржавања казне највише шест месеци до истека казне, ако је издржао девет десетина казне**, због доброг владања осуђеног и постигнутих резултата у програму поступања, на предлог управника завода.

Од значаја је навести **Правилник о третману, програму поступања, разврставању и напредном разврставању осуђених лица** ("Службени гласник РС", бр. 66/2015 од 27.07.2015. године, а ступио на снагу 04.08.2015. године), и то одредбе чл. 9. које се односе на процену ризика односно програм поступања којим се процењује степен ризичног понашања осуђеног и процењени ризик се степенује као низак, средњи и висок у односу на то да ли осуђени представља опасност за друге осуђене, запослене у заводу или друга лица која посећују завод, да ли постоји вероватноћа да ће покушати да се само повреди или изврши самоубиство, да ли је склон бекству, да ли може представљати опасност за заједницу у случају бекства **или изласка из завода, да ли ће вршити кривична дела након извршене казне**. Одредбе чл. 15. Правилника о третману, програму

поступања, разврставању и напредном разврставању осуђених лица којима одређено да припрема осуђеног за отпуст започиње након доласка у завод и саставни је део програма поступања као и да се осуђени подстиче да активно учествује у припреми за отпуст и друго. Те одредбама чл. 24. до 31. Правилник о третману, програму поступања, разврставању и напредном разврставању осуђених лица се говори о проширеним правима и погодностима у оквиру група те наведене групе A1, A2, B1, B2, B1 и B2.

Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера ("Сл. гласник РС", бр. 52/2014 од 23.05.2014. године ступио на снагу 31.05.2014. године, а примењује се од 01.09.2014. године). Одредбама чл. 2. Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера говори шта је сврха и садржај извршења, а да је између осталог и извршење условног отпуста и пружање подршке и помоћи после извршене казне затвора, чланом 3. да послове извршења спроводи организациона јединица надлежна за алтернативне санкције повереничка служба у оквиру Управе за извршење кривичних санкција. У глави пет која носи наслов "Надзор над извршењем мера одређених уз условни отпуст" и то члановима од 44. до 55. Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера тачно је регулисано како се врши надзор и које су обавезе осуђеног, а то су обавезе из чл. 73 КЗ-а које већ таксативно наведене цитирањем овога члана на страни 6. овога рада, надаље да је повереник дужан да након истека условног отпуста обавести надлежни суд о испуњености обавеза, ако кривицом осуђеног извршење обавеза не отпочне у року од 15 дана од дана израде програма, или осуђени не испуњава обавезе које су му одређене, односно испуњава их делимично Повереник је дужан да одмах о томе обавести надлежан суд, а суд ће у року од 8 дана донети одлуку о опозиву условног отпуста или обавестити Повереника и осуђеног о наставку извршења условног отпуста.

Наведеним препорукама Савета Европе о пренасељености заводских установа и инфлацији заводске популације и о условном отпусту посебни делови су посвећени информисању о условном отпусту и истраживању и статистичком праћењу и да у погледу овога да политичари, правосудни ауторитети, лидери локалних заједница, удружења задужена за помоћ жртвама као и универзитетски професори и истраживачи треба да буду обавештени о функционисању условног отпуста, али и консултовање о томе, нарочито приликом увођења нових законодавних решења или праксе. **Нарочито се указује да је неопходно изучавати под којим условима је условни отпуст успешан и како примена условног отпуста**

утиче на систем кривичних санкција као и ефектима проблема за припрему изласка из завода. У односу на ово нужно је указати на рад од стране Николе Вујичића, Зорана Стевановића и Љепосаве Илић са Института за криминолошка и социолошка истраживања Београд који дат у експертској анализи "Примена института условног отпуста од стране судова у Републици Србији" из 2017. године. Према наведеном истраживању и прикупљеним подацима, а обрађивани су само подаци добијени из установа КПЗ Сремска Митровица, КПЗ Пожаревац и КПЗ Ниш за период од 2011. године до 2015. године, где се наводи да су у периоду од 2011. године до 2015. године осуђена лица поднела укупно 11.349 молби за условни отпуст, од којих је усвојено укупно 1.583 молбе или 13,95%, посматрано по годинама бележи се пораст примене института условног отпуста јер је 2011. године усвојено 4,68% од укупног броја поднетих молби, док је у 2015. години проценат усвојених молби укупно 23,48%, 2012. године 7,91%, 2013. године 12,36%, 2014. године 18,86%. У односу на пенолошки поврат да је 27% условно отпуштених лица раније већ издржавало казну затвора, док 72,8% није. Дата мишљења Казнено-поправног завода поводом поднете молбе за условни отпуст се карактерисало као позитивно или неутрално, с тим што према добијеним подацима није уочен ни један извештај у коме је децидно дато негативно мишљење поводом поднете молбе. **Код не усвојених молби у 86,5% случајева заводи су давали неутрално мишљење, док је код усвојених у 98% случајева мишљење било позитивно.** У односу на дата неутрална мишљења на крају сваког извештаја Завода, наведен је посебан закључак и уочено да се ради да се тај закључак даје у једној уобичајеној форми **"у конкретном случају има места напредовању", и "ресоцијализација је у току",** а да су такви извештаји Завода били један од разлога да тужиоци дају негативно мишљење поводом поднете молбе, јер се суштински посматрано овакви наводи у оквиру извештаја могу тумачити и као негативно мишљење. У односу на извештаје Казнено поправних завода врло је битан део који се односи на упитник за процену ризика те се наводи да упитник који се користи у нашим заводима, а темељи се на статистичком израчунавању јачине везе између појединих обележја и рецидивизма, на основу чега се утврђује и сет карактеристика које су најуже повезане са криминалним понашањем и да је **најважнији недостатак наведеног упитника за процену ризика што су динамични фактори заступљени у мањој мери на који начин упитник оставља врло мало простора за бележење проме-**

на понашања осуђеника током затворске казне. Према добијеним подацима, а што је и по оцени овог аутора нужно напоменути да је у периоду од 2011.г. до 2015. године само у три предмета односно одлукама Вишег суда у Лесковцу Куо 76/15 и Куо 84/15 те одлуком Вишег суда у Чачку Куо 74/15 судови приликом условног отпуштања одредили и примену заштитног надзора односно одговарајуће мере предвиђене одредбама чл. 73. КЗ-а, односно у сва три случаја одредбе члана 567. став 2. ЗКП-а. Надаље, а оно што је битно такође мада су аутори рада обрађивали само податке које су добили у односу на три наведена завода за извршење кривичних санкција, да у односу на лица која су условно отпуштена у односу на опозив условне осуде да у 92,9% није дошло до опозива условног отпуста, ово је нужно напоменути, јер питање рецидива је важно питање због основне сврхе због које се институт условног отпуста примењује јер је за проверу поновног вршења кривичних дела од стране раније осуђиваног лица пожељно да прође неколико година, а према истраживањима обично се препоручује период од пет година.

**Досадашња судска пракса и ставови који су заузети,
а од значаја за примену института условног отпуста као и сугестије
у односу на поступање у предметима по молбама осуђених
за условни отпуст, а у односу на тзв. заштитни надзор
и примену одредаба кривичног законика које то омогућавају,
што би по оцени овог аутора довело до већег броја
позитивно решених молби**

Како је напред наведено цитирајући законске одредбе чл. 46. КЗ-а несумњиво да су одредбе овога члана изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије мењане, како у односу на формални услов подношења молбе, а то је првобитно било да је осуђени издржао 1/2 дела казне док се изменама Кривичног законика Републике Србије из 2009. године сада тражи 2/3 дела казне, надаље да је задњим изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије, а који се примењује од 01. јуна 2017. године, код услова за условни отпуст не тражи више да је остварена сврха кажњавања, а такође и друге измене што несумњиво доводи до питања примене блажег закона односно члана 5. КЗ-а. Но с тим у вези обзиром на различите ставове где су поједини судови налазили да код условног отпуста има места примени блажег закона и да треба приме-

нити закон који је важио у време извршења кривичног дела, или да је меродаван датум ступања на издржавање казне осуђеног, те заузето правно схватање Апелационог суда у Београду "приликом одлучивања о условном отпусту нема места примени одредби чл. 5. КЗ-а", надаље одлуке Врховног Касационог суда по поднетим захтевима за заштиту законитости и то Кзз 1096/2015 од 16.12.2015. године, Кзз ОК. 22/2014 од 14.10.2014. године и друге одлуке да се у односу на молбе осуђених за условни отпуст не могу примењивати одредбе о примени блажег закона чл. 5 КЗ-а, јер се блажи закон обавезно примењује до правноснажности, а након правноснажности пресуде само у колико по ванредном правном средству дође до укидања пресуде, односно поновног суђења.

На заједничкој седници представника Апелационих судова, са представником кривичног одељења Врховног Касационог суда Петроварадин 25.03.2016. године усаглашени став у односу на питање да ли су испуњени услови за пуштање осуђеног на условни отпуст у ситуацији када у писаном извештају Завода у коме осуђени издржава казну затвора наведено да код осуђеног постоји средњи степен ризика, а истовремено се образлаже да су испуњени законски услови и предлаже да осуђени буде пуштен и др., заузет је став "да у колико Завод у писаном предлогу или представник Завода на рочишту и даље наводи да код осуђеног постоји средњи степен ризика, али истовремено остаје код предлога да осуђени буде условно отпуштен са издржавања казне и то детаљно и убедљиво образложи, као и када је у извештају у суштини дато позитивно мишљење за условни отпуст, али није изричито предложен већ је остављено суду на оцену па и када се Завод уопште не изјашњава у том правцу, не искључује се могућност суда да донесе позитивну одлуку ако постоје законски услови за пуштање осуђеног на условни отпуст."

Нужно је напоменути да између одредби чл. 46. КЗ-а, а који ступио на снагу изменама и допунама КЗ-а и примењује се од 01. јуна 2017. године где се више не тражи **да је остварена сврха кажњавања као услов**, док у одредбама чл. 564. ст. 3. ЗКП-а је одређено да ће суд донети одлуку о условном отпусту тако што ће претходно затражити извештај од Завода у којем осуђени издржава казну затвора о његовом владању и другим околностима које показују да ли је постигнута **сврха кажњавања**. Дакле несумњиво је постојање колизије између ова два закона у овом делу, те су јавни тужиоци у најчешћем броју случајева код позитивних одлука првостепених судова улагали жалбе и истицали управо ову окол-

ност да нема места условном отпуста, јер није остварена сврха кажњавања у потпуности обзиром на неиздржани део казне. У досадашњем раду судови су примењивали одредбе чл. 46. ст. 1. КЗ-а као основни закон којим се одређује институт условног отпуста и услови под којима се условни отпуст може одобрити, јер се изменама и допунама Кривичног законика од 01. јуна 2017. године више не тражи као услов и остварење сврхе кажњавања.

Према ставу Уставног суда Републике Србије од 22. јула 2010. године да пропуштање надлежног суда да донесе одлуку о молби осуђеног за условни отпуст у поступку прописаном одредбама чл. 522. ЗКП-а, може довести до повреде права на приступ суду, као елемента права на правично суђење зајамченог одредбама чл. 32. ст. 1. Устава Републике Србије.

Такође врло битан став и усаглашена пракса поступања у односу на заједничку седницу представника Апелационих судова, са представником кривичног одељења Врховног Касационог суда у Новом Саду од 24.03.2014. год. "Уколико је окривљени правноснажно осуђен на казну затвора, у притвору провео 2/3 исте, а још није ступио на издржавање те казне затвора, има право на подношење захтева за условни отпуст и може се условно отпустити само уколико суд утврди да су испуњени сви законом прописани услови." Нужно је напоменути да је овакав став заузет још 2004. године у одлуци Врховног суда Србије Кж-ИИ-206/04 од 25. фебруара 2004. год. и који објављен у Билтену судске праксе Врховног суда Србије бр.2/2004.

На почетку излагања овога рада наведено је да питање и институт условног отпуста није само правно питање, него је институт условног отпуста има и криминолошки - пенолошки, а оно што је најбитније за Републику Србију политичке конотације. Ово се напомиње из разлога што гледајући цитирани рад и експертску анализу дату у раду "Примена института условног отпуста од стране судова у Републици Србији", дати статистички подаци да је у периоду од 2011. год. до 2015. год. осуђена лица поднела укупно 11349 молби за условни отпуст од којих је усвојено укупно 1583 молбе или у просеку 13,95% а да је 2015. год. тај проценат усвојених молби укупно 23,48%, у вези овога нужно је напоменути да у земљама чланицама Савета Европе просек усвојених молби се креће од 50% до 70%, да је у Краљевини Југославији просек усвојених молби био 50%, као и у бившој СФРЈ где је био идентичан просек усвојених молби, а да се у наведеном раду као

и у раду мр Сретка Јанковића указују на слабости у раду суда док из наведене експертске анализе произлази да је у 2011. год. усвојено свега 4,68% поднетих молби, а да се заборавља да је 01. јануара 2010. год. извршен реизбор свих судија у Републици Србији. Ово се наводи из разлога што је у овом раду наведене две битне препоруке Савета Европе од којих у односу на ово се указује да осим статистичког истраживања као и консултовања истраживача, универзитетских професора битан је однос медија и правилног извештавања у односу на институт условног отпуста, јер имајући у виду препоруке Савета Европе неопходно је ставити акценат на развој бољих односа са јавношћу, посебно на конкретне потребе и проблеме корисника у оквиру кривичног правосуђа, те односе са информативним медијима, невладиним сектором и њиховим демократским институцијама (парламентима, локалном самоуправом). У вези овога нужно је напоменути поступање у предмету условног отпуста Милорада Брацановића где је од стране тада другостепеног суда Врховног суда Србије донета позитивна одлука, а да је то имајући у виду личност осуђеника довело до медијске харанге, тако да је неопходно да медији објективно извештавају о овом институту и да пре свега истичу позитивне ефекте, јер је по оцени овог аутора нејасно да медији извештавају о пренатрпаности и пренасељености затвора, безусловним условима издржавања казне, да се од стране извршне власти судовима препоручује да се институт условног отпуста у што је могуће више мери примењује, односно позитивно решава. Исто тако како би се сагледала у потпуности проблематика условног отпуста да како је то већ напред наведено у овом раду и наведена два модела процесног поступања и да је изменама и допунама Законика о кривичном поступку из 2002. год. изменама чл. 522. ЗКП-а поступање у предметима условног отпуста са тадашњег административног поверено судовима, ово из разлога што је након 05. октобра 2000. год. а у тзв. "међуфази" у Министарству правде била 3 коминистра, те због одређених проблема дошло до измене Законика о кривичном поступку и поступање по условним отпустима одређена судска надлежност.

Већ је наведено да је од условног отпуста који није припремљен и надзиран само једно горе решење, а то је амнестија, јер на тај начин отпуштање са издржавања казне затвора, у том случају осуђена лица се отпуштају без икаквог плана и припреме, **а што је најбитније како су се током издржавања казне владала и односила у односу на извршено дело.** У највећем броју случајева како је то већ изложено, а може се рећи у

99,9% случајева условни отпуст се одобравао без заштитног надзора, а да је само у периоду од 2011. до 2015. год. у три предмета и то две одлуке Вишег суда у Лесковцу и једна одлука Вишег суда у Чачку које су цитиране одређен условни отпуст уз примену заштитног надзора уз електронски надзор. По оцени овог аутора ово је основни проблем када постоје извештаји Установа за издржавање кривичних санкција "у конкретном случају "има места напредовању и ресоцијализација је у току" , надаље у односу на процену ризика да ли ће се осуђени на слободи добро владати односно да неће вршити кривична дела несумњиво да како је то већ цитирано у овом раду постоје одређени параметри који су неподложни промени тако да осуђени који је на почетку издржавања казне затвора има "средњи степен ризика", а да је имајући у виду одредбе чл. 17, 28. и 34. Правилника о третману, Програму поступања, разврставању и надкнадном разврставању осуђених лица, осуђени који је према напредовању разврстан у групе А1 или у А2, за које групе се тражи низак степен ризика, а и даље према извештају му се даје "средњи степен ризика". Управо с обзиром на напред наведено да се извештај Управе за извршење кривичних санкција "има места напредовању и ресоцијализација је у току", а да се овакви извештаји могу сматрати негативним, надаље предмети у којима су осуђени медијски пропраћени, не може се очекивати од суда да има такву моћ да предвиди да ли ће се такав осуђени на слободи добро владати а поготово да неће учинити ново кривично дело, јер сасвим је природно очекивати од сваког осуђеника да се изјашњава да прихвата дело, да се каје и друго јер у супротном сигурно не може очекивати погодности које би му биле додељене. Зато, је неопходно да имајући у виду пре свега измене и допуне Кривичног законика, а које се примењују 01. јуна 2017. год. те одредбе чл. 567. ст. 2. ЗКП-а које говоре о томе да у решењу о условном отпусту суд може одредити да је осуђени дужан да испуни одређене обавезе предвиђене Кривичним законом (а то су обавезе предвиђене у чл. 73. КЗ-а, како то напред цитирано), а може одлучити и да осуђени за време условног отпуста буде под електронским надзором. На ово се указује пре свега што по оцени аутора овога рада условни отпуст без заштитног надзора није ваљан из ког разлога је нужно да приликом давања извештаја Управе за извршење кривичних санкција користе могућност да укажу и на примену одредби чл. 73. КЗ-а поготово што је како то већ цитирано доношењем Закона о извршењу ванзаводских санкција и мера чл. 17. као и цитираним члановима од 34. до 43. наведеног Закона, сада

уведена могућност вршења надзора над условно отпуштеним лицима, обзиром да када се осуђени условно отпусти без заштитног надзора не постоје могућности надзора над његовим понашањем као и подршка таквом лицу да се што адекватније поново укључи у заједницу.

Коришћена литература:

- Међународни уговори књига И и ИИ ("Сл. гласник РС, 1990. год.) Владимир Тодоровић - Основни Кривични закон и Кривични закон Републике Србије мр Светислав Вуковић (Пословни биро 2003.),
- Коментар Кривичног законика проф. др Зоран Стојановић ("Сл. гласник РС", 2006.),
- Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије ("Сл. гласник РС бр. 72/2009),
- Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије ("Сл. гласник РС бр. 121/2012),
- Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије ("Сл. гласник РС бр. 94/2016),
- Закон о посебним мерама за спречавање вршења кривичних дела против полне слободе према малолетним лицима ("Сл. гласник РС бр. 32/2013),
- Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица ("Службени гласник РС" бр. 85/2005.),
- Законик о кривичном поступку ("Сл. лист СРЈ" бр. 71/01, 68/02 и "Сл. гласник РС" бр. 58/04, 85/05 и др.),
- Законик о кривичном поступку ("Сл. гласник РС" бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012 и др.),
- Закон о извршењу кривичних санкција ("Сл. гласник РС" бр. 72/14),
- Правилник о третману, програму поступања, разврставању и напредном разврставању осуђених лица ("Сл. гласник РС" бр. 66/2015.),
- Закон о извршењу ванзаводских санкција и мера ("Сл. гласник РС" бр. 52/14),
- Збирка одабраних препорука Савета Европе из 2004. год.,
- Рад мр Сретка Јанковића "Неки практични аспекти условног отпуста из 2015. год. објављен у избору судске праксе,
- Рад мр Слађане Јовановић, "Могући правци преиспитивања института условног отпуста из 2003. год.,
- Експертска анализа "примена института условног отпуста од стране судова у Републици Србији" дата од стране Николе Вујичића/Зорана Стевановића и Љепосаве Илијић.

НАПОМЕНА: Наведени рад објављен је у билтену Врховног касационог суда РС у 2018. години.

*Љуба Слијепчевић,
Правосудна Академија Нови Сад*

**ВРШЕЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА У СЛУЧАЈУ
РАЗВОДА ИЛИ ПРЕСТАНКА ВАНБРАЧНЕ
ЗАЈЕДНИЦЕ КРОЗ ДОМАЋЕ ЗАКОНОДАВСТВО
И СУДСКУ ПРАКСУ, КОНВЕНЦИЈУ О ПРАВИМА
ДЕТЕТА И СВЕТ ПО МЕРИ ДЕЦЕ**

Увод

Родитељско право настаје рођењем детета, односно признањем и то нема везе са чињеницом да ли је дете рођено у браку или ванбрачној заједници.

Према Уставу Републике Србије¹ члан 62. ванбрачна заједница је изједначена са брачном, а чланом 64. изједначена су права деце рођене у браку и ван њега. Дакле, отац ванбрачног детета има иста права као и отац детета које је рођено у браку. Пре свега потребно је да отац призна дете како би могао да врши родитељско право. Признање очинства регулисано је члановима 45 – 56. Породичног закона Републике Србије Отац има право да призна дете. Изјава о признању се може дати пред матичарем, органом старатељства или на суду. Са признањем мора да се сагласи мајка детета. Уколико се мајка не сагласи отац има право да захтева утврђивање очинства судским путем, као и уписивање те чињенице у матичну књигу рођених. Родитељско право у смислу члана 68. Породичног закона обухвата пре свега старање о детету, односно чување, подизање, васпитавање, образовање, заступање, издржавање те управљање и располагање имовином детета. Признањем отац стиче права и дужности према детету. Дакле, признањем настаје и обавеза оца да издржава дете, те уколико не извршава своју обавезу постоји право да се захтева од суда да га одлуком обавезе на плаћање алиментације. Исто тако, отац може да тражи и старатељство над дететом судским путем и тада ће суд на основу оцене доказа

¹ "Сл. гласник РС", бр. 98/2006

и изнетих чињеница у поступку одлучити о томе шта је у најбољем интересу детета.

Када дође до развода брака или престанка ванбрачне заједнице између партнера који имају заједничку децу, било да је у питању споразум или поступак по тужби пред судом, једно од питања које се мора регулисати тиче се старатељства над малолетном децом односно вршења родитељског права. Према породичном праву Србије права и обавезе родитеља који не живи са дететом су иста, без обзира на статус родитеља, да ли су родитељи разведени, или су прекинули заједницу живота, било у браку или ванбрачној заједници, те ако нису никад ни успоставили заједницу живота.

Регулисање вршења родитељског права према Породичном закону

Родитељско право, притом, регулише се као скуп свих права и дужности које родитељи имају у односу на своје дете, односно децу² Родитељско право равноправно врше родитељи споразумно. И када су разведени родитељи могу родитељско право вршити заједно ако постигну споразум о томе и суд нађе да је такав споразум у најбољем интересу детета. Породични Закон предвиђа ситуације у којима само један родитељ самостално врши родитељско право. једна од тих ситуација је и када родитељи постигну споразум о самосталном вршењу родитељског права. Овај споразум мора да обухвати споразум о поверавању заједничког детета једном родитељу, о обавези издржавања и праву на контакт другог родитеља са дететом. Такође суд ће овакав споразум прихватити само ако је у најбољем интересу детета. Вршење родитељског права уређено је уз уважавање равноправног положаја родитеља - мајке и оца детета³. Адекватно вршење родитељског права подразумева обезбеђивање свих потребних услова за остваривање права детета и његов развој у самосталну и друштвено корисну јединку. Таквим законским опредељивањем

² У питању су права и дужности родитеља у погледу старања о детету која укључују одређивање личног имена детета, чување, подизање, васпитавање, образовање, издржавање, заступање детета, као и управљање и располагање имовином детета. Видети чл. 68-74. Породичног закона

³ члан 65. став 1. Устава Републике Србије и члан 7 Породичног закона који упућује да правни положај родитеља припада и усвојитељима.

садржине и смисла родитељског права држава поставља опште друштвене стандарде бриге о деци.

Поступак у парницама за вршење родитељског права води се ради уређивања начина вршења родитељског права када родитељи детета не воде заједнички живот. Покреће се када међу родитељима детета постоји спор о начину вршења родитељског права, који су дешава тако што суд одлучује о начину вршења родитељског права, као и онда када између њих такав спор не постоји, јер су закључили споразум о заједничком вршењу родитељског права, односно споразум о самосталном вршењу родитељског права, с обзиром на то да је суд дужан да процени да ли су наведени споразуми закључени у најбољем интересу детета. Суд може донети одлуку о заједничком вршењу родитељског права, само уколико су родитељи закључили споразум о заједничком вршењу родитељског права, и уколико је тај споразум у најбољем интересу детета. Суд ће, у случају да не постоји споразум о вршењу родитељског права или да он није у најбољем интересу детета, донети одлуку о начину вршења родитељског права, којом одлучује о поверавању детета, начину одржавања личних контаката родитеља и детета и о издржавању детета. Парнице за вршење родитељског права воде се по правилима посебног парничног поступка који носи законски назив "Поступак у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права", а регулисан је одредбама садржаним у члану 261.-273. ПЗ. Поред правила овог посебног парничног поступка у парницама за вршење родитељског права сходно се примењују заједничка правила породичног процесног права, која се примењују у свим поступцима из брачних и породичних односа, а која су садржана у одредбама чл. 201.-208. ПЗ, као и правила Закона о парничном поступку и то у свим оним ситуацијама које нису на другачији начин регулисане посебним поступцима, уређеним ПЗ. Поступак у парници за вршење родитељског права покреће се тужбом, коју могу поднети дете, родитељи детета и орган старатељства.⁴

Пресуда којом суд одлучује о вршењу родитељског права разликује се у зависности од тога да ли су родитељи закључили споразум о вршењу родитељског права. Међутим, без обзира на то да ли постоји споразум родитеља о начину вршења родитељског права, суд је дужан да пре доношења мериторне одлуке затражи налаз и стручно мишљење од органа ста-

⁴ Члан 264. став 1. Породичног закона

рателства, породичног саветовалишта или друге установе специјализоване за посредовање у породичним односима. Суд ће споразум родитеља о самосталном, односно заједничком, вршењу родитељског права унети у изреку пресуде, уколико процени да је тако закључени споразум у најбољем интересу детета. Породичним законом није одређено шта представља најбољи интерес детета, нити су предвиђене смернице за његову оцену. Судовима је остављено да дефинишу овај правни стандард.

За разлику од општег парничног поступка, у поступку за вршење родитељског права преовлађује истражно над расправним начелом. У овом поступку суд може утврђивати чињенице. Као и у свим другим поступцима у вези са породичним односима, и у овом поступку, јавност је искључена, док подаци из судских списа спадају у службену тајну и њу су дужни да чувају сви учесници у поступку којима су ти подаци доступни. Суд може истраживати и чињенице када оне нису међу странкама спорне и може самостално истраживати чињенице које ниједна странка није изнела, а све ово јер је суд дужан да се увек руководи најбољим интересом детета.⁵

У случају када родитељи не живе заједно постоје два облика вршења родитељског права. Једно је самостално вршење родитељског права једног родитеља, а други је заједничко вршење родитељског права. Родитељи заједнички врше родитељско право ако не живе заједно, под условом да закључе споразум о томе и да суд утврди да је такав споразум у најбољем интересу детета.⁶ На основу Породичног закона⁷ родитељи имају право и дужност да се старају о детету, што подразумева, чување, васпитавање, заступање, образовање, подизање итд. Исто тако, у случају развода брака, дете има право да одржава контакт са родитељем са којим не живи. Међутим, то право може бити ограничено једино судском одлуком, када суд процени да је то у најбољем интересу детета. Суд ће тако одлучити уколико постоје разлози да се родитељ потпуно или делимично лиши родитељског права или у случају насиља у породици. Такође, суд, у зависности од случаја, може донети одлуку о заједничком или самосталном вршењу родитељског права. Уколико донесе одлуку да дете повери једном родитељу да вршите родитељско право, други родитељ има обавезу да издржава дете и право на лични контакт са њим. Том приликом ће суд, према слободној процени, утврдити све детаље

⁵ Члан 205. Породичног закона

⁶ Члан 75/2 Породичног закона

⁷ "Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015

као што су колико често, када и под којим условима родитељ може остваривати контакт са дететом. Породичним законом Републике Србије прописана је обавеза суда да у оквиру одлуке о разводу, обавезно реши и питање померања малолетне деце, као и питање издржавања те начина одржавања личних односа између детета и родитеља са којим дете не живи. Законом је прописано да је сваки поступак у вези са породичним односима хитан, ако се односи на дете или на родитеља који врши родитељско право, па се у овом поступку тужба не доставља туженом на одговор, а поступак се спроводи на највише два рочишта од којих се прво заказује у року од осам, односно 15 дана од дана пријема тужбе (у зависности од врсте спора). У поступку по жалби, другостепени суд је дужан да одлуку донесе у року од 15, односно 30 дана од дана када му је достављена жалба.⁸ Надзор над вршењем родитељског права поверен је Центру за социјални рад, односно органу старатељства, који је по самом закону надлежан за обављање послова заштите и помоћи породици.⁹ Приликом избора мера у поступку надзора над вршењем родитељског права орган старатељства мора да се руководи најбољим интересом детета.¹⁰ О накнади трошкова поступка у парници за вршење родитељског права суд одлучује по слободној оцени, водећи рачуна о правичности. Одредбама ПЗ јасно су означени процесно легитимисани субјекти за покретање парнице за вршење родитељског права. Парницу за вршење родитељског права могу покренути дете, родитељи детета и орган старатељства. Дете од навршених 15 година живота, а које је способно за расуђивање, има право:

- да одлучи са којим ће родитељем живети (чл. 60. ст. 4. ПЗ);
- да одлучи о одржавању личних односа са родитељем са којим не живи (чл. 61. ст. 4. ПЗ);
- да да пристанак за предузимање медицинског захвата (чл. 62. ст. 2. ПЗ);
- да одлучи коју ће средњу школу похађати (чл. 63. ст. 2. ПЗ);

⁸ Члан 204. Породичног закона

⁹ Члан 12. став 1. Породичног закона. Поступак надзора над вршењем родитељског права је поступак у коме се супсидијарно примењују одредбе закона којим се уређује општи управни поступак, као и методе стручног социјалног рада и социјалне заштите. Тако се у овом поступку мере породичноправне и социјалне заштите често допуњују у циљу адекватне заштите детета.

¹⁰ Члан 6. став 1. Породичног закона

- да извршити увид у матичну књигу рођених и у другу документацију која се односи на његово порекло (чл. 59. ст. 3. ПЗ).

Дете које је навршило 15. годину живота, уколико је способно за расуђивање, има постулатиону способност, те може само без заступника предузимати радње у поступку за вршење родитељског права, осим у поступку по ванредним правним лековима. Дете је активно процесно легитимисано у парници за вршење родитељског права. Активна процесна легитимација детета произилази не само из чињенице да је титулар права из породичног односа, него и директно из одредбе члана 264. став 1. ПЗ. Дете има неспоран правни интерес за уређењем вршења родитељског права на одређени начин, те самим тим има и неспоран правни интерес за покретање парнице за вршење родитељског права.

Право детета на личне односе са родитељем са којим не живи

Једно од најважнијих права детета чији родитељи не воде заједнички живот јесте његово право да одржава личне односе са оним родитељем са којим не живи заједно (чл. 61. Породичног закона). Према Конвенцији о правима детета, државе уговорнице дужне су да поштују "право детета које је одвојено од једног или оба родитеља да одржава личне односе и непосредне контакте са оба родитеља на сталној основи, осим ако је то у супротности са најбољим интересима детета". Исто као и када се ради о праву детета на заједнички живот са родитељима, ово право може ограничити само када суд донесе одлуку о потпуном или делимичном лишењу родитељског права, односно одлуку о мери заштите од насиља у породици, и само под условом да је таква одлука у складу са најбољим интересом детета. Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може самостално донети одлуку о начину на који ће одржавати личне односе са оним родитељем са којим не живи. Најзад, право је детета да одржава личне односе не само са родитељима, него и са сродницима и другим лицима са којима га везује посебна блискост ако је то у његовом најбољем интересу.

Ово право детета, дакле, произилази из општег принципа да оба родитеља детета имају заједничку одговорност за подизање и развој детета и да су равноправни у вршењу родитељског права. Оно обухвата не само право детета да виђа свог родитеља већ и право да са њим одржава личне односе на

сваки могући начин (телефоном, писмима, путем електронских комуникација итд.). Уколико међу родитељима постоји конфликт у погледу начина остваривања оваквог права детета, време и трајање међусобних сусрета детета са родитељем уређују се судском одлуком (прецизирањем трајања дневних, недељних, месечних или годишњих сусрета), а ако се ради о неким посебно осетљивим околностима (на пример, у случају сумње на злостављање детета), одређује се и место сусрета (на пример, у неком неутралном простору) или се налаже да сусрети детета и родитеља буду надзирани од стране стручњака (социјални радник, психолог, лекар итд.). Могло би се слободно рећи да су спорови о остваривању права детета на контакт са другим родитељем најчешћи спорови у области права детета како у упоредном праву, тако и у пракси Европског суда за људска права

Из судске праксе

"Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, правилан је закључак нижестепених судова који се односи на вршење родитељског права јер су на основу налаза и мишљења вештака и стручњака тимова за социјални рад са подручја на којима деца живе закључили да је у најбољем интересу малолетне деце, у смислу одредбе члана 6. и члана 266. Породичног закона и члана 3. Конвенције о правима детета да вршење родитељског права над малолетном ВВ која показује нетрпељивост према мајци изражава изричиту жељу да живи са оцем и буде поверена оцу, а да вршење родитељског права над малолетним ГГ који је изузетно емоционално везан за мајку и одбија контакт са оцем, буде поверен тужилци као мајци. Стога су неосновани ревизијски наводи да одлука о вршењу родитељског права није у интересу малолетне деце јер су деца привржена једно другоме и да имају јаке узајамне емоције, а ово стога што је правилно уређен и модел виђања како са родитељима тако и међусобни контакт деце, а како је то одређено нижестепеним одлукама.

Одлучујући о поверавању малолетне деце родитељима на вршење родитељског права, као и одржавању личних односа деце са родитељима и међусобно, правилно су нижестепени судови применили одредбе члана 77. ст. 1. и 3. Породичног закона, а сагласно члану 61. став 1. Породичног закона уредили начин одржавања личних односа малолетне деце са родитељем са којим не живи на начин одређен нижестепеним одлукама." (Пресуда Врховног касационог суда Рев 2334/2018 од 24.05.2018. године).

Заједничко вршење родитељског права

Под заједничким вршењем родитељског права подразумева се да бивши партнери и након престанка заједнице живота све одлуке које се тичу деце и даље доносе заједнички и споразумно.

При том, важно је напоменути да је родитељско право недељиво и не може бити одређено да један родитељ виши поједина права која улазе у састав родитељског права, а да нека друга права врши други родитељ.

Родитељи ће заједнички вршити родитељско право и након престанка заједнице живота уколико су о томе закључили писмени споразум и уколико је суд проценио да је такав споразум у најбољем интересу детета. Дакле, чак и у ситуацији у којој постоји споразум између бивших партнера о заједничком вршењу родитељског права, да би суд донео одлуку о томе, он мора да утврди да је такав споразум у најбољем интересу детета. Уколико су испуњени сви наведени предуслови, ако је то решење прихватљиво и уколико ће оно да осигура емоционалну стабилност детета, онда концепт заједничког старатељства јесте препорука када дође до развода брака. Споразум о заједничком старатељству мора писмено да се договори са партнером, које су дужности и обавезе и које ствари ће обављати заједнички. Саставни део споразума о заједничком старатељству јесте и споразум о томе шта ће се сматрати пребивалиштем детета. Значи, дете не може бити пријављено на две адресе, већ мора имати једно место пребивалишта тј. дете живи само са једним родитељем док се динамика виђања са другим родитељем одређује у договору и зависно од обавеза. Најбољи интерес детета представља легитимни циљ за неједнак правни третман родитеља у ситуацији када не живе заједно. Неће постојати дискриминација уколико је критеријум разликовања лица у сличним случајевима оправдан и објективан. Када одлука коју доносе родитељи непосредно има, или може да има далекосежне последице по живот, опстанак и развој детета, ради се о одлукама о питањима која битно утичу на живот детета. Такве одлуке се могу доносити само изричитим споразумом родитеља.

Самостално вршење родитељског права

Један родитељ сам врши родитељско право када је други родитељ непознат, или је умро, или је потпуно лишен родитељског права, односно пословне способности.

Један родитељ сам врши родитељско право када само он живи са дететом, а суд још није донео одлуку о вршењу родитељског права, или када родитељи не воде заједнички живот, а нису закључили споразум о вршењу родитељског права, или ако суд процени да тај споразум није у најбољем интересу детета. Један родитељ сам врши родитељско право на основу одлуке суда када родитељи не воде заједнички живот, ако закључе споразум о самосталном вршењу родитељског права и ако суд процени да је тај споразум у најбољем интересу детета. Самостално извршавање родитељског права значи да ће заједничко дете бити поверено једом родитељу, при чему ће се одредити висина алиментације од другог родитеља и начин одржавања личних односа детета са другим родитељем. Родитељ који није добио родитељско право има право и дужност да издржава дете, да са дететом одржава личне односе и да одлучује о питањима битним за живот детета (здравствени проблеми, образовање, пребивалиште, располагање имовином веће вредности и сл.).

Родитељи такође, могу постићи споразум о самосталном вршењу родитељског права, међутим, уколико између бивших партнера не постоји такав споразум или он није у најбољем интересу детета, суд је тај који доноси коначну одлуку о начину вршења родитељског права, уз уважавање мишљења Центра за социјални рад, као органа старатељства, а пре свега водећи рачуна о интересу детета. Када суд треба да донесе одлуку о поверавању малолетног детета, обавезна процедура је прибављање мишљења органа старатељства односно надлежног Центар за социјални рад, који након опсежног поступка даје свој стручни налаз и мишљење о породичној ситуацији и доставља га суду. Премда нису у обавези, судије при одлучивању углавном уважавају мишљење Центра. Сам налаз подразумева процену целокупне дотадашње породичне ситуације, односно који од родитеља је до тада представљао важнију емоционалну подршку, ко је више био оријентисан ка деци, ко је више времена проводио са њима, водио их у школу, помагао око домаћих задатака и слично. Емоционална подршка је за децу много битнија од материјалне и стамбене ситуације. Води се рачуна и о томе каквим послом се родитељ бави и да ли има времена да буде са децом, као и ко је до тада више времена проводио са њима.

Споразум о самосталном вршењу родитељског права обухвата:

- споразум родитеља о поверавању заједничког детета једном родитељу

- споразум о висини доприноса за издржавање детета од другог родитеља

- споразум о начину одржавања личних односа детета са другим родитељем

Родитељ који не врши родитељско право има право и дужност да издржава дете, да са њим одржава личне односе и да о питањима која битно утичу на живот детета одлучује заједнички и споразумно са родитељем који врши родитељско право. Када одлуке родитеља непосредно утичу на права детета на живот, опстанак и развој тада оне представљају питања која битно утичу на живот детета. ПЗ не предвиђа изричито како би се могла решити ситуација када родитељи не могу да постигну споразум о питањима која битно утичу на живот детета. Посебан проблем постоји када родитељ који самостално врши родитељско право не може да донесе одлуку о тим питањима, јер се томе противи други родитељ. Том родитељу остаје једино могућност да у судском поступку захтева да се други родитељ лиши поменутог права.

Право детета на слободно изражавање мишљења

У нашем Породичином закону изричито је признато право детета да слободно изрази своје мишљење, право да буде саслушано и озбиљно схваћено.

Мишљење детета је само један од критеријума за утврђивање најбољег интереса детета, а остали критеријуми се односе на целокупне околности случаја, како субјективне тако и објективне које могу утицати на правилан психофизички и ментални развој детета. Уколико судија закључи да мишљење детета није компатибилно са осталим околностима предмета спора, он није дужан да прихвати мишљење детета, али је дужан да образложи због чега сматра да мишљење детета није аутентично или ако је аутентично због чега сматра да није опредељујуће у заштити најбољег интереса. Суд може да одустане од саслушања детета ако би то штетило његовом здрављу или другим важним интересима. У образложењу пресуде нужно је да буду изложени докази и наведени разлози на основу којих би се утврдило да је изражавање мишљења малолетног лица супротно његовом најбољем интересу. Породични закон предвиђа да дете које је навршило 15. годину живота и способно је за расуђивање може да одлучи са којим ће родитељем живети као и на који начин ће одржавати личне

односе са родитељем са којим не живи. Дете које је навршило десет година може слободно да изрази своје мишљење у судском спору у коме се одлучује о његовим правима. Жеља детета не утврђује се узимањем формалне изјаве, већ суд утврђује мишљење у сарадњи са психологом или стручним тимом Органа старатељства.

"У ревизији се неосновано наводи да је побијана пресуда донета погрешном применом материјалног права, а нарочито повредом темељних одредаба чл. 6. и 65. Породичног закона. Према становишту Врховног касационог суда, другостепени суд је детаљно образложио због чега је у најбољем интересу мал. деце парничних странака да након развода брака родитеља буду поверена на самостално вршење родитељског права мајци. У току поступка, оба детета парничних странака су пред Центром за социјални рад, у складу са чланом 65. став 4. Породичног закона, изразила своје мишљење о томе са којим родитељем желе да живе. Малолетна ЖЖ се изјаснила да жели да живи са мајком, а мал. ЕЕ се изјаснио да жели да живи са оцем. Мишљење мал. ЕЕ, по оцени Врховног касационог суда, није прећутано нити маргинализовано, како наводи тужилац-противтужењни у ревизији, већ му је посвећена дужна пажња приликом доношења одлуке о вршењу родитељског права. Став мал. ЕЕ да жели да живи са оцем и да не жели да виђа мајку, оцењен је као покушај детета да прекине агонију у којој се нашао услед сталне изложености конфликту лојалности родитељима и то на тај начин што ће се определити за оца и прекинути сваки контакт са мајком. У контексту свих сазнања до којих је суд дошао, процењено је да се не ради о аутентичном мишљењу детета које одражава његове стварне потребе, већ је индуковано од стране оца и прихваћено од стране детета како би се редуковала неподношљива тензија услед сталних трзавица. Имајући у виду да је мал. ЕЕ рођен ... године, Врховни касациони суд указује да, према одредбама члана 60. став 4. и члана 61. став 4. Породичног закона, дете које је навршило 15 година живота и које је способно за расуђивање може одлучивати са којим родитељем ће живети, као и о одржавању личних односа са родитељем са којим не живи." (Пресуда Врховног касационог суда Рев 372/2017 од 25.05.2017. године).

Дакле, у праницама за вршење родитељског права суд увек и једино води рачуна о интересима детета. Случајеви који се тичу старатељства над малолетном децом решавају хитним поступком, због добробити и интереса управо деце, препорука је Породичног закона.

Конвенција о правима детета

Основни принципи Конвенције о правима детета су:

1. право на недискриминацију
2. право на уважавање најбољег интереса детета
3. право на живот, опстанак и развој
4. право на партиципацију – изражавање мишљења

Ова права су предуслов за остваривање свих осталих дечијих права.

Конвенција о правима детета¹¹ има своје место у систему заштите самохраних родитеља јер се њоме успостављају стандарди заштите деце који препознају важност развоја детета у породици и подстичу државе да у своје правне системе укључе различите механизме подршке породици односно родитељу у погледу бриге о детету. Већ у преамбули се износи уверење да је породица "основна јединица друштва и природна средина за развој и благостање свих њених чланова а посебно деце", да дете "у циљу потпуног и складног развоја личности треба да расте у породичној средини, у атмосфери среће, љубави и разумевања", те да породици "треба да буде пружена неопходна заштита и помоћ, како би могла у потпуности да преузме одговорности у заједници". Конвенција препознаје да родитељи, односно старатељи имају превасходну одговорност за подизање и развој детета а државе су дужне да им пруже одговарајућу помоћ у том процесу¹². У Конвенцији о праву детета у члану 3. се наводи да у свим активностима које се тичу детета од примарног значаја јесу интереси детета, без обзира на то да ли их спороводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавна тела, обезбеђујући такву заштиту и бригу која је неопходна за добробит детета, узимајући у обзир права и обавезе његових родитеља, законских старатеља или других појединаца који су правно одговорни за дете и предузимају са тим циљем све потребне законодавне и административне мере .

Комитет за права детета је у Општем коментару број 14 у параграфу 39. формулисао смернице о значењу најбољег интереса детета: -најбољи интерес детета мора се процењивати у сваком појединачном случају;

¹¹ Закон о ратификацији конвенције уједињених нација о правима детета ("Сл. лист СФРЈ - Међународни уговори", бр. 15/90 и "Сл.лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 4/96 и 2/97)

¹² члан 18. ст. 1-2. Конвенције и правима детета

- најбољи интерес детета се не подудара са најбољим интересом било оца било мајке, осим у мери у којој могу постојати разни заједнички критеријуми за процену везани за личност детета, његово порекло и конкретну ситуацију

- везе детета са члановима породице морају се очувати изузев ако се породица покаже нарочито неподесном, јер прекид тих веза значи одвајање детета од његових корена

- породичне везе могу се прекинути само у веома изузетним околностима, а све се мора учинити да се очувају лични односи и породица поново уједини

- сматра да је од првенственог значења да се најбољим интересима детета придаје кључни значај и да они у зависности од природе и озбиљности тих интереса, могу имати превагу над интересима родитеља

- родитељ никада сходно члану 8. не може имати право на предузимање мера којима би се угрозило здравље и развој детета

- процену најбољих интереса детета треба да спроводи домаћи орган јер он има предност будући да има директан контакт са лицима о којима је реч

- по потреби се може затражити вештачење психолога како би се оценили искази детета.

Државе су, такође, дужне да обезбеде да дете не буде одвојено од родитеља против њихове воље, осим када је то у његовом најбољем интересу и искључиво на основу одлуке надлежног суда, а у случају одвајања детета од родитеља државе ће поштовати право детета на контакт са родитељима, осим када је то у супротности са најбољим интересима детета¹³ Интересантно је да се Конвенцијом усваја широко схватање породице па се, у зависности од локалних обичаја, препознаје и одговорност шире породице и заједнице у погледу остваривања права детета а странама уговорницама налаже обавеза усмеравања и саветовања у том процесу. Оваквим решењима сугерише се да се права детета најбоље остварују у породичној средини што претпоставља и напоре да се такви услови детету обезбеде када год је то могуће. Тако се на међународном нивоу поставља основ за уређење односа држава - породица (родитељ) – дете.

¹³ Члан 9. ст. 1. и 3. Конвенције о правима детета

Свет по мери деце

Под окриљем Уједињених нација усвојен је и низ других међународних инструмената који нису правно обавезујући (декларације, резолуције Генералне скупштине и сл), којима се опредељују и штите људска права од посредног или непосредног значаја за родитеље и децу. Тако је 2002. године усвојен документ Свет по мери деце¹⁴ којим се утврђује десет принципа и циљева за изградњу друштва које одговара потребама и интересима деце. У Плану акције, који је саставни део овог завршног документа, наглашава се значај породице и неопходност јачања, заштите и пружања подршке породици у процесу заштите, васпитавања и бриге о детету. Истовремено се истиче одговорност родитеља односно старатеља, породице али и читавог друштва у погледу обезбеђења добробити детета и важност сарадње институција система и породице у том процесу.

¹⁴ A World Fit for Children, UN General Assembly official records: 27th Special Session: Supplement 3, Document A/S-27/19/Rev.1, 10 May 2002, dostupno na <http://www.unicef.org/specialsession/wffc/>

*Љуба Слијепчевић,
Правосудна Академија Нови Сад*

ЗАШТИТА ОД ЗЛОСТАВЉАЊА НА РАДУ У ДОМАЋЕМ И МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ

Увод

Злостављање на раду као облик насиља карактеристично је психичко злостављање или малтретирање, психички терор или морално злостављање, а наведено се дешава на радном месту. Злостављање на раду постало је кажњиво ступањем на снагу Закона о спречавању злостављања на раду. Овим законом уређују се: забрана злостављања на раду и у вези са радом; мере за спречавање злостављања и унапређење односа на раду; поступак заштите лица изложених злостављању на раду и у вези са радом и друга питања од значаја за спречавање и заштиту од злостављања на раду и у вези са радом. Основни текст Закона о спречавању злостављања на раду на снази је од 05.06.2010. године, а у примени од 04.09.2010. године

Злостављање јесте свако активно или пасивно понашање према запосленом или групи запослених код послодавца које се понавља, а које за циљ има или представља повреду достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета, здравља, положаја запосленог и које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење, погоршава услове рада или доводи до тога да се запослени изолује или наведе да на сопствену иницијативу раскине радни однос или откаже уговор о раду или други уговор.

Злостављање је такође и навођење других да се понашају на горе наведени начин.

Извршиоцем злостављања сматра се послодавац са својством физичког лица или одговорно лице код послодавца са својством правног лица, запослени или група запослених код послодавца, који врши злостављање.

Жртва злостављања може бити само запослено односно на други начин радно ангажовано лице.

Као правно питање, злостављање на раду је у најнепосреднијој вези је са социјално-економским правима. Социјално-економска права су шири правни оквир који би требало да обезбеди достојанство људи на раду.

Заштита од злостављања на раду у прописима Републике Србије

Заштита од злостављања на раду регулисана је **Уставом Републике Србије**.¹ Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 97. тачка 8. Устава Републике Србије, којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује, систем у области радних односа, заштите на раду и друге економске и социјалне односе од општег интереса.

Такође је Уставом Републике Србије, у члану 60, утврђено да свако има право на поштовање достојанства своје личности на раду, безбедне и здраве услове рада и потребну заштиту на раду.

Закон о спречавању злостављања на раду² ступио је на снагу осмог дана од дана објављивања - 28.05.2010. у "Службеном гласнику" Републике Србије" бр 36, а примењује се по истеку 90 дана од дана његовог ступања на снагу, тј.од 4.09.2010. године. Циљ Закона - заштита права на достојанствен рад,- концепт је превентиван- превенција настанка злостављања стварањем здравог психо-социјалног окружења,- превенција судског спора поступком посредовања код послодавца (процесна претпоставка тужбе) .

Министар рада и социјалне политике је донео је **Правилник о правилима понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду**³

Закон о раду⁴. Анализа наведених одредби јасно показује да постојећа решења Закона о раду не пружају свеобухватну заштиту у случајевима злостављања на раду. Пре свега, домаћај законске заштите у случају узнемиравања на раду ограничен је најпре самом дефиницијом узнемиравања као "сваког нежељеног понашања узрокованог неким од основа из члана 18. Закона о раду" односно узнемиравања које се врши дискриминаторски на основу неког од личних својстава жртве (пол,

¹ "Сл. гласник РС", бр. 98/2006

² "Сл. гласник РС", бр. 36/2010

³ "Сл. гласник РС", бр. 62/2010

⁴ "Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење

раса, вероисповест и сл.). Они облици злостављања на раду који се не врше дискриминаторски према личном својству запосленог, већ су последица других разлога (индивидуални или групни обрасци понашања, наступање са позиције моћи и сл.), нису обухваћени овом законском дефиницијом. Као последица овог разликовања, запослени који је претрпео неки облик насиља на радном месту нема могућности да у кратком року оствари заштиту ван одредби чланова 18.–21. овог Закона, те у судском поступку може захтевати само накнаду штете због повреде права личности, односно заштиту према општем правном режиму садржаном у Закону о облигационим односима.

Кривични законик⁵

Кривични законик у члану 137. регулише забрану злостављања: "Ко злоставља другог или према њему поступа на начин којим се вређа људско достојанство,

казниће се затвором до једне године."

Закон о забрани дискриминације⁶ у којем према члану 16 стоји "Забрањена је дискриминација у области рада, односно нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада, као што су право на рад, на слободан избор запослења, на напредовање у служби, на стручно усавршавање и професионалну рехабилитацију, на једнаку накнаду за рад једнаке вредности, на правичне и задовољавајуће услове рада, на одмор, на образовање и ступање у синдикат, као и на заштиту од незапослености."

Како разликовати мобинг (злостављање на раду) од дискриминације. И док је разликовање релативно једноставно у теорији – код дискриминације постоји лично својство које опредељује починиоца да се понаша незаконито а код мобинга таквог нечег нема. Надлежности суда у првом и другом степену су идентичне али за поступке поводом дискриминације важи правило да је ревизија увек дозвољена тако да је трећи степен суђења практично гарантован, док код злостављања на раду тога нема. Постоје и друге процесне претпоставке које ова два института чине драстично

⁵ "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019, Злостављање и мучење

⁶ "Сл. гласник РС", бр. 22/2009

различитим (на пример: вођење поступка интерне заштите код послодавца у одређеним случајевима злостављања на раду као претходни услов обраћања суду)

Закон о равноправности полова⁷

Узнемиравање, сексуално узнемиравање и сексуално уцењивање регулише чл 18.

Закон о облигационим односима⁸

Закон о облигационим односима регулише:

1. Одговорност предузећа и других правних лица према трећом одредбом члана 170.
2. Одговорност других лица регулише члан 171.
3. Одговорност правног лица за штету коју проузрокује његов орган регулише члан 172.

Закон о спречавању злостављања на раду

Злостављање на раду је злонамерно, непријатељско и неетичко понашање према запосленом.

Овакав вид понашања присутан је у свим структурама запослених и на свим нивоима рада, укључујући и руководећи кадар. Злостављање на раду и у вези са радом има различите видове испољавања, као што су: напад на квалитет професионалног рада, напад на личну репутацију, напад на могућности адекватног комуницирања и одржавања социјалних односа, а има често за последицу угрожавање здравља лица које је изложено злостављању у радној околини

Основне одредбе Закона регулисане су чл. 1.-6. Закона

Овим одредбама утврђује се предмет уређивања овог закона, и то: забрана злостављања на раду и у вези са радом, мере за спречавање злостављања и унапређење односа на раду, поступак заштите лица изложе-

⁷ "Сл. гласник РС", бр. 104/2009

⁸ "Сл. лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СФРЈ", бр. 31/93 и "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља

них злостављању на раду и у вези са радом, прекршајна одговорност за непоштовање одредаба овог закона и надзор над његовом применом.

Овај закон примењује се на све послодавце који су дефинисани Законом о раду (свако правно и физичко лице које запошљава или радно ангажује једно или више лица), Законом о државним службеницима (према коме права и дужности послодавца у име Републике Србије врши руководилац државног органа), као и послодавце и запослене у органима аутономне покрајине и локалне самоуправе. Запосленим се сматра, не само лице које је у радном односу, већ и лице које је ангажовано ван радног односа у складу са законом којим се уређује рад, законом којим се уређују права и обавезе државних службеника и намештеника и законом којим се уређују права и обавезе запослених у јединицама територијалне аутономије и локалне самоуправе. Послодавац је дужан да организује рад на начин којим се у највећој могућој мери спречава појава злостављања на раду и у вези са радом и запосленима обезбеђују услови рада у којима неће бити изложени злостављању на раду од стране послодавца, односно одговорног лица или запослених код послодавца.

Законом се дефинише појам злостављања и извршиоца злостављања. Злостављање, у смислу овог закона, јесте свако активно или пасивно понашање према запосленом или групи запослених код послодавца које се понавља, а има за циљ или представља повреду достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета, здравља, положаја запосленог и које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење, погоршава услове рада или доводи до тога да се запослени изолује или наведе да на сопствену иницијативу откаже уговор о раду или раскине радни однос. Злостављање, у смислу овог закона, јесте и учествовање, односно подстицање или навођење других на вршење злостављања. Извршиоцем злостављања сматра се послодавац са својством физичког лица или одговорно лице код послодавца са својством правног лица, запослени или група запослених код послодавца, који врше злостављање.

Овим законом утврђује се забрана било ког вида злостављања на раду и у вези са радом.

Злостављање је и подстицање и навођење других на понашање које представља злостављање.

Права, обавезе и одговорности послодавца и запослених у вези са злостављањем регулисане су у члану 7.-12. Закона

У циљу обезбеђивања превенције од злостављања, послодавац је дужан да запосленог пре ступања на рад писменим путем обавести о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања у складу са овим законом, као и да спроводи мере обавештавања и оспособљавања запослених и њихових представника да препознају узроке, облике и последице вршења злостављања на раду.

Утврђује се обавеза послодавца да запосленог заштити од злостављања, у складу са овим законом.

Послодавац сноси одговорност за штету коју одговорно лице или запослени вршећи злостављање проузрокује другом запосленом код истог послодавца, у складу са законом којим се уређује рад и општим прописима о одговорности за штету. Послодавац који је накнадио штету коју је проузроковало одговорно лице или запослени вршећи злостављање има право да од тог лица или запосленог захтева накнаду износа исплаћене штете.

Законом се утврђују и права, обавезе и одговорности запосленог, и то: право да писменим путем буде упознат са забраном вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања; право на заштиту код послодавца од понашања које представља злостављање; обавеза уздржавања од понашања које представља злостављање и понашања које представља злоупотребу права на заштиту од злостављања; одговорност за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности.

Законом се утврђује да запослени чини злоупотребу права на заштиту од злостављања, ако је свестан или је морао бити свестан да не постоје основани разлози за покретање поступка за заштиту од злостављања, а покрене или иницира покретање тог поступка са циљем да за себе или другог прибави материјалну или нематеријалну корист или да нанесе штету другом лицу.

Поступак за заштиту од злостављања регулисан је чл 13.-28. Закона

Овим одредбама уређује се покретање поступка за заштиту од злостављања код послодавца, поступак посредовања, као и покретање

поступка за утврђивање одговорности извршиоца злостављања, ако поступак посредовања не успе, а постоји основана сумња да је извршено злостављање. Циљ ових одредаба је да се, пре свега, на миран начин реше спорна питања између страна у спору, у поступку посредовања који се води код послодавца.

У поступку посредовања учествују стране у спору (запослени који сматра да је изложен злостављању и запослени који се терети за злостављање) и посредник (као неутрална особа која посредује између страна у спору у циљу пружања помоћи странама у спору да споразумно реше њихов спорни однос). Послодавац је дужан да у року од 3 (три) дана странама у спору предложи посредовање као начин спорног односа (чл. 15). Посредник може да буде лице које ужива поверење страна у спору. Посредник се може изабрати са списка посредника који се води код послодавца у складу са колективним уговором, односно органа, организације или установе за посредовање у складу са законом, као и са списка посредника социјално економског савета, као и са списка удружења грађана чији су циљеви усмерени на послове посредовања.

Посредник мора да поступа непристрасно и независно. Рок за вођење поступка посредовања је кратак и износи 8 (осам) радних дана од дана одређивања, односно избора посредника. Поступак посредовања је хитан и у складу са одредбом члана 17 у поступку посредовања на захтев стране у спору може да учествује и представник синдиката. Поступак посредовања окончава се у року од осам радних дана од дана одређивања посредника. Поступак посредовања може да се оконча: споразумом између страна у спору (којим се утврђују мере које су усмерене на престанак злостављања и друге мере), обустављањем поступка и изјавом стране у спору о одустајању од даљег поступка.

Одлука о посредовању кад поступак није успео мора бити достављена најкасније у року од три дана.

Законом је утврђено и да право на подношење захтева за заштиту од злостављања застарева у року од шест месеци од дана када је последње злостављање учињено. Овај рок почиње да тече од дана када је последњи пут извршено понашање које представља злостављање, а за време његовог трајања, као и за време вођења поступка посредовања не теку рокови застарелости за утврђивање одговорности запосленог за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности, прописани законом

(нпр. Закон о раду, Закон о државним службеницима, Закон о радним односима у државним органима и др).

Уколико поступак посредовања не успе, а постоји основана сумња да је запослени који врши злостављање, као и запослени који злоупотреби право на заштиту од злостављања одговоран за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности, послодавац је дужан да покрене поступак за утврђивање одговорности за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности. Тај поступак води се у складу са законима којима се уређује одговорност запосленог за повреду радне обавезе и непоштовање радне дисциплине (Закон о раду – чл. 180. и 181.), односно повреду дужности из радног односа (Закон о државним службеницима – чл. 112.-120.), односно повреду радних обавеза и дужности (Закон о радним односима у државним органима – чл. 60.-63.). Ако се у спроведеном поступку утврди постојање одговорности запосленог за злостављање на раду, послодавцу стоје на располагању, поред мера утврђених напред наведеним законима, мере прописане овим законом, а то су:

- 1) опомена
- 2) мера удаљења са рада од четири до 30 радних дана без накнаде зараде
- 3) трајног премештаја у другу радну околину

Послодавац је дужан да, ако запосленом који сматра да је изложен злостављању прети непосредна опасност по здравље или живот (на основу мишљења службе медицине рада) или од настанка ненакнадиве штете, запосленом који се терети за злостављање, изрекне једну од мера за спречавање злостављања до окончања тог поступка и то: премештај у другу радну околину или удаљење са рада (запослени се удаљава са рада у складу са законом којим се уређује поступак удаљења).

Законом је утврђено и право запосленог који сматра да је изложен злостављању, да одбије да ради у току поступка за заштиту од злостављања код послодавца, ако послодавац није предузео мере за спречавање злостављања до окончања поступка и то под условом да том запосленом, по мишљењу службе медицине рада, прети непосредна опасност по здравље или живот. Запослени има право на накнаду зараде (плате) за време одбијања рада, као и обавезу да се врати на рад ако послодавац предузме мере којима се обезбеђује заштита тог запосленог од злостављања у току поступка код послодавца.

Покретање поступка за заштиту од злостављања, као и учешће у том поступку не може да буде основ за стављање запосленог у неповољнији положај, отказ уговора о раду, утврђивање запосленог вишком запослених и др. Ову заштиту има и запослени који укаже надлежном државном органу да је послодавац учинио повреду јавног интереса утврђеног законом, при чему основано сумња да ће бити изложен злостављању од стране послодавца.

Законом је утврђено да се понашање послодавца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања ближе уређује правилима који прописује министар надлежан за рад.

Судска заштита регулисана је чл. 29.-33. Закона

Поред интерне заштите од злостављања на раду и у вези са радом у поступку код послодавца, запослени остварује и право на судску заштиту, у парничном поступку који је радни спор. Тужбу може да поднесе запослени који сматра да је злостављан на раду од стране послодавца – физичког лица (предузетник), односно одговорног лица код послодавца са својством правног лица (нпр. директор) и без покретања поступка посредовања код послодавца.

У овом случају тужба се може поднети до истека рока застарелости за покретање поступка за заштиту од злостављања код послодавца. Тужбу може поднети и запослени који није задовољан заштитом од злостављања код послодавца (кад поступак посредовања није успео, ако послодавац није покренуо поступак за утврђивање одговорности лица које се терети за злостављање или му је изрекао неодговарајућу меру и др). Рок за покретање поступка је 15 дана од дана достављања обавештења, односно одлуке запосленом који сматра да је изложен злостављању.

Садржина тужбе одређена је чланом 30. Закона о спречавању злостављања на раду. У овом поступку, утврђује се постојање понашања које представља злостављање, при чему терет доказивања да није било злостављања на раду пада на послодавца ако запослени – тужилац учини вероватним да је извршено злостављање, Терет доказивања је одређен одредбом чл. 31. Закона. У поступку пред надлежним судом запослени који сматра да је изложен злостављању може да захтева: 1) утврђење да је претрпео злостављање; 2) забрану вршења понашања које представља злостављање, забрану даљег вршења злостављања, односно понављања

злостављања; 3) извршење радње ради уклањања последица злостављања; 4) накнаду материјалне и нематеријалне штете, у складу са законом; 5) објављивање пресуде донете поводом тужби из тач. 1.-4. овог члана. Овако постављеним тужбеним захтевима спор поводом мобинга може се решити у потпуности, трајно и коначно у једном поступку.

Тужилац може поднети кумулативно све захтеве, с тим што захтев из тачке 2. има смисла само ако тужилац и даље ради код послодавца. Тужба суду је право запосленог који сматра да је изложен злостављању, а који није задовољан исходом поступка посредовања, односно поступка за утврђивање одговорности запосленог који се терети за злостављање. Запослени који сматра да је изложен злостављању од стране послодавца са својством физичког лица (предузетник) или одговорног лица у правном лицу (директор и др.), може да поднесе тужбу суду против послодавца без претходног покретања поступка за заштиту од злостављања код послодавца.

Овим законом уређују се специфичности поступка пред судом, а које се, пре свега, односе на: хитност поступка (краћи рок за достављање одговора на тужбу-рок је 15 дана од дана пријема тужбе према одредби члана 32.), терет доказивања (који је на послодавцу ако запослени - тужилац учини вероватним да је извршено злостављање одредба чл. 31.), могућност изрицања привремених мера у току поступка судске заштите чл 33. Закона.

Привремену меру суд може одредити по предлогу странке или по службеној дужности ради спречавања насилног поступања или како би се отклонила ненакнадива штета, а одлука о одређивању привремене мере по предлогу странке се доноси у року од 8 дана од дана предаје предлога, с тим што против решења о одређивању привремене мере није дозвољена посебна жалба. У привремене мере спадају забрана приближавања, као и забрана приступа у простор око места рада запосленог који учини вероватним да је изложен злостављању.

Тужбом против послодавца због злостављања на раду или у вези са радом не може се побијати законитост појединачног акта послодавца којим је решавано о правима, обавезама и одговорностима запосленог из радног односа, јер против тог акта запослени може да покрене судски спор у складу са посебним законом којим је прописана судска заштита. Ово из разлога што су право на судску заштиту и рокови за покретање поступка пред судом у вези са остваривањем права, обавеза и одговорности запослених

већ уређени важећим прописима (Закон о раду, Закон о државним службеницима, Закон о радним односима у државним органима).

Полазећи од дефиниције злостављања из које произлази да злостављање представља неприхватљиво понашање које се понавља и које је као такво овим законом забрањено, процењено је да се најадекватнија судска заштита може обезбедити у парничном поступку пред надлежним судом, без обзира на то који је суд и у ком поступку надлежан за заштиту осталих права из радног односа, односно за оцену законитости појединачних аката којима се одлучује о правима, обавезама и одговорностима запослених (као што је нпр. за државне службенике Управни суд у управном спору). Предложеним решењем, такође, избегава се могућност паралелног вођења судског поступка код различитих судова поводом исте ствари.

Тужба суду

Подношење тужбе регулисано је одредбама чл. 29.-33. Закона о спречавању злостављања на раду.

Тужба суду је право запосленог који сматра да је изложен злостављању, а који није задовољан исходом поступка посредовања, односно поступка за утврђивање одговорности запосленог који се терети за злостављање. Пасивно легитимисан је искључиво послодавац и да само он може бити тужени без обзира ко је извршилац (непосредни мобер), док активну легитимацију има запослени који сматра да је изложен злостављању. Према Закону о спречавању злостављања на раду, потребна су два кумулативна услова:

1. понављање, како би се злостављање разликовало од конфликта и
2. умишљај – директан и евентуални.

По Закону о спречавању злостављања на раду се штите 3 добра:

1. личност (... "повреда достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета, изазивање страха и нарушавање здравља" ...);
2. радно окружење (... "стварање непријатељског и увредљивог окружења...");
3. услови рада (... "погоршава услове рада или доводи до тога да се запослени изолује" ...).

Подношење тужбе регулисано је одредбама чл. 29.-33. Закона о спречавању злостављања на раду.

**Надзор и казнене одредбе
регулисане су чл. 34.-36. Закона**

Надзор над спровођењем овог закона врши инспекција рада, односно управна инспекција, у складу са законом којим се уређују њихова овлашћења чл. 34. Закона.

Законом су утврђене новчане казне за прекршај за послодавца и одговорно лице код послодавца који има својство правног лица за непоштовање одредаба овог закона, при чему су минимум - 5.000 динара и максимум 800.000 динара, износи новчаних казни усклађени са износима утврђеним Законом о прекршајима.

Прелазне и завршне одредбе регулисане су чл. 37. – 38. Закона

Законом се утврђује обавеза послодаваца да запослене који су у радном односу на дан ступања на снагу овог закона у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона обавести о забрани вршења злостављања, обавезама у вези са спречавањем злостављања, начином препознавања и могућностима заштите од злостављања, у складу са овим законом.

Послодавац је дужан да запослене који су код њега у радном односу на дан почетка примене овог закона, у року од 30 дана од дана почетка примене овог закона (члан 37. Закона) писменим путем обавести о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања.

**Правилник о правилима понашања послодаваца и запослених
у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду**

На основу члана 28. Закона о спречавању злостављања на раду Министар рада и социјалне политике донио је Правилник о правилима понашања послодаваца и запослениху вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду који је објављен у "Службеном гласнику " Републике Србије" бр 62/2010 од 03.09.2010. Овим Правилником регулисане су:

1. Обавезе послодавца
2. Обавезе запосленог
3. Могући облици злостављања
4. Понашања и активности који се не сматрају злостављањем
5. Злоупотреба права на заштиту од злостављања
6. Процедуре и поступци за заштиту од злостављања

7. Поступање у случају сумње да је извршено злостављање
8. Заштита од злостављања која се остварује код послодавца
9. Утврђивање одговорности запосленог

Понашања која могу да укажу на злостављање и од којих се треба уздржавати, као и она која се не сматрају злостављањем, дефинисана су чланом 12. и 13. Правилника о правилима понашања послодаваца и запослених у вези са превенцијом и заштитом од злостављања на раду ("Сл. гласник РС", број 62/2010 од 03.09.2010. године) - у даљем тексту Правилник.

Обавезе послодавца

Обавезе послодавца, дефинисане одредбама чл. 2. до 7. Правилника односе се, пре свега на обавезу организовања рада и обезбеђење услова рада у којима запослени неће бити изложени злостављању. Такође, послодавац је обавезан да:

- ради препознавања, превенције и спречавања злостављања, спроводи мере обавештавања и оспособљавања запослених и њихових представника да препознају узроке, облике и последице вршења злостављања, ради препознавања, превенције и спречавања злостављања, спроводи мере обавештавања и оспособљавања запослених и њихових представника да препознају узроке, облике и последице вршења злостављања, запосленог, при заснивању радног односа, односно радног ангажовања и писменим путем обавести о забрани вршења злостављања и правима, обавезама и одговорностима запосленог и послодавца у вези са забраном злостављања у складу са Законом;

- обавештење из члана 4. Правилника достави и запосленима који се на дан почетка примене Закона, налазе на раду код послодавца - у року од 30 дана од дана почетка примене Закона. Обавештење се сачињава у најмање два примерка, од којих један примерак задржава послодавац, а други запослени;

- учини доступним податке о: лицу за подршку, који треба да пружи савете и помогне у идентификацији злостављања запосленом који сумња да је изложен злостављању, даље, лицима овлашћеним за покретање поступка за заштиту од злостављања (представник синдиката, лице надлежно за послове безбедности и здравља на раду, представник запослених за безбедност и здравље на раду или одбор за безбедност и здравље на раду),

лицу код послодаваца коме се подноси захтев за заштиту од злостављања и списку посредника који се води код послодавца.

Обавештење, из члана 4. Правилника, треба нарочито да садржи следеће податке:

- да је Законом забрањено и санкционисано вршење злостављања, сексуалног узнемиравања, као и злоупотреба права на заштиту од таквог понашања;

- шта се сматра злостављањем, сексуалним узнемиравањем и злоупотребом права на заштиту од таквог понашања (појмови);

- да се заштита од злостављања и сексуалног узнемиравања остварује код послодавца (у поступку посредовања и поступку утврђивања одговорности запосленог) и пред надлежним судом;

- да запослени који сматра или сумња да је изложен злостављању или сексуалном узнемиравању, пре обраћања суду, треба да се обрати надлежном лицу или лицима код послодавца за заштиту од таквог понашања, а запослени који сматра да је изложен злостављању или сексуалном узнемиравању од самог послодавца, може да се непосредно обрати суду за заштиту од таквог понашања;

- да ће послодавац учинити доступним податке о лицима овлашћеним за покретање поступка за заштиту од злостављања, лицу коме се подноси захтев за заштиту од злостављања и другим лицима која се могу укључити у поступак заштите од злостављања и на који начин;

- да се не сматра злостављањем, нити може покретати поступак за заштиту од злостављања у случају кршења права прописаних другим законима којима је и обезбеђена заштита тих права.

Обавезе запосленог

Обавезе запосленог, пре свега се односе на уздржавање од понашања која представљају могуће облике злостављања. Запослени је, у складу са чланом 8. Правилника, дужан да се:

- одазове позиву послодавца да се информише, обавештава и оспособљава ради препознавања и спречавања злостављања и злоупотребе права на заштиту од злостављања;

- уздржи од понашања које представља злоупотребу права на заштиту од злостављања.

Запослени који врши злостављање, као и запослени који злоупотреби право на заштиту од злостављања, одговоран је за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности, у складу са Законом.

Могући облици злостављања

Понашања од којих се треба уздржавати, дефинисана су чланом 12. Правилника. Ради превенције од злостављања и сексуалног узнемиравања послодавац и запослени треба да се нарочито уздрже од:

1) понашања која се односе на немогућност одговарајућег комуницирања, као што су:

- неоправдано и намерно онемогућавање запосленог да изнесе своје мишљење, као и неоправдано прекидање запосленог у говору,
- обраћање уз вику, претњу и вређање,
- узнемиравање запосленог путем телефонских позива и других средстава за комуникацију, ако то није у вези са радним процесом и послом који запослени обавља,
- друга истоврсна понашања;

2) понашања која могу да доведу до нарушавања добрих међуљудских односа, као што су:

- игнорисање присуства запосленог, односно запослени се намерно и неоправдано изолује од других запослених тако што се избегава и прекида комуникација са њим,
- неоправдана физичка изолација запосленог из радне околине,
- неоправдано одузимање запосленом средства потребних за обављање посла,
- неоправдано непозивање на заједничке састанке,
- неоправдана забрана комуницирања са запосленим,
- друга истоврсна понашања

3) понашања која могу да доведу до нарушавања личног угледа запосленог, као што су:

- вербално нападање, исмејавање, оговарање, измишљање прича, ширење неистина о запосленом уопште и у вези са његовим приватним животом,

- негативно коментарисање личних карактеристика запосленог,
- имитирање гласа, гестова и начина кретања запосленог,
- понижавање запосленог погрдним и деградирајућим речима,
- друга истоврсна понашања;

4) понашања која могу да доведу до нарушавања професионалног интегритета запосленог, као што су:

- неоправдане сталне критике и омаловажавања резултата рада запосленог,
- недавање радних задатака запосленом које није оправдано потребама процеса рада,
- неоправдано онемогућавање запосленог да извршава радне задатке,
- давање понижавајућих радних задатака којих су испод нивоа знања и квалификација,
- давање тешких задатака или оних који су изнад нивоа знања и квалификација;
- одређивање непримерених рокова за извршење радних задатака,
- честа промена радних задатака или неоправдана прекидања у раду, која нису условљена процесом рада,
- неоправдано прекомерно надзирање рада,
- намерно и неоправдано ускраћивање или задржавање информација које су у вези с послом,
- манипулисање са садржином и пословним циљевима запосленог,
- злонамерно, односно злоупотребом овлашћења давање радних задатака који нису у вези са пословима за које је запослени радно ангажован,
- неоправдана, неоснована или прекомерна употреба камера и других техничких средстава којима се омогућава контрола запослених,
- неоправдано и намерно искључивање запосленог из образовања, стручног оспособљавања и усавршавања запослених,
- друга истоврсна понашања;

5) понашања која могу да доведу до нарушавања здравља запосленог, као што су:

- неоправдане сталне претње (нпр. раскидом радног односа, односно отказом уговора о раду или другог уговора) и притисци којима се запослени држи у сталном страху,

- претња да ће се против запосленог применити физичка сила,
- физичко узнемиравање које нема елементе кривичног дела,
- намерно изазивање конфликта и стреса,
- друга истоврсна понашања;

б) понашања која би се могла сматрати сексуалним узнемиравањем, као што су:

- понижавајући и непримерени коментари и поступци сексуалне природе,
- покушај или извршење непристојног и нежељеног физичког контакта,
- навођење на прихватање понашања сексуалне природе уз обећавање награде, претњу или уцену,
- друга истоврсна понашања.

Дакле, злостављање постоји ако су испуњени кумулативни услови који указују да постоји понашање наведено у члану 12. Правилника, или другог понашање којим се нарушава достојанство запосленог, да се та понашања понављају више пута у одређеном временском периоду, тако да се може сматрати континуираним понашањем, и да на страни лица које врши понашање из тач. 1) до б), постоји намера повреде достојанства, угледа, личног и професионалног интегритета и нарушавања здравља запосленог.

Могућност да одређено недозвољено понашање изложено у тач. 1) до б) нема остале елементе које чине злостављање, и из тих разлога не представљају злостављање у смислу Правилника, не искључује могућност да лице које чини недозвољено понашање, одговара за непоштовање радне дисциплине или повреду радне дужности, у складу са законом, општим актом или уговором о раду.

Понашања и активности који се не сматрају злостављањем

Злостављањем се не сматрају:

- појединачни акт послодавца (решење, понуда анекса уговора о раду, упозорење и др.), којим је решавано о правима, обавезама и одго-

ворностима из радног односа, против кога запослени има право на заштиту у поступку прописаном посебним законом,

- ускраћивање и онемогућавање права утврђених законом, општим актом и уговором о раду, чија се заштита остварује у поступку код послодавца и пред надлежним судом (неисплаћивање зараде и других примања, одређивање прековременог рада супротно закону, ускраћивање права на дневни, недељни или годишњи одмор и др.),

- радна дисциплина која је у функцији боље организације посла,

- предузете активности које су оправдане за остваривање безбедности и здравља на раду,

- свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање према запосленом по било ком основу дискриминације, које је забрањено и у вези са којим се заштита обезбеђује у складу са посебним законом,

- повремене разлике у мишљењима, проблеми и конфликти у вези са обављањем послова и радних задатака, осим ако исти немају за циљ да повреде или намерно увреде запосленог и др,

- као и друга понашања која се не могу сматрати злостављањем у складу са Законом.

Злоупотреба права на заштиту од злостављања

Злоупотребу права на заштиту од злостављања, чини запослени који је свестан или је морао бити свестан да не постоје основани разлози за покретање поступка за заштиту од злостављања, а покрене или иницира покретање тог поступка са циљем да за себе или другог прибави материјалну или нематеријалну корист или да нанесе штету другом лицу.

Процедуре и поступци за заштиту од злостављања

Заштита од злостављања остварује се, у складу са Законом, у поступку:

- а) посредовања код послодавца;

- б) утврђивања одговорности запосленог који се терети за злостављање код послодавца;

- ц) пред надлежним судом.

Постојање злостављања се утврђује у сваком конкретном случају. Процедуре и поступци за решавање проблема злостављања на раду и заштите од злостављања имају за циљ да упуте, да олакшају и помогну да се проблеми злостављања, пре свега, решавају код послодавца, што ефикасније, транспарентније, брже, а конзистентно и непристрасно. Због тога, чл. 15. до 28. Правилника, прописани су кључни кораци и поступци за брже идентификовање проблема и његово решавање.

У циљу ефикасније заштите од злостављања, треба се придржавати и спроводити прописане процедуре.

Поступање у случају сумње да је извршено злостављање

Запослени који сумња да је изложен злостављању, пре свега, треба да се обрати лицу за које сумња да врши злостављање и да му укаже на његово понашање, а у циљу решавања спорне ситуације и без покретања поступка за заштиту од злостављања. Ако то не да резултате, онда се обраћа лицу за подршку или лицу код послодавца овлашћеном за подношење захтева за заштиту од злостављања, односно другом лицу које ужива његово поверење, ради предочавања проблема и пружања савета о начину даљег поступања и решавању спорне ситуације.

Ради превенције злостављања и препознавања злостављања, послодавац може да одреди лице за подршку, у складу са чланом 6. тачка 1) Правилника, коме запослени који сумња да је изложен злостављању може да се обрати ради пружања савета и подршке.

Послодавац може да затражи мишљење синдиката о одређивању лица за подршку.

Заштита од злостављања која се остварује код послодавца

Пре покретања поступка за заштиту од злостављања запослени који сматра да је изложен злостављању треба, ако је то у конкретном случају изводљиво и могуће, да јасно стави до знања лицу за које сматра да врши злостављање да је његово понашање неприхватљиво и да ће потражити заштиту у поступку код послодавца, пре подношења тужбе суду.

Изузетно, запослени који сматра да је изложен злостављању од стране послодавца са својством физичког лица (предузетник) или одго-

ворног лица у правном лицу (директор и др.), може да поднесе тужбу суду против послодавца без претходног покретања поступка за заштиту од злостављања код послодавца, у складу са Законом.

1) Захтев за заштиту од злостављања, запослени подноси одговорном лицу код послодавца са својством правног лица (директор и др.), односно послодавцу са својством физичког лица (предузетник) или другом лицу кога они овласте. Захтев може поднети и представник синдиката, лице надлежно за послове безбедности и здравља на раду, представник запослених за безбедност и здравље на раду или одбор за безбедност и здравље на раду - уз писмену сагласност запосленог који сматра да је изложен злостављању.

2) Рок за подношење захтева, у складу са Законом је шест месеци од дана када је последњи пут извршено понашање које представља злостављање. За време трајања овог рока и за време вођења поступка посредовања не теку рокови застарелости прописани законом за утврђивање одговорности запосленог за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности.

3) Захтев садржи податке о: подносиоцу захтева, запосленом који сматра да је изложен злостављању, запосленом које се терети за злостављање, кратак опис понашања за које се оправдано верује да представља злостављање, трајање и учесталост понашања које се сматра злостављањем, као и датум када је последњи пут учињено то понашање и доказе (сведоци, писана документација, лекарски извештаји, дозвољени аудио и видео записи и др.).

4) Одређивање посредника, односно понуда лица са списка посредника, у складу са Законом, је обавеза послодавца, односно овлашћеног лица код послодавца, у року од три дана од дана пријема захтева за заштиту од злостављања.

Ако стране у спору и послодавац, односно овлашћено лице код послодавца не могу да се споразумеју о одређивању, односно избору посредника, обавеза је послодавца да без одлагања, подносиоцу захтева и запосленом који сматра да је изложен злостављању, а није подносилац захтева, достави писмено обавештење да поступак посредовања није успео, јер није постигнут споразум о одређивању, односно избору посредника.

Од дана достављања обавештења тече рок од 15 дана, прописан Законом, за подношење тужбе суду за заштиту од злостављања. Али, ако послодавац, односно овлашћено лице код послодавца не достави понуду, у прописаним роковима, рок за подношење тужбе суду за заштиту од злостављања тече од дана истека рока за њихово достављање.

5) Поступак посредовања спроводи се у складу са Законом, а као техника или начин где се треће лице појављује и постаје посредник између сукобљених страна. Поступак посредовања затворен је за јавност. Подаци прикупљени у току посредовања тајна су и могу се саопштавати само учесницима у поступку и надлежним државним органима у вези са поступком за заштиту од злостављања.

Стране у спору могу да се споразумеју о начину на који ће се поступак посредовања спровести.

Ако стране не постигну споразум о начину спровођења поступка, посредник ће спровести поступак посредовања на начин који сматра да је одговарајући, имајући у виду околности спорног односа и интересе страна у спору, уз поштовање начела хитности.

Посредник може да води заједничке и одвојене разговоре са странама у спору, као и да уз сагласност једне стране другој пренесе и предложи предлоге и ставове о појединим питањима.

Посредник може да даје предлог могућих начина за решавање спора, али не може странама у спору да намеће решење.

6) Поступак посредовања се окончава у року од осам радних дана од дана одређивања, односно избора посредника, а ако постоје оправдани разлози, посредник може да предложи странама у спору да се поступак посредовања продужи, максимално 30 дана од дана одређивања, односно избора посредника.

Поступак посредовања може да се оконча:

- а) ако стране у спору закључе споразум о решавању спорног питања;
- б) истеком рока за вођење поступка посредовања ако стране у том року не закључе споразум;
- ц) обуставом поступка посредовања и пре истека прописаног рока за поседовање.

Ако посредовање успе, стране у спору, уз учешће посредника, закључују споразум који, сагласно члану 21. став 1. Закона, нарочито

садржи мере које су усмерене на престанак понашања које представља злостављање.

Споразум може садржати препоруке послодавцу у погледу отклањања могућности настављања злостављања (премештај запосленог у другу радну околину или друге мере које се тичу статуса и права страна у спору), које послодавац може прихватити, ако су у складу његовом пословном политиком.

7) Мере за спречавање злостављања до окончања поступка су обавеза послодавца у случају да запосленом који сматра да је изложен злостављању према мишљењу службе медицине рада прети непосредна опасност по здравље или живот или ако му прети опасност од настанка ненакнадиве штете. Послодавац је дужан да изрекне једну од следећих мера:

а) (привремени) премештај у другу радну околину - на исте или друге послове, односно радно место, у складу са законом;

б) удаљење са рада уз надокнаду зараде, у складу са законом.

8) Право да одбије да ради има запослени, коме према мишљењу службе медицине рада прети непосредна опасност по здравље или живот, до окончања поступка за заштиту од злостављања. У овом случају запослени је дужан да, без одлагања, обавести послодавца и инспекцију рада о одбијању рада.

За време одбијања рада запослени има право на накнаду зараде у висини просечне зараде коју је остварио у претходна три месеца.

Запослени који је одбио да ради дужан је да се врати на рад по предузимању мера за спречавање злостављања до окончања поступка за заштиту од злостављања од стране послодавца, а најкасније до окончања поступка заштите од злостављања код послодавца.

Запосленом који је одбио да ради не може да се откаже уговор о раду, односно изрекне мера престанка радног односа.

Утврђивање одговорности запосленог

Послодавац је дужан да покрене поступак за утврђивање одговорности запосленог, у случају да постоји основана сумња да је извршено злостављање или да је злоупотребљено право на заштиту од злостављања, а посредовање није успело.

Послодавац може запосленом, који је одговоран за непоштовање радне дисциплине, односно повреду радне дужности због учињеног злостављања или злоупотребе права на заштиту од злостављања, да изрекне једну од следећих мера:

- 1) опомена;
- 2) мера удаљења са рада од четири до 30 радних дана без накнаде зараде;
- 3) мера трајног премештаја у другу радну околину - на исте или друге послове, односно радно место, у складу са законом.

Ако запослени, коме је због вршења злостављања изречена мера, а у року од шест месеци поново изврши злостављање, послодавац може да му откаже уговор о раду, односно изрекне меру престанка радног односа, у складу са законом.

Поред ових мера, послодавац може да изрекне и друге мере прописане законом којим се уређују радни односи а који се примењује на послодаваца и запослене код тог послодавца - Закон о раду, Закон о државним службеницима, Закон о радним односима у државним органима.

На поступак утврђивања одговорности запосленог сходно се примењују одредбе одговарајућих закона којима се уређују права, обавезе и одговорности запослених из радног односа.

Послодавац је дужан да одлуку донету у поступку утврђивања одговорности запосленог који се терети за злостављање достави и запосленом који сматра да је изложен злостављању и од тог дана тече рок од 15 дана за подношење тужбе суду за заштиту од злостављања.

Међународни документи који регулишу област забране злостављања на раду

Од докумената међународног права, најпре треба имати у виду универзалне акте Организације уједињених нација (ОУН). Пре свега овде се мисли на Повељу ОУН из 1945. године⁹. У Преамбули и чл. 1. Повеље је наведено да ОУН, између осталог има за циљ да потврди веру у основна права човека, у достојанство и вредност људске личности, у равноправност мушкараца и жена и нација великих и малих; да се обезбеди економ-

⁹ "Службени лист ФНРЈ", бр. 4/1945

ски и социјални напредак, те побољшање животних услова; да се унапреде и подстиче поштовање права и основних слобода за све без обзира на расу, пол, језик или веру итд. Према чл. 56. Повеље, наведени циљ има приоритет над свим другим циљевима и задацима, те су све земље чланице ОУН, као и Србија, дужне да предузимају одговарајуће акције ради постизања тог циља.

Општом декларацијом о правима човека Усвојена 10. XII 1948. године. Не подлеже ратификацији, јер се не третира као међународни уговор. (чл. 1.) утврђен је принцип да свако има право на живот, слободу и личну сигурност и да се сви људи рађају слободни и једнаки у достојанству и правима, без обзира на расу, пол, језик, веру, политичко и друго уверење. Према чл. 23. став 1. Декларације, свако има право на правичне и задовољавајуће услове рада и право на животни стандард који обезбеђује здравље и благостање.

Међународни пакт о грађанским и политичким правима¹⁰, као документ посвећен "првој генерацији" људских права, инаугурише у међународно право стандард "изворног достојанства људске личности", као претпоставке постојање правде и мира у свету. Према чл. 9. Пакта, свако има право на слободу, достојанство и личну безбедност.

Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима¹¹ је документ ОУН посвећен "другој генерацији" људских права, тј. социјално-економским и културним правима. У Пакту се указује (у Преамбули) да се основни принципи садржани у Повељи ОУН и Општој декларацији о правима човека могу остварити само ако се створе услови који омогућавају свакоме да ужива своја економска, социјална и културна права. Међу овим правима наводи се и право на достојанствене услове рада и на безбедност и заштиту на раду.

Међународна конвенција о укидању свих облика расне дискриминације¹² (чл. 1.) забрањује свако давање првенства, разликовање или ограничавање на основу расе, боје коже, нације, политичког опредељења, а које има за циљ да угрози коришћење основних слобода и права човека, под једнаким условима, у социјалној, економској, политичкој сфери и у другим сферама јавног живота.

¹⁰ "Службени лист СФРЈ", бр. 7/1971

¹¹ "Службени лист СФРЈ", бр. 7/1971

¹² "Службени лист СФРЈ", бр. 6/1967

У праву Међународне организације рада (МОР) питање мобинга се такође посредно тангира. То питање је скопчано са напорима елиминације дискриминације и залагањима у потреби унапређења једнакости при запошљавању и у раду. У духу права МОР-а, могло би се рећи да су елиминација дискриминације и мобинг, као злостављање на послу, две стране исте медаље.

У Преамбули Устава МОР-а из 1919. године је речено да се једино путем обезбеђивања социјалне правде могу неутралисати штетна дејства таквих услова рада који великом броју лица наносе неправду, беду и одрицање, који стварају велико незадовољство и доводе у опасност светски мир и склад.

У Филаделфијској декларацији (I део Декларације) из 1944. године, којом је новелиран Устав МОР-а – анекс на Устав, потврђено је и формулисано, између осталих, и начело да рад није роба, а на коме мора бити заснована укупна делатност МОР-а и свих земаља чланица како у сталним концентрисаним међународним напорима, тако неуморно и енергично унутар сваке земље у којима представници радника и послодаваца сарађују на бази једнакости са представницима влада, учествују у слободним дискусијама и у одлукама демократског карактера у циљу унапређења заједничке добробити. Ово начело деловања отвара просторе за квалитативне и концепцијске промене на плану радних односа у смислу њихове даље хуманизације.

У том смислу, Декларација прокламује принцип да "сва људска бића без обзира на њихову расу, веру или пол, имају право да следе како своје материјално благостање, тако и свој духовни развој у условима слободне и достојанства, економске сигурности и једнаких могућности".

МОР је донела читав низ конвенција и препорука (многе од њих обавезују и Србију), на бази којих је изграђен својеврстан међународни *corpus iuris* социјалне правде. Те области су:

(1) безбедност и заштита на раду (у смислу обезбеђивања услова за очување психо-физичког интегритета и радне способности радника; у том смислу, у документима МОР-а, инсистира се:

(а) на прилагођавању организације рада и радних процеса физичким и менталним способностима радника;

(б) на мотивацији заинтересованих лица за постизање одговарајућег нивоа здравствене заштите и заштите на раду;

(ц) на комуницирању и сарадњи на нивоу предузећа, као и на свим другим нивоима, у вези заштите на раду;

(д) на заштити радника и њихових представника од одговорности због предузимања одговарајућих мера и акција у вези заштите здравља и безбедности на раду); Конвенција бр. 155 о професионалној безбедности и здрављу – Конвенција о заштити на раду и у радној средини из 1981. године¹³; Препорука бр. 97 о заштити здравља на радном месту из 1953. године,¹⁴

(2) равноправност полова на раду и у вези са радом, (један од главних циљева радног законодавства, као инструмента социјалне политике, треба да буде укидање сваке дискриминације радника, на основу пола, у смислу запошљавања и положаја у току рада); Конвенција бр. 117 о основним циљевима социјалне политике из 1962. године (Део четврти и Део пети Конвенције).

(3) посебна заштита с обзиром на узраст, пол, биолошке, психичке и физичке особине (МОР позива на једнак третман свих лица, а нарочито лица са посебним потребама и разумно прилагођавање радних места тим лицима); Конвенција бр. 138 о минималним годинама старости за запошљавање¹⁵ Конвенција бр. 90 о ноћном раду млађих особа у индустрији из 1948. године¹⁶; Конвенција бр. 3 о заштити материнства и Конвенција бр. 4 о ноћном раду жена (ревидирана конвенцијама бр. 41 и бр. 80) из 1919. године,¹⁷ Препорука бр. 189 о отварању радних места у малим и средњим предузећима из 1998. године (параграф 10); Конвенција бр. 159 о професионалној рехабилитацији и запошљавању инвалида из 1983. године,¹⁸ Препорука бр. 99 о професионалној рехабилитацији инвалида из 1955. године,¹⁹ Препорука бр. 168 о професионалној рехабилитацији и запошљавању инвалида из 1983. године, којом се допуњавају Конвенција бр. 159 и Препорука бр. 99.

(4) здравствена заштита (МОР даје међународне стандарде у свим гранама социјалног осигурања, са циљем обезбеђења благостања и досто-

¹³ "Службени лист СФРЈ", бр. 7/1987

¹⁴ "Службени лист ФНРЈ", бр. 12/1956

¹⁵ "Службени лист СФРЈ", бр. 14/1982

¹⁶ "Службени лист ФНРЈ", бр. 6/1957

¹⁷ "Службене новине КСХС", бр. 95-XXII

¹⁸ "Службени лист СФРЈ", бр. 3/1987

¹⁹ "Службени лист ФНРЈ", бр. 5/1958

јанства, а нарочито у области здравствене заштите, накнаде за случај болести, несреће на послу и професионалне болести, трудноће и материнства итд.); Конвенција бр.102 о минималним нормама социјалног обезбеђења,²⁰

(5) право на слободу рада (слободан избор занимања), право на једнаке услове запослења на свим пословима и забрана принудног рада и премештаја у друге крајеве; право на једнакост у стицању и уживању права и забрана дискриминације, (у конвенцијама МОР-а се тражи да земље чланице декларишу и следе националну политику постављену тако да штити и унапређује једнакост третмана у избору занимања и запослења, уз забрану дискриминације са тим у вези; да креирају и промовишу политику образовања која уважава принцип једнакости; укидање свих законских одредаба које су дискриминаторске природе; предвидети посебне мере у смислу "позитивне дискриминације" према деловима становништва које традиционално погађа "негативна дискриминација"); Конвенција бр. 111 о дискриминацији у погледу запошљавања и занимања из 1958. године,²¹ Препорука бр. 111 о дискриминацији у погледу запошљавања и занимања из 1958.²² ова два документа се сматрају најважнијим документима МОР-а у области заштите људских (социјално-економских)права (Конвенција бр. 111 спада међу осам фундаменталних – суштинских конвенција МОР-а). Конвенција бр. 29 о принудном раду из 1930. године,²³ Конвенција бр. 105 о укидању принудног рада из 1957. године.

(6) једнаке могућности третмана за раднике са породичним обавезама, (у националним политикама и законодавствима треба предвиђати мере које ће спречити дискриминацију у погледу запослења и услова рада, посредну и непосредну, по основу брачног стања и породичних обавеза, избегавати увек када је то могуће стања у којима се сукобљавају радне и породичне обавезе, проблеми радника са породичним обавезама су део ширих интереса који се односе на породицу и друштво); Конвенција бр. 156 о обавезама према радницима са породицама из 1981. године;²⁴ Препорука о једнаким могућностима третману за раднике и раднице.

²⁰ "Службени лист ФНРЈ", бр. 1/1955

²¹ "Службени лист ФНРЈ", бр. 3/1961

²² "Службени лист ФНРЈ", бр. 3/1962)

²³ "Службене новине Краљевине Југославије", бр. 297-CXI/1932

²⁴ "Службени лист СФРЈ", бр. 7/1987

(7) награђивање и једнакост у награђивању мушкараца и жена, (МОР се залаже за спречавање дискриминације у награђивању с обзиром на пол, односно за једнакост у награђивању мушке и женске радне снаге за рад једнаке вредности, а разлике су допуштене само на основу објективне процене запослења и послова који се обављају); Конвенција бр.100 о једнаком плаћању из 1951. године, "Службени"²⁵ (ова Конвенција спада међу осам фундаменталних— или суштинских конвенција МОР-а); Конвенција бр. 117 о основним циљевима и нормама социјалне политике (Део четврти).

(8) побољшање животног стандарда, (све политике треба оцењивати собзиром на њихов учинак у погледу укупне добробити друштва, истовремено подстицати производну способност радника и побољшање њиховог животног стандарда, обезбедити једнак радноправни и економски третман према свима у погледу запошљавања и унапређења, услова рада, образовања, социјалног старања, учешће у преговарању); Конвенција бр. 117 о основним циљевима и нормама социјалне политике (Део други Конвенције).

(9) систем образовања, стручно оспособљавање и развој људских ресурса, (политика и програми стручног усмеравања и образовања морају омогућити свим лицима да без икакве дискриминације, на равноправној основи, развијају и користе своје способности за рад); Конвенција бр.140 о плаћеном одсуству ради образовања из 1974. године,²⁶ Конвенција бр. 142 о стручном оспособљавању и развоју људских ресурса из 1975. године,²⁷

(10) право радника да се обраћа органима ради заштите својих интереса и право на жалбу, (битан сегмент социјалне климе код послодавца јесу и односи који настају поводом подношења жалби у вези са радњом и актима послодавца); право на жалбу подразумева:

(а) право да се појединачно или заједнички подноси жалба,

(б) да се жалба разматра и реши у предвиђеном поступку,

(ц) радник који је имао разлог за жалбу не може да трпи никакве последице у вези подношења жалбе - Препорука бр. 130 о разматрању жалби у предузећу у циљу њиховог решавања из 1967. године.

²⁵ "Службени весник Президијума Народне скупштине ФНРЈ", бр. 1/1952

²⁶ "Службени лист СФРЈ", бр. 12/1982

²⁷ "Службени лист СФРЈ", бр. 14/1982

(11) изградња и успешно спровођење политике комуникације и информисања, (саобраћаја између управе и запослених и њихових представника), промоција добрих односа у предузећу и стварање и учвршћивање културе предузећа, (саобраћај треба да се одвија двосмерно:

(а) између представника управе послодавца и запослених

(б) између представника управе и радничких и синдикалних представника) - Препорука бр. 129 о комуникацији (општењу) између послодавца и радника из 1967. године; Препорука бр. 189 о отварању радних места у малим и средњим предузећима из 1998. године (параграфи 2. и 10.).

(12) социјални дијалог и колективно преговарање, (постоји интеракција између социјалног дијалога и колективног преговарања, непријатељско окружење угрожава социјални дијалог и колективно преговарање, за успешност дијалога и колективног преговарања потребно је створити услове у којима неће постојати притисак или доминација једне стране над другом; Конвенција бр. 87 о синдикалним слободама и заштити синдикалних права из 1948. године²⁸ Конвенција бр. 98 о праву организовања и колективног преговарања из 1949. године,²⁹

(13) престанак радног односа, (МОР установљава стандарде за допуштен и оправдан отказ уговора о раду, злоупотреба права на отказ доводи до неоправданог – абизивног - престанка радног односа, тј. до престанка радног односа из недозвољених мотива и због остваривања неких недозвољених циљева како би се раднику нашкодило); Конвенција бр. 158 о престанку радног односа на иницијативу послодавца из 1982. године,³⁰

(14) социјална политика и социјална сигурност и начини њеног остваривања, (социјална политика треба да има за циљ укидање сваке дискриминације радника на плану радног законодавства, споразума, prima на рад и услова рада). Конвенција бр. 117 о основним циљевима и нормама социјалне политике из 1962. године; Конвенција бр. 102 о минималним нормама социјалног обезбеђења из 1952. године,³¹ Препорука бр. 102 о социјалним службама из 1956. године³²

²⁸ "Службени лист ФНРЈ", бр. 8/1958

²⁹ "Службени лист ФНРЈ", бр. 11/1958

³⁰ "Службени лист СФРЈ", бр. 4/1984

³¹ "Службени лист ФНРЈ", бр. 1/1955

³² "Службени лист ФНРЈ", бр. 5/1958

**Европско право које регулише област забране
злостављања на раду**

Европско право, такође, нема посебних прописа који директно и целовито регулишу питање мобинга. Систем европског права чине два подсистема:

(1) Европско некомунитарно право чине правни извори Савета Европе, а с обзиром на то да је Република Србија чланица Савета Европе оно што је ратификовано је и обавезује. Учлањењем наше земље у Савет Европе преузета је обавеза да се потпишу два најважнија документа Савета: Европска конвенција за заштиту људских права из 1950. године и Европска социјална повеља из 1961. (Ревидирана европска социјална повеља – 1996.) године. Оба документа су потписана и ратификован, а иако се у Европској конвенцији за заштиту људских права³³ првенствено говори о грађанским и политичким правима, а у мањој мери о социјално-економским правима која су више уткана у правни садржај радног односа, ипак ћемо овде навести нека гарантована и заштићена права која се могу довести у везу са мобингом.

То су:

- (1) право на живот, чл. 2;
- (2) забрана мучења, нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања, чл. 3;
- (3) право на слободу и безбедност личности, чл. 5;
- (4) право на приватност и поштовање породичног живота и дома, чл. 8;
- (5) слобода мисли и савести, чл. 9
- (6) слобода изражавања, чл. 10
- (7) забрана дискриминације у вези права из Конвенције, чл. 14;
- (8) забрана злоупотребе права из Конвенције, чл. 17.

Савет Европе је основан 1949. године у Лондону као тело европских држава (влада). Тиме су започеле европске интеграције након II светског рата, чији резултат данас имамо у Европској унији. Основни задатак Савета Европе је да промовише и унапређује принципе владавине права и заштите основних људских слобода и права.

³³ "Службени лист СЦГ", бр. 6/2003

Социјално-економска права су посебно предвиђена у Европској социјалној повељи. Република Србија ратификовала је 14.09.2009. године Европску социјалну повељу, према којој сви радници имају право на достојанство на раду у Делу I тачка 26.

Европски парламент је позвао све социјалне партнере у државама чланицама да заједнички раде на развоју сопственог приступа борби против насиља на радном месту. Ревидираном социјалном повељом, остварује се систем контроле примене стандарда садржаних у Европској социјалној повељи. За разлику од европске судске заштите људских права предвиђених Европском конвенцијом о правима човека, која се обезбеђује пред Европским судом за људска права, није предвиђена европска судска заштита социјалних права садржаних у Ревидираној европској социјалној повељи. Систем контроле се састоји из поступка испитивања извештаја и поступка по колективним жалбама. Поступак контроле заснива се на испитивању извештаја које достављају државе чланице Савета Европе у погледу примене одреди Европске социјалне повеље које су ратификацијом прихватиле.

(2) Европско комунитарно право чине правни извори Европске уније (ЕУ). Србију ово право не обавезује, јер још није чланица ЕУ.

У духу ове Повеље и социјално-економских права донесено је неколико директива ЕУ.

Амстердамским уговором из 1997. године (ступио на снагу 1999.) дефинисани су главни оквири социјалне политике, унутар којих све чланице ЕУ треба да утврде своје приоритете у нормативном деловању и пракси. Један од тих оквира јесте забрана свих облика дискриминације (по основу етничке припадности, религије, расе, пола, сексуалне оријентације итд.).

Коначну правну физиономију људским и социјално-економским правима у ЕУ дала је Повеља о основним правим, усвојена у Ници 2000. године. Повеља се у основи ослања на достигнуте стандарде у међународним и националним изворима, укључујући инструменте о људским и социјално-економским правима Уједињених нација, Савета Европе и Повељу саме Заједнице о основним социјалним правима из 1989. У Повељи ЕУ о основним правима наводе се и права као што су:

- (а) заштита од незаконитог отказа;
- (б) безбедност и заштита здравља на раду

(ц) достојанство на раду и његова неповредивост.

Доношењем ове Повеље и дефинитивно је у ЕУ победио принцип јединственог третмана социјално-економских и грађанских и политичких права.

Посебан допринос у нормативном уобличавању мобинга у праву ЕУ и земљама чланицама дала је Резолуција Европског парламента о узнемиравању на радном месту из 2001. године.

Што се тиче секундарних извора, у вези са питањем мобинга, то су директиве које су најближе том питању.

Директива бр. 76/207 из 1976. године, измењена Директивом бр. 2002/73 из 2002. године, говори о једнаком третману мушкараца и жена у погледу запошљавања, услова рада, стручне обуке и напредовања. Према истраживањима у вези полне дискриминације, у европским земљама, жене су у већем броју жртве мобинга у односу на мушкарце. Повреда достојанства жена често се манифестује као сексуално узнемиравање

Директива 76/207 и Директива 2002/73 дефинишу сексуално узнемиравање.

То је свако понашање (вербално, невербално, физичко), у сфери полног живота, а које доводи до повреде достојанства и ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење, као и до негативних последица у погледу положаја на раду у случају неприхватања таковог понашања.

Директива 76/207 и Директива 2002/73 заједно са Препоруком бр. 92/131/ЦЕЕ о заштити достојанства жена и мушкараца на раду из 1991, најнепосредније обезбеђују, посебно из угла сексуалних слобода, достојанство и заштиту људског интегритета.

Директиву бр. 89/391 о увођењу мера за подстицање побољшања безбедности и здравља радника на раду из 1989. године. У Директиви су дати општи принципи за подстицање побољшања безбедности и заштите здравља радника на раду.

Директива бр. 2000/43 из 2000. године садржи одредбе и о једнаком третману лица независно од њиховог расног и етничког порекла.

Забрана дискриминације и једнак третман при запошљавању на раду, Директива бр. 2000/78 из 2000. године даје општи оквир за једнакост у запошљавању и занимању, односно забрањује директну и инди-

Прикази

ректну дискриминацију како код запошљавања, тако и у току запослења (у смислу услова рада) , а по основу вере, уверења, инвалидности, старости, пола, сексуалне оријентације, синдикалне припадности итд. Ова Директива се може довести у најтешњу везу са мобингом.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34

БИЛТЕН судске праксе Апелационог суда у Новом Саду /
главни и одговорни уредник Јулијана Будинчевић. - бр. 10,
2020 -. Београд (Др Милутина Ивковића 9а): Intermex,
2020-(Београд: "Cicero"). - 22 cm

Три пута годишње. - Је наставак: Билтен судске праксе -
Окружни суд у Новом Саду = ISSN 1452-3221
ISSN 2217-4117 = Билтен судске праксе
Апелационог суда у Новом Саду
COBISS.SR-ID 179848460